

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ГОРШКОВА ГАЛИНА ВОЛОДИМИРІВНА

Гриф

Прим. № _____

УДК: 378.093.5.011.3-051:37-056.264]:796.035

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ
ДО ЗАСТОСУВАННЯ АДАПТОВАНИХ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Г.В. Горшкова

Науковий керівник: Роман Вікторович Клопов,
доктор педагогічних наук, професор

Запоріжжя – 2021

АНОТАЦІЯ

Горшкова Г. В. Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2021.

У дисертації досліджено проблему формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Визначено сукупність понять, що розкривають науковий тезаурус дослідження: *«професійна діяльність», «вчитель-логопед», «адаптовані фізичні вправи», «готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності»* (тлумачення двох останніх є авторськими), які розкривають сутність дисертаційного дослідження. На підставі аналізу науково-педагогічних джерел, а також результатів пілотного дослідження *готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є складовою їх професійної компетентності і трактується як результат та інтегроване утворення, що поєднує мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний компоненти і спирається на використання адаптованих фізичних вправ з урахуванням віку дитини, етіології та тяжкості порушення мовлення, надає змогу організувати і проводити корекційно-розвиткову роботу з дітьми, які мають порушення мовлення з метою ефективного їх подолання (або поліпшення); реалізувати набуті у процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти знання, вміння, навички, особистісні якості, професійний досвід роботи із зазначеним контингентом осіб.*

Під час дослідження проаналізовано зарубіжний досвід підготовки майбутніх логопедів та вчителів-логопедів у закладах вищої освіти США,

Великобританії, Канади, Австралії, Росії, Казахстану. Автором з'ясовано сучасний стан професійної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності в Україні: 1) досвіду професійної підготовки майбутніх логопедів та вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в університетах США, Великобританії, Канади, Австралії, Росії, Казахстану на час дослідження авторами не виявлено; 2) в Україні достатня кількість закладів вищої освіти для підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта, які забезпечені кваліфікованими науково-педагогічними кадрами та якісними освітньо-професійними програмами, але останні потребують постійного вдосконалення у зв'язку з вимогами часу та суспільства.

Визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови; розроблено і апробовано структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ, яка складається з трьох блоків: 1) теоретико-методологічного, який визначає методологічну основу проєктування процесу формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: методологічні підходи (системний, діяльнісний, міждисциплінарний, особистісно-орієнтований, онтогенетичний), компоненти (мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний), принципи (загальнодидактичні, спеціальні, розвитку інклюзивного навчання, спеціальної педагогіки, фізичного виховання); 2) організаційно-змістового, що містить організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, синтез форм, методів і засобів їх реалізації; 3) критеріально-аналітичного, що висвітлює критерії (мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний) та рівні (недостатній, репродуктивний, реконструктивний, творчий) сформованості означеної готовності.

В дослідженні визначено форми організації освітнього процесу: *навчальні заняття* (лекції-візуалізації, інтерактивні лекції та практичні заняття), *самостійна робота студентів*, *контрольні заходи* (поточний, рубіжний (після вивчення кожного змістового модуля) та підсумковий (диференційований залік) контроль); методи роботи: інтерактивні (ігри-вправи, робота в малих групах, робота в парах, «Мікрофон», метод творчих вправ, метод кейсів та моделювання ситуацій); традиційні (за *джерелом отриманої інформації*, за дидактичною метою, методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності; контролю і самоконтролю: письмовий і усний контроль, самоконтроль; засоби навчання: друковані джерела інформації, що пройшли редакційно-видавничу обробку: друкований варіант навчально-методичного посібника, монографії, довідники, матеріали конференцій, посібники, підручники, журнали, дисертації, енциклопедії, словники, довідники; електронні бібліотеки Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії, закладів вищої освіти України, відомих національних бібліотек країни, електронні таблиці для завдань самостійної роботи; презентації лекційного матеріалу, тестові завдання тощо; відео- та комп'ютерна техніка, екрани для проєкції, глобальна мережа Internet; мультимедійні технології для створення презентацій лекцій за допомогою програми PowerPoint, хмарного сервісу Google-презентації тощо, відеоматеріали у якості примірника виконання адаптованих фізичних вправ; інформаційні технології для реалізації завдань навчальної дисципліни: платформа Moodle закладу вищої освіти, на якій створено навчальний курс «Основи логопедичних технік» з повним змістовим наповненням (лекції, практичні завдання, завдання самостійної роботи, тести для модульного контролю); програма Zoom, хмарний сервіс Google, завдяки яким проводяться онлайн-заняття; моніторинг веб-сайтів інклюзивно-ресурсних центрів, закладів дошкільної, середньої і вищої освіти та інформація з логопедичних порталів, що дозволяє володіти актуальною інформацією стосовно сучасного професійного спілкування у спільнотах, логопедичного інструментарію,

питань сьогодення тощо; месенджери Viber, WhatsApp, Telegram тощо, що дозволяє оперативно спілкуватись у форматі викладач↔студент у будь-який зручний для обох сторін час; відео-матеріали навчального призначення розміщені у мережі Інтернет.

Розроблено і впроваджено окрему варіативну навчальну дисципліну «Основи логопедичних технік»; до змісту професійно-орієнтованих дисциплін «Логопедія» (4 курс), «Організація логопедичної роботи в системі освіти», «Підготовка до школи дітей з порушенням мовлення», «Сенсорне виховання дітей з порушенням мовлення», «Методика навчання основ здоров'я» спеціальності 013 Початкова освіта (у межах впровадження інклюзивної освіти) інтегровано змістові модулі і теми.

Методичним підґрунтям для варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» стала авторська методика застосування адаптованих фізичних вправ. Методика представляє собою синтез знань таких наук, як дошкільна педагогіка, спеціальна (корекційна) педагогіка, логопедія, нейропсихологія, вікова психологія, фізичне виховання, кінезіологія, ортодонція, професійна освіта. В методиці застосування адаптованих фізичних вправ для майбутніх вчителів-логопедів докладно і детально описано проведення діагностики психомоторного розвитку дітей (24 кейси) та занять із застосуванням адаптованих фізичних вправ (54 кейси) з дітьми, що мають тяжкі порушення мовлення (загальний недорозвиток мовлення), молодшого, середнього і старшого дошкільного віку. Методика застосування адаптованих фізичних вправ має практичне призначення, виступає додатковим інструментом до комплексної системної корекційної роботи вчителя-логопеда, що сприяє підвищенню її ефективності у компенсуючій групі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення в закладі дошкільної освіти.

Ефективність методики застосування адаптованих фізичних вправ доведено експериментальною апробацією в двох закладах дошкільної освіти м. Запоріжжя, до складу яких входять компенсуючі групи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення трьох вікових груп дітей дошкільного віку.

З метою експериментальної перевірки ефективності структурно-функціональної моделі та комплексу організаційно-педагогічних умов педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності в закладах вищої освіти проведено педагогічний експеримент впродовж 2019-2021 рр. в три етапи (констатувальний, формувальний, контрольний) за лонгітудним методом, що передбачав тривалий вплив експериментальних засобів. Педагогічний експеримент проведено на базі комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради і державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Для констатувального етапу експерименту дослідження дібрано діагностичний апарат: модифіковано і використано відомі методики. Для визначення рівня сформованості мотиваційного компонента готовності – модифіковану методику для діагностики навчальної мотивації студентів А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмаєвой. Для визначення рівня сформованості особистісного *компонента* готовності – модифіковану методику «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми» В. Г. Маралова. Автором дослідження розроблено власні діагностичні комплекси. Для визначення рівня сформованості *когнітивного компонента розроблено* авторську методику для визначення рівня сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, для визначення рівня сформованості *діяльнісного компонента* означеної готовності – авторську методику для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

На формувальному етапі експерименту для майбутніх вчителів-логопедів експериментальної групи в цикл професійної підготовки

впроваджено авторську варіативну навчальну дисципліну «Основи логопедичних технік».

На контрольному етапі експерименту використано діагностичний апарат, який застосовувався на констатуючому етапі. Узагальнення усіх отриманих даних, наявність статистично значущої різниці коефіцієнтів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності експериментальної групи до та після впровадження запропонованих організаційно-педагогічних умов-педагогічних умов довело їх ефективність під час формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, комунального закладу вищої освіти «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Національного університету «Запорізька політехніка», державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, що підтверджено довідками про впровадження.

Наукові праці, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації опубліковані в 6 фахових виданнях України і 1 зарубіжному періодичному виданні, яке включене до наукометричної бази Index Copernicus. Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, висвітлені в 13 публікаціях.

Ключові слова: адаптовані фізичні вправи, готовність майбутнього вчителя-логопеда, методика застосування адаптованих фізичних вправ, структурно-функціональна модель.

ABSTRACT

Gorshkova G. Forming the readiness of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in professional activity. – *Qualification paper manuscript.*

Thesis for Philosophy Doctor Degree, Speciality 015 Vocational Education (by Subject Specialization) – Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, 2021.

The paper focuses on the issue of forming the readiness of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in professional activity.

The research defines to the key terms that reflect the scientific glossary of the paper, those are «*professional activity*», «*speech therapist*», «*scaled physical exercises*», «*readiness of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in professional activity*». The definition of the last two terms has been devised proprietary by the author. The key terms outline the essence of the presented thesis. Basing on the review of scientific and scientific-methodological sources, sustained by the results of the pilot research project, *readiness of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in professional activity is defined as an essential constituent of their professional competence and is referred to as both a result and an integral entity that encompasses motivation, cognition, personality and activity components and is supported by using scaled physical exercises with respect to child's age, speech disorders etiology and degree, providing the opportunity to organize and perform correction and development of children with speech disorders in order to effectively overcome (or lessen) those, as well as to integrate the knowledge and skills mastered during professional training at higher education institution, together with personal abilities and professional experience into working with the above-referred-to category of children.*

The research consolidates international experience of higher education institutions, training speech therapists and therapists-teachers in the USA, UK, Canada, Australia, Russia and Kazakhstan. The author describes the current state of professional training of higher education institutions students majoring in Vocational Education (Speciality 016), future speech therapists-teachers in the in

terms of their readiness to implement scaled physical exercises in their professional activity in Ukraine. The research concludes the following: 1) For the time being, there is no evidence of any existing practices in the USA, UK, Canada, Australia, Russia and Kazakhstan in professional training of future speech therapists and therapists-teachers on how to use of scaled physical exercises in professional activity; 2) Ukraine has sufficient number of educational institutions, qualified academic personnel and quality curricula to provide professional training for the Speciality 016, Vocational Education, still, these curricula require continuous update and revision in the context of current social development.

The paper outlines and presents the scientific-mythological basis of the research. The author has introduced an individual optional course «Basic Speech Therapy Techniques», and individual modules and thematic clusters into the curricula of professionally-orientated disciplines, such as «Speech Therapy» (Year 4), «Speech Therapy Management in Education System», «Getting Ready for School: Children with Speech Disorders», «Sensory Education of Children with Speech Disorders», «Basics of Good Health: Teaching Methodology», Speciality 013, Primary Education (within the framework of introducing inclusive education).

The author presents a devised structural-functional model of developing the readiness of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercise, that comprises three clusters. Cluster 1: theoretical-methodological basis of the nurturing the readiness of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in professional activity: methodological approaches (system, pro-active, interdisciplinary, learner-centered, orthogenetic), components (motivation, cognition, personality, activity), principles (general didactic, special, inclusive learning, special pedagogics, physical education). Cluster 2: organization-content, that comprises scientific-methodological basis of the formation of future speech therapists-teachers' readiness to use scaled physical exercise in professional activity, methods, forms and realization tools synthesis. Cluster 3: criteria-analytical, that highlights the criteria (motivation, cognition, personality, activity) and levels of the readiness formed (insufficient, reproductive, reconstructive, creative).

These steps enabled further facilitation of the possibility to give a unique definition to the main subject-matter of the dissertation, i.e. «forming the readiness of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in professional activity», which is defined as an integral entity, that has ultimate objective and is related to targeted changes in quality and quantity of knowledge, skills and practices of scaled physical exercises usage. This, in its turn is bound to lead to developing competencies in future speech therapists-teachers through raising the level of scientific-theoretical and methodological support of their training.

The research outlines the key forms of education process management: *studying sessions* (visual lectures, interactive lectures, practical classes), *self-study*, *assessment* (continuous, summarative (after covering each content module), and final (graded credit or exam); methods of work: interactive (games, mini-groups, pair-work, “Microphone”, creative tasks, case-studies and simulations); traditional (*according to the source of information received*, *according to a didactic aim*, organization and performance methods of learning and cognition; assessment and self-assessment; learning tools: printed sources, edited (printed manuals, monographs, reference editions, conference abstracts, textbooks, journals, dissertations, encyclopedias, glossaries, dictionaries); e-libraries of Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» and other higher education institutions, well-known national libraries; e-spreadsheets for self-study; lecture presentations, tests, etc; video and computer technologies, screens, Internet; multimedia technologies for displaying PowerPoint-generated lecture presentations, Google Presentations cloud service, video samples of scaled physical exercises, information technologies sustaining the realization of discipline objectives: Moodle platform of a higher education institution, hosting the course “Fundamentals of Speech Therapy Techniques”, content completely uploaded (lectures, practical classes, self-study tasks, achievement tests); Zoom software package, Google cloud service, facilitating online learning and teaching; monitoring the web-sites of inclusive resource centers, pre-school institutions, secondary and higher education institutions with speech therapy portals.

All the above-mentioned tools and resources provides ongoing professional communication in speech therapy communities, up-to-dates on speech therapy tools and technologies and other topical issues. This also includes Viber, WhatsApp, Telegram messengers, etc. to facilitate ongoing and appropriate Teacher↔Student communication, at times, convenient for both parties; educational video materials uploaded to the Internet.

The above-referred-to forms, methods and tools have been implemented in the developing the support pack of teaching and learning materials for the optional courses «Fundamentals of Speech Therapy Techniques», vocational courses «Speech Therapy» (4th year), «Speech Therapy Management in Education System», «Children with Speech Disorders: Getting Ready for School», «Sensory Education of Children with Speech Disorders».

To provide methodological ground for the courses, the author has applied a unique methodology of implementing scaled physical exercises. The methodology can be described as a blend of knowledge from such fields of study, as pre-school pedagogy, special (correctional) pedagogy, speech therapy, neuropsychology, age psychology, physical education, kinesiology, orthodontia, vocational training. The methodology of implementing scaled physical exercises for future speech therapists provides a detailed description of evaluating children's psychomotor development (24 cases) and conducting classes with scaled physical exercises with children with severe speech disorders (general speech underdevelopment) at the age of elementary, secondary and high school.

The methodology of implementing scaled physical exercises has practical use, as it serves as a complementary tool for the speech therapist's ongoing correction activity. The methodology has proven to be even more effective with a compensatory group of pre-school children with severe speech disorders.

The effectiveness of implementing the methodology of scaled physical exercises has been experimentally proven on the basis of two pre-school education institutions of Zaporizhzhia, which have three compensatory groups of pre-school children with severe speech disorders of three age groups.

To experimentally prove the effectiveness of structural-functional model and the set of scientific-methodological grounds of shaping the readiness of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in their professional activity at higher education institutions the author has been continuously conducting a pedagogical experiment during 2019-2021. The experiment was scheduled three stages (summative, formative and assessing), including longitude method, that involved continuous impact of experiment tools. The pedagogical experiment was performed with Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» and State Education Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University»

The summative stage of the experiment involved using the appropriate diagnostic means: well-known methodologies modified and implemented. To correctly evaluate the maturity of motivation component the author resorted to a modified (by Badmayeva N.) methodology of assessing the learners' motivation by Rean A. and Yakunin V. To correctly assess the maturity of *personality component* of readiness the author uses the modified version of the methodology «Assessing the teachers orientation for the learning-subject or personality-focused model if interaction with children» by Maralov V..

The dissertation presents the author-associated individual assessment toolkits. To determine the maturity of *cognition component*, the author introduces a proprietary method of evaluating the level of maturity of readiness of future speech therapists-teachers to use scales physical exercises in professional activity. To evaluate the maturity of *activity component*, the researcher implements a self-developed methodology of evaluating the level of maturity of the activity component of readiness of future speech therapists-teachers to use scales physical exercises in professional activity.

During the formative stage of the experiment for future speech therapists-teachers of the experimental group, the vocational courses cycle was supplemented with the optional proprietary author's course «The Fundamentals of Speech Therapy Techniques».

In the assessing stage of the experiment, the author used the same evaluative toolkit that was used at the summative. All the obtained data consolidated, together with statistically verified difference in the indices of maturity of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in professional activity with the experimental group before and after implementing the suggested scientific-methodological grounds, the experiment has proved their efficiency in nurturing the maturity of future speech therapists-teachers to use scaled physical exercises in professional activity.

The research outcomes have been successfully implemented in the education process of Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» of Zaporizhzhia Regional Council, Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of the Kharkiv Regional Council, Zaporizhzhia Polytechnic National University, Luhansk Taras Shevchenko National University, Oles Honchar Dnipro National University, proven with the corresponding implementation certificates.

The major results of the research appeared in six dedicated scientific journals of Ukraine, one international journal, listed with Index Copernicus. Scientific papers, sustaining the research results and their verification have been published in 13 scientific publications.

Key Words: scaled physical exercises, the maturity of a future speech therapist-teacher, methodology of implementing scaled physical exercises, structural-functional model.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Горшкова Г. В. Базові дефініції формування готовності майбутніх логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. № 3-4 (56-57). С.62-66.
2. Горшкова Г. В. Професійна підготовка майбутніх логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ: зарубіжний досвід. *Педагогічний процес : теорія і практика*. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. № 1-2 (64-65). С.113-119.
3. Горшкова Г. В. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів у закладах вищої освіти України щодо застосування адаптованих фізичних вправ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2020. Випуск 68. Т. 1. С. 231-235.
4. Горшкова Г. В. Структура готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності. *Вісник ЗНУ*. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. № 1 (34). С. 106-112.
5. Горшкова Г. В. Форми, методи, засоби формування готовності майбутніх учителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2021. Випуск 74. Т.2. С. 140-145.
6. Горшкова Г. Експериментальна апробація методики застосування адаптованих фізичних вправ. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2021. № 5 (41), vol. 2. С. 224–228.
7. Клопов Р. В., Горшкова Г. В. Методика застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності вчителів-логопедів компенсуючих груп для дітей із тяжкими порушеннями мовлення. *Педагогіка формування*

творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2021. Випуск 76. Т.1. С. 142-147.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Навчальні посібники

1. Горшкова Г. В. Логопедичні техніки : корекція психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення: навчально-методичний посібник. Запоріжжя : Видавництво Хортицької національної академії, 2019. 230 с.

Монографії

1. Горшкова Г. В. Формування основ знань про вивчення рухових дій у майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності. *Актуальні проблеми освітньо-реабілітаційного простору: педагогіка, психологія, соціологія* / за заг. ред. В. В. Нечипоренко, за ред. М. А. Дергач. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. Т. 1. С. 122-142.

2. Горшкова Г. В. Застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності педагогів закладів освіти з інклюзивним навчанням. *Моделювання та практичне забезпечення розвитку складових професіоналізму педагогів закладів з інклюзивним навчанням* : монографія / укладачі В. В. Борисов, С. В. Борисова, Г. В. Горшкова, Л. М. Корольова, І. С. Лапшина, С. М. Лупінович, В. М. Марків, Я. М. Шугай, О. Ф. Фурман, В. Я. Ястребова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2020. С.119-144.

Тези у збірниках наукових праць

1. Горшкова Г. В. Планування батьківства – запорука здорового майбутнього родини і країни. *Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика* : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред.

В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2018. С. 220.

2. Горшкова Г. В. Особистісна компетентність – базова професійна компетентність студентів у процесі фахової підготовки. *Досвід і проблеми організації соціальної та життєвої практики учнів і студентів на засадах компетентнісного підходу до освіти (до 25-річчя Наукової школи педагогіки та психології життєтворчості 12-13 жовтня 2018 р.)* : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2018. С. 228-230.

3. Горшкова Г. В. Современная информационная среда и критическое мышление в процессе формирования мыслей и мировоззрения современного человека. *Наука и образование в современном мире* : материалы Международной научно-практической конференции. Караганды, Болашақ-Баспа, 2019. Т.3., С. 334- 337.

4. Горшкова Г. В. Логопедичний масаж як значущий чинник професійної діяльності майбутніх вчителів-логопедів. *Наука очима молоді – 2019* : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (17 травня 2019 року, м. Запоріжжя) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2019. С.32-34.

5. Горшкова Г. В. Особливості мовленнєвого розвитку дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. *Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології* : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 4-5 жовтня 2019 р.). / за заг. ред. А. Г. Шевцова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2019. С.125-127.

6. Горшкова Г. В. Формування правильної вимови звуку як нової рухової дії в дітей з порушенням мовлення. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науковоінноваційний простір* : збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної

конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 14 травня 2020 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2020. С. 62-64.

7. Горшкова Г. В. Застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності педагогів закладів освіти з інклюзивним навчанням. *Презентація колективної монографії «Моделювання та практичне забезпечення розвитку складових професіоналізму педагогів закладів з інклюзивним навчанням»* : онлайн-майстер-клас VI Міжнародний Конгрес зі спеціальної педагогіки і психології «Особливі діти : освіта і соціалізація». URL : <https://drive.google.com/drive/folders/1iQ009Ib3LQZV43AC3p-MLCD0icmRPvzN>

8. Горшкова Г. В. Діагностика стану мовленнєвого дихання у дітей із загальним недорозвитком мовлення. *The I International Science Conference on Multidisciplinary Research, January 19 – 21. Berlin, Germany* : 2021. С. 628-633. URL : https://isg-konf.com/uk/i-international-science-conference-on-multidisciplinary-research-ua/?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=Zb%D1%96rnik_mater%D1%96al%D1%96v_konferenc%D1%96%D1%97_%D1%94_dostupnim.&utm_content=939202223.

9. Горшкова Г. В. Формування професійної компетентності вчителів-логопедів в умовах неперервної освіти. *Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи* : VII Міжнародна науково-практична конференція. Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. 2021. Випуск № 4/46. URL : https://zoippo.zp.ua/pages/publications/e1_gurnal/pages/vip46.html
URL статті : <https://drive.google.com/file/d/1SFareSLqz6r0FBh-03KYe0LJ4JyCurLR/view>

10. Горшкова Г. В. Ортодонтичний аспект в кореції порушень мовлення. *Освітні і культурні практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір* : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 13-14 травня

2021 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. С. 44-45.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	211
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АДАПТОВАНИХ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	30
1.1. Дефінітивний аналіз базових понять формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ.....	30
1.2. Зміст і структура формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ.....	45
1.3. Зарубіжний досвід підготовки майбутніх логопедів та вчителів-логопедів у закладах вищої освіти щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності	58
1.4. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ	71
Висновки до розділу 1	88
РОЗДІЛ 2. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АДАПТОВАНИХ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	91
2.1. Методологічні підходи до формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.....	91
2.2. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ	103
2.3. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ.....	118
2.4. Форми, методи та засоби формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ	127

2.5. Методичні аспекти застосування адаптованих фізичних вправ в процесі підготовки майбутніх вчителів-логопедів.....	138
Висновки до 2 розділу.....	152
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АДАПТОВАНИХ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	154
3.1. Етапи педагогічного експерименту формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності	155
3.2 Аналіз та інтерпретація результатів експериментальної перевірки формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності	167
Висновки до 3 розділу.....	177
ВИСНОВКИ	180
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	186
ДОДАТКИ	21616

ВСТУП

Актуальність теми. Інтеграція України в європейське суспільство, динамічність науково-технічних, соціально-економічних, загально-освітніх процесів у XXI столітті зумовлюють інтенсивний розвиток освіти. Формування гармонійної особистості і професійних компетентностей здобувачів освіти в закладах вищої освіти визнано пріоритетами в освіті. З огляду на впровадження інклюзивної освіти постає потреба у професійних, компетентних вчителів-логопедів.

В Конституції України задекларовано рівні права та можливості в отриманні якісної освіти усіма громадянами країни [98, ст. 53]. Законом «Про освіту» забезпечено освіту особам з особливими освітніми потребами. У Законі «Про вищу освіту» [76] висвітлено професійну підготовку майбутніх вчителів-логопедів, що вимагає суттєвої зміни змісту, форм і методів, переходу від суто знанневої до компетентнісної парадигми. Наказом МОН України [146] затверджено Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти.

Професія вчителя-логопеда унікальна тим, що під час корекційної роботи педагогічними методами та прийомами долаються тяжкі порушення мовлення органічного походження. Результативність роботи вчителя-логопеда залежить від його професіоналізму, методик, прийомів та способів корекції, які застосовуються під час роботи з подолання порушень мовлення. Професійна підготовка вчителів-логопедів такого рівня вимагає переходу від теоретичних знань до практичного застосування набутих компетентностей. Забезпечення суспільства висококваліфікованими фахівцями зі спеціальності 016 Спеціальна освіта залежить передусім від якості вищої освіти, що досягається завдяки реалізації освітньо-професійної програми підготовки і має загалом відповідати колу та складності професійних завдань та обов'язків.

Слід констатувати, що маючи достатньо високий рівень підготовки майбутніх вчителів-логопедів, більшість з них не мають достатніх знань, вмінь, навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, які б забезпечували формування *компетентностей* (згідно Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта). Необхідність дослідження та вирішення окресленої проблеми, її актуальність і своєчасність, зумовлені наявними суперечностями між:

- зростанням вимог українського суспільства і держави до вчителів-логопедів, здатних якісно виконувати професійні функції та недостатньою зорієнтованістю вітчизняної системи їх професійної підготовки з огляду на сучасні світові тенденції та міжнародні стандарти;

- нагальною потребою вітчизняної педагогічної спільноти у висококваліфікованих вчителях-логопедах, готових використовувати адаптовані фізичні вправи в майбутній професійній діяльності та недостатнім рівнем науково-теоретичного та організаційно-методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх вчителів-логопедів;

- потребою формування у вчителів-логопедів вмінь співпраці з батьками дітей із порушеннями мовлення та недостатньою обізнаністю майбутніх вчителів-логопедів в особливостях спілкування з батьками дітей із порушеннями мовлення з приводу закріплення вдома застосування адаптованих фізичних вправ для ефективного подолання порушень мовлення. Реалії сьогодення вимагають від вищої педагогічної освіти такої підготовки майбутніх вчителів-логопедів, які б не тільки були конкурентоспроможними на ринку праці, вільно володіли своєю професією та орієнтувались в суміжних галузях діяльності, але й були здатними до ефективної організації логопедичної роботи незалежно від умов її здійснення.

Тому однією з актуальних проблем сучасної педагогічної освіти є визначення таких організаційно-педагогічних умов, які б забезпечували

формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Проблеми професійно-педагогічної підготовки вчителів-логопедів завжди були в центрі уваги. Тема нашого дослідження має міжгалузеву площину. Провідні ідеї роботи ґрунтуються на концептуальних доробках вітчизняних та зарубіжних вчених. Аспекти філософії освіти висвітлювали В. П. Андрущенко [3], І. А. Зязюн [78], В. Г. Кремень [100] та ін. Питання теорії і методики професійної освіти розглянуті науковцями С. У. Гончаренко [29], О. А. Дубасенок [68], Л. П. Сущенко [227], О. Є. Антонова [69], та ін. Аспекти корекційної освіти обґрунтовані в працях В. М. Синьова [212, 213, 214], В. І. Бондаря [3, 103], В. В. Тарасун [228], М. К. Шеремет [201], Н. Г. Пахомової [167] та ін. Дослідження з фізичного розвитку та виховання, застосування адаптивної фізичної культури проводили вчені Н. Г. Байкіна [4], І. М. Ляхова [119], Н. А. Деделюк [55] та ін. Концептуальні положення нейропсихології висунуті О. Р. Лурія [118]. Наукові доробки Л. С. Виготського присвячено специфічним закономірностям аномального розвитку дітей [21].

Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, які торкаються проблем підготовки педагогічних кадрів, слід наголосити на недостатній розробленості організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності та впливу адаптованих фізичних вправ на корекцію та подолання (або значне покращення стану) порушень мовлення, особливо пов'язаних з тонусом м'язів, та підготовку вчителів-логопедів, які володіють знаннями із застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Наявність суперечностей, актуальність, соціальна значущість, недостатня розробленість цілої низки проблемних моментів зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Формування готовності майбутніх**

вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності» затверджена Науково-технічною радою Запорізького національного університету 21 грудня 2017 року, уточнена 05 червня 2019 року.

Дисертаційне дослідження виконано у межах планів наукових досліджень комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради у 2017-2018 н.р. «Теоретико-методологічні та практико-зорієнтовані засади розвитку» (кафедра спеціальної освіти); у 2018-2019 н.р. «Теоретико-методологічні та практико-зорієнтовані засади розвитку спеціальної освіти» (кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології); у 2019-2020 н.р. – «Психолого-педагогічний супровід розвитку та самовдосконалення особистості в умовах збагаченого освітньо-реабілітаційного простору» (номер державної реєстрації 0120U100847) (кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Відповідно до мети дослідження було встановлено такі *завдання*:

- визначити сукупність понять, що розкривають науковий тезаурус дослідження формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності;
- проаналізувати стан проблеми, що досліджується, у вітчизняній та зарубіжній професійній освіті та педагогіці та визначити наявність навчальної дисципліни, яка орієнтована на застосування адаптованих фізичних вправ в

професійній діяльності вчителів-логопедів, та наявності досвіду застосування адаптованих фізичних вправ;

– визначити компоненти, критерії, показники і рівні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності;

– визначити організаційно-педагогічні умови, розробити і обґрунтувати структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності;

– експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних умов-педагогічних умов, розробити навчально-методичне забезпечення, що забезпечить їх реалізацію.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вчителів-логопедів у педагогічних закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Методи дослідження. Під час дослідження було використано такі методи:

– *теоретичні*: аналіз і узагальнення філософської, психолого-педагогічної, навчально-методичної вітчизняної та зарубіжної літератури, нормативно-правових і програмно-методичних документів для визначення базових понять дисертаційного дослідження, змісту професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів у закладах вищої освіти; виявлення рівня розробки та застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності вчителями-логопедами, що працюють в закладах дошкільної і середньої освіти; метод наукового моделювання для теоретичного обґрунтування моделі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності;

– *емпіричні*: діагностичні (спостереження, анкетування, бесіди, тестування, опитування) – для встановлення рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності на сучасному етапі професійної підготовки; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для перевірки ефективності впроваджуваних науко-методичних засад;

– *математичні*: аналітична і статистична обробка даних для кількісного та якісного аналізу результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– *вперше розроблено і апробовано*: організаційно-педагогічні умови, що забезпечили ефективність формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; структурно-функціональну модель, компоненти, показники критерії, рівні, форми, методи і засоби формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; авторську розробку комплексу навчально-методичного забезпечення варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік», що базується на авторській методиці застосування адаптованих фізичних, яка містить розроблені і експериментально апробовані 24 кейси для діагностики майбутніми вчителями-логопедами психомоторного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення та 54 кейси адаптованих фізичних вправ для занять з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення в процесі професійної діяльності майбутніх вчителів-логопедів; навчально-методичний посібник «Логопедичні техніки: корекція психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення»;

– *уточнено і конкретизовано*: науковий тезаурус формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності;

– *набули подальшого розвитку*: теоретичні та методичні положення щодо організації процесу професійної підготовки майбутніх вчителів-

логопедів до професійної діяльності в умовах ускладнення природи порушень мовлення, малорухливого способу життя дітей, зростання кількості дітей з особливими потребами; зміст програм професійно-орієнтованих дисциплін.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дослідженні теоретичні положення і висновки, отримані експериментальні дані підтвердили ефективність формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Розроблено і впроваджено комплекс навчально-методичного забезпечення варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік», що базується на авторській методиці застосування адаптованих фізичних вправ; в зміст робочих програм навчальних дисциплін інтегровано модулі і теми: Логопедія» (4курс) – змістовий модуль *«Застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із алалією, із загальним недорозвитком мовлення»*; «Організація логопедичної роботи в закладах освіти» – тема *«Застосування адаптованих фізичних вправ в роботі з дітьми з порушеннями мовлення»*; «Підготовка до школи дітей з порушеннями мовлення» – тема *«Застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення»*; «Сенсорне виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку» – тема *«Застосування адаптованих та адаптивних фізичних вправ під час корекції психофізичного розвитку дітей, які мають порушення мовлення»*; «Методика навчання основ здоров'я» здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта – змістовий модуль *«Адаптовані фізичні вправи у професійній діяльності вчителя початкових класів»* (у межах впровадження в освітній процес інклюзивної освіти).

Для навчально-методичного забезпечення варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» і вищезазначених навчальних дисциплін розроблено навчально-методичний посібник «Логопедичні техніки: корекція психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком

мовлення», в якому висвітлено методику застосування адаптованих фізичних вправ.

Науково-теоретичні положення, організаційно-педагогічні умови, авторські науково-методичні розробки та висновки дослідження створюють основу для вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, комунального закладу вищої освіти «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Національного університету «Запорізька політехніка», державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, що підтверджено довідками про впровадження.

Особистий внесок здобувача. Основні положення й висновки, викладені в дисертації, належать здобувачу особисто та відображені в публікаціях. У праці, написаній у співавторстві (Р. В. Клопов) «Методика застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності вчителів-логопедів компенсуючих груп для дітей з тяжкими порушеннями мовлення»), автору належить концепція і розробка методики застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності вчителів-логопедів компенсуючих груп для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження обговорювались на засіданнях кафедри спеціальної освіти та психології комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, були презентовані на наукових і науково-практичних конференціях, конгресах:

– міжнародних: «Досвід і проблеми організації соціальної та життєвої практики учнів і студентів на засадах компетентнісного підходу до освіти» (м. Запоріжжя, 2018 р.), «Наука и образование в современном мире»

(м. Караганды, 2019 р.), «Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології» (м. Запоріжжя, 2019), «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково інноваційний простір» (м. Запоріжжя, 2020), «Особливі діти: освіта і соціалізація» (м. Київ, 2020), «The I International Science Conference on Multidisciplinary Research, January 19 – 21» (м. Берлін, 2021), «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи» (м. Запоріжжя, 2021), «Освітні і культурні практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково інноваційний простір» (м. Запоріжжя, 2021);

– *всеукраїнських*: «Наука очима молоді – 2019» (м. Запоріжжя, 2019), «Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки: теорія і практика» (м. Запоріжжя, 2018 р.).

Публікації. Основні результати викладено у 20 науково-методичних працях, з них: 6 – статті у наукових фахових виданнях України, що реферуються міжнародними наукометричними базами; 1 – стаття у зарубіжному періодичному виданні, 2 – у інших наукових виданнях; 9 – тези до конференцій; 1 – навчально-методичний посібник; 1 – відео-презентація на міжнародному конгресі.

18 праць опубліковано авторкою одноосібно, 2 – у співавторстві.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 9 додатків, списку використаних джерел (279 найменувань, з них 14 – іноземною мовою). Загальний обсяг роботи становить 339 сторінок, з них основного тексту – 185 сторінок. Дисертація містить 15 таблиць і 25 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АДАПТОВАНИХ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У розділі виконано дефінітивний аналіз базових понять дослідження, розглянуто зміст і структуру формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, проаналізовано зарубіжний досвід підготовки логопедів і вчителів-логопедів та сучасний стан професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів в Україні у закладах вищої освіти щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

1.1. Дефінітивний аналіз базових понять формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ

В сучасній професійній освіті України, незалежно від спеціальності, акцентовано пріоритети на розвитку особистісної складової професійної підготовки здобувачів освіти, які повинні оволодіти певними компетентностями, під якими розуміється, як визначено у Законі України «Про вищу освіту», «динамічна комбінація знань, умінь, практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадських якостей, морально-етичних цінностей» [76, р.І, ст.1, п.13]. Це зумовлено як надшвидким темпом старіння знань, так і розумінням того, що особистісний сенс будь-якого знання є унікальним для людини, а механічне запам'ятовування знань без усвідомлення їх людиною призводить до швидкої втрати останніх.

Професійна діяльність майбутнього вчителя-логопеда складна та багатогранна, особливо в умовах інклюзивної освіти. Вона вимагає від майбутнього вчителя-логопеда володіння низкою знань в галузі медицини, психології, педагогіки тощо та вмінь аналізувати порушення психофізичного розвитку, з'ясовувати особливості розвитку (психічні, фізичні, мовленнєві) кожної особи з порушенням мовлення. У зв'язку з цим, виникає об'єктивна необхідність щодо вдосконалення професійної освіти майбутніх вчителів-логопедів.

Для з'ясування феномену *формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності* постає необхідним визначити базові дефініції дослідження: «*професійна діяльність*», «*вчитель-логопед*», «*адаптовані фізичні вправи*», «*готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності*» та ряд дефініцій, які розкривають сутність базових понять.

На наш погляд, дефініція «*професійна діяльність*» має розглядатись з урахуванням понять: «*професійна освіта*», «*професійна підготовка*», «*професійне самовизначення*».

Особистість майбутнього вчителя-логопеда під час професійної діяльності в сучасних умовах відіграє значущу роль. Компетентності майбутнього вчителя-логопеда зазначені у Стандартах вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта [223, 224]. Молода людина, зазвичай дівчина, з самого початку повинна розуміти яку професію вона обирає, здійснити професійне самовизначення. В Українському педагогічному словнику *професійне самовизначення* трактується як «процес прийняття рішення особистістю щодо вибору майбутньої трудової діяльності» [28, с. 274-275]. Кожна людина усвідомлює себе як суб'єкт професійної діяльності, що передбачає самооцінку особистістю своїх індивідуальних психологічних якостей, які зіставляються нею зі своїми можливостями та певними психологічними вимогами до тієї чи іншої професії. [28, с.274-275].

Г. С. Костюк зазначає, що професійне самовизначення це довготривалий процес, який відбувається протягом декількох вікових періодів: розпочинається у 4-5 років і, у більшості молодих людей, закінчується у 15-17 років вибором професії [103]. В. В. Чебишева визначає професійне самовизначення як «ознайомлення зі світом професій, самоаналіз, самооцінку та самоперевірку молодої людини на відповідність цим вимогам» [265]. Науковець П. А. Шавір – як «суттєву сторону загального процесу розвитку особистості» [268].

Ми дотримуємось визначення поняття, наведеного вченою О. І. Вітковською, яка тлумачить термін «*професійне самовизначення*» як «вибір людиною напрямку свого подальшого розвитку, сфери реалізації своїх індивідуальних якостей і здібностей, соціального середовища для втілення нею своєї життєвої мети і моральних цінностей» [15], а за для цього треба отримати професійну освіту за фахом. Від правильного професійного самовизначення кожної особистості залежить розвиток як країни, так і суспільства. Основою даного процесу виступає як освіта загалом, так і професійна освіта наразі. У Законі України «Про вищу освіту» чітко визначено сутність вищої освіти [76, р.І, ст.1, п.5]. На думку В. М. Синьова, індивідуальне зростання і соціальна зрілість можливі завдяки процесу і, як наслідок, результату поведінки особистості та удосконалення її здібностей [215].

Згідно Словника української мови, «*професія*» виступає джерелом існування особи та визначається як певний «рід занять трудової діяльності», для якого необхідно мати достатній рівень компетентності [221].

Професійна освіта, як складова системи освіти країн, призначена для підготовки фахівців різних галузей науки, освіти, культури тощо. Сенс професійної освіти полягає у формуванні компетентностей, вивченні наукових основ, технологій, прищепленні практичних вмінь і навичок обраної професії, набутті соціальних навичок (soft-skills). С. О. Сисоєва зазначає, що професійну освіту можна віднести до сфери загальнонаціональних інтересів

[215]. Вчена наголошує, що «пріоритетами професійної освіти у сучасному суспільстві повинні бути: системні підходи і рішення; цінності світової і вітчизняної культури; гуманістична мораль; громадянськість; світоглядні погляди і методологічні рішення, спрямовані на формування нових поколінь фахівців, здатних до творчої, професійно відповідальної діяльності фахівців, які б були найвищим надбанням держави і суспільства» [215].

Сучасна професійна освіта спрямована на всебічний розвиток особистості. Професіоналізм та високий рівень кваліфікації спеціаліста дозволяє ефективно використовувати новітні наукові інформаційні та цифрові технології, що забезпечує сталий розвиток країни і сприяє підвищенню добробуту населення.

«Професійна підготовка» в Енциклопедії професійної освіти визначається як «можливість успішної роботи з певної професії», що забезпечується сумою спеціальних знань, вмінь і навичок, трудового досвіду, нормами поведінки, особистісними якостями [70]. О. О. Фунтікова поняття «професійна підготовка» тлумачить як «здобуття майбутнім фахівцем кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю» [259].

На думку Т. А. Десятого [61], поняття «професійна підготовка» і «професійна освіта» різняться. Науковець вважає, що загальноосвітній рівень людини, що навчається, може і не підвищуватись під час професійної підготовки, яка здійснюється з метою навчання певному виду роботи. Натомість, оволодіння певними компетентностями щодо обраної професії, її нормами і цінностями, з одночасним підвищенням загальної культури людини, на думку вченого, здійснюється тільки завдяки професійній освіті [61].

Р. В. Клопов наголошує на нерозривному зв'язку понять «професійна освіта» і «професійна підготовка» [89]. Ми погоджуємось з думкою науковця і зазначаємо, що професійна освіта і професійна підготовка майбутніх вчителів-логопедів (бакалаврів та магістрів за спеціальністю 016 Спеціальна освіта) містять у собі вивчення теоретичних основ, технологій і технік обраної

професії; формування і розвиток спеціальних практичних умінь і навичок щодо обраного виду діяльності; підвищення рівня загальної культури; формування важливих для спеціального педагога особистісних якостей, що стануть у нагоді в подальшій професійній діяльності.

Досягнення поставленої мети, що є наслідком потреби, яку можна трактувати як процес взаємодії людини з довкіллям, означає діяльність в загальному значенні поняття. М. Й. Варій діяльність людини називає «свідомою активністю, яка виявляється в системі доцільних дій, спрямованих на досягнення поставленої мети» [13]. Таким чином, спираючись на думку науковця, можна зазначити, що планування діяльності, передбачення її результатів, регуляція дій та прагнення її вдосконалити, добір кращих та найбільш ефективних засобів, застосування досягнень науки тощо характеризує свідому діяльність, яка передбачає як зовнішню, так і внутрішню активність людини. Діяльність особи завжди спрямована на зміни і новоутворення в навколишньому світі та самої людини незалежно від її потреб [13]. А. А. Грицанов розглядає діяльність з філософської точки зору як «один з найважливіших атрибутів буття людини, пов'язаний з цілеспрямованою зміною зовнішнього світу, самої людини» [53]. Він стверджує, що сутність людини розкривається саме через діяльність, яка містить: 1) сукупність програм перетворення світу, практики; 2) будь-які програми дії; 3) операції: будь-яка діяльність припускає спеціальну підготовку (освіту), досвід, компетентність [53].

Таким чином, можна дійти висновку, що *професійна діяльність* – соціально значуща діяльність людини (для нашого дослідження – майбутнього вчителя-логопеда) у межах обраної професії, яка потребує певних сформованих компетентностей і особистісних якостей для виконання професійних задач, яку супроводжує достатнє матеріальне забезпечення вчителя-логопеда.

У Великій російській енциклопедії вказано, що логопедія – «наука про порушення мовленнєвої діяльності при вроджених та набутих відхиленнях

психомовленнєвого розвитку, його специфічних закономірностях і функціюванні у дітей раннього, дошкільного, шкільного віку та у дорослих» [9]. Термін «*логопедія*» (Λογός – слово, мовлення; παιδεία – навчаю, виховую) перекладається з грецької як «виховання мовлення». Логопедія є одним із розділів *спеціальної (корекційної педагогіки)*, а порушення мовлення можуть бути як окремою нозологією, так супроводжувати інші: порушення слуху, зору, інтелекту, емоційні розлади тощо. Думки науковців різняться щодо визначення поняття «спеціальна (корекційна педагогіка)». О. В. Мартинчук визначає, *корекційну педагогіку* як науку про «закономірності та особливості освіти, виховання й навчання дітей з порушеннями та відхиленнями психофізичного розвитку, які потребують корекційно-виховних впливів як у спеціальних освітніх закладах, так і в умовах реабілітаційних центрів, масових освітніх і позаосвітніх закладах, сім'ї тощо» [127]. В Українському дефектологічному словнику зазначено, що *корекційна педагогіка (дефектологія)* – це «наука про психофізіологічні особливості розвитку дітей із фізичними та психічними вадами, закономірності їхнього виховання, освіти та навчання» [246]. В. О. Липа вважає, що *спеціальна (корекційна) педагогіка* – це «багатогалузева наука, що вивчає психофізіологічні особливості розвитку дітей з обмеженими можливостями та займається розробленням проблем їхнього виховання, навчання й корекції онтогенетичних недоліків» [114]. Науковець вважає, що вона «забезпечує наукові основи роботи спеціальних освітніх корекційних шкіл і дошкільних установ, класів корекції (класів вирівнювання, компенсуючого навчання), логопедичних пунктів, спеціальних дошкільних груп при масових школах і дитячих дошкільних установах, які займаються вирішенням як загальних педагогічних завдань (всебічний розвиток і гуманістичне виховання особистості, навчання, трудове навчання, профорієнтація), так і специфічних: корекція порушень розвитку; корекційне навчання й виховання; лікувально-профілактична робота; професійна підготовка за доступною спеціальністю; соціокультурна інтеграція та адаптація» [114]. О. І. Кукушкіна наголошує, що «*спеціальна педагогіка*» і

«корекційна педагогіка» «сьогодні використовуються у науковому і соціальному контексті як синоніми для позначення галузі педагогіки, яка вивчає умови навчання і виховання, необхідні дітям з різноманітними психофізичними порушеннями для досягнення максимально можливого особистісного розвитку, освіти і готовності до самостійного дорослого життя» [108]. Ми поділяєм думку В. М. Синьова, який стверджує, що терміни «корекційна педагогіка» і «спеціальна педагогіка» педагогіка дуже близькі за змістом, проте не тотожні, тому що «корекційна педагогіка виходить за межі роботи з дітьми, які потребують корекційно-виховних впливів лише у спеціальних освітніх закладах, охоплюючи більш широку соціальну сферу» [213].

Важливим для з'ясування базових термінів нашого дослідження є розуміння понять «мова» і «мовлення». *Мова* – специфічний людський спосіб спілкування, який виявляє собою систему знаків, що має соціальну природу і є створеною і закріпленою у процесі історичного розвитку діяльності членів суспільства. *Мовлення* – це психофізіологічний процес реалізації мови. *Мовлення* – процес використання мови в спілкуванні, це мова в дії. *Мова* є засобом спілкування, а *мовлення* – процесом спілкування. Відхилення у мовленні того, хто говорить, від норм рідної мови, що прийняті в конкретному мовному середовищі, О. В. Правдіна визначає як «порушення мовлення» [206]. В інтерпретації М. К. Шеремет дефініція «порушення мовлення» позначає ти чи інші відхилення від мовленнєвої норми, що притаманні даному мовному середовищу. Такі відхилення повністю або частково унеможливають мовленнєве спілкування тощо [199]. Л. С. Волкова надала ґрунтовне визначення поняттю «тяжке порушення мовлення» і визначила його як низку порушень мовлення, які «супроводжуються загальним його недорозвитком тяжкого ступеня та характеризуються різко вираженою обмеженістю засобів мовленнєвого спілкування в умовах нормального слуху та збереженого інтелекту» [187]. М. К. Шеремет *загальний недорозвиток мовлення* визначає як тяжке порушення мовлення, під час якого у дітей з первинно збереженим

інтелектом і нормотиповим фізіологічним слухом порушено формування всіх компонентів мовлення (лексика, граматики, складова будова слів, зв'язне мовлення, звуковимова) [106].

Сутністю професійної діяльності *вчителя-логопеда*, як педагога, виступає подолання порушень мовлення через впровадження системної корекційної роботи з дитиною, складовими якої виступають навчання, виховання дитини та корекція порушень розвитку мовлення у неї. С. У. Гончаренко визначив *навчання* як «цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини» [188]. Воно виступає процесом двосторонньої діяльності вчителя (викладання) і учня (учіння) та виконує центральну функцію у розумовому розвитку й підготовці учнів до праці. Систематична і цілеспрямована, планомірна і організована взаємодія між вихованцем і вихователем, наслідком якої є вплив на вихованця з боку вихователя, завдяки чому у вихованця формується науковий світогляд, моральні, громадські, професійні риси його особистості, науковцем В. В. Ягуповим визначено як *виховання* [215]. *Корекція* (від лат. *correctio* – виправлення, поліпшення) у спеціальній (корекційній) педагогіці тлумачиться науковцями як повне або часткове виправлення порушень психофізичного розвитку у дітей або порушень певної психічної чи фізичної функції у дорослих [212]. В логопедії під корекцією порушень мовлення, за Л. С. Волковою, розуміється «виправлення недоліків мовлення» [187]. В результаті аналізу науково-педагогічної літератури ми дійшли висновку, що термін «*розвиток*» можна трактувати як процес зростання, зміцнення істоти, під час якого вона набуває кращих якостей і вдосконалення, що дає можливість піднятися на вищий щабель стосовно всіх сфер життя [188]. Відповідний віковим нормами *психофізичний розвиток* дітей дошкільного віку є запорукою подальшого успішного навчання в школі, а з особливими освітніми потребами – особливо, тому що більшість таких дітей мають порушення мовлення різного ступеню тяжкості. *Психофізичний розвиток* містить у собі дві важливі, рівнозначні складові – психічний і фізичний

розвиток. У дитинстві вони тісно взаємопов'язані. Забезпечуючи дитині повноцінний психофізичний розвиток, дорослі створюють міцний фундамент для всебічного розвитку на наступних етапах життя. За визначенням Т. Ю. Круцевич, *фізичний розвиток* – це «природний процес вікової зміни стану морфологічних та функціональних ознак організму, зумовлений спадковими факторами та конкретними умовами зовнішнього середовища» [202]. Вчена поділяє ознаки фізичного розвитку на три групи: *соматометричні* (довжина і маса тіла, розміри обхвату грудної клітки, талії, стегон, довжина тулуба, кінцівок), *соматоскопічні* (форма грудної клітки, спини, ніг, стопи, постава, рельєф, пружність мускулатури, статевий розвиток), *фізіометричні* (рівень розвитку скелетної мускулатури, фізична працездатність, рівень фізичних якостей: сили, швидкості, витривалості, гнучкості, координації тощо) [96]. В науково-педагогічній літературі *психічний розвиток* визначається як процес, під час якого відбувається закономірна онтогенетична зміна психіки, накопичення її кількісних та якісних структурних перетворень [187]. Психічний розвиток передбачає появу нових якостей і функцій, зміну їх кількісних і якісних характеристик і водночас перетворення форм психіки, що існують. Отже, на нашу думку, *психофізичний розвиток* – це процес закономірної онтогенетичної зміни психіки, морфологічних та функціональних ознак організму, містить особливості, що пов'язані з віком людини.

Поняття «*психомоторний розвиток*» також містить дві складові «психічний розвиток» (розглянуто вище) і «моторний розвиток». У Медичній енциклопедії зазначено, що «*моторика* (лат. motor – той, що призводить до руху) – це рухова активність організму, окремих його органів або їх частин; рухи, що зумовлені скороченням гладкої м'язової тканини стінок порожнистих органів» [201]. Виділяють велику і дрібну моторику, а також моторику окремих органів. На думку Т. Ю. Круцевич, *рухова активність* – це «одна з основних людських функцій, важливий фундамент здоров'я протягом усього життя. Вона позитивно впливає на психічне здоров'я – знижує стресові реакції,

тривожність і депресію, а також відстрочує настання наслідків хвороби» [203]. Отже, вважаємо, що *моторний розвиток* – це розвиток рухової активності людини.

Таким чином, *психомоторний розвиток* – це розвиток рухової та інтелектуальної активності людини, який залежить від спадкових і вроджених її якостей та віку, завдяки йому відбувається взаємодія людини з навколишнім середовищем. Також під час дослідження ми дійшли висновку, що психомоторний розвиток виступає складовою психофізичного розвитку.

Отже, *вчитель-логопед* – це спеціаліст, професією якого виступає наука про порушення мовлення, їх подолання і профілактику засобами спеціального корекційного навчання і виховання, методами та прийомами розвитку і корекції; який досконало володіє своєю спеціальністю, має професійні знання із спеціальної педагогіки і суміжних наук, навчається протягом життя, використовує професійній діяльності новітні наукові доробки тощо.

Важливими для дослідження є дефініції: «*фізична вправа*», «*рух*», «*м'яз*», «*тонус*», «*фізичне виховання*». В наукових доробках Т. Ю. Круцевич [202], М. С. Герцик [25], О. М. Вацеба [25], Л. П. Сущенко [227] *фізичне виховання* визначено організованим педагогічним процесом, який триває у часі, має систематизований спеціальний всебічний вплив на людину. Такий вплив передбачає наявність спеціальних знань, системне виконання фізичних вправ, контроль за їх виконанням та бажання самої людини самовдосконалюватись. Фізичне виховання спрямоване на зміцнення здоров'я людини (фізичне, соціальне, духовне, інтелектуальне, емоційне), розвиток фізичних якостей, опанування нових знань, вмінь, навичок і вдосконалення тих, які вже має людина, що сприяє їх самостійному використанню протягом життя.

Згідно тлумачень поняття «*вправа*», що надані у Словнику української мови [221] і поняття «*фізична вправа*», визначеним Н.В. Савіною [204], можна дійти висновку, що для нашого дослідження дефініцію «*фізична вправа*» можна визначити як спеціальне завдання, основний, специфічний

засіб фізичного виховання. Виконання фізичної вправи спрямоване на набуття / закріплення / вдосконалення певних знань, вмінь, навичок; характеризується систематичністю і спрямованістю впливу на людину, яка її виконує. Н.В. Савінова називає фізичні вправи «особливим видом рухової діяльності» [204]. За І. М. Ляховою, фізична вправа – це «рухова дія, що виконується з певною метою: формування правильної постави, фізичного розвитку, корекції статури, формування вмінь і навичок, поліпшення функціональних показників різних систем організму, тренування м'язів, в тому числі й тих, що приймають участь в процесі мовлення тощо» [119].

Термін «*рух*» в науково-педагогічній літературі має декілька тлумачень, але у Словнику української мови [221] наведені визначення, які безпосередньо відповідають темі нашого дослідження: а) «процес розвитку, в результаті якого відбувається зміна якості предмета, явища, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого»; б) «зміна положення тіла або його частин (у людини)» [221]. Рух має напрям, силу, ритм, швидкість, тривалість, темп. Розгляд цих термінів не входить до завдань нашого дослідження, але ми повинні їх враховувати в подальшій роботі. Рух частин тіла забезпечують тканини живого організму, що мають здатність скорочуватись, – мускули або *м'язи*. У Медичній енциклопедії визначається, що *м'язи* (musculi) – «органи, що забезпечують рухливість організму і його частин шляхом довільних і мимовільних скорочень» [137]. *М'язи* мають різний стан, який називають *тонусом* – «стан, коли тривале збудження нервової або м'язової тканини не супроводжується стомленням і зумовлює добре функціонування організму» [137]. За визначенням, що надається у Медичній енциклопедії, *тонус* – це «активний стан нервових центрів і пов'язаних з ними периферичних утворень, що забезпечує підтримку якої-небудь функції на оптимальному рівні» [137]. Згідно досліджень анатомії, медицини, *тонус* буває підвищеним – гіпертонус; зниженим – гіпотонус; або змішаним. Діти з порушеннями мовлення дуже часто мають порушення тонусу нервової або м'язової тканини.

Важливим для тлумачення зазначеного базового поняття дослідження виступає термін «*адаптація*» (від лат. *adaptatio* – пристосовувати). У Медичній енциклопедії зазначається, що *адаптація* – «пристосування живих організмів до впливів факторів зовнішнього середовища». Вона сприяє збереженню оптимального постійного рівня «протікання внутрішніх процесів організму, що забезпечують стійкість і виживання його в даному середовищі». Вона властива як організму загалом, так і окремим його органам та тканинам (нервовій, м'язовій) [137]. Термін «адаптація» раніше мав суто біологічне значення, зараз широко використовується в різних галузях науки, педагогіки, психології тощо і охоплює всі сфери життя людини [137].

Розглянуті вище терміни надають можливість надати тлумачення базовій дефініції: *адаптовані фізичні вправи* – адаптовані рухові завдання з фізичними рухами для різних частин тіла дитини, необхідні для покращення стану м'язів та їх тону, спрямовані на укріплення організму дитини загалом та окремих груп м'язів організму тощо, скоординованої роботи півкуль головного мозку, корекції порушення мовлення та психомоторного розвитку дитини через фізичні рухи, які виконують комплексно для набуття певних навичок або удосконалення тих, що вже існують [32].

Отже, в професійній діяльності *адаптовані фізичні вправи* вчитель-логопед використовує як додаткову складову для підвищення ефективності традиційної корекційної роботи для повного усунення порушення мовлення або значного поліпшення стану цього порушення. Під час застосування адаптованих фізичних вправ обов'язкова системність і систематичність. Для їх використання в професійній діяльності у здобувача освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, повинна бути сформована *готовність до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності*.

У багатьох джерелах з філологічної літератури термін «*готовність*» трактується як охоче виконання будь-якої дії. А. А. Грицанов *готовність* називає «одним з найважливіших атрибутів буття людини, пов'язаний з цілеспрямованою зміною зовнішнього світу, самої людини» [53]. У широкому

значенні поняття «*готовність*» має два значення: «бажання, згода щось зробити та стан готового» [66]. Вважаємо, що у першому значенні йдеться про свідоме рішення виконати добровільно, за бажанням і з бажанням обрану діяльність, у другому – про певний стан, який забезпечить якісне виконання рішення. Д. М. Узнадзе поняття «готовність» ототожнював з поняттям «*установка*» – «неусвідомлювана готовність суб'єкта до сприйняття у певному напрямку майбутніх дій і подій, яка виникає при наявності потреби і ситуації її задоволення, при взаємодії суб'єкта з середовищем» [243]. Вчений виділяв різні види установок, які реалізуються у двох формах поведінки – *екстерогенній* (пізнавальна та трудова діяльність) та *інтерогенній* (ігрова діяльність) [243]. За В. О. Моляко *готовність* – «складне особистісне утворення, багаторівнева та багатопланова система якостей і властивостей особистості, що у сукупності дозволяють суб'єкту ефективно виконувати конкретну діяльність» [140]. К. К. Платонов визначає готовність як «суб'єктивний стан особистості» [179] та «особливий психічний стан особистості» [179]. Х. Я. Сайко називає *готовність* інтегрованою цілісною особистісною якістю, що «характеризує її емоційно-когнітивну та волюву вибірково прогножуючу мобілізаційність у момент включення у діяльність певної спрямованості; виникає внаслідок досвіду людини, який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у неї, об'єктивації її предмета і способів взаємодії з ним» [205]. М. І. Дьяченко, Л. А. Кондибович *готовність* розглядають як «підготовку особи до виконання якої-небудь діяльності» [65]. А. М. Кух під *готовністю* розуміє пристосування людини до певних дій, бажано, успішних, зумовлене мотивами і особливостями людини, відповідну поведінку, установки на доцільні і активні дії в даних умовах [110]. За В. А. Крутецьким, *готовність* полягає в позитивному відношенні до діяльності особи, яка її виконує, і бажанні її виконувати [105]. В науково-педагогічній літературі у поняття «*готовність*» вкладається наявність певного запасу знань, вмінь, навичок у відповідній галузі. О. Л. Яковлева розглядає *готовність* майбутнього

педагога як «інтеграційну якість особистості, що характеризується наявністю і ступенем спеціальним чином інтегрованих методологічних, теоретичних, методичних і практичних знань і вмінь, професійних мотивів і професійного інтересу» [279].

Отже, з наведених тлумачень можна дійти висновку, що *готовність* визнається у першу чергу як утворення, що *пов'язано з особистістю, станом психічних процесів, умовами зростання, навчання, виховання і розвитку людини.*

Результатом професійної підготовки, якістю особистості виступає *професійна готовність*, яка є різновидом установки і регулятором успішності майбутньої професійної діяльності.

До проблем дослідження *професійної готовності* особистості до професійної діяльності з різних позицій різні періоди часу звертались: В. Г. Кремень [69, 100], В. П. Андрющенко [3], І. А. Зязюн [78], С. О. Сисоєва [215], Н. Г. Ничкало [148, 198], В. О. Сластьонін [173], Р. В. Клопов [89], Л. В. Безкоровайна [7], А. М. Кух [110], Л. П. Сущенко [227]. Вчені досліджували різні види та форми готовності: установку, психологічну готовність, готовність особистості до трудової діяльності, готовність до різних видів педагогічної діяльності, готовність до професійної інформаційно-комп'ютерної діяльності. Готовність людини до професійної діяльності розглядається по-різному, залежно від специфіки її структури. Н. В. Савінова визначає готовність через комплекс пізнавальних, мотиваційних, вольових, емоційних якостей особистості; певний рівень розвитку особистості; спрямованість особистості до виконання певних дій; загальний психофізичний стан, що забезпечує актуалізацію можливостей [204]. У психології професійну готовність розглядають як сукупність спеціальних знань, вмінь, навичок, що «обумовлює здатність людини виконувати певну професійну діяльність з тією або іншою якістю» [204].

Поняття «готовність до професійної діяльності» за К. К. Платоновим, є результатом професійного навчання, трудового виховання і психічної підготовки [179], за В. О. Сластьоніним – професійною компетентністю [173], у Законі про державну службу позначено як «здатність особи у межах визначених за посадою повноважень застосовувати спеціальні знання, вміння та навички, виявляти відповідні моральні та ділові якості для належного виконання встановлених завдань і обов'язків, навчання, професійного та особистісного розвитку» [74]. С. П. Миронова зазначає, що максимальну готовність студентів до майбутньої фахової діяльності забезпечує поєднання традиційних і інноваційних форм роботи [133], що можливо тільки «за умови укрупнення, а не деталізації у навчанні студентів, з орієнтацією на блочну побудову фахової підготовки (медичний блок; блок загальної і спеціальної педагогіки та психології; методичний блок) і наскрізні тематичні програми» [133].

*На основі теоретичного аналізу і власних досліджень, ми переконались, що *готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є складовою їх професійної компетентності і трактується як результат та інтегроване утворення, що поєднує мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний компоненти і спирається на використання адаптованих фізичних вправ з урахуванням віку дитини, етіології та тяжкості порушення мовлення, надає змогу організувати і проводити корекційно-розвиткову роботу з дітьми, які мають порушення мовлення з метою ефективного їх подолання (або поліпшення); реалізувати набуті у процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти знання, вміння, навички, особистісні якості, професійний досвід роботи із зазначеним контингентом осіб.**

Таким чином, теоретичний аналіз наукової літератури та інформаційних ресурсів мережі Інтернет уможливив визначення сукупності базових понять, що розкривають науковий тезаурус дослідження формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в

професійній діяльності: *«професійна діяльність»*, *«вчитель-логопед»*, *«адаптовані фізичні вправи»*, *«готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності»* (тлумачення двох останніх є авторськими), які розкривають сутність дисертаційного дослідження.

1.2. Зміст і структура формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ

Інтерес до проблеми готовності до професійної діяльності виник ще у період кінця XIX – початку XX століть. З його появою відбувся розвиток капіталізму у дореволюційній Росії, до складу якої належала Україна. Це в свою чергу призвело до появи нових професій. Отримання професійної кваліфікації було умовою забезпеченого майбутнього. Проблема вибору майбутньої професії молоддю у практичному житті вирішувалась наступними шляхами: за сімейними традиціями, навмання, за покликанням, за розрахунком. Перші емпіричні дослідження готовності до професійної діяльності у вигляді анкетного опитування у дореволюційній Росії проводились О.В. Мاستрюковим [70]. Вони виявили абсолютну байдужість до вибору майбутньої професії з боку московських студентів, з якими проводили анкетування.

Формуванню готовності людини до професійної діяльності приділяється особлива увага в сучасній науці, оскільки вона виступає головним критерієм його якості, становить сутність професійного навчання. Проблему досліджували та висвітлювали з різних методологічних позицій такі відомі вчені як: В. П. Андрющенко [3], В. Г. Кремень [69,100], Н. Г. Ничкало [148], І. А. Зязюн [78], В. О. Сластенін [173], С. О. Сисоєва [215], Л. П. Сущенко [227], К. К. Платонов [179], Д. М. Узнадзе [243], М. І. Д'яченко [64], Л. А. Кандибович [64], В. Й. Бочелюк [12],

С. П. Миронова [133], Х. Я. Сайко [205], Л. В. Безкоровайна [7], Р. В. Клопов [89], А. М. Кух [110] та ін.

В. Й. Бочелюк кроками готовності до професійної діяльності визначає «усвідомлення потреби у формуванні професійної компетентності, яке відбувається завдяки появі професійних запитань, завдань, які потребують вдосконалення діяльністю» та орієнтацію майбутнього вчителя-логопеда на професійну і творчу реалізацію дозволяє йому поглибити усвідомлення актуальності і значущості власної професійної діяльності [12].

У наукових джерелах іноді ототожнюють вживання понять «професійна готовність», «професійна придатність» і «готовність до професійної діяльності». Коротка характеристика понять наведена у табл. 1.1.

За твердженням вчених, категорія «професійна готовність» є більш об'ємною, а категорія «готовність до професійної діяльності» є підпорядкованою до неї [66, 188, 266], а правильність вибору професії з урахуванням професійної придатності визначається критеріями ефективності праці і внутрішньої задоволеності своєю роботою та її результатами [266]. Професійну придатність, на нашу думку, можна визначити по-перше, перед вступними іспитами, коли складають певні тести, які виявляють професійну придатність абітурієнта до професії взагалі (наприклад, у Казахстані до вступних іспитів до педагогічних університетів перевіряють абітурієнтів на професійну придатність), по-друге, безпосередньо під час трудової діяльності на робочому місці (коли людина відчуває свої реальні можливості).

Ми вважаємо, що зазначені поняття доповнюють одне одного, є частинами одного цілісного процесу. Однак, на нашу думку, якщо «професійна готовність» і «готовність до професійної діяльності» є близькими поняттями, такими, що відносяться до підготовки фахівців у закладах вищої освіти, то «професійна придатність» є поняттям більше наближеним до трудової діяльності.

**Порівняльна таблиця понять «професійна придатність»,
«професійна готовність», « готовність до професійної готовності»**

Професійна готовність	Професійна придатність	Готовність до професійної діяльності
Особистісна якість	Сукупність психологічних і психофізичних властивостей: оволодіння професією та ступінь задоволеності від праці	Особистісне утворення, професійна компетентність
Види: – попередня (завчасна, потенційна) – безпосередня(миттєва, ситуаційна)	Види: – абсолютна – відносна	Складові: – психологічна – суто професійна – комунікативна – особистісна – інноваційна – кар’єрна – психофізична
	Критерії оцінювання: – медичний – освітній – психологічний	

Науковці Л. А. Гончаренко, В. О. Сластьонін *готовність до педагогічної діяльності* надають як систему, що складається з психологічної готовності як потреби у педагогічній діяльності; теоретичної підготовленості до педагогічної діяльності; практичної готовності до професії вчителя; ідейно-політичної підготовки, світогляду та загальної культура вчителя; педагогічних здібностей; професійно-педагогічної спрямованості особистості вчителя [30, 173]. Л. В. Кондрашова *готовність до педагогічної діяльності* визнає складним особистим утворенням, що містить погляди і переконання, професійну спрямованість, педагогічний оптимізм, самовладання, здатність до самооцінки результатів даної праці, потребу у професійному самовихованні, що забезпечить високі результати педагогічної праці» [97]. Н. Є. Мойсеюк

вважає, що під *готовністю до педагогічної діяльності* розуміють «психологічну, психофізіологічну, фізичну готовність (тобто професійну придатність); науково-теоретичну й практичну підготовку» [141]. За Т. Д. Щербан, *готовність до педагогічної діяльності* – це «готовність до розв'язання педагогічних задач та готовність до навчального спілкування» [276].

Тобто, *готовність до педагогічної діяльності*, на наш погляд, потребує від майбутніх педагогів високих моральних якостей, певних здібностей, вміння спілкуватись із різними категоріями людей у різних обставинах та вміння миттєво приймати правильні рішення.

В. М. Шевченко вбачає, що на сьогодні *готовність педагога до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами* розглядають «через два показники: професійну готовність і психологічну готовність» [270]. За Л. О. Федорович, завдання професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів потребують «запровадження принципів організації освітнього процесу, що забезпечать готовність до професійно-педагогічної діяльності в умовах технократичного суспільства, що швидко змінюється, а ефективна корекційно-розвиткова робота можлива за умови використання певних принципів роботи з такими дітьми» [256]. Науковець О. І. Проскурняк в *готовності корекційного педагога до професійної діяльності* вбачає здатність до організувати, виконати, регулювати педагогічну діяльність; наголошує, що вона зумовлюється багатьма факторами: покликання, особистісних властивості особистості, схильності та інтереси, які безпосередньо включені у освітній процес [192]. О. В. Мартинчук *готовність спеціального педагога до інклюзивного навчання* позначає як «системну інтегровану якість фахівця, яка визначає спрямованість, поведінкові стратегії і методи професійно-педагогічної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища» [126].

Отже, на нашу думку, *готовність майбутнього вчителя-логопеда до професійної діяльності* полягає у засвоєнні повного складу спеціальних знань і громадських якостей особистості; на додачу до тлумачення «готовності до

професійної діяльності» і «готовності до педагогічної діяльності», містить особливий стан особистості, схильність до емпатії, до співчуття стосовно дітей з особливими освітніми потребами.

Готовність майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності залежить від їх професійної компетентності, під якою Ю. В. Пінчук розуміє, «інтегративну якість фахівця» [171], яка передбачає ефективну діагностику, корекцію, розвиток особистості дитини з порушенням мовлення і превентивні заходи щодо попередження виникнення порушень мовлення [171]. І. В. Самойлова висловлює схожі ідеї і виокремлює низку професійних, моральних і особистісних якостей, яким повинен володіти майбутній вчитель-логопед (гуманізм, моральна і громадянська зрілість, постійне підвищення рівня професійних знань, любов до дітей тощо) [207]. Н. М. Сінопальнікова зазначає, що професійно-педагогічна підготовка вчителя-логопеда – це «цілеспрямований керований процес, який забезпечує формування професійної компетентності та особистіснозначущих якостей, необхідних для здійснення логопедичної діяльності» [210]. Вчена обґрунтовує позитивний вплив модульного навчання як найбільш перспективної системи реалізації індивідуалізованого навчання [210]. В. І. Лозова, Г. В. Троцько пропонують індивідуалізацію навчання у вигляді: 1) організації навчального процесу, під час якої вибір способів, прийомів, темпу навчання відповідає індивідуальним відмінностям студентів, рівню розвитку їх здібностей до учіння; 2) системи виховних і дидактичних засобів, які відповідають меті діяльності і реальним пізнавальним можливостям колективу, окремих студентів, груп студентів і дозволяють забезпечувати навчальну діяльність студента на рівні його потенціальних можливостей з урахуванням мети навчання [117]. Слід зазначити, що у реальній практиці індивідуалізація навчання не є абсолютною, вона завжди відносна. Н. Г. Пахомова наполягає на системності під час професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів та пропонує інтеграцію медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів [162] та висловлює думку щодо ефективності і

доцільності інтегрованих курсів [167]. З огляду на впровадження інклюзивної освіти в Україні, О. В. Мартинчук запропонувала два стратегічні орієнтири удосконалення фахової підготовки вчителів-логопедів до професійної діяльності: 1) враховування культурних і соціальних явищ, процесів, факторів під час вибору стратегії освіти для визначення необхідних методологічних підходів; 2) обґрунтування концепції професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів на основі компетентнісного підходу [128]. До вимог сучасної професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів Н. В. Федорова відносить: а) володіння сучасними технологіями логопедичної науки та їх доцільне застосування; б) пріоритетність антропоцентричного підходу в освітньому процесі дітей, що мають порушення мовлення, в) орієнтованість на розвиток особистості кожної дитини; г) уміння виокремлювати порушення мовлення, під час роботи враховувати вікові, особистісні, індивідуальні особливості дітей (незалежно від нозології) і реагувати на їх потреби; д) знання та уміння щодо розвитку і проектування освітнього та мовленнєвого простору дітей з порушеннями мовлення; е) уміння застосовувати превентивні й здоров'язбережувальні технології стосовно осіб з порушеннями мовлення; є) супровід дитини у її траєкторії освітнього шляху [256]. На думку Н. В. Федорової професійна підготовка вчителів-логопедів повинна мати універсальну і специфічну складові [256]. Дослідниками І. В. Самойловою визначені ключові якості, які необхідні для підготовки майбутніх вчителів-логопедів: організованість, підприємливість, соціально-професійна мобільність, діловитість; готовність і здатність до швидкої зміни професії (перекваліфікації), швидка адаптація до нового і незнайомого, пластичність і адаптивність; комунікативність і здатність до кооперації, креативність, вправність рук; розвинутий сенсомоторний апарат [207]. Ю. В. Пінчук підкреслює, що вчитель-логопед на високому рівні повинен володіти комунікативними якостями мовлення, розрізняти поняття «культура мови» і «культура мовлення» і наголошує, що мовлення вчителя-логопеда виступає взірцем для наслідування для дитини з порушенням

мовлення [170]. Н. В. Савінова звертає увагу на проблеми диференційованої логопедичної корекції, яка «відображає сучасні вимоги до змісту теоретичної та методичної підготовки вчителя-логопеда, що складає основу професійної компетентності вчителя-логопеда» [204]. Міністерством освіти і науки в 2020 році затверджено Стандарти вищої освіти для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти [223, 224] спеціальності 016 Спеціальна освіта, в яких визначено *інтегральні, загальні, спеціальні* (фахові, предметні) компетентності для бакалаврів і магістрів, майбутніх вчителів-логопедів.

Здійснивши аналіз науково-педагогічної літератури, ми дійшли висновку, що у нашому дисертаційному дослідженні можна виділити наступні види готовності, які з різних сторін висвітлюють *готовність до професійної діяльності майбутніх вчителів-логопедів* (Рис 1.1), а саме:

– *психологічна готовність*: 1) ступінь підготовленості та налаштованості психіки, духовних сил спеціаліста на вирішення професійних задач, виконання своїх функціональних обов'язків [173]; 2) комплекс мотивів, знань, вмінь та навичок, якостей особистості, завдяки чому відбувається взаємодія майбутнього вчителя-логопеда з учасниками професійної діяльності й ефективність діяльності загалом [3, 258]; 3) виділяють: а) *завчасну*, б) *загальну (тривалу)*, в) *ситуаційну* психологічну готовність [65];

– *суто професійна готовність*: володіння педагогічними технологіями, знаннями з психології, корекційної педагогіки, знаннями про загальні та індивідуальні особливості дітей з різними порушеннями розвитку, моделювання занять і використання варіативності в освітньому процесі, неперервне професійне навчання [11];

– *комунікативна готовність*: 1) наявність вмінь і навичок конструктивної та ефективної взаємодії у професійному середовищі, підтримка і розвиток такої взаємодії; 2) достатній рівень мовленнєвої культури, яка виступає показником розвитку професійного мислення; 3) розвиток почуття емпатії, доброзичливості, товаришкості, почуття дружби,

колективізму [64]; 4) ерудованість [93]; 5) цілеспрямованість вияву потенціалу особистості до обміну різного роду інформації вербальними та невербальними засобами [120];

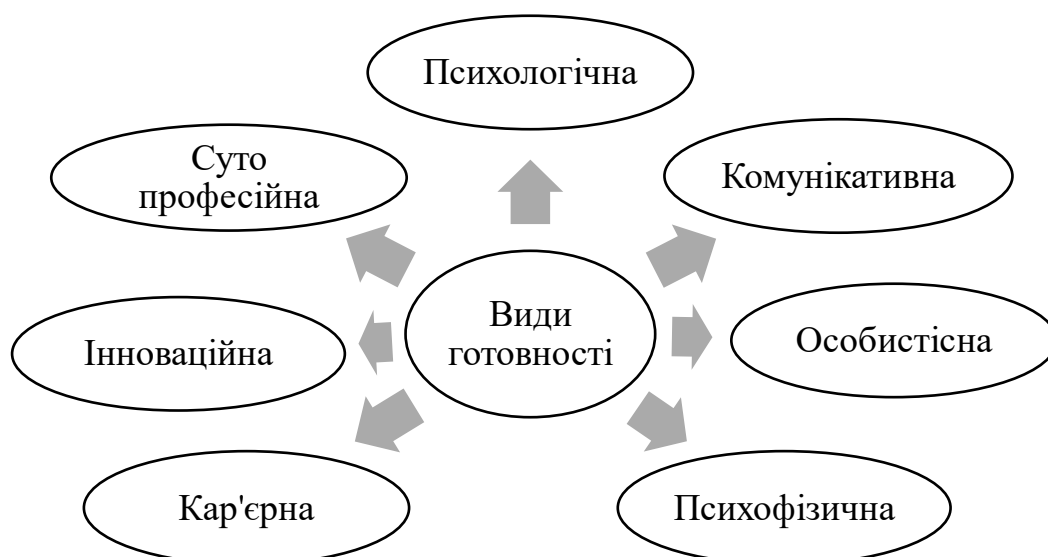

Рис.1.1 Види готовності, що з різних сторін висвітлюють готовність до професійної діяльності майбутнього вчителя-логопеда

– *особистісна готовність* – певне ставлення до самого себе, ситуації, інших людей, діяльності; виступає необхідною умовою успішної професійної самореалізації та психологічної діяльності; розуміється як комплексне психологічне утворення, поєднання функціональних, операційних та особистісних компонентів [205] через наявність мотивів діяльності, пізнавального ставлення до зовнішнього світу, достатньому емоційному і вольовому розвитку психіки;

– *інноваційна готовність*: 1) здатність нетрадиційно вирішувати освітні проблеми; 2) необхідність творчого розвитку шляхом впровадження інноваційних технологій в освітній процес [11]; 3) особливий стан, який передбачає наявність мотивації до професійної діяльності, володіння способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до рефлексії і

творчості [59]; 4) інтегративна якість особистості педагога, що спрямована на створення, запровадження та розповсюдження освітніх новацій та формування інноваційної позиції педагога [258];

– *кар'єрна готовність*: 1) готовність і здатність до професійного та особистісного самоствердження і відповідна активність у цьому напрямку; 2) прагнення реалізовувати себе під час вирішення професійних завдань та у взаємовідносинах із співробітниками, колегами по роботі; 3) успішність самоствердження, яка залежить від бажання і прагнення домогтися успіху, від установки на успіх, від готовності до успіху [257]; 4) кар'єрні орієнтації, які виникають у процесі навчання у закладах вищої освіти і можуть залишатись стабільними протягом тривалого часу [122, 126]; 5) планування кар'єри, як процес зіставлення потенційних можливостей, здібностей і цілей з вимогами організації, стратегією і планами розвитку, що виражається у складанні програми професійного і посадового зростання [195];

– *психофізична готовність*: 1) ступінь відповідності змісту і стану психіки і фізичного здоров'я, якості діяльності, що виконується; б) наявність відповідного рівня фізичного здоров'я, сформованості і розвиненості необхідних для успішної професійної діяльності фізичних якостей, наявність відповідного рівня фізичної культури особистості, оскільки будь-яка професійна діяльність вбачає різні рівні втрати людиною фізичних сил, фізичної енергії пов'язаний з витратами психічної і фізичної енергетики [173].

Здійснивши аналіз науково-педагогічної літератури, можна зазначити, що формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є метою та результатом тривалого процесу підготовки фахівця. Під час аналізу нами не виявлено чіткого та загальноприйнятого визначення поняття «готовність до професійної діяльності», не дивлячись на довгу історію вивчення цієї проблеми.

Отже, викладене вище підтверджує правильність нашого тлумачення, що *готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є складовою їх професійної*

компетентності і трактується як результат та інтегроване утворення, що поєднує мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний компоненти і спирається на використання адаптованих фізичних вправ з урахуванням віку дитини, етіології та тяжкості порушення мовлення, надає змогу організувати і проводити корекційно-розвиткову роботу з дітьми, які мають порушення мовлення з метою ефективного їх подолання (або поліпшення); реалізувати набуті у процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти знання, вміння, навички, особистісні якості, професійний досвід роботи із зазначеним контингентом осіб.

До проблеми структури готовності до професійної діяльності серед науковців також немає одностайного підходу, їх думки різняться. Внаслідок цього з'явилась низка тлумачень щодо змісту та класифікацій структурних елементів готовності. Так М. І. Дьяченко та Л. О. Кандилович в структурі готовності фахівця до професійної діяльності виокремлюють: мотиваційний компонент (інтерес і мотиви до професії), операційний компонент (способи діяльності, знання, вміння, навички, узагальнення, синтез, аналіз тощо), вольовий компонент (уміння керувати діями, самоконтроль), оцінний компонент (самооцінка професійної підготовленості, співвіднесення між вмінням розв'язувати професійні завдання і трудовим зразком тощо) [12, 67].

В. О. Сластьонін розглядає *готовність до педагогічної діяльності* як сукупність професійних вимог до педагога і виокремлює структурні компоненти: *науково-теоретичний* (достатній обсяг психологічних, педагогічних, соціальних знань, що потрібні для педагогічної діяльності); *психологічний* (спрямованість на педагогічну діяльність); *практичний* (наявність професійних знань, вмінь, навичок); *психофізіологічний* (передумови для оволодіння педагогічною діяльністю, сформовані професійно значущі якості); *фізичний* (відповідність фізичного розвитку і стану здоров'я вимогам професійної працездатності та педагогічної діяльності) [173].

А. О. Деркач, Л. Е. Орбан визначили п'ять структурних компонентів готовності: *мотиваційний, когнітивний, гностичний, емоційно-вольовий,*

оцінний. Теоретико-методологічна і організаційно-практична підготовка (оволодіння загальнотеоретичними знаннями, вміння аналізувати та оцінювати власну чуттєво-емоційну сфери тощо) передбачає високий рівень готовності фахівця [57]. Сучасна професійна компетентність педагога, за визначенням Н. В. Федорової, містить наступні компоненти: предметно-технологічний, психолого-педагогічний, загальнокультурний [256].

О. В. Мартинчук компонентами професійно-особистісної готовності майбутнього педагога з дошкільної освіти до роботи в умовах інклюзивної освіти вбачає: *мотиваційний* (сукупність стійких мотивів до роботи в умовах інклюзивної освіти, спрямованість на здійснення ефективного процесу навчання і виховання, визнання кожної дитини суб'єктом навчально-виховної діяльності, формування внутрішньої готовності до позитивного сприймання дітей з особливостями психофізичного розвитку); *когнітивний* (система знань і уявлень про проблему інвалідності, особливості психофізичного розвитку осіб з обмеженими можливостями здоров'я і особливості побудови освітнього процесу, в якому беруть участь діти з особливими освітніми потребами); *креативний* (відображає творчу активність і особистісні якості педагога, які дозволяють створювати нові матеріальні і духовні цінності, а також розвивати творчий потенціал дітей з особливостями психофізичного розвитку, враховуючи їх можливості); *діяльнісний* (складається із способів і прийомів реалізації професійно-педагогічних знань в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами і передбачає формування у майбутніх педагогів відповідних професійних компетенцій) [115].

Спираючись на теоретичний аналіз думок провідних науковців, ми дійшли висновку, що *готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності* містить наступні компоненти (рис.1.2):

– *мотиваційний* – інтерес до діяльності, прагнення та потреба успішно виконувати завдання: 1) досягнення успіху, демонстрація себе з кращого боку; 2) опанування системи знань, умінь, навичок для виконання

корекційно-розвиткової роботи; 3) розроблення та впровадження інноваційних форм з огляду на впровадження інклюзивного навчання для дітей із особливими освітніми потребами (порушеннями мовлення) із застосуванням адаптованих фізичних вправ; наявність потреб, мотивів, прагнень до успішної діяльності, прояв відповідальності за розв'язання педагогічних задач, почуття обов'язку;

– *когнітивний* – розуміння обов'язків, завдань, оцінки їх значущості, знання засобів досягнення мети, уявлення про ймовірні зміни ситуації та наявність системи знань із основ корекційно-розвиткової роботи, сучасних моделей надання спеціальних освітніх послуг для дітей із особливими освітніми потребами (порушеннями мовлення) на основі інтегративного та інклюзивного підходів із застосування адаптованих фізичних вправ; оволодіння майбутнім вчителем-логопедом способами та прийомами, комплексом знань, вмінь і навичок щодо розв'язування корекційно-розвиткових завдань, швидкого й адекватного орієнтування у численних і різномірних ситуаціях професійного спілкування;

– *діяльнісний* – передбачає інформаційно-технологічну складову, навчання руховим діям, комплекс вмінь, навичок щодо їх виконання та здатність організувати і реалізувати корекційно-розвиткову роботу з дітьми з особливими освітніми потребами (порушеннями мовлення) із застосуванням адаптованих фізичних вправ;

– *особистісний* – характеризує почуття відповідальності, впевненості в успіху; управління собою, мобілізацію сил, зосередження на поставленому завданні, подолання сумнівів, страхів; рівень розвитку і задоволеності фізичної, духовної, психічної, соціальної сфер життя людини; наявність уміння професійно, творчо мислити, розуміти професійні завдання, рефлексувати під час здійснення корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (порушеннями мовлення), способів їх вирішення на основі сучасних інноваційних ідей з огляду на впровадження інклюзивної освіти із застосуванням адаптованих фізичних вправ.

Рис. 1.2. Компоненти формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Таким чином, на підставі аналізу науково-педагогічної літератури, ми дійшли висновку, що структура формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності містить мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний компоненти.

1.3. Зарубіжний досвід підготовки майбутніх логопедів та вчителів-логопедів у закладах вищої освіти щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Підготовка професійних кадрів в різних галузях науки в сучасному світі є важливим питанням для будь-якої країни. Це стратегічне питання для держави. С. О. Сисоева наголошує, що «професійну освіту можна віднести до сфери загальнонаціональних інтересів» [215]. Шляхи підвищення рівня професійної підготовки є постійним завданням для системи освіти в кожній країні, яка ґрунтується на компетентнісному підході.

Вчителя-логопеди і логопеди різних країн в роботі широко застосовують фізичні вправи в професійній діяльності. У США під час корекційної роботи застосовують сміхотерапію, запропоновану Н. Казинсом [84]. В. Фрай вказував, що сміх діє позитивно на весь процес дихання [197]. На думку автора, інтенсивність дихання при цьому дозволяє легеням і верхнім дихальним шляхам повністю звільнитись від повітря, а в організмі людини відбуваються найпотужніші біохімічні реакції [84, 197]. В. М. Акименко зазначає, що вчені інституту фізіології дітей та підлітків Академії педагогічних наук Росії довели існування тісного взаємозв'язку та взаємозалежності моторної та мовленнєвої діяльності. Тому слід приділяти велику увагу розвитку рухової сфери за наявності порушення мовлення [1].

Слід констатувати, що сучасні майбутні вчителі-логопеди, мають достатньо високий рівень професійної підготовки в закладах вищої освіти, але більшість майбутніх вчителів-логопедів не мають достатніх знань, вмінь, навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Міжнародний досвід вищої професійної освіти свідчить про те, що багато країн здійснюють підготовку фахівців на багаторівневій основі: бакалаврат та магістратура. Така система дозволяє забезпечити варіативність навчання, швидко реагувати на зміни в соціальних процесах, адаптацію

фахівців до ринкових відносин, сприяє задоволенню потреби особистості в освіті як загальнолюдської цінності. Більшість навчальних курсів організується на модульній основі як найбільш придатній для безперервної освіти, згідно положень Болонського процесу.

У міжнародній практиці розрізняються дві позиції щодо фахівця, що займається навчанням, вихованням і подоланням порушень мовлення у осіб з особливими освітніми потребами. В Росії та Казахстані логопед – посада педагогічна, належить до галузі освіти осіб (діти, підлітки та дорослі) з обмеженими можливостями здоров'я на базі організацій освіти, соціальної сфери та охорони здоров'я і має назву логопед або вчитель-логопед. У США, Великобританії, Австралії, Канаді логопед – медичний працівник та має, співвідносно до країни, назву *speech and language pathologist*, *speech and language therapist*, *speech pathology*, *Audiologists and Speech Language Pathologists*.

У Росії, Казахстані, США, Великобританії, Канаді, Австралії майбутні логопеди отримують освіту в закладах вищої освіти – університетах. Як зазначалось раніше, існує два рівня підготовки студентів: бакалаврат та магістратура. В Росії і Казахстані підготовка майбутніх вчителів-логопедів в бакалавраті та магістратурі багато в чому схожі, передбачають широку загальноосвітню, загальнопедагогічну і спеціальну підготовку. Програми навчання є тимчасовим нормативним документом, в якому узагальнюється зміст освіти, тобто відображаються цілі освітньої та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі господарства держави і вимоги до його компетентностей та інших соціально важливих властивостей і якостей.

В 11 вищих навчальних закладах Москви [71] та в 128 вищих навчальних закладах по всій Росії готують студентів за спеціальністю «Спеціальна (дефектологічна) освіта» [71]. Програму підготовки вчителів-логопедів регламентує «Федеральний освітній стандарт» [252, 253], а професійна діяльність вчителів-логопедів Росії регламентована «Професійним стандартом педагога-дефектолога» (проект) [193]. «Федеральний освітній стандарт»

встановлює отримання освіти за програмою бакалаврату тільки в закладах вищої освіти в очній, очно-заочній, заочній формах навчання протягом 4 років в обсязі 240 залікових одиниць, за курс при цьому на денній формі за один рік навчання не більше 60 залікових одиниць, а при заочній – не більше 75 залікових одиниць та термін навчання збільшується від 6 до 12 місяців. Закладам надана певна автономія. Область професійної діяльності випускників програм бакалаврату за напрямом підготовки 44.03.03 «Спеціальна (дефектологічна) освіта» – галузь освіти осіб (діти, підлітки та дорослі) з обмеженими можливостями здоров'я на базі організацій освіти, соціальної сфері та охорони здоров'я. Структура програми бакалаврату за напрямом підготовки 44.03.03 «Спеціальна (дефектологічна) освіта» згідно «Федерального освітнього стандарту» Росії (Додаток А.1, табл.1). У Додатку А.2 (табл. А.2) наведено перелік дисциплін освітньої програми спеціальності 44.03.03 «Спеціальна (дефектологічна) освіта» на прикладі *Іркутського державного університету* [81]. Для магістрів «Федеральним освітнім стандартом» встановлено отримання освіти за програмою магістратури тільки в закладах вищої освіти в очній, очно-заочній, заочній формах навчання протягом 2 років в обсязі 120 залікових одиниць, за курс при цьому на денній формі за один рік навчання не більше 60 залікових одиниць, а при заочній – строк навчання збільшується терміном від 3 до 6 місяців. Закладам надана певна автономія. Структура програми магістратури за напрямом підготовки 44.03.03 «Спеціальна (дефектологічна) освіта» згідно «Федерального освітнього стандарту» Росії (Додаток А.3, табл. А.3). Перелік дисциплін магістратури на прикладі *Південного федерального університету* [277] міста Ростов-на-Дону наведений у Додатку А.4 (табл. А.4).

На підставі аналізу переліку дисциплін навчання бакалаврів та магістрів у вищих навчальних закладах Росії, можна дійти висновку, що окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами, в поданому нами тлумаченні, для професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів в

університетах Росії на час нашого дослідження нами не виявлено. У зв'язку з цим досвіду професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в університетах Росії на час нашого дослідження нами не виявлено.

В Казахстані за спеціальністю «Дефектологія» студенти навчаються 4 роки за програмою бакалаврату і 2 роки за програмою магістратури. 14 вищих навчальних закладів готують фахівців спеціальності «Дефектологія», до якої входить кваліфікація «Логопед». З них один – національний вищий навчальний заклад, одинадцять – державні вищі навчальні заклади, два – приватні [51]. У 14 вищих навчальних закладів здійснюють підготовку бакалаврів, а в 5 з них – магістрантів [129]. Вимоги до ключових *компетенцій* бакалавра за спеціальністю 5В010500 – Дефектологія та ключових *компетенцій* магістрів спеціальності 6М010500 – Дефектологія [48] по суті збігаються із *компетенціями* бакалаврів та магістрів в Росії. Перелік навчальних дисциплін, які вивчаються за програмою бакалаврів спеціальності 5В010500 – Дефектологія у *Костанайському державному педагогічному університеті* наведений у Додатку А.5 (табл. А.5). Перелік формулярів для опису модулів програми навчання бакалаврів спеціальності 5В010500 – Дефектологія у *Карагандинському державному університеті* [85] наданий у Додатку А.6 (табл. А.6).

Костанайський державний педагогічний університет [102] встановив правила прийому, навчання та результату навчання наведені у Додатку А.7 (табл. А.7). Бакалаври освіти за спеціальністю 5В010500 – Дефектологія, які виявили схильність до наукової діяльності, мають можливість продовжити навчання в магістратурі за обраним ними напрямком. Строки навчання спеціальності 6М010500 – Дефектологія факультету педагогіки і психології в *Казахському державному жіночому педагогічному університеті* – 1, 1,5 та 2 роки. Підготовка здійснюється за двома напрямами: профільний (1-1,5 роки) та науково-педагогічний (2 роки) [82]. Перелік дисциплін магістратури

спеціальності 6М010500 – Дефектологія *Казахського державного жіночого педагогічного університету* наведений у Додатку А.8 (табл. А.8.1-А.8.4).

На підставі аналізу переліків навчальних дисциплін бакалаврату та магістратури у вищих навчальних закладах Казахстану, можна дійти висновку, що окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами, в поданому нами тлумаченні, для професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів в університетах Казахстану на час нашого дослідження нами не виявлено. У зв'язку з цим досвіду професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в університетах Казахстану на час нашого дослідження нами не виявлено.

У Західній Європі та США підготовка кадрів для спеціальної освіти відбувається на базі соціальних, медичних та лінгвістичних університетів.

У США для отримання ступеня бакалавра (*Bachelor's degree*) студенти навчаються протягом 4 років. Майбутні логопеди можуть вибрати дві програми Bachelor of Science (BS) з природничо-науковою базою або Bachelor of Arts (BA) з лінгвістичною базою. Обидва варіанти бакалаврської освіти і позитивно зданий стандартизований іспит GRE дають право на вступ у магістратуру. Ступінь магістра (*Master's degree*) студент отримує після 2 років навчання. Так само як і в бакалаврській програмі, існують два варіанти: Master of Science (MS) на природно-науковій основі і Master of Arts (MA) на основі лінгвістичної. Цікавим фактом є те, що американці називають лінгвістику і науки про мови взагалі словом «мистецтва», тобто в буквальному перекладі це звучатиме як «мовленнєві / лінгвістичні мистецтва» (Language Arts). Після здобуття бакалаврської освіти можна змінювати програми з MA на BS і MS на BA [52].

126 коледжів і університетів в США [230] пропонують програми спеціалізації з логопедії. Зазвичай для отримання ступеня бакалавра треба виконати навчальну програму в обсязі 120-125 кредитних годин, для отримання ступеня магістра – 30-39 кредитних годин. Аби прискорити

отримання диплому, студенти можуть обирати більшу кількість кредитних годин на семестр (12-18), ніж мінімальна, але слід розраховувати свої сили [52].

Треба підкреслити, що коледж у США – це вищий навчальний заклад. Він надає повну та повноцінну освіту. Але, що стосується логопедів, випускники коледжу, отримавши ступінь бакалавра можуть працювати тільки асистентами або помічниками *speech and language pathologist*. І тільки після магістратури можна працювати *speech and language pathologist*. В переліку спеціальностей США логопеди та дефектологи офіційно іменуються *speech and language pathologist* (патолог мови і мовлення) (SLP) або *speech therapist* (логопед) (ST). Разом з аудіологами, які працюють з порушеннями слуху, рівноваги і вушними захворюваннями, і які близькі до *speech therapist* у США, за профілем, фахівці об'єднані в одну професійну національну організацію – Американську асоціацію мовлення-мови-слуху (ASHA), до якої входить понад 127 тис. членів. Фахівці працюють в основному в *охороні здоров'я*, а також в школах, благодійних фондах, приватним способом [261].

Коледж освіти, охорони здоров'я і соціальних служб [261] при *державному університеті Кента* пропонує курс «Бакалавр наук з мовної патології та аудіології», мінімальний загальний обсяг 120 кредитів, навчаються повний робочий день. У США це поняття застосовується до студентів, які повністю зайняті своїм курсом навчання кожен академічний рік, по 12 академічних годин (одна година – 50 хвилин) в тиждень або більше. Також пропонуються для студентів: курс «Бакалавр наук з американської мови жестів» у 121 кредит; курс «Бакалавр наук з освіти в галузі інтегрованого мистецтва мови» у 120 кредитів; курс «Бакалавр наук з мовленнєвої патології і аудіології» у 120 кредитів; курс «Магістр мистецтв в галузі патології мови» у 43 кредити (Додаток А.9).

В *університеті Клівленда*, штат Огайо, США [218] прослідковується наступність в освіті логопедів. Університет має дві програми підготовки бакалаврів, програму магістрів. Місія програми «Мовлення і слух» полягає в

тому, щоб надати студентам відмінні освітні та клінічні навички, які підкреслюють інновації, співпрацю і міжпрофесійні дослідження, які дозволяють продовжити навчання в магістратурі. Курс «Бакалавр мистецтв в області мовлення і слуху» надає студентам знання про основні людські комунікаційні процеси і навички критичного мислення.

Програма магістрів в галузі патології мови і мовлення, яка відповідає стандартам Ради з академічної акредитації в області аудіології та *speech and language pathologist* Американської асоціації мови (ASHA), готує майбутніх клініцистів для надання відмінних культурно-значущих послуг для дітей та дорослих з порушеннями комунікації в північному регіоні Огайо і в глобальному суспільстві.

Програма *Speech and Hearing* в *університеті Клівленда* [235] була визнана лідером у наданні відмінного, інноваційного, різноманітного і спільного освітнього досвіду і клінічних послуг в області комунікаційних наук в регіоні Північного Огайо і в глобальному суспільстві.

Школа медичних наук при університеті Клівленда пропонує програму дипломної роботи в області мови і слуху для студентів, що бажають працювати за професією *speech and language pathologist* і/або *audiologist*. Ці професії пов'язані з виявленням і обробкою порушень комунікації протягом усього життя. Мовлення і слух – це взаємопов'язані області і вимагають знання біології, психології, соціології та лінгвістики.

Невід'ємним аспектом програми «Мова і слух» є Клівлендська клініка при *університеті Клівленда*. Студенти бакалаврату, які завершили необхідну курсову роботу, мають можливість брати участь в сеансах терапії в клініці під прямим наглядом ліцензованого і сертифікованого *speech and language pathologist* і/або *audiologist*. Бакалаврат має денну та вечірню форми навчання. Програма навчання магістрів в галузі *speech and language pathologist* в *університеті Клівленда* акредитована ASHA.

Програма випускника MS (магістр *speech-language pathology*) забезпечує навчальну програму, яка об'єднує теорію і практику у вивченні людського

спілкування і його розладів. Студенти отримають необхідну підготовку, щоб приєднатися до спільноти професіоналів, які надають зразкові послуги для різноманітного населення окремих осіб (Додаток А.10, табл. А.10.1-А.10.4).

Після успішного проходження магістерської програми та здачі державного іспиту, майбутнім логопедам необхідно отримати сертифікат Американської асоціації логопедів і аудіологів та ліцензію штату, в якому вони будуть практикувати. Після отримання сертифіката і обов'язкової ліцензії, логопед може працювати самостійно і навіть здійснювати спостереження за помічниками логопеда, а при спеціальній підготовці – за логопедами-інтернами[235].

Підводячи підсумок аналізу підготовки *speech and language pathologist* у США, можна дійти висновку, що до підготовки логопедів висунуті жорсткі вимоги як до медичної спеціальності. Також слід зазначити, що окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми логопедами, в поданому нами тлумаченні, для професійної підготовки майбутніх логопедів в університетах США на час нашого дослідження нами не виявлено. У зв'язку з цим досвіду професійної підготовки майбутніх логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в університетах США на час нашого дослідження нами не виявлено.

В Австралії професійні стандарти логопедів (*speech pathologist*), які базуються на компетентності, викладені у «Competency-based Occupational Standards for Speech Pathologists» австралійської *Speech pathology Assocsation of Australia (SPA)* [202]. Всі фахівці, які мають право працювати, є членами *Speech pathology Assocsation of Australia (SPA)*, яка володіє усіма правами щодо підготовки *speech pathology* та правом дозволу на роботу за фахом. Всі *speech pathology* мають університетську кваліфікацію. *Speech pathology Assocsation of Australia* визнана Департаментом освіти і навчання в якості органу, що оцінює *speech pathology* в Австралії. Асоціація акредитує університетські програми, які пропонують навчання *speech pathology*. В даний час *speech pathology* можуть отримати визнану кваліфікацію на рівні бакалаврату або магістра.

Обидва курсу однаково визнані *Speech pathology Assocsation of Australia* та роботодавцями.

Speech pathology – саморегульована професія, тобто некомерційна професія, яка в якості основної мети своєї діяльності не містить одержання прибутку. Члени повинні відповідати стандартам Асоціації щодо продовження професійного розвитку, щоб відновити свою діяльність в якості сертифікованого учасника з вивчення *speech pathology* в Австралії. *Speech pathology* можуть працювати в громадських і приватних установах: в школах, лікарнях, громадських медичних центрах, секторі інвалідності, виправних установах, в області психічного здоров'я, догляді за людьми похилого віку.

25 університетів Австралії готують фахівців. З них 11 університетів готують магістрів *speech pathology*, 14 – бакалаврів *speech pathology*. Всі мають класифікацію університетського курсу, як зазначено у Додатку А.11 [202]. Зміст навчання у *Технологічному університеті Сіднея (UTS)* [236], найбільшого в Австралії, досить молодого, університету, розташованого в самому серці глобального міста Сідней, наведений у Типовій навчальній програмі UTS (Додаток А.12, табл. А.12.1-А.12.2). В *UTS* є дворічний курс *Master of Speech Pathology*, який має кваліфікаційний статус від *Speech pathology Assocsation of Australia*. Цей курс готує компетентних студентів до майбутньої роботи в якості *speech pathology*, які активно беруть участь в клінічних дослідженнях і навчанні на основі конкретних випадків в самих різних контекстах.

Speech pathology Assocsation of Australia визнає дипломи інших країн, якщо фахівець володіє сертифікатом або має членство в одній з перерахованих асоціацій, перелік яких наведено у Додатку А.13 [202]. В Австралії підготовка логопедів контролюється як медична спеціальність.

У підсумку можна дійти висновку, що окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми логопедами, в поданому нами тлумаченні, для професійної підготовки майбутніх логопедів в університетах Австралії на час нашого

дослідження нами не виявлено. У зв'язку з цим досвіду професійної підготовки майбутніх логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в університетах Австралії на час нашого дослідження нами не виявлено.

У Великобританії майбутній логопед, випускник магістратури університету, акредитується Королівським коледжем мовленнєвих та лінгвістичних терапевтів (RCSLT) та Радою медичних та медичних наук (HCPC), яка є регулюючим органом у Великобританії для професійних послуг охорони здоров'я. При успішному завершенні магістерського навчання, випускник має право подати заявку на реєстрацію в Раді медичних наук (HCPC), а також практикувати в якості логопеда (*Speech and Language Therapist*) у Національній службі охорони здоров'я (NHS) та в інших різних установах. Вісімнадцять навчальних закладів готують магістрів *speech and language therapy* [188]. Але навчання професії починають у бакалавраті. Для отримання ступеня бакалавра Phil (Ed) потрібні 6 обов'язкових модулів і наукове дослідження з 12000 слів; для магістерського ступеня – 7 модулів і наукове дослідження об'ємом 20000 слів.

Університет Манчестера пропонує чотири роки навчання у бакалавраті, де в перший рік навчання студенти вивчають психологію, соціологію та лінгвістику відносно до *Speech and Language Therapy*; професійну орієнтацію. На другому році пропонують більш клінічно сфокусоване навчання в області лінгвістики, фонетики, методів дослідження та професійну підготовку. На третьому році відбувається перехід до професійної автономії. В останній рік пропонується розвиток передових дослідницьких навичок у своїх конкретних областях та професійну орієнтацію. Також четвертий рік пропонується як додатковий для більш детального вивчення вибраних областей навчання [240].

Університет Гринвіча пропонує курс для бакалаврів «Мовна і мовленнєва терапія BSc 3 роки. Програма бакалавра *Speech and Language Therapy BSc* будується спільно з університетом Гринвіча і університетом християнської церкви Кентербері. Курс дозволяє вивчати предмети, пов'язані

з різними дисциплінами, такими як психологія, лінгвістика і фонетика, анатомія і фізіологія. Вчать практичну рефлексію, науково-дослідницькі навички і методологію досліджень, а також те, як вони застосовуються на практиці, щоб створювати і розвивати професійні знання. Також вивчаються курси, що розглядають біологічні, психосоціальні і духовні потреби клієнта. Інтеграція теорії і практики грає ключову роль в навчальній програмі, і протягом трьох років проходять три періоди практичної роботи, що дозволяє студентам здобувати практичні навички поряд з досвідченими *Speech and Language Therapy*. Під час навчання експерт університету направляють діяльність студентів, які повинні бути незалежними і підзвітними практиками. До кінця навчання студенти матимуть критичне розуміння комунікаційних та інших порушень, пов'язаних з *Speech and Language Therapy* і цілісне управління ними. Навчальна програма реагує на мінливі національні і місцеві потреби за допомогою тісного зв'язку з *Speech and Language Therapist*, які практикують, а також зі статутними, нормативними та професійними органами для забезпечення того, щоб навчання було актуальним для мінливого професійного середовища, а також для заохочення академічної прогресії і можливості працевлаштування [233].

Університет Шеффілда пропонує курс для магістрів на 3 роки «Вивчення мови і спілкування у дітей» MSc онлайн [238].

Університет Редінга пропонує курс для магістрів «Мовленнєва і мовна терапія» 1 рік, денна форма навчання. Курс акредитований Радою професіоналів охорони здоров'я зі спеціально створеною клінікою NHS на місці та призначений для студентів, що бажають кваліфікуватися як *Speech and Language Therapist*. Будучи студентом мовленнєвої та мовної терапії в *університеті Редінга*, студенти отримують безпосередню участь в дослідженнях світового класу з таких предметів, як лінгвістика, мовленнєвий розвиток, мовленнєва патологія і двомовність. Інші області спеціалізації включають: розвиток мовлення, порушення мовлення і спілкування, в тому числі розлади швидкості, афазію, недоумство, порушення аутистичного

спектру, синдром Вільяма, синдром Дауна, специфічні порушення мовлення і дисфагію. Магістр *Speech and Language Therapy* дозволяє випускникам подати заявку на реєстрацію до Ради з медицини та медицини і працювати в якості *Speech and Language Therapist* в різних установах і організаціях, таких як NHS, в освіті, приватному або волонтерському секторах. *Speech and Language Therapist* працюють з дорослими і дітьми з широким колом спілкування і труднощами з ковтанням, в тому числі з дітьми з розладами мовлення і мови, з дітьми з незрозуміннями і з клієнтами з порушеннями мовлення, у яких були інсульти або травми голови, або з тими, хто має заїкуватість [239]. Для роботи *Speech and Language Therapist* у Великобританії необхідно отримати сертифікат ACE (Advanced Certificate in Education).

З огляду на зазначене, можна дійти висновку, що окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми логопедами, в поданому нами тлумаченні, для професійної підготовки майбутніх логопедів в університетах Великобританії на час нашого дослідження нами не виявлено. У зв'язку з цим досвіду професійної підготовки майбутніх логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в університетах Великобританії на час нашого дослідження нами не виявлено.

В Канаді 14 університетів проводять навчання майбутніх логопедів (*Audiologists and Speech Language Pathologists*). Департамент *Speech Language Pathology університету Торонто* пропонує такі навчальні дисципліни: «Втрата слуху у дітей», «Дитяче мовлення», «Науки про мову», «Усна динаміка», «Швидкість мовлення», «Виробництво мови», «Проковтування», «Голос і резонанс» [220].

Школа комунікаційних наук і розладів є батьківщиною найбільшої в Канаді мовленнєвої та слухової клініки на місцях, клініки *NA Liver Speech and Hearing Clinic*, яка співпрацює із *Західним університетом* у Лондоні, штат Онтаріо, Канада. Програма *MCISe* в патології мовлення і мови призначена для надання всебічного професійної освіти, орієнтованої на розвиток клінічної досконалості, критичного мислення та вирішення проблем, необхідних для

практики в якості клінічного дослідника. Програма складається з курсової програми, дослідницької роботи, клінічної практики, екзамену на ступень. Студенти зараховуються до програми на шість семестрів, включаючи два літніх практичних місяця. Кожен студент повинен успішно виконати вимоги до курсу для завершення програми. Крім того, кожен студент повинен відвідати мінімум 350 годин схваленого контрольованого клінічного практикуму. Студент повинен пройти 2 курси навчання, які розраховані на 2 роки навчання (Додаток А.14, табл. А.14.1-А.14.2).

В рамках своїх ступенів учні *Школи комунікаційних наук і розладів* беруть участь у широкому спектрі клінічної практики. Вона містить у собі клініку репродукції слуху НА Leerer, лікарні, школи, лікувальні центри, приватні місця практики і спеціалізовані клініки. Багато з них надають студентам можливість взаємодіяти і співпрацювати зі студентами і професіоналами з інших дисциплін [201]. *Школа комунікаційних наук і розладів* є науковим підрозділом з наукових досліджень *Західного університету*.

Випускна програма *Західного університету* [241] в області охорони здоров'я і реабілітації (HRS) охоплює близько дев'яти різних областей досліджень на факультеті медичних наук та надає студентам можливість вивчати питання і ідеї, пов'язані зі здоров'ям людей. Унікальні програмні пропозиції дозволяють студентам з різноманітними навчальними цілями продовжити навчання в галузі охорони здоров'я (магістра) при розробці досвіду, пов'язаного з їхньою програмою досліджень.

Дворічна програма магістр наук (MSc) надає можливості для вивчення здоров'я і реабілітації з різних точок зору. Працюючи разом з науковим керівником, студенти обирають одну з дев'яти областей навчання і виконують свої вимоги до ступеня, використовуючи комбінацію курсів, семінарів і створення оригінальної дисертації. Програма MSc часто служить в якості трампліну для професійної програми або в якості основи для студентів для отримання ступеня доктора філософії.

Таким чином, можна дійти висновку, що окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми логопедами, в поданому нами тлумаченні, для професійної підготовки майбутніх логопедів в університетах Канади на час нашого дослідження нами не виявлено. У зв'язку з цим досвіду професійної підготовки майбутніх логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в університетах Канади на час нашого дослідження нами не виявлено.

Отже, в нашому дослідженні, ми з'ясували, що окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами та логопедами, в поданому нами тлумаченні, для їх професійної підготовки в університетах Росії, Казахстану, США, Австралії, Великобританії, Канади на час нашого дослідження нами не виявлено. У зв'язку з цим досвіду професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів та логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в університетах зазначених країн на час нашого дослідження нами не виявлено.

Одним з перспективних напрямів наших подальших досліджень цієї проблеми є формування змісту окремої навчальної дисципліни та формування змісту дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами в професійній діяльності, накопичення досвіду та можливість майбутнього поширення цього досвіду для підвищення якості професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів та логопедів різних країн.

1.4. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ

Підставою для впровадження інклюзивної освіти в Україні були дослідження А. А. Колупаєвой [95], В. В. Засенка [73], О. М. Таранченко [228] та ін. З 2016 році в Запорізькій області розпочато науково-педагогічний експеримент «Розвиток інклюзивного освітнього середовища» [2]. У

результаті чого статус експериментального навчального закладу всеукраїнського рівня отримали 11 шкіл області. У 2019-2020 навчальному році за даними Запорізької обласної адміністрації кількість інклюзивних класів збільшилась у 40 разів [2]. Переважна кількість дітей, які відвідують інклюзивні класи, має порушення мовлення, що потребує збільшення чисельності фахівців та ефективної професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів. На час дисертаційного дослідження майже 20 закладів вищої освіти України готують майбутніх вчителів-логопедів галузі освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта.

За даними аналізу моніторингового дослідження впровадження інклюзивної освіти у закладах середньої освіти, закладах дошкільної освіти Запорізької області (2016-2017 рр.) [2] кількість дітей з мовленнєвими порушеннями посідає друге місце і складає 30% серед дітей з порушеннями психофізичного розвитку (за висновками обласних психолого-медико-педагогічних комісій) у Запорізької області. З даних моніторингу, які базувались на висновках обласних психолого-медико-педагогічних комісій (з 2018 року – перетворені в інклюзивно-ресурсні центри), що надані у рис. 1.3, 1.4, видно, що найбільша кількість дітей з порушеннями мовлення у містах, особливо у м. Запоріжжя, а є райони, де взагалі відсутні діти з порушеннями мовлення.

Аналізуючи результати моніторингу щодо кількості вчителів-логопедів у Запорізькій області, зрозуміло, що найкраща забезпеченість кадрами у містах, а у деяких районах взагалі відсутні такі фахівці у закладах дошкільної та середньої освіти (Рис. 1.5, 1.6). І це в умовах, як зазначалось вище, збільшення кількості дітей та ускладнення порушень мовлення у них. Припускаємось думки, що певна кількість випускників закладах вищої освіти не йдуть працювати за фахом, а перекваліфікуються, бо робота вчителя-логопеда складна та малооплачувана для молодого фахівця. Схожа ситуація, на нашу думку, по всій Україні.

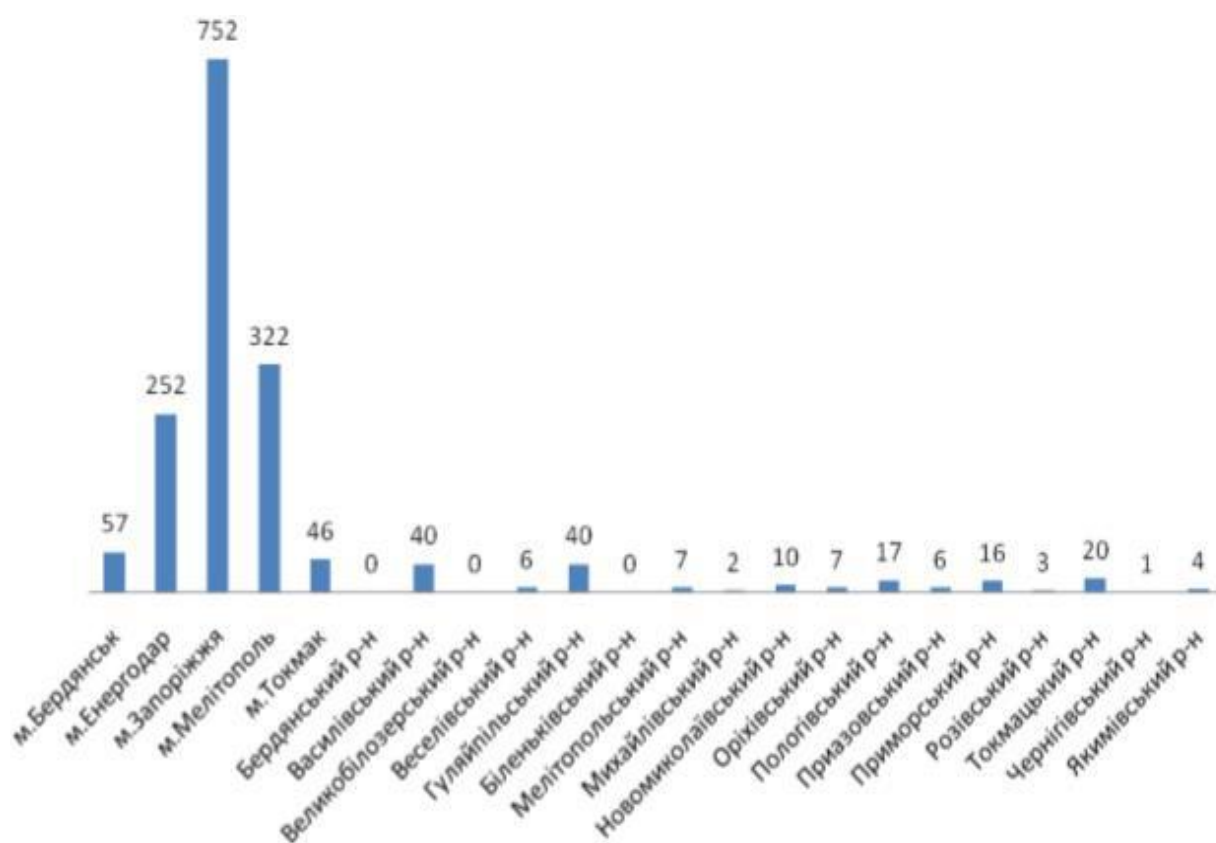

Рис. 1.3 Скриншот результатів аналізу моніторингового дослідження впровадження інклюзивної освіти у закладах середньої освіти, закладах дошкільної освіти Запорізької області (2016-2017 рр.): кількість дітей зі складними порушеннями мовлення у закладах дошкільної освіти (по районах)

Отже, на нашу думку, сучасна професійна підготовка майбутніх вчителів-логопедів, її якість та орієнтування на вимоги часу, заохочення випускників до роботи за фахом, особливо у районах та селах, є актуальним питанням для нашої країни.

Міжнародний досвід вищої професійної освіти свідчить про те, що багато країн здійснюють підготовку фахівців на багаторівневій основі (бакалаврат, магістратура). Така система дозволяє забезпечити варіативність навчання, швидко реагувати на зміни в соціальних процесах, адаптацію фахівців до ринкових відносин, сприяє задоволенню потреби особистості в освіті як загальнолюдської цінності.

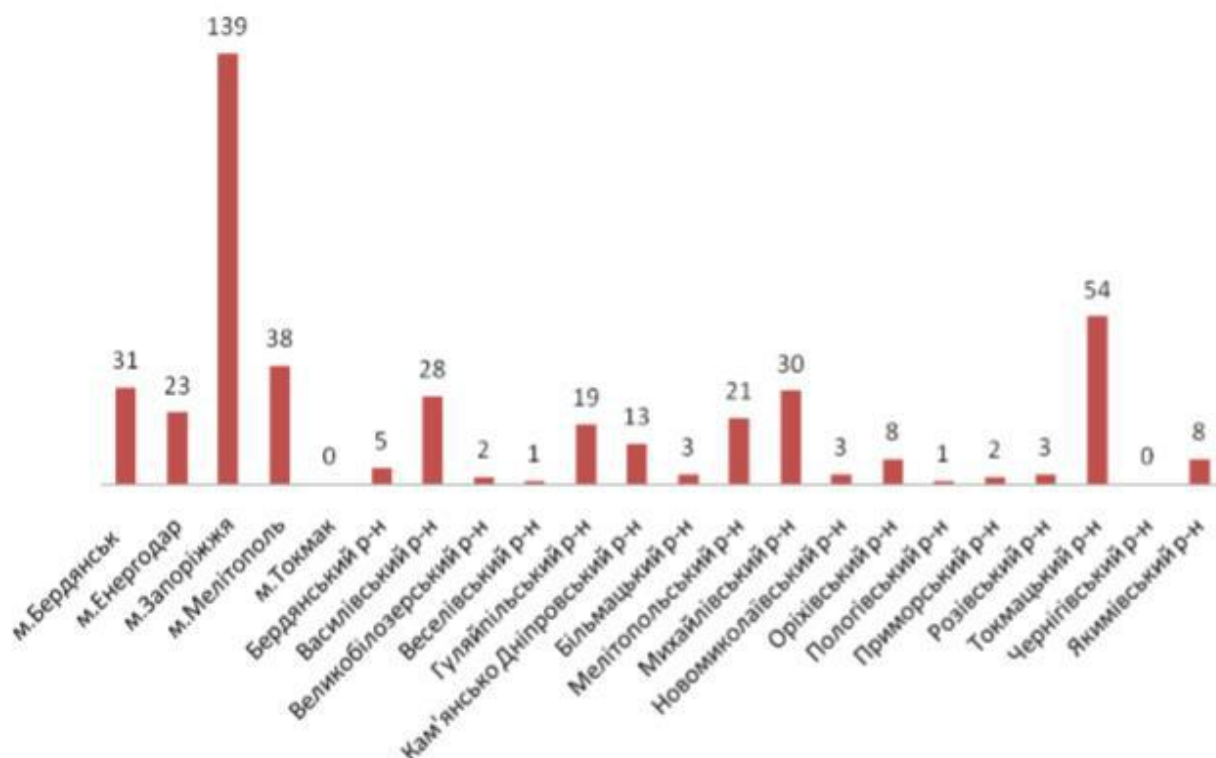

Рис. 1.4 Скриншот результатів аналізу моніторингового дослідження впровадження інклюзивної освіти у закладах середньої освіти, закладах дошкільної освіти Запорізької області (2016-2017 рр.): кількість учнів зі складними порушеннями мовлення у закладах середньої освіти

У зв'язку з приєднанням у 2005 року України до Болонського процесу [144], головним напрямом якого є лібералізація вищої школи, навчання студентів принципам свободи й одночасно відповідальності за свій вибір, прийняттям нових Законів України «Про освіту» [75] та «Про вищу освіту» [76, Р. IX, с.49], майбутніх вчителів-логопедів готують на очній (денній і вечірній) або заочній (дистанційній) формах здобуття освіти за відповідними освітньо-професійними програмами на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти. Впровадження в освітній процес закладів вищої освіти кредитно-модульної

системи навчання сприяє вирішенню проблеми якості професійної підготовки майбутнього вчителя-логопеда [76].

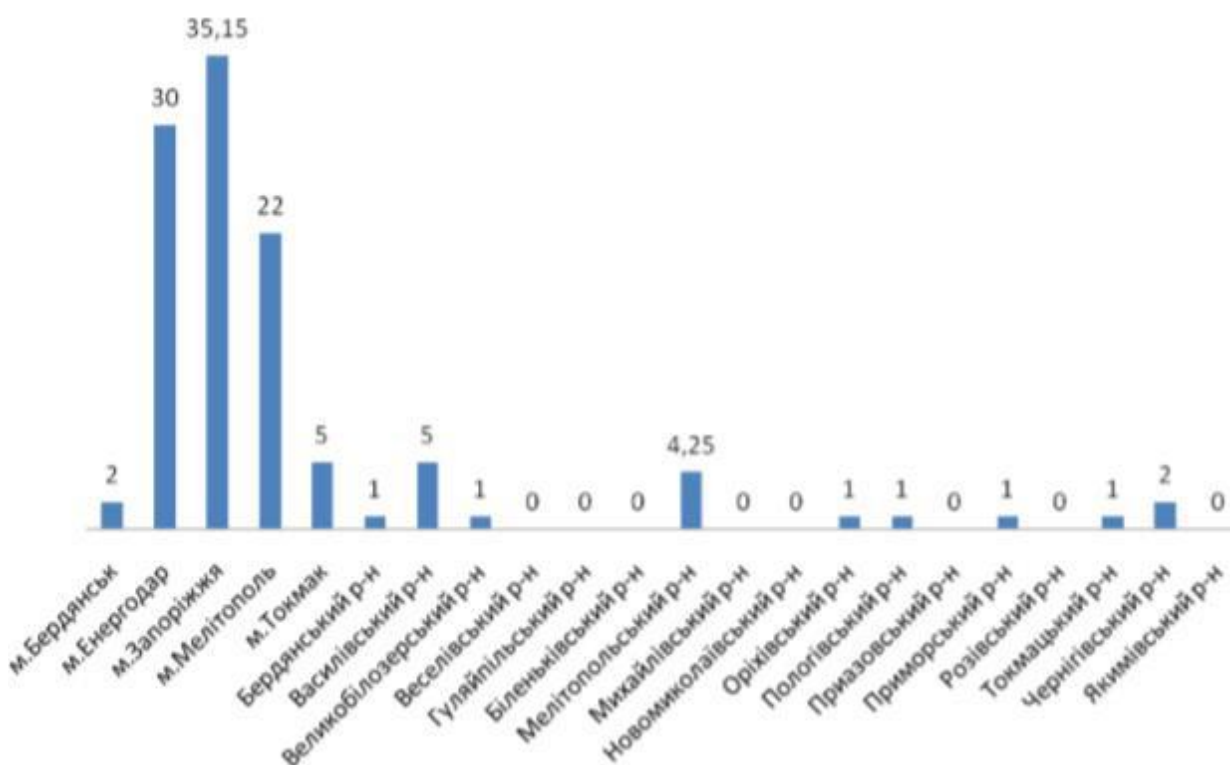

Рис. 1.5 Скриншот результатів аналізу моніторингового дослідження впровадження інклюзивної освіти у закладах середньої освіти, закладах дошкільної освіти Запорізької області (2016-2017 рр.). Кількість вчителів-логопедів у закладах дошкільної освіти

На підставі аналізу наукової та методичної літератури можна зазначити, що кредитно-модульна система організації освітнього процесу відповідно до рекомендацій Європейського простору вищої освіти: по-перше, сприяє підвищенню якості й забезпечує дійсне наближення змісту підготовки фахівців до європейського рівня; по-друге, повною мірою відповідає базовим положенням ECTS; по-третє, враховує всі існуючі вимоги вітчизняної системи освіти; по-четверте, легко пристосовується до існуючих відпрацьованих методів планування освітнього процесу в закладах вищої освіти України [211]. Інтенсифікація навчання в умовах кредитно-модульної системи сприяє

досягненню мети навчання майбутнього вчителя-логопеда з мінімальною витратою сил суб'єктів навчання, використовуючи в педагогічній діяльності традиційні і нетрадиційні методи навчання.

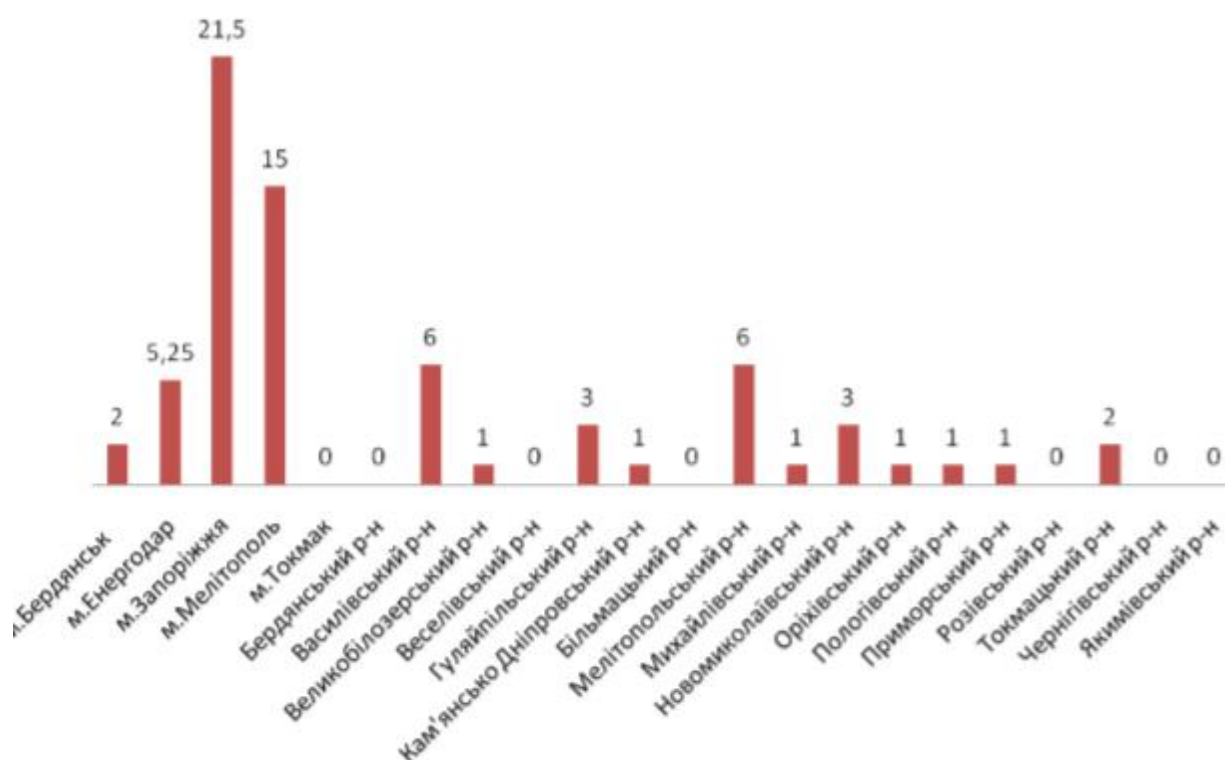

Рис. 1.6 Скриншот результатів аналізу моніторингового дослідження впровадження інклюзивної освіти у закладах середньої освіти, закладах дошкільної освіти Запорізької обл.(2016-2017 рр.). Кількість вчителів-логопедів у закладах середньої освіти

Порівнюючи освітні програми закладів вищої освіти різних країн, можна зробити висновок, що в Україні, як у Росії та Казахстані, загальний обсяг освітньої програми для бакалаврів містить 240 кредитів та розрахований на 4 курси навчання, а у США, Канаді, Австралії, Великобританії він становить 120-125 кредитів. Загальний обсяг освітньої програми для магістрів України становить 90 кредитів і розрахований на 2 курси навчання, у Росії – 120 кредитів, у США – 30-39 кредитів (Розділ 1, пп 1.3). Для навчання на першому (бакалаврському) рівні освіти за спеціальністю 016 Спеціальна

освіта для абітурієнтів України [96] затверджені наступні обов'язкові зовнішні незалежні оцінювання: українська мова та література, біологія, історія України або іноземна мова. Наприклад, у Росії – це російська мова, біологія, математика, у Казахстані – спочатку спеціальний іспит, який складається з педагогічного тесту і педагогічної ситуації, спрямований на визначення схильності абітурієнтів до педагогічної діяльності, потім, за умови допуску, біологія або географія. В Україні на контрактну форму навчання перелік предметів для зовнішнього незалежного оцінювання встановлює кожен заклад вищої освіти самостійно. Для вступу у магістратуру необхідно скласти єдиний вступний іспит до магістратури [96].

Відповідно до Закону «Про освіту» [75] освітні програми розробляють безпосередньо в закладі вищої освіти або науковими установами чи іншими суб'єктами освітньої діяльності. Вони затверджуються відповідно Закону «Про освіту» та інших спеціальних законів. Основою для розробки освітньої програми виступає Стандарт відповідного рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта [223, 224]. Методологія побудови освітньої програми передбачає, насамперед, визначення суспільної потреби на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Такий підхід відповідає умовам Болонського процесу та підвищує ефективність навчання студентів.

У межах дослідження було розглянуто освітні програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня та другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта в Україні. Переліки навчальних дисциплін згідно освітніх програм спеціальності 016 Спеціальна освіта комунального закладу «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» [96] наведено у Додатку А.15, табл. А.15; Ужгородського національного університету [242] – у Додатку А.16, табл. А.16; державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» [56] – у Додатку А.17, табл. А.17 [56], Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара [62] – у Додатку А.18, рис. А.18.1.

На підставі аналізу переліків навчальних дисциплін згідно освітніх програм спеціальності 016 Спеціальна освіта закладів вищої освіти України, дійшли висновку, що на час нашого дослідження, окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами у закладах вищої освіти України під час підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня та другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта нами не виявлено. Таким чином, ми вважаємо доцільним запропонувати впровадження окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ на першому рівні вищої освіти, коли студенти отримують базові знання з професійної підготовки.

Для дослідження сучасного стану готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності у 2018-2019 навчальному році було проведено пілотне дослідження (анкетування) *232 студентів* (майбутніх вчителів-логопедів) третього та четвертого курсів бакалаврату і студентів першого курсу магістратури спеціальності 016 Спеціальна освіта на базі державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (71 студент), Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (45 студентів), комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (57 студентів), державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (9 студентів), Запорізького національного технічного університету (зараз – національний університет «Запорізька політехніка», 50 студентів), яким було запропоновано відповісти на 15 запитань (Додаток Б.1). У 2019-2020 навчальному році до пілотного дослідження (анкетування) запрошено *30 викладачів* спеціальності 016 Спеціальна освіта державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, Запорізький національний

технічний університет (з 2019 року – національний університет «Запорізька політехніка»), яким було запропоновано відповісти на 12 запитань та висловити свою думку щодо цих питань (Додаток Б.2). Також опитано 35 *вчителів-логопедів* м. Запоріжжя і 21 *фахівець* з інших міст України закладів дошкільної та середньої освіти, яким було запропоновано відповісти також на 12 запитань та висловити свою думку щодо теми анкетування (Додаток Б.3).

Проведення пілотного дослідження засвідчено відповідними довідками закладів вищої освіти (Додаток В). Метою анкетування було виявити сучасний стан готовності майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Питання анкет для всіх категорій опитуваних створені на основі Стандартів вищої освіти України першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта [223, 224].

Наступні чотири питання були запропоновані тільки *студентам*. Під час анкетування виявлено, що 74,56 % з опитуваних студентів володіють знаннями з основних моральних норм, етичних та етикетних правил; частково володіють такими знаннями 24,6 % з опитуваних, вагаються відповісти – 0,56 %, не володіють такими знаннями – 0,28 % студентів. Таким чином можна констатувати, що більшість опитаних має високий рівень знань з основних моральних норм, етичних та етикетних правил, що є дуже важливим для майбутнього педагога, який є взірцем та носієм високих моральних цінностей.

Високим у *студентів* виявився показник володіння знаннями про власні функціональні обов'язки під час професійно-корекційної діяльності. Він становить 74,46 % серед опитаних; частковими знаннями володіють 24,98 % опитаних студентів; вагалися відповісти 0,28 % респондентів; не володіють такими знаннями 0,28 % студентів. Це свідчить, на нашу думку, про достатній рівень теоретичної та практичної підготовки здобувачів освіти у закладах вищої освіти.

На питання, що стосувалося володіння *здобувачами освіти (далі: студентами)* знаннями про організаційну, діагностичну, реабілітаційну,

абілітаційну і корекційну роботу в освітньо-професійному середовищі, ми отримали наступні результати: володіють такими знаннями 56,74 % студентів, частково володіють – 36,38 %, вагаються відповісти – 6 %, не володіють – 0,88 % студентів. Також високим виявився показник щодо володіння *студентами* вмінням постійно збагачувати власне мовлення, налагоджувати професійну і корекційно-педагогічну комунікацію – становить 77,76 %; частково володіють таким вмінням 18,98 %, вагаються відповісти – 2,7 % і не володіють лише 0,56 % майбутніх вчителів-логопедів. Переважна більшість студентів оцінили себе високо, але, на нашу думку, це не може відповідати дійсності у повній мірі стосовно студентів-бакалаврів. На наш погляд, вони некритично поставились до себе при відповіді на запитання.

Питання про володіння знаннями методологічних та психолого-педагогічних основ корекційної роботи при різних психофізичних порушеннях у осіб з особливими освітніми потребами у *студентів* отримало результати: володіють знаннями – 54,18 %, частково володіють – 39,2 %, вагаються відповісти – 5,62 %, не володіють – 1 % респондентів. А питання щодо володіння майбутніми вчителями-логопедами знаннями основних видів і технологічних підходів до планування власної корекційно-педагогічної діяльності має показники, що 42,92 % студентів – володіють такими знаннями, 51,78 % – частково володіють, 3,66 % – ще вагаються відповісти на це питання, 1,64 % – взагалі не володіють такими знаннями. Ми не поділяємо думку респондентів і можемо припустити некритичне ставлення студентів до себе, бо вони прийшли навчатись у закладі вищої освіти і на даному етапі знаходяться в процесі оволодіння знаннями.

Питання щодо володіння психолого-педагогічними, корекційно-методичними знаннями і вміннями відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з особливими освітніми потребами було запропоноване *студентам та вчителям-логопедам*. *Студенти* відповіли, що володіють – 59,94 %, частково володіють – 32,76 %, вагаються відповісти –

4,94 %, не володіють – 2,36 % опитаних. 66,2 % *вчителів-логопедів* володіють такими знаннями та вмінням, частково володіють – 28,55 %, вагаються відповісти – 5,25 %, таких, що не володіють, не виявлено серед них. Досить високий показник у студентів зумовлений тим, на наш погляд, що вони вже проходили педагогічну практику.

У сучасному світі, який перевантажено кількістю інформації, для нас було важливим почути думку різних категорій респондентів щодо володіння ними критичним мисленням при використанні різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях. Отримано наступні результати від *студентів*: 54,2 % студентів володіють такими знаннями, 37,98 % – частково володіють такими знаннями, 4,96 % – вагаються відповісти, 2,86 % – взагалі не володіють. Щодо студентів *викладачі* вважають, що 7,13.% з них володіють критичним мисленням, частково володіють – 69,07 %, вагаються відповісти – 12,5 %, не володіють – 11,3 %. Серед *викладачів* володіють критичним мисленням 92,87 %, частково володіють – 7,13 %, таких, що не володіють або вагаються відповісти, не виявлено. 73,85 % *вчителів-логопедів* володіють критичним мисленням, частково володіють – 8,55 %, вагаються відповісти – 17,6 %, таких, що не володіють не виявлено. Ми вважаємо, що викладачі і вчителя-логопеди об'єктивно оцінюють себе. Порівнюючи думки студентів і викладачів щодо студентів, можна дійти висновку, що студенти перебільшують свої можливості у цьому питанні.

Показник володіння знаннями *студентами* про найвидатніші здобутки світової і вітчизняної культури виявився наступним: володіють такими знаннями 20,2 % опитаних, частково володіють – 70,12 % студентів, вагаються відповісти – 4,52 % респондентів, не володіють – 5,16 %. Відповіді з точки зору *викладачів* щодо студентів на це питання розподілились таким чином: володіють такими знаннями 27,37 % студентів, частково володіють – 55,97 % студентів, вагаються відповісти – 2,37 % студентів, не володіють – 14,29 %. Показники респондентів співпадають, що свідчить про те, що треба постійно

підвищувати рівень знань щодо світової і вітчизняної культури, бо педагог є взірцем для оточуючих.

Відповіді на питання про володіння знаннями про нормативно-правові основи спеціальності 016 Спеціальна освіта у *студентів* розподілилися таким чином: володіють – 48,54 %, частково володіють – 47,98 %, вагаються відповісти на це питання – 2,76 %, не володіють – 0,72 %; стосовно студентів *викладачі мають думку, що*: володіють – 52,98 % студентів, частково володіють – 39,88 %, вагаються відповісти на це питання – 2,37 %, не володіють – 4,77 % майбутніх вчителів-логопедів. *Вчителі-логопеди* закладів освіти показали наступні результати: володіють – 25,8 %, частково володіють – 44,2 %, вагаються відповісти – 19,5 %, не володіють – 10,5 % педагогів. Можна зробити висновок, що на це питання треба звернути увагу та викладачам ретельніше опрацьовувати його під час освітнього процесу зі студентами.

У зв'язку з тим, що ми живимо у інформаційному суспільстві, доцільно було дізнатись думку різних категорій опитуваних щодо володіння ними вмінням застосовувати інформаційно-комунікативні технології у професійній діяльності (програми ПК, різноманітні гаджети, Інтернет-ресурси, Google Додатки, мобільні додатки для смартфонів та планшетів, соціальні сеті). Отримано наступні відповіді: *студенти* володіють – 69,34 %, частково володіють – 27,28 %, вагаються відповісти – 0,28 %, не володіють – 3 %; *викладачі щодо студентів* мають думку, що володіють – 62,5 %, частково володіють – 35,13 %, вагаються відповісти – 0 %, не володіють – 2,37 %; *викладачі про себе* вважають, що: володіють – 64,23 %, частково володіють – 35,77 %. Таких, що не володіють або вагаються відповісти, не виявлено серед даної категорії. *Вчителі-логопеди* відповіли, що володіють – 70,95 %, частково володіють – 19,05 %, вагаються відповісти – 10 %, не володіють – не виявлено. З цього приводу можна зазначити, що закладам вищої освіти необхідно продовжувати впровадження в освітній процес інформаційних технологій.

Результати анкетування *студентів і вчителів-логопедів* закладів освіти щодо володіння знаннями провідних гуманістичних зарубіжних і вітчизняних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з особливими освітніми потребами виявилися такими: *студенти* відповіли, що володіють такими знаннями 27,98 %; частково володіють – 63,74 %; вагаються відповісти – 4,78 %; не володіють – 3,5 %. *Вчителі-логопеди* з цього приводу вважають, що володіють – 30,45 %, частково володіють – 52,45 %, вагаються відповісти – 7,15 %, не володіють – 9,95 %. Ми вважаємо, що це питання потребує також подальшого опрацювання у ЗВО країни зі студентами спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Наступні показники щодо володіння вмінням продумано й виважено будувати процес корекційно-педагогічного спілкування показали, що у *студентів* володіють вмінням – 60 %, частково володіють – 31,56 %, вагаються відповісти – 5,84 %, не володіють – 2,6 %; у *вчителів-логопедів* володіють вмінням – 62,9 %, частково володіють – 19,5 %, вагаються відповісти – 5,25 %, не володіють – 12,35 %. Враховуючі розбіжності у показниках тих, хто тільки навчається, і тих, хто вже працює, ми припускаємо, що опитувані необ'єктивно до себе ставляться: студенти – завищують свої вміння, а вчителі-логопеди – занижують їх.

У *викладачів* запитано про достатність забезпечення в закладах вищої освіти щодо спеціальності 016 Спеціальна освіта. Вони відповіли: а) щодо нормативно-правового: так – 36,3 %, частково – 41,67 %, вагаються відповісти – 6,56 %, ні – 15,47 %; б) щодо організаційно-методичного: так – 38,7 %, частково – 43,47 %, вагаються відповісти – 2,37 %, ні – 15,46 %; в) щодо матеріально-технічного: так – 15,47 %, частково – 52,36 %, вагаються відповісти – 2,37 %, ні – 29,8 %. Власну думку з цих питань (як і з усіх інших) викладачі не забажали висловити. Отже, можна дійти висновку що процес реформування вищої освіти необхідно продовжувати, відповідно до вимог часу та суспільства, фінансувати.

У *вчителів-логопедів* запитано і отримано відповіді: а) щодо опанування ними нормативно-правової (Закони, накази тощо) складової спеціальності 016 Спеціальна освіта: так – 25,8 %, частково – 44,2 %, вагаються відповісти – 19,5 %, ні – 10,5 %; б) щодо достатності забезпечення з навчально-методичної складової (навчальні, методичні та навчально-методичні посібники, збірники методичних рекомендацій і статей тощо з логопедії): так – 43,85 %, частково – 43,3 %, вагаються відповісти – 8,55 %, ні – 4,3 %; в) щодо достатності забезпечення з матеріально-технічної складової (приміщення, меблі, іграшки, технічні засоби навчання тощо), які мають бути у спеціальному закладі освіти: так – 47,6 %, частково – 28,6 %, вагаються відповісти – 11,9 %, ні – 11,9 %; г) щодо збільшення кількості дітей, які мають порушення мовлення: так – 85,75 %, частково – не виявлено, вагаються відповісти – 9,5 %, ні – 4,75 %.

Відповіді більшості *вчителів-логопедів* свідчать, що для даної категорії: а) необхідно підвищувати рівень знань з нормативно-правової складової (починати цю роботу треба у закладах вищої освіти, як ми зазначали раніше); б) покращувати забезпечення з навчально-методичної та матеріально-технічної складових на рівні закладів освіти, а не за свій рахунок; в) неухильно збільшується кількість дітей з порушеннями мовлення. Власної думки на всі запропоновані запитання дана категорія опитуваних не висловила.

Необхідним для нашого дослідження було з'ясувати думку трьох категорій респондентів щодо володіння ними знаннями про важливість фізичних вправ під час корекційної роботи з особами із порушеннями мовлення. Результати цього опитування наступні: серед *студентів* володіють такими знаннями – 67,78 %, частково володіють – 28,3 %, вагаються відповісти – 1,2 %, не володіють такими знаннями – 2,72 % респондентів; серед *викладачів* володіють такими знаннями – 79,8 %, частково володіють – 9,52 % вагаються відповісти – 8,31 %, не володіють – 2,37% респондентів; серед *вчителів-логопедів* володіють такими знаннями – 88,1 %; частково володіють – 11,9 %, відповіді «вагаюсь відповісти» і «ні» – не виявлено. Проаналізувавши відповіді, можна дійти висновку, що знаннями про важливість фізичних вправ

у процесі корекційної роботи з особами із порушеннями мовлення володіє переважна більшість всіх категорій респондентів.

Відповіді на питання щодо застосування адаптованих фізичних вправ (спеціальні комплекси вправ за віком) під час корекційної роботи з особами з порушеннями мовлення є дуже важливими для нашого дослідження. Отримано наступні результати: а) *студенти* володіють такими знаннями – 6,36 %, частково володіють – 81,4 %, вагаються відповісти – 10,02 %, не володіють знаннями – 2,22 % (рис.1.7); б) *викладачі* володіють такими знаннями – 0 %, частково володіють – 26,2 %, вагаються відповісти – 32,13 %, не володіють знаннями – 41,67 % (рис.1.8); в) *вчителі-логопеди* володіють такими знаннями – 0 %, частково володіють – 18,65 %, вагаються відповісти – 11,5 %, не володіють знаннями – 69,85 % (рис.1.9).

Рис. 1.7 Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо питання «Чи володієте Ви знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?»

Рис.1.8 Результати відповідей викладачів закладів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта щодо питання «Чи володієте Ви знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?»

Під час спілкування зі студентами після анкетування, з'ясувалось, що вони поплутали поняття «адаптивні фізичні вправи» та «адаптовані фізичні вправи», термін «адаптовані» здався знайомим і вони відповідали позитивно на питання. Коли після анкетування їм було розтлумачено значення дефініції «адаптовані фізичні вправи», опитувані зрозуміли, що неправильно відповідали на запитання.

Отже, маємо констатувати, що всі категорії респондентів мають недостатній обсяг знань із застосування адаптованих фізичних вправ, що засвідчує доцільність нашого дослідження з даного питання та є підґрунтям для подальшої роботи у цьому напрямі.

Таким чином, на основі теоретичного аналізу науково-педагогічної літератури і власного дослідження сучасного стану професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ

в професійній діяльності, ми дійшли висновку, що *студенти* загалом мають достатній рівень підготовки у закладах вищої освіти України, але не завжди критично оцінюють свої можливості; *викладачі* позитивно оцінюють контингент сучасних студентів та їх потенціал, заклади вищої освіти мають достатнє забезпечення для повноцінної підготовки майбутніх вчителів-логопедів, яке необхідно постійно вдосконалювати за вимогами часу і суспільства, але відсутнє організаційно-методичне забезпечення щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; *вчителі-логопеди* закладів освіти мають достатній рівень професійної підготовки і арсенал засобів корекції мовлення, але вони потребують фінансової підтримки з боку держави, тому що кількість дітей із порушеннями мовлення збільшується, а самі порушення ускладнюються.

Рис.1.9 Результати відповідей вчителів-логопедів закладів освіти щодо питання «Чи володієте Ви знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?»

Ми з'ясували, що для всіх категорій респондентів необхідне накопичення знань, розвиток вмінь і навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Отже, ми вважаємо, що в Україні достатня кількість закладів вищої освіти для підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта, які забезпечені кваліфікованими науково-педагогічними кадрами та якісними освітньо-професійними програмами, але останні потребують постійного вдосконалення у зв'язку з вимогами часу та суспільства. Розробка навчально-методичного забезпечення, впровадження окремої дисципліни або дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ, накопичення досвіду і можливість надання цього досвіду іншим закладам вищої освіти для підвищення якості професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів та подальша розробка зазначеної теми є перспективним напрямом у дослідженнях науковців.

Висновки до розділу 1

На підставі аналізу науково-педагогічних джерел, а також результатів пілотного дослідження визначено сукупності базових понять, що розкривають науковий тезаурус дослідження формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: *«професійна діяльність»*, *«вчитель-логопед»*, *«адаптовані фізичні вправи»*, *«готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності»* (тлумачення двох останніх є авторськими), які розкривають сутність дисертаційного дослідження. Адаптовані фізичні вправи – адаптовані рухові завдання з фізичними рухами для різних частин тіла дитини, необхідні для покращення стану м'язів та їх тонусу, спрямовані на укріплення організму дитини загалом та окремих груп м'язів організму тощо, скоординованої роботи півкуль головного мозку, корекції порушення мовлення та психомоторного розвитку

дитини через фізичні рухи, які виконують комплексно для набуття певних навичок або удосконалення тих, що вже існують. Готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є складовою їх професійної компетентності і трактується як результат та інтегроване утворення, що поєднує мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний компоненти і спирається на використання адаптованих фізичних вправ з урахуванням віку дитини, етіології та тяжкості порушення мовлення, надає змогу організувати і проводити корекційно-розвиткову роботу з дітьми, які мають порушення мовлення з метою ефективного їх подолання (або поліпшення); реалізувати набуті у процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти знання, вміння, навички, особистісні якості, професійний досвід роботи із зазначеним контингентом осіб.

В структурі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності виокремлено наступні компоненти:

- мотиваційний – визначає позитивну мотивацію майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності, ставлення до навчання, подальшого професійного розвитку і професійних обов'язків;

- когнітивний – відображає систему загальних і професійних знань дошкільної педагогіки, спеціальної педагогіки, логопедії, вікової психології, фізичного виховання, нейропсихології.

- особистісний – розуміння індивідуальних особливостей розвитку кожної дитини з порушенням мовлення, особисте сприйняття і ставлення до своєї професійної діяльності;

- діяльнісний – набуття практичних вмінь і навичок щодо виконання застосування адаптованих фізичних вправ і створення нових комплексів адаптованих фізичних вправ для різних вікових категорій дітей, що мають тяжкі порушення мовлення.

Вивчення зарубіжного досвіду підготовки майбутніх логопедів і вчителів-логопедів у закладах вищої освіти до застосування адаптованих фізичних вправ дозволило зрозуміти сутність процесу підготовки майбутніх логопедів і вчителів-логопедів у США, Австралії, Великобританії, Канаді, Росії, Казахстані та виокремити спільність і відмінність даного процесу в зазначених країнах.

Аналіз сучасного стану професійної підготовки студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта, майбутніх вчителів-логопедів, щодо застосування адаптованих фізичних вправ доводить, що в Україні збільшується кількість закладів вищої освіти в Україні, що готують майбутніх вчителів-логопедів, що зумовлене збільшенням кількості дітей з порушеннями мовлення і впровадженням інклюзивної освіти.

Пілотне дослідження студентів, викладачів закладів вищої освіти, вчителів-логопедів з різних міст України довело, що всі категорії опитаних мають недостатній рівень знань щодо застосування адаптованих фізичних вправ; навчальних дисциплін, орієнтованих на застосування адаптованих фізичних вправ.

У переліках навчальних дисциплін освітніх програм закладів вищої освіти США, Австралії, Великобританії, Канади, Росії, Казахстану, України на час дослідження нами не виявлено окремої навчальної дисципліни або професійно-орієнтованих дисциплін щодо застосування адаптованих фізичних вправ.

Вищезазначене доводить, що дисертаційне дослідження щодо формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є актуальним і своєчасним.

Матеріали, що увійшли до розділу, опубліковані авторкою в наукових працях [32, 33, 34, 35, 42], висвітлені у доповідях на наукових конференціях, тези яких надруковані та представлені в електронному вигляді.

РОЗДІЛ 2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АДАПТОВАНИХ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У другому розділі розглянуто методологічні підходи до формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; розроблено структурно-функціональну модель готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; запропоновано форми, методи та засоби формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

2.1. Методологічні підходи до формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Правильний добір методології дисертаційного дослідження забезпечує всебічне вивчення та пізнання предмета дослідження. Актуальність теми зумовлює необхідність розкриття змісту методологічних підходів до цього феномену, що є багатокomпонентним та цілісним педагогічним процесом, який реалізується з урахуванням комплексу методологічних підходів. *Методологічний підхід до дослідження* – це ракурс дослідження, відправна позиція, яка зумовлює його напрям відносно мети. Термін «методологія» походить від гр. *methodos* – спосіб, метод і *logos* – наука, знання, що можна трактувати як спосіб пізнання науки або спосіб отримання знання.

Для досягнення визначеної мети під час наукового пізнання і практичної діяльності необхідно використовувати дібраний комплекс підходів, методів, способів, прийомів та процедур, тобто – методологію [251].

А. Є. Конверський під методологією розуміє тип свідомості, який спрямований на пізнання, вдосконалення та утворення методів і такі значення, що містять правила, принципи та операції для сфери діяльності (науки, освіти, культури, політики тощо) [156]. Л. М. Черчик виокремлює функції *методології*, як визначення способів здобуття наукових знань, у яких відображаються динамічні процеси та явища; досягнення певної науково-дослідницька мети, як особливого шляху; забезпечення отримання всебічної інформації, яку відносять до процесу або явища, що вивчається; введення до фонду теорії науки нової інформації; забезпечення систематизації наукових термінів і понять, їх уточнення та збагачення; створення системи наукової інформації, яка ґрунтується на об'єктивних фактах, виступає як логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання [267]. Методологію педагогічних досліджень можна визначити як вчення про методи, принципи і процедури пізнання і перетворення педагогічної дійсності.

Для вивчення феномену формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності вважаємо доцільним використати системний, міждисциплінарний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, онтогенетичний методологічні підходи.

Логічним в нашому дослідженні є використання *системного підходу*, який серед загальнонаукового пізнання світу, людини та її буття, вважається ефективним і плідним в процесі дослідження. Для успішного використання *системного підходу* вважаємо за необхідне детально розглянути поняття «*система*», «*системний підхід*», їх генезис, можливості використання у педагогіці та професійній підготовці майбутніх вчителів-логопедів. Термін «*система*» походить від гр. *systema* – ціле, складене із частин; з'єднання. Вважаємо важливим надати академічне визначення поняття, що наведено у

Словнику української мови: «система – сукупність яких-небудь елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням; сукупність принципів, які є основою певного вчення; сукупність способів, методів, прийомів здійснення чого-небудь» [221]. Р. В. Клопов зазначає, що «поняття «система» своєю появою зобов'язане античній філософії, що висунула його онтологічне тлумачення як упорядкованості і цілісності буття» [89]. Ідея системності знання (аксіоматична побудова логіки, геометрії) розроблялась ще у часи давньогрецької філософії і науки (Аристотель, Евклід, Платон). Системно-онтологічні концепції (Г. Лейбніц, Б. Спіноза), теорія наукової систематики XVII-XVIII ст., яка прагнула до природного (а не телеологічного) тлумачення системності світу (наприклад, класифікація К. Ліннея) базувались на уявленнях античності про системність буття. У філософії та науці нового часу поняття «система» використовувалось під час дослідженні наукового знання; розмаїття запропонованих рішень було містким: «від заперечення системного характеру науково-теоретичного знання до перших спроб філософського обґрунтування логіко-дедуктивної природи систем знання» [89]. В. Г. Кремень розглядає поняття «система» як «безліч елементів, що перебувають у відносинах і зв'язках та утворюють певну цілісність, єдність» [150].

Будь-яку систему можна уявити у вигляді: 1) частки навколишнього середовища; 2) цілісного і динамічного утворення; 3) структурованої й упорядкованої сукупності різних складових, кожна з яких має свої особливості [230]. Стабільність та розвиток усієї системи забезпечується взаємодією між цими інтегрованими складовими, яка відбувається під цілеспрямованим впливом управління. Л. М. Черчик визначає *систему* як цілісну єдність взаємопов'язаних і закономірно розташованих частин [267]. В якості основних ознак *системи* науковець називає елементи системи; підсистеми – результат взаємодії її елементів; компоненти, як результат взаємодії підсистем; внутрішню структуру зв'язків компонентів, а також підсистем; рівень

цілісності системи; структуру системоутворюючих зв'язків; зв'язки з іншими системами зовнішнього середовища [267].

Л. М. Черчик зазначає, що конкретну науку або будь-яку діяльність чи то об'єкт можна розглядати як певну систему. Вона містить в собі взаємопов'язані елементи, компоненти, підсистеми, визначені функції, цілі, склади та структуру. Загальними характеристиками системи виступають цілісність, структурність, функціональність, взаємозв'язок із зовнішнім середовищем, ієрархічність, цілеспрямованість, самоорганізацію [267]. Багато авторів розглядають поняття «система» у вигляді безлічі елементів, що утворюють певну єдність, завдяки загальносистемних якостей, при цьому нові властивості системи не зводяться до якостей окремих елементів, а є наслідком їх взаємодії. Зазвичай в системі виділяють ядро і системоутворюючий зв'язок елементів. Системне дослідження виникає при виконанні двох умов: досліджуваний об'єкт являє собою систему або являє собою частину системи; саме дослідження ведеться системно, тобто з виділенням центральної ланки, з'ясуванням зв'язків, загальносистемних якостей. С. У. Гончаренко пропонує пізнавальну діяльність розглядати як систему, а її складовими виступають процес пізнання, мета пізнання, сам суб'єкт пізнання (особистість), продукт та умови пізнання [29]. *Системний підхід* науковець пропонує враховувати як напрям у спеціальній методології науки [29].

Методологічні принципи, які формулює *системний підхід*, забезпечують системну спрямованість наукового дослідження і практичного освоєння об'єкта. Серед таких принципів: принцип цілісності, головування цілого над його складовими частинами, принцип ієрархічності, принцип полісистемності [251]. Аналізуючи думки вчених, можна зазначити, що *системний підхід* – це особлива дослідницька позиція, спосіб сприйняття дійсності, що характеризується тим, що аналізований об'єкт розглядається як система, акцент робиться на виявленні всього розмаїття відносин і зв'язків, що містяться всередині об'єкта дослідження з його зовнішнім середовищем. *Системний підхід* в педагогіці, розкриває цілісність об'єктів, виявляє в них

типи зв'язків та зводить їх у єдину теорію [168]. В. С. Безрукова під педагогічною системою розуміє цілісність і єдність факторів, завдяки яким досягаються поставлені цілі розвитку людини [8]. Вчена вважає, що система повинна володіти рядом ознак: для її створення необхідна повнота компонентів; наявність залежностей і зв'язків між компонентами; наявність ведучого ланки, провідної ідеї, необхідних для об'єднання компонентів; наявність у компонентів провідних якостей, що проявляються в стійкій результативності функціонування системи [8]. Ю. В. Пінчук досліджує професійну компетентність вчителя-логопеда як систему [168]. Проектуючи *системний підхід* на проблему професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів слід зазначити, що підготовка майбутніх вчителів-логопедів є педагогічною системою, яка є одним з видів соціальних систем.

Діяльність – активність людини, що призводить до змін буття. У загальному сенсі діяльність – динамічна взаємодія людини з оточуючим середовищем, у вузькому – специфічна форма активності, завдяки якій досягається поставлена мета, як наслідок потреби людини.

В. А. Петрук вказує, що головна функцією навчальних дисциплін професійної підготовки – досвід діяльності [177]. Суб'єктом діяльності виступає людина, дії якої призводять до зміни своєї діяльності під час самої діяльності. Діяльність відбувається завдяки множинним взаємопов'язаним діям. Діяльність містить мету (зумовлена потребою) і завдання (потреба, що виникла через певні умови і реалізується через структуру діяльності, до якої належать).

О. М. Леонтьєв визнає, що суб'єктом пізнання та перетворення дійсності особистість стає завдяки діяльності [111].

Діяльність – активна форма прояву відносин. Для педагога це означає, що тільки через діяльність і в діяльності можуть проектуватись та розвиватись міжособистісні стосунки, зокрема: викладач↔студент, вчитель-логопед↔дитина. До того ж діяльність повинна бути організована так, щоб її суб'єктом виступав «учень», а не «вчитель», тому суб'єктом діяльності стає

людина, яка бере активну участь у досягненні її результатів. Діяльність відсутня там, де немає цілісного ланцюжка «мета – мотив – засіб – дія – результат». Діяльність особистості – це завжди самодіяльність, більшою чи меншою мірою, залежно від віку і рівня вихованості людини.

Сутність процесу навчання полягає в діяльності. Формування способу дій майбутнього вчителя-логопеда для нашого дослідження – кінцева мета навчання, а структура діяльності відтворюється під час професійної підготовки – навчання.

Використання *діяльнісного підходу* в нашому дослідженні є важливою методологічною складовою. Спосіб діяльності є компонентом професійного навчання. Основою *діяльнісного підходу* виступає категорія предметної діяльності людини (групи людей, соціуму загалом).

Питанням *діяльнісного підходу* присвятили свої дослідження Л. С. Виготський [21], О. М. Леонтьєв [111], Г. С. Костюк [103], П. Я. Гальперін [24] та ін..

С. Л. Рубінштейном досліджено принцип єдності свідомості та діяльності. Науковець обґрунтовує, що через свої дії людина може не тільки виявитись і проявитись, а творитись і визначатись. За діями людини можна визначати напрям його діяльності та формувати саму людину [200].

І. В. Павлюк визначає переваги діяльнісного підходу в педагогіці: внутрішнє прийняття мети в процесі проблематизації, опора на внутрішні мотиви, варіативність, індивідуальний вибір, внутрішні зміни особистості [158].

Діяльнісний підхід визначає організацію навчальної діяльності здобувача освіти, в якій він був би активним у пізнанні, спілкуванні, своєму розвитку. Здобувач освіти в цьому випадку виступає як активне начало, як суб'єкт взаємодії, що виконує певну послідовність різного роду дій, в тому числі психічних. Всі функціональні можливості психіки включені в супідрядність здійснюваної діяльності вирішення завдань.

О. М. Леонтьєв підкреслює, що сутність *діяльнісного* підходу полягає в тому, що психіка особистості зумовлена її діяльністю, з якою вони нерозривно взаємопов'язані [111]. Серед методологічних підходів до дослідження проблеми педагогічної підготовки майбутніх фахівців *діяльнісний підхід* виокремлюють як практико-орієнтовану тактику. Тому у межах *діяльнісного підходу* в процесі фахової підготовки майбутніх вчителів-логопедів мають бути засвоєні та практично апробовані: система способів і прийомів здійснення професійної діяльності, професійні вміння та навички педагогічної діяльності, педагогічно-професійні методи роботи, які забезпечують успішне становлення майбутнього професіонала, адаптовані фізичні вправи. Тому, що *діяльнісний підхід*, за О. М. Леонтьєвим [111], завжди орієнтація на розвиток творчого потенціалу особистості, можливість враховувати індивідуальні особливості кожного студента через включення їх у діяльність, яка сприяє самореалізації й особистісному зростанню.

Таким чином, відносно проблеми формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, *діяльнісний підхід* означає виявлення і опис тих способів діяльності під час професійної підготовки, які повинні привести студентів до розкриття ціннісного аспекту навчання: опанування, вдосконалення і утворення нових теоретичних знань, практичних умінь, навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ, спілкування викладача і студентів, студентів між собою під час навчання тощо.

Проблему *міждисциплінарного підходу* досліджували В. О. Огнев'юк [152, 153], А. М. Колот [94], А. С. Філіпенко [249], О. О. Драч [152] та ін.

Важливого значення проблема *міждисциплінарного підходу* у навчанні набула в останні двадцять років 20-го століття в США. В наш час вона стала актуальною, тому що завдяки *міждисциплінарному підходу* можливо проникнути в суть будь-якого явища та подивитись на нього з різних позицій, різних кутів зору, проаналізувати та об'єктивно оцінити отриману інформацію. В. О. Огнев'юк наголошує на значному пришвидченні розвитку

науки завдяки впровадженню міждисциплінарного підходу, як способу взаємодії між науками та вирішення існуючих у системі навчання протиріч «між розрізненим засвоєнням знань і необхідністю їх синтезу, цілісного та комплексного застосування на практиці, у діяльності та житті людини» [153].

А. М. Колот міждисциплінарний підхід розглядає з наступних позицій: взаємопроникнення різних наук, виокремлення корисної інформації з однієї науки та використання її через інструментарій іншої; взаємодію фахівців професійної освіти з представниками інших галузей науки; протистояння надмірному звуженню у межах однієї сфери науки, запозичення методів, результатів, інструментарію тощо інших наук та інтеграцію утворених внаслідок запозичення в нове наукове знання; «науково-педагогічна новація та синергія нових наук» [94]

Завдяки міждисциплінарному підходу створюються зв'язки між конкретними і, водночас, різними галузями науки та поєднуються теоретичні припущення, методології, методики, практики, що залучені з інших дисциплін. Тобто, міждисциплінарний підхід А. М. Колот визначає як «кооперацію різних наукових областей, циркуляцію загальних понять для розуміння якогось явища» [94].

В науці й освіті А. С. Філіпенко виокремлює фактори розвитку міждисциплінарності: а) «іманентна складність природи і суспільства; б) потреба у дослідженні проблем і питань, які неможливо здійснити в рамках окремих дисциплін; в) необхідність вирішення соціальних проблем національного і глобального характеру; г) суперечливий розвиток нових технологій (цифрових)» [249]. Науковець зазначає, що ціннісними вимірами міждисциплінарного підходу виступають широта, інтеграція і трансформація. Вчений описує сучасні тенденції освітнього процесу демонструє міждисциплінарності в гуманітарних науках: 1) критичність відношення до дисциплін, що мають вузьке спрямування; 2) примарність розмежувань між соціальними і гуманітарними науками; 3) перехід від неподільності знання та його одиничності до узагальнюючих стратегій у межах різних контекстів;

4) розвиток підприємництва і трансдисциплінарності в гуманітарній сфері [249].

Таким чином, *міждисциплінарний підхід* виступає дієвим методологічним підходом в нашому дослідженні. Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності ґрунтується на теоретичних основах теорії та методики професійної освіти, дошкільної педагогіки, корекційної педагогіки, логопедії, нейропсихології, фізичного виховання, кінезіології, ортодонції тощо. Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі підготовки майбутніх вчителів-логопедів під час вивчення варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» у повному обсязі та частково – під час вивчення навчальних дисциплін: «Логопедія», «Логопедичний масаж», «Організація логопедичної роботи в системі освіти», «Сенсорне виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку», «Спеціальна дошкільна педагогіка» тощо.

У зв'язку з курсом держави на особистісний аспект освіти доцільним є висвітлення *особистісно-орієнтованого* підходу нашого дослідження, який є найбільш гуманістичним методологічним підходом у формуванні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. А. В. Крупський, В. М. Михалевич пропонують тлумачити поняття як «індивідуальний підхід педагога до кожного вихованця, що допомагає йому в усвідомленні себе особистістю, у виявленні можливостей, що стимулюють самоствердження, самореалізацію» [104]. І. О. Погоріла, О. В. Романенко засвідчують, що «особистісний підхід у справі формування і розвитку людини, її трудової та громадської діяльності потребує розгляду вибору професії стосовно особистості в цілому як інтегральної системи, що включає ціннісні орієнтації, настанови, мотиви, нахили, здібності, характер, темперамент» [180]. *Особистісно-орієнтований підхід* під час формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування

адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності дає змогу акцентувати увагу на:

- психологічних, фізичних, вікових, гендерних, соціальних особливостях майбутніх вчителів-логопедів;
- індивідуальних схильностях, талантах, здібностях, можливостях здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта;
- становленні самосвідомості майбутніх фахівців;
- суб'єктивному життєвому досвіді, включаючи індивідуальний досвід ціннісного ставлення до себе та оточуючих;
- базових сформованих знаннях здобувачів вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта;
- самостійних моральних переконаннях майбутніх вчителів-логопедів та їх особистісному гармонійному розвитку;
- залученні до активного самовдосконалення, самоцінності, самовизначення, самореалізації.

Кожен майбутній вчитель-логопед в закладі вищої освіти отримує однаковий обсяг навчального контенту, певну для всіх здобувачів вищої освіти кількість знань, вмінь, навичок під час навчання в закладі вищої освіти, але кожен сприймає і реалізує їх в залежності від індивідуальних особливостей інтелектуального, психологічного, фізичного, психічного, емоційного, морального, релігійного тощо розвитку і стану. В нашому дослідженні ми враховуватиме ці особливості під час формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Відмінності в особливостях індивідуального розвитку також взаємопов'язані з унікальними для кожної людини умовами, в яких вона народилась, проживала, зростала, розвивалась, навчалась, виховувалась тощо. Тому вважаємо доречним використання в нашому дослідженні *онтогенетичного підходу*. У Медичній енциклопедії *онтогенез* визначено процесом «розвитку індивідуального організму»; в психології – «формування

основних структур психіки індивіда протягом індивідуального життя людини», «ні на що не схожий, процес надзвичайно своєрідний» [137]. Питання про роль спадковості і середовища в процесі онтогенезу, співвідношенні зростання і розвитку займає провідне місце серед методологічних проблем онтогенезу людини.

Онтогенез пов'язаний з життєдіяльністю окремих біологічних індивідуумів, кожен з яких виступає неподільною і цілісною одиницею життя на Землі. У розмаїтті земного органічного життя особини мають різний морфологічний зміст. Отже, розвиток кожної людини можна назвати послідовністю морфологічних, фізіологічних і біохімічних перетворень, котрі відбуваються в організмі від утворення зародкової клітини до смерті, що і складає зміст процесу онтогенезу. Онтогенез складається із зростання, переміщення окремих структур, диференціації і ускладнення інтеграції організму. В. М. Найдиш зазначає, що *онтогенез* – це «процес реалізації спадкової інформації, закодованої у керівних структурах зародкової клітини, а також випробування, перевірки узгодженості та роботи керуючих систем в часі та просторі, пристосуванні особи до середовища» [144].

Кожна людина – це унікальне утворення. Кожен майбутній вчитель-логопед, що здобуває професійну освіту, та діти, з якими він працюватиме (за наявності однакового за класифікацією та висновком інклюзивно-ресурсного центру порушення мовлення, але різний онтогенез розвитку), потребують різних методів, прийомів корекційної роботи; мають різний прогноз на подальшу професійну діяльність, на подолання або стабілізацію порушення мовлення. Майбутній вчитель-логопед повинен навчитись враховувати ці аспекти, грамотно планувати та проводити свою діяльність і корекційну роботу з кожною окремою дитиною з урахуванням її онтогенезу.

Таким чином, в результаті дослідження виокремлено і охарактеризовано методологічні підходи до формуванні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: *системний*, який забезпечує розкриття сутності взаємопов'язаних

причинно-наслідкових компонентів формування означеної готовності майбутніх вчителів-логопедів; *діяльнісний*, який визначає організацію навчальної діяльності здобувача вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, в якій він був би активним в пізнанні, спілкуванні, своєму розвитку; *міждисциплінарний*, що дає можливість зіставити дані різних наук для формуванні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; *особистісно-орієнтований*, сутність якого полягає у врахуванні особливостей кожного окремого майбутнього вчителя-логопеда; *онтогенетичний*, який доводить що кожна людина має свій індивідуальний, ні на кого не схожий шлях розвитку, зумовлений спадковою інформацією, процес прижиттєвого розвитку особистості.

2.2. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ

Поняття «*критерій*» походить від грец. *kriterion* (засіб судження). У науково-педагогічних джерелах поняття висвітлюється як «підстава для оцінки» [221]; «визначення чи класифікація будь-чого; мірило [221]; порівняння, оцінка реальних явищ, що досліджуються, якісна сформованість, ступінь вияву [23]; ознака, внаслідок якої відбувається визначення, оцінка, або класифікація процесу або явища [218]; мірило для визначення оцінки предмета чи явища або ознака, яку беруть за основу класифікації [246]; сукупність якісних характеристик, які застосовуються як інструмент оцінювання або винесення судження [225].

Влучним є висловлювання В. В. Ягупова, що через критерій визначається зміст навчальної і пізнавальної діяльності, встановлюється її результативність [278]. З огляду на думку науковця, систематичність, індивідуальність, кількість даних про оцінки, об'єктивність, тематична

спрямованість, умотивованість оцінки, єдність вимог з боку тих, хто контролює, всебічність, оптимальності, дієвість, гуманність, вибір критеріїв є підґрунтям для утворення вимог дисертаційного дослідження [278].

Викладене вище уможлиблює вважати під *критерієм сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності* сукупність ознак, на підставі яких проводиться оцінка сформованості означеної готовності.

Проявом критерію виступає конкретний показник, який характеризується рядом ознак, що зумовлює визначеність критерію. В цьому розумінні критерій є константою, а показник може змінюватись. В. М. Монахова вважає, що як компонент критерію, показник – це конкретний типовий вияв, суттєвий бік явища, на його підставі визнається наявність якості, засвідчується рівень розвитку якості» [136].

З метою розробки методики оцінювання сформованості компонентів означеної готовності ми визначили їх критерії: *мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний* (рис. 2.1). Відповідно до кожного критерію, нами визначено показники, завдяки яким розкрито якісну характеристику кожного з критеріїв. Кожен з показників визначає *рівень*, тобто «ступінь «досягнення у чому-небудь» [79]. Більшість вчених виокремлюють різні рівні сформованості готовності, але по кількості їх рівнів розвитку єдиної думки серед вчених нами не виявлено на даний час. У нашому дослідженні – це рівень сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. О. Г. Назарова виділяє високий, середній і низький рівні сформованості компетентності студентів закладів вищої освіти і відповідні їм критерії: орієнтовно-пізнавальний, мотиваційно-ціннісний, операційно-практичний [143].

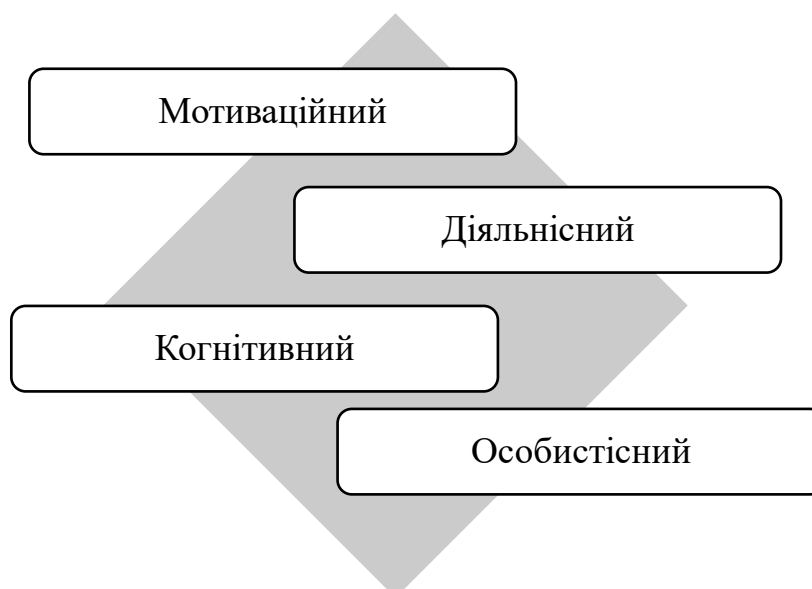

Рис. 2.1. Критерії сформованості компонентів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

О. Н. Іонова розглядає інтуїтивний (початковий), нормативний (достатній), творчий (високий) рівні сформованості компетентності дорослих та відповідні їм критерії: інформаційний, технологічний, рефлексивно-результативний [80]. О. С. Пшенична пропонує елементарний, репродуктивний, продуктивний, творчий рівні критеріїв [196]. Ґрунтуючись на дослідженнях українських вчених С. П. Миронової [133], Л. О. Прядко [194], Х. Я. Сайко [205] та ін. ми виокремили чотири рівні сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності:

- *недостатній*, який свідчить, що знання відсутні / не сприйняті, вміння і навички студент не здатен застосовувати;
- *репродуктивний*, який свідчить, що знання є свідомо сприйнятими, зафіксованими у пам'яті та відтвореними у вигляді об'єктивної інформації про предмети пізнання під час корекційно-розвиткової роботи з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення;
- *реконструктивний*, який вказує, що знання, вміння і навички студент здатен застосовувати у подібних, стандартних, або варіативних

умовах під час корекційно-розвиткової роботи з особами з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення;

– *творчий*, який визначає, що студент здатний продуктивно і творчо застосовувати знання, вміння і навички; модифікувати їх у нестандартних і нетипових ситуаціях під час корекційно-розвиткової роботи з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення (рис. 2.2).

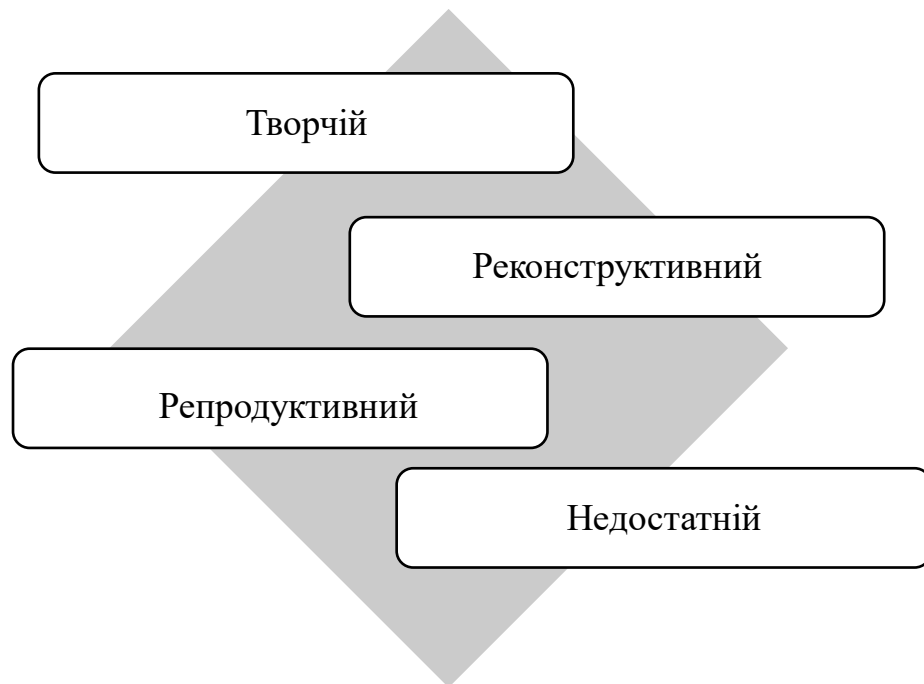

Рис.2.2. Рівні сформованості компонентів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Розглянемо змістову складову кожного критерію та рівнів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності окремо. Вперше слово «*мотивація*» було вжито А. Шопенгауером [273].

Проблема мотивації особистості – завдання досить складне, тому що мотиви поведінки і діяльності є найбільш «закритою зоною» [226], яка оберігається людиною від стороннього проникнення. А. М. Мітіна вказує на

типову помилку викладачів закладів вищої освіти, що вони під час своєї педагогічній діяльності «неправомірно покладаються на той факт, що студенти прийшли вчитись з власної волі і вже тому досить вмотивовані і зацікавлені в досліджуваному предметі» [134]. В основі діяльності завжди лежить потреба у ній. Потреби становлять змістовну частину мотивів діяльності. Мотив навчання – діяльнісна категорія. За твердженням С. О. Пакуліної, *мотив* – це «явище, яке не самонароджується, а результат діяльного відношення до предмету активності» [160]. Навчанням може займатись тільки суб'єкт, активна, самостійна особистість. На думку С. М. Кетько, «мотивація навчання виражається в прийнятті студентами цілей, завдань навчальної діяльності та осмислені як особистісно значущі і необхідні. Завдання викладача – розуміти мотивацію навчання студентів. Фактори, що впливають на мотивацію студентів, – це чинники діяльності» [88]. Серед методик для дослідження мотивації студентів (Т. Д. Дубовицької, С. О. Пакуліної) для нашого дослідження обрано методику для діагностики навчальної мотивації студентів А. О. Реан і В. О. Якуніна в модифікації Н. Ц. Бадмаєвой (Додаток Г.1), яку ми розширили розумінням понять «внутрішні» і «зовнішні» мотиви за С. О. Пакуліною [160], тому, що коли у студента переважають:

– *внутрішні мотиви (навчально-пізнавальні, професійні, самореалізації, творчі)*, такий студент здатен ефективно навчатись і самонавчатись, набувати розвитку і саморозвитку у професії;

– *зовнішні мотиви (комунікативні, уникнення, престижу, соціальні)*, то він навчається аби навчатись і, в подальшому, або взагалі йде із закладу вищої освіти, або, після його закінчення – з професії.

Отже, *мотив* – це те, що зумовлює прагнення людини до даної, а не до будь-якої іншої мети.

Ми визначили показники *мотиваційного критерію сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності*: свідоме самостійне обрання професії

вчителя-логопеда, вмотивоване ставленням до майбутньої професійної діяльності, наявність навчальних та пізнавальних мотивів, бажання самостійно здобувати фахові знання, вміння організувати власний пізнавальний процес та реалізовувати власні здібності, можливості, особистісні якості; у навчальній мотивації студента переважають внутрішні мотиви; стійка мотивація до опанування системою професійнозначущих знань, вмінь, навичок, студент здатний продуктивно і творчо застосовувати знання, вміння і навички, модифікувати їх у нестандартних і нетипових ситуаціях під час корекційно-розвиткової роботи з дітьми з порушеннями мовлення (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Показники мотиваційного критерію сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності за рівнями

Рівні	Показники
<i>Недостатній</i>	у студента відсутня мотивація навчатись у закладі вищої освіти та/або отримувати педагогічну спеціальність
<i>Репродуктивний</i>	у студента переважають зовнішні мотиви; знання є свідомо сприйнятими, зафіксованими у пам'яті та відтвореними у вигляді об'єктивної інформації про предмети пізнання
<i>Реконструктивний</i>	у студента порівну внутрішніх і зовнішніх мотивів; присутня мотивація до опанування системою професійнозначущих знань, вмінь, навичок, які він здатен застосовувати у подібних, стандартних, або варіативних умовах під час корекційно-розвиткової роботи з дітьми з порушеннями мовлення
<i>Творчій</i>	у навчальній мотивації студента переважають внутрішні мотиви; стійка мотивація до опанування системою професійнозначущих знань, вмінь, навичок; студент здатний продуктивно, творчо застосовувати та модифікувати їх у нестандартних і нетипових ситуаціях під час корекційно-розвиткової роботи з дітьми з порушеннями мовлення

Поняття «когнітивний» (від лат. *cognitio* – пізнання, вивчення) у Словнику іншомовних слів тлумачиться як «пов'язаний з пізнанням» та «той, що пізнається, вивчається» [219].

Когнітивний критерій – рівень засвоєння майбутніми вчителями-логопедами системи знань, необхідних для ефективного застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; здатність до узагальнення та аналізу інформації для рішення професійних завдань. Погоджуємось з Н. Г. Пахомовою [161], яка виокремила теоретико-когнітивний критерій і визначила його базовим. Майбутні вчителі-логопеди повинні знати:

1) *спеціальної педагогіки* (принципи, методи, засоби); *логопедії* (знання про порушення мовлення); загальної, педагогічної психології, нейропсихології (знання будови мозку, функцій зон мозку, закономірностей розвитку особистості, психології та фізіології розвитку людини;); *теорії і методики фізичного виховання* (володіння понятійним апаратом, основних принципів, методів, засобів); *кінезіології* (знання про здатність рухів впливати на навчання, виховання, лікування і розвиток дитини); *ортодонтії* (знання про правильну будову щелеп, зубів, прикусу та їх порушення; вплив їх стану та будови на поставу, дихальну систему, кровообіг та мозок);

2) зміст основних понять дисципліни: тяжкі порушення мовлення, загальний недорозвиток мовлення, психофізичний розвиток, психомоторний розвиток, адаптовані фізичні вправи, діагностика психомоторного розвитку, комплекс адаптованих фізичних вправ; закономірності психофізичного розвитку дітей з нормотиповим розвитком і загальним недорозвитком мовлення; методи, принципи роботи з дітьми, що мають нормотиповий розвиток та загальний недорозвиток мовлення; форми організації роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення; методичні аспекти застосування адаптованих фізичних вправ; основні положення про вивчення рухових дій щодо застосування адаптованих фізичних вправ; об'єкт і предмет професійної діяльності логопеда, відмінності

мовленнєвого розвитку між хлопцями і дівчатами; типи дихання; проблеми, відхилення мовлення і порушення вербальної комунікації та інших суміжних областей, зокрема, мовленнєвої моторики; стадій формування основ знань про вивчення рухових дій у майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності.

Анкета для дослідження когнітивного компонента наведена у Додатку Г.2. Показниками *когнітивного критерію сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності* визначено наявність інтегрованих знань; їх ґрунтовність, системність, усвідомлення, практична орієнтованість; розуміння сфери застосування; здатність здобувати, накопичувати і модифікувати професійні знання; наявність обґрунтованої власної точки зору щодо вирішення завдань професійної діяльності (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники когнітивного критерію сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності за рівнями

Рівні	Показники
<i>Недостатній</i>	відсутність або незасвоєння інтегрованих знань
<i>Репродуктивний</i>	фрагментарність інтегрованих знань, розуміння сфери застосування, здатність відтворювати отримані знання
<i>Реконструктивний</i>	наявність основ інтегрованих знань, певна їх системність, усвідомлення, практична орієнтованість; розуміння сфери застосування; здатність здобувати і накопичувати професійні знання
<i>Творчий</i>	висока наявність інтегрованих знань; їх ґрунтовність, системність, усвідомлення, практична орієнтованість; розуміння сфери застосування; здатність здобувати, накопичувати і модифікувати професійні знання; наявність обґрунтованої власної точки зору щодо вирішення завдань професійної діяльності

Під час формування готовності майбутніх вчителів-логопедів постає питання до особистісних якостей педагога, наразі майбутнього вчителя-логопеда, бо це той, хто *навчає правильному мовленню* дітей з порушеннями мовлення, які включені до будь-якої нозології.

Зазначена тема була висвітлена у роботах вчених Ф. Н. Гоноболіна [27], В. М. Поліщук [181], В. П. Кутішенко [109] тощо, які зазначили, що далеко не кожна людина може стати педагогом. Дослідження М. К. Шеремет [271], Н. Г. Пахомової [161], С. П. Миронової [132, 133], О. В. Гаврилової [22], Ю. .В. Пінчук [168], А. А. Колупаєвої [95] та ін. довели, що вчителем-логопедом може стати не кожен педагог.

Для оволодіння цією професією потрібні досить жорстка структура якостей і здібностей особистості, певна професійно-педагогічна (корекційна) спрямованість особистості. Чим глибше вчитель-логопед (початківець) занурюється у професійну діяльність, тим вище стають його вимоги до себе.

Наблизитись до задоволення досягнутим можливо лише через постійне самовдосконалення, неперервну освіту протягом життя, вміння віддаватись улюбленій справі, високу відповідальність перед людьми, суспільством за результати своєї професійної діяльності. Це неможливо без постійного вдосконалення своєї професійної майстерності. Саме тому вчитель-логопед завжди має бути в курсі нововведень, творчих пошуків, що мають місце в спеціальній педагогіці, в спеціальній психології, деяких напрямках медицини, фізичного виховання тощо. Якість професійної підготовки майбутнього вчителя-логопеда залежить не тільки від кількості засвоєних студентом знань (хоча це дуже важливо само по собі), а від розвиненості у нього емоційно-мотиваційної сфери, процесів творчого педагогічного мислення, від педагогічних здібностей та умов щодо застосування логопедичних технік. За М. А. Вайнтрауб, в сучасних умовах відбувається зміна провідних цілей освіти – все більшу увагу, поряд з врахуванням інтересів держави, приділяється задоволенню потреб особистості в саморозвитку, формуванню у молодого фахівця вмінь аналізувати проблеми, що виникають, висувати

альтернативні рішення і виробляти критерії їх правильності [139]. На нашу думку, від особистості майбутнього вчителя-логопеда дуже багато залежить. Тому особистісна компетентність у сучасних умовах є базовою компетентністю майбутнього вчителя-логопеда [135].

Свідомий вибір навчальної дисципліни позитивно впливає на результати навчання Професійну підготовку з урахуванням особистості майбутнього вчителя-логопеда розглядає І. В. Самойлова. На думку вченої, етапам професійної підготовки відповідають такі «фази» розвитку особистості майбутнього вчителя-логопеда: адаптація, інтеграція, індивідуалізація [208].

Проаналізувавши дослідження вчених, можна дійти висновку, що до списку *домінантних якостей* особистості майбутнього вчителя-логопеда (рис. 2.3) можна віднести: *громадянськість* (соціальна відповідальність; готовність особи діяльно, енергійно сприяти рішенням громадських проблем); *любов до дітей* (гуманізм, доброзичливість, чуйність, уважність, душевність, ввічливість, здатність співпереживати та відчувати стан і біль дитини з особливими освітніми потребами); *оптимізм* (віра в сили і можливості позитивного розвитку дитини з особливими освітніми потребами); *справедливість* (чесність, сумлінність, здатність діяти неупередженості); *товариськість* (педагогічний такт, комунікабельність); *вимогливість до себе і до дітей* (відповідальність, організованість, самокритичність, сумлінність, правдивість, дисциплінованість, гордість, почуття власної гідності, розумність, скромність, ініціативність, активність); *альтруїзм* (безкорислива турбота про благо інших); *вольові якості* (цілеспрямованість, витримка, володіння собою, урівноваженість, наполегливість). До *периферійних якостей* майбутніх вчителів-логопедів (рис. 2.4) можна віднести: *ентузіазм, серйозність, наявність почуття гумору, артистичність, ініціативність, захопленість (хобі), реалістичний підхід до життя, допитливість*. Студентам, що у майбутньому будуть працювати вчителями-логопедами, також притаманні *негативні якості*. На їх наявність впливає багато чинників (соціокультурні умови розвитку суспільства і особистості, родинні відносини

тощо), але справжній фахівець повинен усвідомлювати це і працювати над тим, щоб позбутись їх у себе.

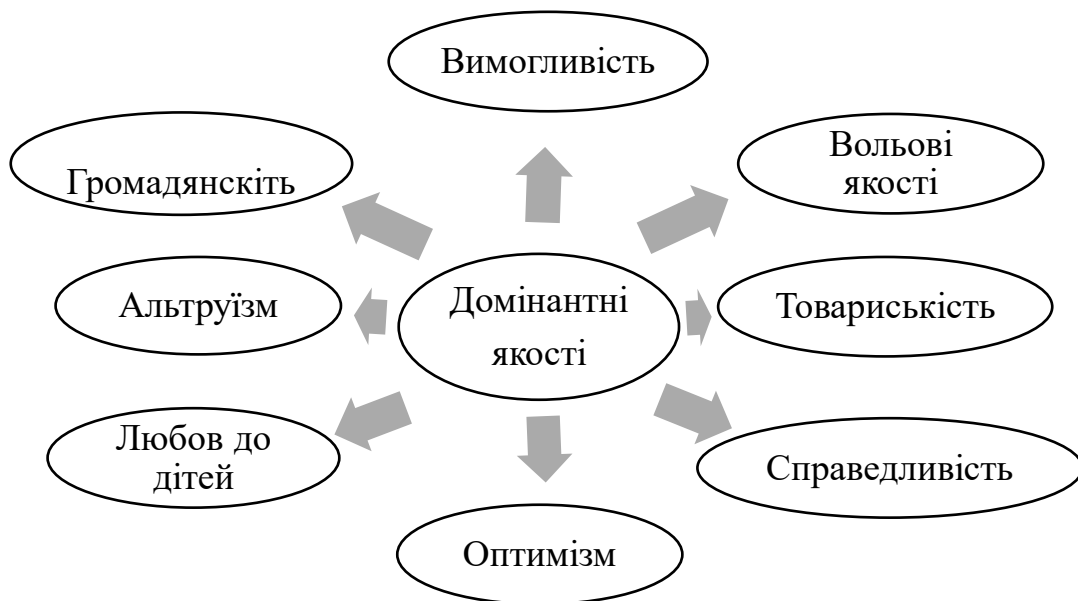

Рис. 2.3 Домінантні якості особистості майбутнього вчителя-логопеда

Інклюзивна освіта базується на принципах гуманізації, яка припускає повагу до прав дітей з особливими освітніми потребами, більшість з яких має порушення мовлення різного ступеня тяжкості, на отримання таких знань, які забезпечать їм безболісне і повноцінне входження в самостійне життя, отримання професійної освіти і оволодіння професією.

Інклюзивна освіта означає також повагу і прийняття дитини як особистості; обов'язкове врахування інтелектуальних, фізичних, морально-психологічних особливостей дітей. Необхідно пам'ятати, що не можна сформувати дитину з особливими освітніми потребами як гуманну, вільну, творчу особистість, якщо сам вчитель-логопед не вільна, нетворча особистість. На законодавчому рівні це забезпечено законами «Про освіту» [75], «Про вищу освіту» [76] тощо. Ми вважаємо, що наявність тих, чи інших особистісних якостей, впливають на результат його професійної діяльності. Для того, щоб майбутній вчитель-логопед був спроможний організувати ефективну

корекційно-розвиткову роботу з дітьми з особливими освітніми потребами, які мають порушення мовлення, він повинен бути орієнтований на особистісну модель взаємодії.

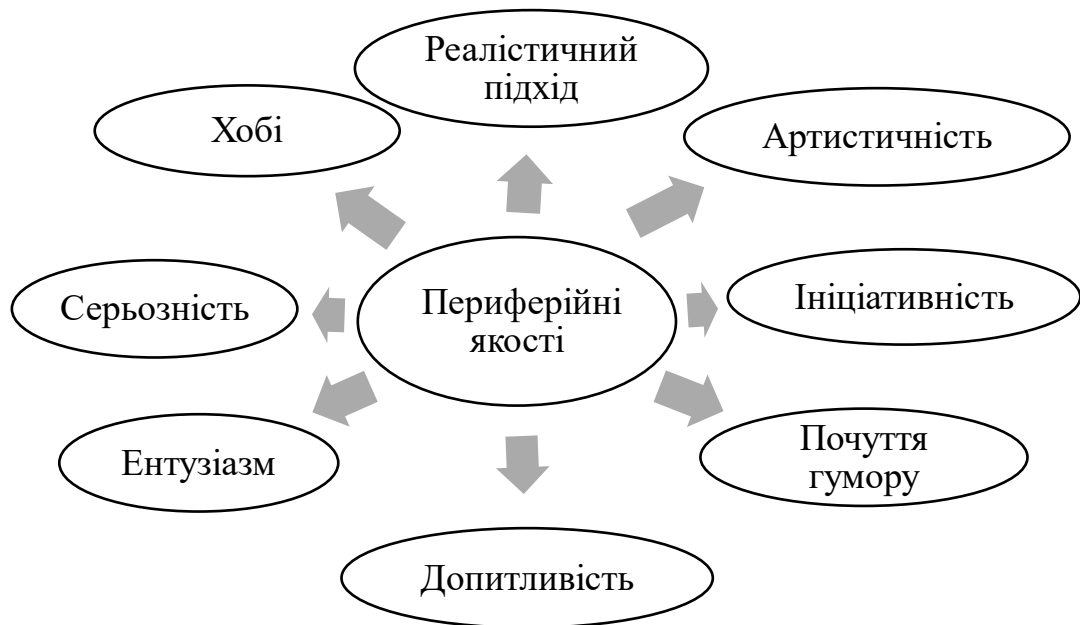

Рис 2.4. Периферійні якості особистості майбутнього вчителя-логопеда

Ми вважаємо це однією з головних якостей особистості майбутнього вчителя-логопеда, тому пропонуємо методику «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми» В. Г. Маралова [159] (Додаток Г.3).

Показниками *особистісного критерію сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності* нами визначено: наявність інтегративних якостей (домінантних, периферійних), творчого, професійного мислення, рефлексії, чіткого розуміння професійних завдань корекційно-розвиткової роботи, виражена орієнтованість на особистісну модель взаємодії взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми, які мають порушення мовлення (табл. 2.3).

Показники особистісного критерію сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності за рівнями

Рівні	Показники
<i>Недостатній</i>	виражена орієнтованість на навчально-дисциплінарну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення
<i>Репродуктивний</i>	помірна орієнтованість на навчально-дисциплінарну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення
<i>Реконструктивний</i>	помірна орієнтованість на особистісну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми, що мають порушення мовлення
<i>Творчий</i>	виражена орієнтованість на особистісну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми, що мають порушення мовлення

Діяльність – це досягнення поставленої мети, яка виникла завдяки певній потреби, через активну взаємодію людини з навколишнім середовищем, Діяльнісний критерій нашого дослідження визначає здатність використовувати майбутніми вчителями-логопедами професійних знань у вигляді вмінь і навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

М. В. Казачук [83] наводить дані досліджень, за якими 65% вчителів-логопедів, які відвідували курси підвищення кваліфікації, не володіють методами роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби, 23% викладачів не знайомі із спеціальними програмами, не знають психологічних особливостей дітей з особливими освітніми потребами. Мова йдеться про вчителів-логопедів, що вже працюють, а ці фахівці є важливою ланкою в процесі організації інклюзивного навчання. Відомо, що корекційно-розвиткова робота з дітьми з особливими освітніми потребами потребує фахової підготовки, спеціальних знань, вмінь і навичок, певних якостей особистості вчителя-логопеда, вміння діагностувати можливості дитини,

кваліфіковано оцінювати її результати та розробляти індивідуальні навчальні програми, відмови від колективних методів роботи. Багато вчителів-логопедів не володіють такими знаннями, вміннями і навичками, тому відчують труднощі у професійній діяльності. Це призводить до невдоволення собою, своєю професією, роздратуванню, нервовій напрузі, професійному виснаженню і вигоранню. У більшості випадків це стосується фахівців старшого покоління.

Сучасні студенти, майбутні вчителі-логопеди, отримують широке коло знань у закладах вищої освіти завдяки компетентнісному підходу до навчання, який проголошено одним із стратегічних напрямів розвитку освіти в Україні. Сенс підходу – у формуванні і розвитку компетентностей, можливостей побачити результат освітнього процесу з позиції запитів суспільства, цільова орієнтація освіти, потреб ринку праці, націленості на результат, активізації суб'єктів навчання, технологічності тощо. Підготовка вчителів-логопедів до корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання, надання їм знань спеціальної педагогіки, забезпечення інструментарієм та моделями альтернативного навчання виступає завданням сучасної системи вищої освіти. Інклюзивна освіта передбачає зміну уявлення, яке переважало у минулі роки в системі освіти, де *інформаційний тип навчання* був домінуючим: студент в такій системі лише об'єкт навчання, а випускник закладу освіти не «ерудована людина», а інтелектуальний споживач, бо викладач – давав інформацію, студент – її брав. У результаті, за словами О. М. Леонтєва, відбувалось «зубожіння душі при збагаченні розуму» [112]. У сучасній системі освіти, особливо із впровадженням інклюзивної освіти, застосовується *діяльнісний тип навчання*, де змістом освіти стає діяльність викладача і студента, основною функцією викладача стає управління процесом навчання, а студент з приймача інформації перетворюється на партнера, співробітника викладача, стає активною особою. Студент повинен надавати зворотний зв'язок діяльнісного характеру: він робить, а викладач визначає правильність того, що зроблено. При цьому маємо зазначити, що не треба відмовлятися повністю від

інформаційний тип навчання. Потрібен консенсус між двома типами навчання: треба взяти найкраще, найпозитивніше з обох.

У нашому дослідженні ми пропонуємо діяльнісний тип навчання під час формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, а навчальна діяльність відбувається у форматі викладач↔студент. Будь-яка діяльність вважається успішною, якщо вона містить *результат* (бажано позитивний). Результатом діяльнісного компонента нашого дослідження виступає наявність вмінь і навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ та творчої обґрунтованої модифікації кейсів адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності з дітьми з порушеннями мовлення. Майбутній вчитель-логопед повинен вміти: розкривати сутність основних понять дисципліни; розуміти основну ідею і сутність застосування адаптованих фізичних вправ для корекції тяжких порушень мовлення; діагностувати психомоторний розвиток дітей з тяжкими порушеннями мовлення (загальний недорозвиток мовлення); правильно виконувати кейси адаптованих фізичних вправ; розуміти відмінності виконання адаптованих фізичних вправ згідно віку дітей; самостійно створювати кейси адаптованих фізичних вправ.

Для визначення рівня володіння вміннями і навичками щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності у Додатку Г.4 ми пропонуємо «Анкету для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності».

Показниками діяльнісного *критерію сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності* визначено: вміння і навички діагностувати психомоторний розвиток дитини та правильно виконувати адаптовані фізичні впраи згідно віку дітей та утворювати нові кейси діагностики та адаптованих фізичних вправ; вміння аналізувати свою діяльність та організовувати корекційно-розвиткові заняття (табл. 2.4).

Показники діяльнісного критерію сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності за рівнями

Рівні	Показники
<i>Недостатній</i>	не володіє вмінням правильно виконувати адаптовані фізичні вправи, діагностувати психомоторний розвиток, реалізовувати корекційно-розвиткові заняття
<i>Репродуктивний</i>	фрагментарно володіє вмінням правильно виконувати адаптовані фізичні вправи, діагностувати психомоторний розвиток, реалізовувати корекційно-розвиткові заняття
<i>Реконструктивний</i>	володіє вмінням правильно виконувати адаптовані фізичні вправи, діагностувати психомоторний розвиток, реалізовувати корекційно-розвиткові заняття
<i>Творчій</i>	володіє вмінням правильно виконувати адаптовані фізичні вправи, діагностувати психомоторний розвиток, реалізовувати корекційно-розвиткові заняття, самостійно розробляти кейси адаптованих фізичних вправ та діагностики

Таким чином, нами було визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ. До кожного з компонентів (*мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний*) дібрано критерії (*мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний*) кожен з яких має свої показники, які розподіляються за рівнями (*недостатній, репродуктивний, реконструктивний, творчій*). Для кожного компонента дібрано діагностичний апарат, який наведено у Додатку Г.

2.3. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ

Спираючись на думку провідних українських вчених, зазначимо, що шляхом моделювання процесу професійної підготовки, можливо створити оптимальну модель процесу навчання або професійної підготовки. Моделювання вважається одним із ефективних методів пізнання. Завдяки моделюванню існує можливість презентувати освітній процес у вигляді цілісної сутності: мета – кінцевий результат.

Теоретичні підходи до моделювання висвітлені у працях В. І. Арнольда [4], В. В. Краєвського [99], В. О. Штоффа [274], українських вчених І. А. Зязюна [78], С. О. Сисоєвої [215], Л. П. Сущенко [227], С. У. Гончаренка [29], В. В. Ягупова [278]. Моделі та моделювання в професійній діяльності викладача вищої школи розглядаються в дослідженнях науковців Н. П. Волкової [19], В. С. Пікельної [174] та ін.

У сучасних педагогічних дослідженнях *моделювання* є найскладнішим за змістом і структурою методом. Окрім того, моделювання є комплексним утворенням, тому що містить і інші методи наукового пізнання: індукцію, дедукцію, аналіз, синтез, абстрагування. В. О. Штофф, у *моделюванні вбачає* концептуальні проєктувальні процедури, які відбуваються під час осмислення проблем на теоретичному рівні дослідницької діяльності, його суть – у відтворенні характеристик об'єкта в іншому об'єкті, спеціально створеному, моделі. Абстрагування під час моделювання є однією з найважливіших розумових операцій» [274]. Л. А. Мартинець пропонує називати *моделюванням* створення образу оригіналу, тобто моделі, що за певних умов може замінити сам оригінал, відтворюючи його характерні і властиві тільки йому ознаки, які представляють інтерес для того, хто досліджує, забезпечують наочність і легкість використання [123]. *Модель* – важливий і складний інструмент для професійної освіти, запозичений з інших галузей науки [217]. *Модель*, на думку Л. А. Мартинець, – відображення значущих ознак об'єкта в

схемі, формулі, що є спрощеною конкретною життєвою (управлінською) ситуацією, відображення реальних подій, обставин тощо» [123]. У науково-педагогічній літературі поняття «*модель*» тлумачиться: як «операціоналізація» абстрактного подання теорії [220]; як таке, що «являє собою речову, знакову або мисленнєву систему, яка відтворює, імітує, відображає принципи внутрішньої організації об'єкта, його властивості, ознаки або характеристики» [31]; як таке, що «у широкому значенні певне спрощення дійсності, її ідеалізацію, у вузькому – зображення досліджуваного явища за допомогою іншого, більш вивченого, яке легше зрозуміти [269]; як «метод вирішення завдань, під час вирішення якого система, що досліджується, замінюється більш простим об'єктом, що визначає (описує) реальну систему, яка називається моделлю» [16]; «один із самих цікавих способів передбачити майбутнє» [63].

Основна вимога до моделі – відповідність суттєвим властивостям, об'єкта реальній дійсності, тобто її адекватність. Ми поділяємо думку Н. В. Горбунової, що від того, наскільки успішно будуть підібрані ознаки для моделювання у нашому дослідженні, залежать інформативність моделі, зручність її використання, її несуперечливість відносно інших об'єктів системи, механізми управління ходом процесу дослідження через вплив на окремі складові моделі [31]. Вченим Ю. П. Шапран визначені функції моделі: 1) чітке визначення компонентів, які становлять систему; схематично та реально відобразити зв'язки між ними, всередині об'єкта, що моделюється, порівняння їх зі зв'язками всередині моделі; інструмент для порівняльного вивчення різних ознак явища, процесу [269]. В. С. Пикельна надає класифікацію функцій моделей: 1) нормативна (дає змогу порівнювати явище або процес з іншим, більш дослідженим); 2) систематизувальна (дає можливість розглядати дійсність у сукупності явищ); 3) конкретизувальна (дає змогу розробити і обґрунтувати теорію); 3) пізнавальна (спрямована на розгляд наукових та прикладних завдань) [174].

Серед декількох класифікацій моделей найбільш популярними є

наступні: 1) за способом побудови (матеріальні, ідеальні), 2) за характером використаних під час моделювання компонентів (предметні, знакові), 3) за розвитком у часі (статичні, динамічні), 4) за структурою моделі (ієрархічні, табличні, мережеві). О. О. Веденов пропонує класифікувати моделі за способом реалізації: 1) субстанціональні моделі (базові субстанції для наукового аналізу; 2) структурні моделі (взаємозв'язок структурних компонентів); 3) функціональні моделі (враховування функції всіх компонентів, їх роль, досягнення результату; 4) змішані моделі (поєднання рис декількох моделей – структурно-функціональна модель) [16].

Отже, *модель* – це результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвіднесення теоретичних уявлень про об'єкт і емпіричних знань про нього; моделі мають функції; існує декілька видів класифікацій моделей, які певним чином відповідають різним галузям науки. Для нашого дослідження оптимальною є *структурно-функціональна модель*.

Теоретичною основою для побудови *структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності* є наукові роботи вітчизняних та закордонних вчених щодо різних типів моделей у сфері спеціальної освіти: С. П. Миронової [133], Ю. В. Пінчук [168], Н. Г. Пахомової [162], Л. О. Прядко [194], Х. Я. Сайко [205].

На підставі аналізу науково-педагогічних джерел ми розробили структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності (рис.2.5). Вона складається з трьох блоків: *теоретико-методологічного, організаційно-змістового і критеріально-аналітичного*. Розглянемо характеристики кожного структурного елемента в її складі.

Теоретико-методологічний блок визначає методологічну основу проєктування процесу формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, а саме: *мету, методологічні підходи*, що висвітлюють особливості та загальні вимоги

до підготовки майбутніх вчителів-логопедів, *принципи*, що регулюють процес підготовки майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, визначають її зміст, форми та методи.

Метою нашого дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Для вивчення феномену формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності доцільно, на наш погляд, використати такі методологічні підходи: *системний, діяльнісний, міждисциплінарний, особистісно-орієнтований, онтогенетичний*, які детально розглянуто у Розділі 2. пп 1.

Вищезазначено, що: 1) *системний* підхід забезпечує розкриття сутності взаємопов'язаних причинно-наслідкових компонентів формування означеної готовності майбутніх вчителів-логопедів; 2) *діяльнісний підхід* визначає організацію навчальної діяльності студента, в якій він був би активним у пізнанні, спілкуванні, своєму розвитку; 3) *міждисциплінарний* підхід дає можливість зіставити дані різних наук для формуванні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; 4) сутність *особистісно-орієнтованого підходу* полягає у врахуванні особливостей окремого майбутнього вчителя-логопеда; 5) *онтогенетичний підхід* доводить, що кожна людина має свій індивідуальний, ні на кого не схожий, шлях розвитку, зумовлений спадковою інформацією, процес прижиттєвого розвитку особистості.

Вище нами обґрунтовано *компоненти* готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: *мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний*.

Побудова структурно-функціональної моделі та визначення комплексу організаційно-педагогічних умов передбачала врахування наступних

принципів навчання: *загальнодидактичних, спеціальних принципів навчання, розвитку інклюзивного навчання, спеціальної педагогіки та фізичного виховання.*

Принцип (лат. *principium* – основа, початок). В науково-педагогічній літературі тлумачиться як вихідне положення наукової теорії, системи тощо, особливість способу творення, правило, переконання, норма поведінки, життя [221].

Загальнодидактичні принципи навчання (Я. А. Коменський, К. Д. Ушинський, Ю. К. Бабанський, С. У. Гончаренко, І. П. Підласий, М. М. Скаткін тощо) у нашому дослідженні становлять підґрунтя для вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів і покладені в основу завдань, пов'язаних із підготовкою студентів щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. С. У. Гончаренко визначив, що до *загальнодидактичних* належать принципи науковості, системності і послідовності, доступності, свідомості і активності, зв'язку навчання з життям, міцності засвоєння знань, умінь і навичок, фундаменталізації освіти належать [29]; принцип індивідуального підходу, принцип емоційності. Застосування *загальнодидактичних принципів* надало можливість побудувати процес підготовки майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності відповідно до вимог щодо відбору змісту, форм, методів навчання.

До *спеціальних принципів навчання* (В. В. Ягупов, А. Д. Бондар, Ю. К. Бабанський, А. М. Алексюк, В. О. Попкова, О. В. Коржуєв та ін.). віднесено: принцип мотивації навчально-пізнавальної діяльності, принцип оптимізації навчання, зв'язок навчання з практикою, принцип спільної діяльності викладача і принцип професійної спрямованості навчально-пізнавальної діяльності студентів, принцип урахування особистих можливостей студентів, принцип органічної єдності теоретичної і практичної підготовки студентів.

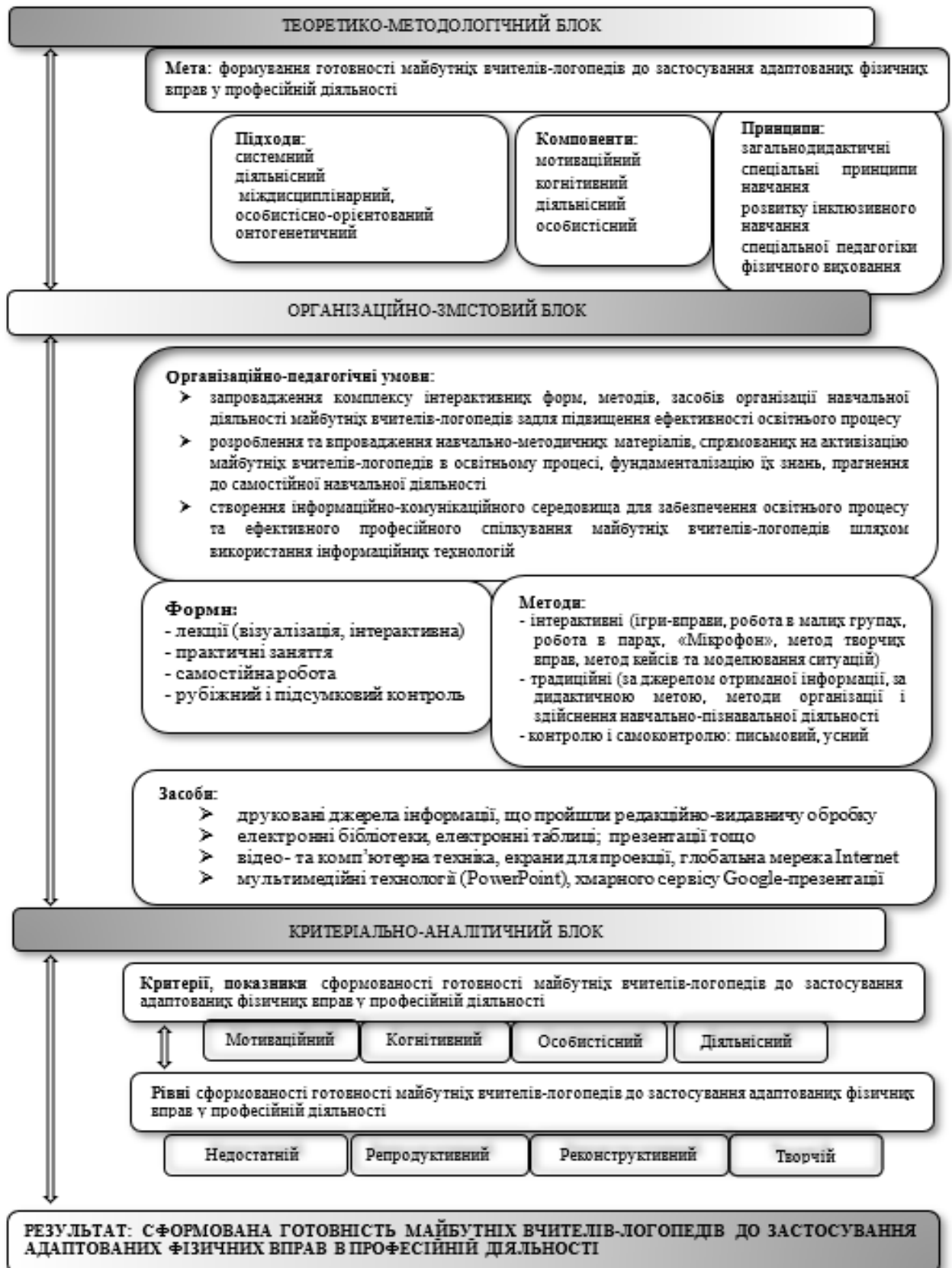

Рис. 2.5. Структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Під час створення структурно-функціональної моделі дослідження ми спирались на основні *принципи розвитку інклюзивного навчання*, які визначені у Концепції розвитку інклюзивного навчання: науковість і системність, варіативність, індивідуалізація, корекційна спрямованість, соціальна відповідальність сім'ї, міжвідомчої інтеграції та соціального партнерства, що узгоджуються із загальнодидактичними і спеціальними принципами навчання [190]. Також нами враховано специфічні принципи *спеціальної педагогіки*, що відображають концептуальні положення *спеціальної освіти* осіб з особливими освітніми потребами, які виокремлено І. Л. Холковською: педагогічного оптимізму, ранньої педагогічної допомоги, корекційно-компенсуючої спрямованості освіти, соціально-адаптувальної спрямованості освіти, розвитку мислення, мовлення і комунікації як засіб спеціальної освіти, діяльнісного підходу в навчанні і вихованні, диференційованого й індивідуального підходу, необхідності спеціального педагогічного керівництва [262]. Аналізуючи наукові доробки вчених з фізичного виховання (Т. Ю Круцевич та ін.), нами під час створення структурно-функціональної моделі враховано деякі *принципи фізичного виховання*: доступності і індивідуалізації, систематичності, безперервності, циклічності, міцності, вікової адекватності педагогічного впливу [106].

Організаційно-змістовий блок структурно-функціональної моделі містить формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності та синтез форм, методів та засобів їх реалізації. Поняття «*умови*» містить декілька тлумачень: 1) правила для нормальної роботи кого-небудь або чого-небудь; 2) вимоги, правила, виконання яких щось забезпечує [221], «фактор, чинник, причина будь-якого процесу» [251]. Вплив низки змінних внутрішніх, зовнішніх, природних, соціальних чинників, що діють на всі аспекти розвитку людини, на її навчання, виховання, поведінку, формування особистості» [183]. Педагогічні умови Ю. К. Бабанський визначав як обставини, фактори, що протидіють або сприяють проявам педагогічних закономірностей [5].

К. В. Касярум запропоновано об'єднати педагогічні умови у дві групи – суб'єктивні внутрішньо-особистісні (психологічні) та об'єктивні зовнішні (дидактичні, методичні, комунікативні, організаційні) [87]. Згідно думки С. І. Моцак, зазначені умови виступають як «процес, під час якого організовується і проводиться робота, та обставини, які впливають на формування ціннісних орієнтацій студентів» та як «усе, що здійснюється під керуванням педагога і впливає на інтеріоризацію гуманістичних цінностей в особистісні ціннісні орієнтації студента» [142]. Аналізуючи думки вчених, ми дійшли висновку, що *організаційні умови* дисертаційного дослідження містять «забезпечення інтеграції наукових знань і практичних дій, узгодженість частин системи, внутрішню упорядкованість, обумовлених її моделлю; їх сутність зумовлена сукупністю процесів, дій, що призводить до утворення й вдосконалення взаємодії між складовими її частинами та підсистемами», а *психологічні умови* «передбачають: формування внутрішньої мотивації студентів; орієнтацію на взаємодію викладача та студента на рівні співробітництва, створення сприятливого психологічного клімату; спонукають до самовдосконалення, самоаналізу, самооцінювання» [231]; педагогічні умови – «означені обставини пов'язані з організацією освітнього процесу, з зовнішнім середовищем, де відбувається пізнавальна й навчальна діяльність студентів, спрямована на формування в них певних знань, умінь, навичок» [264].

Аналіз думок вчених дозволив у межах дисертаційного дослідження, розробити *організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності*. Вони представляють собою сукупність форм, методів, засобів навчання, що спрямовані на формування у майбутніх вчителів-логопедів професійних знань, умінь, навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Зазначені організаційно-педагогічні умови реалізовувались через систему спеціально дібраних: *форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання.*

Основні критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності представлені у *критеріально-аналітичному блоці.* З метою розробки методики оцінювання сформованості компонентів готовності визначено критерії (*мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний*) та рівні (*недостатній, репродуктивний, реконструктивний, творчий*) сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Отже, *модель* – це результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвіднесення теоретичних уявлень про об'єкт і емпіричних знань про нього; моделі мають функції; існує декілька видів класифікацій моделей, які певним чином відповідають різним галузям науки. Розроблена нами структурно-функціональна модель *формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності* є оптимальною, містить три блоки: теоретико-методологічний, організаційно-змістовий блок, критеріально-аналітичний блок. Вона дозволила конкретизувати та унаочнити структуру дослідження, взаємозв'язки між структурними компонентами, врахувати функції всіх компонентів та їх роль у досягненні результатів процесі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

2.4. Форми, методи та засоби формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ

В структурно-функціональній моделі нами представлено форми, методи, засоби формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування

адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Їх реалізація відбувалась під час викладання варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік», що базується на авторській методиці застосування адаптованих фізичних вправ, специфіка якої полягає в професійному і особистісному розвитку майбутнього вчителя-логопеда, який забезпечує високий рівень професійної діяльності. Дисципліна виступає формуючим заходом щодо формування означеної готовності, розрахована на 90 годин, що становить три кредити: 16 годин – лекційних, 14 годин – практичних, 60 годин – самостійної роботи студентів. Робочу програму варіативної навчальної дисципліни (рис. 2.6.) надано у Додатку Д.

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» є отримання знань, вмінь і навичок, що дають змогу формувати у здобувачів освіти професійні компетентності в області навчання, виховання, розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення (загальний недорозвиток мовлення); підготовка здобувачів освіти до проведення корекційної, виховної та розв'язкової роботи із застосуванням адаптованих фізичних вправ з дітьми, що мають тяжкі порушення мовлення (з урахуванням віку дітей, видів та періодизації загального недорозвитку мовлення).

В результаті вивчення курсу здобувач освіти повинен:

– *знати*: зміст основних понять дисципліни: тяжкі порушення мовлення, загальний недорозвиток мовлення, психофізичний розвиток, психомоторний розвиток, адаптовані фізичні вправи, діагностика психомоторного розвитку, комплекс адаптованих фізичних вправ; закономірності психофізичного розвитку дітей з нормотиповим розвитком і загальним недорозвитком мовлення; методи, принципи роботи з дітьми, що мають нормотиповий розвиток та загальний недорозвиток мовлення; форми організації роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення; методичні аспекти застосування адаптованих фізичних вправ; основні положення про вивчення рухових дій щодо застосування адаптованих фізичних вправ;

– *вміти*: розкривати сутність основних понять дисципліни; розуміти основну ідею і сутність застосування адаптованих фізичних вправ для корекції тяжких порушень мовлення; діагностувати психомоторний розвиток дітей з тяжкими порушеннями мовлення (загальний недорозвиток мовлення); в кейсах правильно виконувати адаптовані фізичні вправи; самостійно створювати кейси адаптованих фізичних вправ.

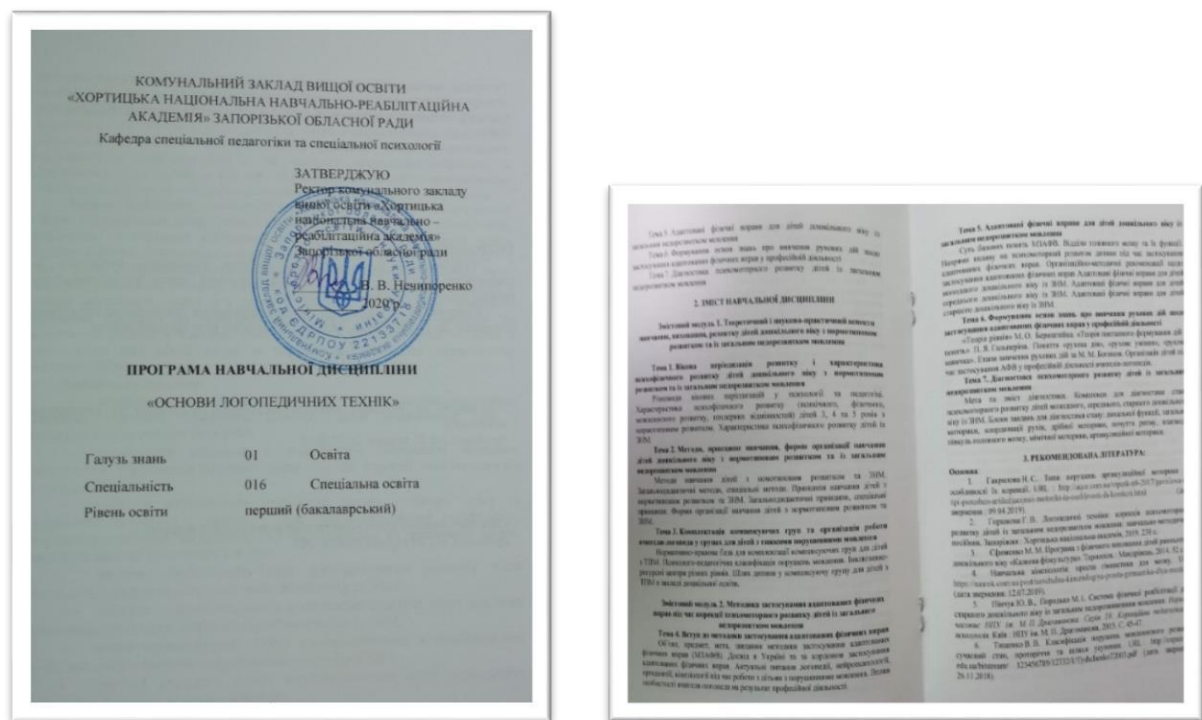

Рис. 2.6. Скриншоти робочої програми варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік»

Навчальний контент дисципліни містить два змістових модуля.

Змістовий модуль 1. Теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення.

Змістовий модуль 2. Методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Склад кожного змістового модуля містить лекції (лекції-візуалізації та інтерактивні лекції), практичні заняття і самостійну роботу студентів (рис.7).

Рис. 2.7. Структура модуля варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік»

Для проведення навчальних занять ми обрали такі види лекційних занять: *інтерактивна лекція* – сучасна форма, а також метод, викладення навчального матеріалу, що надає можливість викладачу керувати процесом навчання, а студенту бути активним його учасником, самостійно здобувати знання. У межах варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» така форма навчального заняття змінює відносини між викладачем і студентом: діалог між викладачем і студентами, емоційність, комфортні умови навчання, ретроспектива і новоутворення знань, що відбувається протягом лекції, сприяє розвитку міждисциплінарних зв'язків. Але не кожен лекцію можна будувати у вигляді інтерактивну. Тому *лекція-візуалізація* – виявилась актуальною формою для проведення навчальних занять у межах нашої дисципліни, під час якої відбувалось перетворення письмової і усної інформації у візуальну, що сприяло на свідомому сприйняттю навчального матеріалу і активній розумовій діяльності майбутніх вчителів-логопедів.

Практичні заняття – форма взаємодії викладача і майбутнього-вчителя-логопеда під час освітнього процесу, яка забезпечує зв'язок теорії з практикою, сприяє формуванню і закріпленню у майбутніх вчителів-логопедів знань, вмінь і навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ, отриманих на лекціях та під час самостійної роботи.

Як форма організації освітнього процесу, *самостійна робота* забезпечує оволодіння майбутніми вчителя-логопедами навчальним матеріалом у вільний час від обов'язкових навчальних занять [182] під керівництвом викладача закладу вищої освіти, в процесі якої пропонується виконання низки завдань, окреслених силабусом дисципліни.

У першому змістовому модулі *«Теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення»* розглянуто три теми:

1. Вікова періодизація розвитку і характеристика психофізичного розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення (висвітлені питання: вікові періодизації у психології та педагогії; характеристика психофізичного розвитку дітей 3 років з нормотиповим розвитком; характеристика психофізичного розвитку дітей 4 років з нормотиповим розвитком; характеристика психофізичного розвитку дітей 5 років з нормотиповим розвитком; характеристика психофізичного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення).

2. Методи, принципи навчання, форми організації навчання дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення (висвітлені питання: методи навчання дітей з нормотиповим розвитком та загальним недорозвитком мовлення; принципи навчання дітей з нормотиповим розвитком та загальним недорозвитком мовлення; форми організації навчання дітей з нормотиповим розвитком та загальним недорозвитком мовлення).

3. Комплектація компенсуючих груп та організація роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення (висвітлено питання: нормативно-правова база для комплектації компенсуючих груп для дітей з тяжкими порушеннями мовлення; психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення; інклюзивно-ресурсні центри різних рівнів; шлях дитини в компенсуючу групу для дітей з тяжкими порушеннями мовлення в закладі дошкільної освіти).

Завданням самостійної роботи студентів передбачено: опанувати джерельну базу змістового модуля, створити таблицю психофізичного розвитку дітей 3, 4 та 5 років та порівняльну таблицю методів і принципів роботи з дітьми, що мають нормотиповий розвиток та загальний недорозвиток мовлення; порівняльну таблицю щодо організації роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення у закладі дошкільної освіти та у логопедичному пункті при закладі дошкільної освіти.

У другому змістовому модулі *«Методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення»* розглянуто 4 теми:

1. Вступ до методики застосування адаптованих фізичних вправ (висвітлені питання: об'єкт, предмет, мета, завдання методики застосування адаптованих фізичних вправ; досвід в Україні та за кордоном застосування адаптованих фізичних вправ; актуальні питання логопедії, нейропсихології, ортодонції, кінезіології під час роботи з дітьми з порушеннями мовлення; вплив особистості вчителя-логопеда на результат професійної діяльності).

2. Адаптовані фізичні вправи для дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення: (висвітлені питання: сутність базових понять методики застосування адаптованих фізичних вправ; відділи головного мозку та їх функції; напрями впливу на психомоторний розвиток дитини під час застосування адаптованих фізичних вправ; організаційно-методичні рекомендації щодо застосування адаптованих фізичних вправ; адаптовані фізичні вправи для дітей молодшого, середнього, старшого дошкільного віку

із загальним недорозвитком мовлення; методичні аспекти використання кейсів адаптованих фізичних вправ).

3. Формування основ знань про вивчення рухових дій щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності: (висвітлені питання: «Теорія рівнів» М. О. Бернштейна; «Теорія поетапного формування дій і понять» П. Я. Гальперіна; поняття «рухова дія», «рухове уміння», «рухова навичка»; етапи вивчення рухових дій за М. М. Богеном; організація дітей під час застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності вчителів-логопедів.

4. Діагностика психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення (висвітлені питання: мета та зміст діагностики; методичні аспекти використання кейсів для діагностики психомоторного розвитку дітей молодшого, середнього, старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення).

Завдання самостійної роботи передбачали опанування джерельної бази змістового модуля, створення таблиці «Зони головного мозку та їх основні функції»; написання есе за темою «Вплив особистості вчителя-логопеда на результат його професійної діяльності»; творчі завдання у вигляді створення двох кейсів адаптованих фізичних вправ і презентація їх на практичному занятті. Мету завдань для самостійної роботи студентів становив розвиток пізнавального інтересу до вдосконалення професійних знань, розуміння впливу особистісних якостей майбутнього вчителя-логопеда на результат професійної діяльності. За розкладом закладу вищої освіти і викладача проводились індивідуальні консультації з майбутніми-вчителями логопедами, які потребують доопрацювання матеріалу навчальної дисципліни.

Для фундаменталізації теоретичного матеріалу лекцій та закріплення знань, практичних вмінь і навичок на практичних заняттях обох змістових модулів було створено атмосферу зацікавленого, творчого ставлення до навчальної дисципліни. На практичних заняттях з майбутніми вчителями-логопедами відпрацьовано вміння та навички діагностики психомоторного

розвитку дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, правильного виконання адаптованих фізичних вправ в процесі парної роботи, роботи в малих групах або індивідуальних відповідях на практичному занятті.

Засобами діагностики успішності засвоєння знань з навчальної дисципліни виступили поточний (оцінювання кожного практичного заняття і завдання самостійної роботи студентів за кожним змістовим модулем), рубіжний контроль за змістовим модулем та підсумковий контроль (залік, який можна отримати шляхом накопичення балів протягом семестру).

Вважаємо, що навчально-методичне забезпечення варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» спрямовані на формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Для висвітлення змісту і опанування майбутніми вчителями-логопедами знань, вмінь і навичок під час вивчення варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік», як формуючого заходу дослідження, нами використано:

- інтерактивні методи (ігри-вправи, робота в малих групах, робота в парах, «Мікрофон», метод творчих вправ, метод кейсів та моделювання ситуацій);

- традиційні методи (за джерелом отриманої інформації, за дидактичною метою, методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності);

- методи контролю і самоконтролю: письмовий і усний контроль (індивідуальне та фронтальне усне опитування, створення порівняльних таблиць, написання есе, творчих робіт; самоконтроль; бліцопитування, диференційований залік), самоконтроль.

Засобами навчання виступили:

- друковані джерела інформації, що пройшли редакційно-видавничу обробку: друкований варіант навчально-методичного посібника

[35] (рис. 2.8), монографії, довідники, матеріали конференцій, посібники, підручники, журнали, дисертації, енциклопедії, словники, довідники;

- електронні бібліотеки Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії, закладів вищої освіти України, відомих національних бібліотек країни, електронні таблиці для завдань самостійної роботи; презентації лекційного матеріалу, тестові завдання тощо;

- відео- та комп'ютерна техніка, екрани для проєкції, глобальна мережа Internet;

- мультимедійні технології для створення презентацій лекцій за допомогою програми PowerPoint, хмарного сервісу Google-презентації тощо, відеоматеріали у якості примірника виконання адаптованих фізичних вправ;

- інформаційні технології для реалізації завдань навчальної дисципліни: платформа Moodle закладу вищої освіти (рис. 2.9), на якій створено навчальний курс «Основи логопедичних технік» з повним змістовим наповненням (лекції, практичні завдання, завдання самостійної роботи, тести для модульного контролю); програма Zoom, хмарний сервіс Google, завдяки яким проводяться онлайн-заняття; моніторинг веб-сайтів інклюзивно-ресурсних центрів, закладів дошкільної, середньої і вищої освіти та інформація з логопедичних порталів, що дозволяє володіти актуальною інформацією стосовно сучасного професійного спілкування у спільнотах, логопедичного інструментарію, питань сьогодення тощо; месенджери Viber, WhatsApp, Telegram тощо, що дозволяє оперативно спілкуватись у форматі викладач↔студент у будь-який зручний для обох сторін час; відео-матеріали навчального призначення розміщені у мережі Інтернет.

Для підвищення якості та ефективності навчання нами створено інформаційно-комунікативне середовище на платформі Moodle Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії, у хмарних онлайн-сервісах Zoom і Google, у месенджерах Viber, WhatsApp, Telegram.

Вищезазначені форми, методи, засоби, матеріали авторської методики застосування адаптованих фізичних вправ використано під час вивчення

професійно-орієнтованих дисциплін: «Логопедія» (4 курс), «Організація логопедичної роботи в закладах освіти», «Підготовка до школи дітей з порушеннями мовлення», «Сенсорне виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку», «Методика навчання основ здоров'я» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова (у межах впровадження в освітній процес інклюзивної освіти).

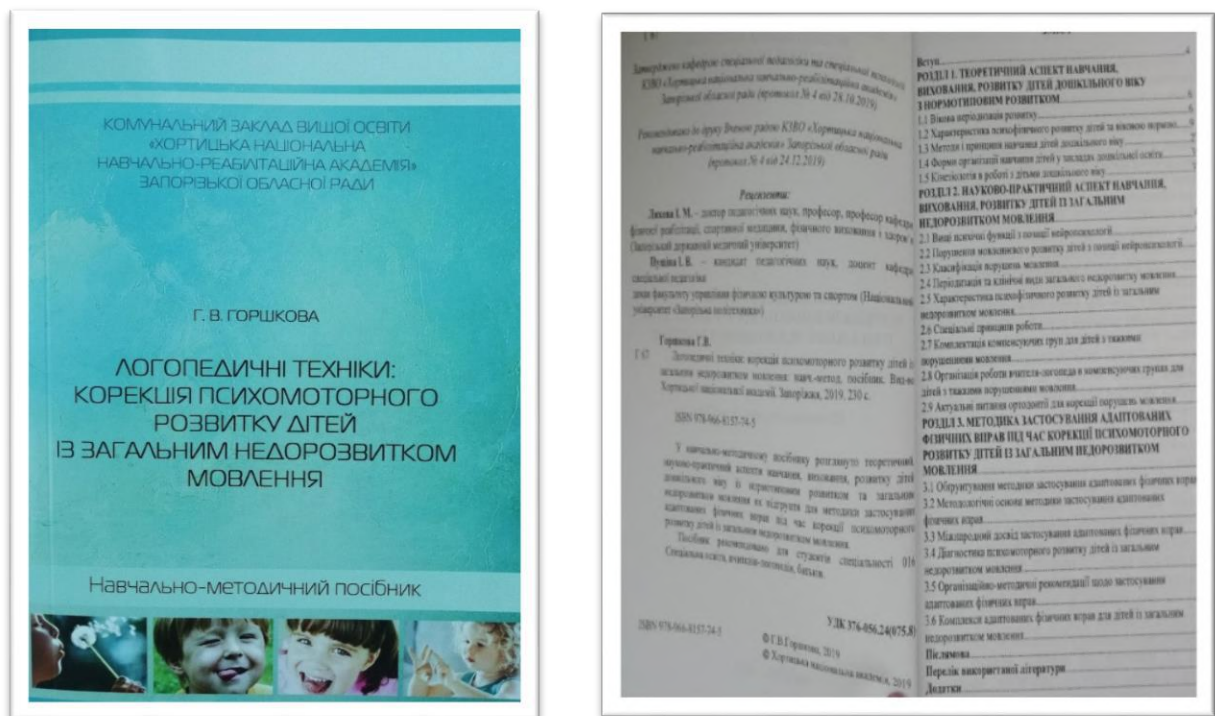

Рис. 2.8. Скриншоти навчально-методичного посібника «Логопедичні техніки: корекція психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення», автор Г. В. Горшкова

В зміст робочих програм навчальних дисциплін інтегровано: Логопедія» (4курс) – змістовий модуль «Застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із алалією, із загальним недорозвитком мовлення»; «Організація логопедичної роботи в закладах освіти» – тема «Застосування адаптованих фізичних вправ в роботі з дітьми

з порушеннями мовлення»; «Підготовка до школи дітей з порушеннями мовлення» – тема «Застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психофізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення»; «Сенсорне виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку» – тема «Застосування адаптованих та адаптивних фізичних вправ під час корекції психофізичного розвитку дітей, які мають порушення мовлення»; «Методика навчання основ здоров'я» здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта – змістовий модуль «Адаптовані фізичні вправи у професійній діяльності вчителя початкових класів».

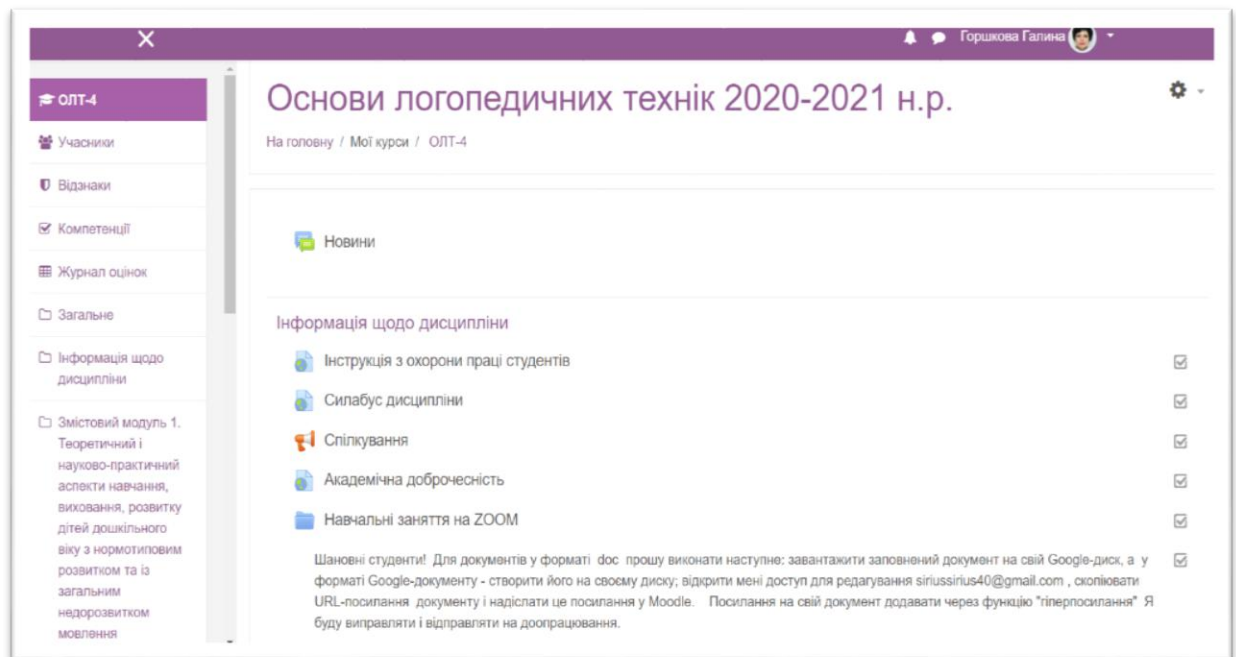

Рис. 2.9. Скриншот сторінки варіативної навчальної дисципліни на платформі Moodle Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії

Результати дослідження впроваджено в освітній процес комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, комунального закладу вищої освіти

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Національного університету «Запорізька політехніка», державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, що підтверджено довідками про впровадження (Додаток Є).

Таким чином, ми визначили: форми організації освітнього процесу: навчальні заняття (лекції-візуалізації, інтерактивні лекції, практичні заняття), самостійна робота, контрольні заходи (рубіжний і підсумковий контроль); методи (інтерактивні, традиційні, контролю і самоконтролю); засоби формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Варіативна навчальна дисципліна «Основи логопедичних технік» виступила ефективним формуючим засобом нашого дослідження, що забезпечило формування:

- спеціальних професійних знань, що становить когнітивний компонент;
- практичних вмінь і навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ, що становить діяльнісний компонент;
- ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, що становить мотиваційний компонент;
- розуміння індивідуальних особливостей розвитку кожної дитини з порушенням мовлення, особисте сприйняття і відношення до своєї професійної діяльності, що становить особистісний компонент.

2.5. Методичні аспекти застосування адаптованих фізичних вправ в процесі підготовки майбутніх вчителів-логопедів

Маємо констатувати, що протягом останнього часу порушення мовлення у дітей дошкільного віку ускладнюються та мають змішаний характер, що зумовлено органічними причинами, та ускладнює корекційну роботу з їх подолання. В. М. Акименко вказує на існування тісного

взаємозв'язку та взаємозалежності між моторною та мовленнєвою діяльністю. Тому, на думку науковця, за наявності порушення мовлення, необхідно приділяти велику увагу розвитку рухової сфери [1]. Відомо, що порушення мовлення супроводжуються порушенням психомоторного розвитку різного ступеню тяжкості. У зв'язку тим, що організм людини – це система, яка функціонує як єдине ціле, корегуючи психомоторний розвиток дитини, ми впливаємо на розвиток її мовлення. Тому набуває актуальності проблема корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення через застосування адаптованих фізичних вправ.

Методика застосування адаптованих фізичних вправ є інтегрованим утворенням таких галузей науки як педагогіка, медицина, психологія, фізичне виховання. Питання теорії і методики професійної освіти розглянуті в роботах С. У. Гончаренко [29, 30], О. А. Дубасенок [68], Л. П. Сущенко [227] та ін. Тему порушення мовлення і застосування логопедичного масажу запроваджували В. В. Тарасун [229], М. К. Шеремет [271, 272], Н. С. Гаврилова [22] та ін. Дослідження з фізичного розвитку та виховання, застосування адаптивної фізичної культури проводили Н. Г. Байкіна [6], І. М. Ляхова [119] та ін. Концептуальні положення нейропсихології висунуті О. Р. Лурія [118], наукові доробки Л. С. Виготського присвячено специфічним закономірностям аномального розвитку дітей [21]. Н. Ф. Денисенко [60] розглядалися проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку. Ю. В. Пінчук [168] досліджувала систему фізичної реабілітації дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення в умовах закладу дошкільної освіти. Під час створення методики ми проаналізували дослідження В. Д. Куроєдової [86] з ортодонтії, яка запропонувала використання міофункціональної гімнастики для подолання порушень мовлення та виділила місце утворення звуків української мови з огляду ортодонтії. Вчена зазначила, що від того, який звук дитина не вимовляє, можна зрозуміти місце ураження певного м'яза, який бере участь у творенні того чи іншого звука.

Міждисциплінарні зв'язки методики застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності охоплює такі дисципліни:

- дошкільна педагогіка (базові концепції навчання і виховання дітей дошкільного віку);
- спеціальна (корекційна) педагогіка (філософські й соціокультурні концепції, якої, з одного боку утворюють світоглядну базу спеціальної (корекційної) педагогіки, з іншого – допомагають осмислити перспективи розвитку спеціальної (корекційної) педагогіки як особливої галузі наукового знання; відомості про вищу нервову діяльність людини);
- логопедія, як наука про порушення мовлення з її значними надбаннями в теорії і практиці;
- нейропсихологія, теорія О. Р. Лурія [118] про 3 блоки мозку, локалізацію порушень у корі головного мозку;
- вікова психологія (наукові концепції психології та методика про загальні та специфічні закономірності аномального розвитку Л. С. Виготського [21] та його учнів і послідовників);
- фізичне виховання з розмаїттям його методик для різних вікових груп, для людей з особливостями розвитку, адаптивними вправами для людей з різними особливими потребами;
- фізіологія (дихальна функція, типи дихання);
- кінезіологія – наука, що спрямована на вивчення напруги м'язів та її вплив на організм, яка вчить розумно, цікаво та ефективно застосовувати вправи та рухи для подолання багатьох проблем здоров'я людини;
- ортодонтія (в аспекті використання міогімнастики і масажу для подолання порушень мовлення, зумовлених неправильною будовою щелеп і неправильним зростанням зубів, наявністю короткої під'язикової складки);
- професійна освіта (в аспекті професійної підготовки вчителів-логопедів).

Методика застосування адаптованих фізичних вправ, яка є синтезом знань наук, що перелічені вище, має практичне призначення, виступає

додатковим інструментом до комплексної системної корекційної роботи вчителя-логопеда, що сприяє підвищенню її ефективності у компенсуючій групі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення у закладі дошкільної освіти. Це дає підставу запропонувати методику застосування адаптованих фізичних вправ для використання в професійній діяльності вчителів-логопедів.

Методологія методики ґрунтуються на методологічних основах нашого дисертаційного дослідження: системному, когнітивному, діяльнісному, міждисциплінарному, особистісно-орієнтованому, онтогенетичному підходах, які детально розглянуто у Розділі 2 пп. 1.

Методика застосування адаптованих фізичних вправ представляє собою систему кейсів (загальна кількість – 78):

– 24 кейси, в яких представлено діагностику психомоторного розвитку дітей трьох вікових груп: молодшого, середнього та старшого дошкільного віку з 1 рівнем загального недорозвитку мовлення [35, с.185-199], 2 рівнем загального недорозвитку мовлення [35, с.199-214], з 3 рівнем загального недорозвитку мовлення [35, с.214-229]. Кожен кейс містить 8 завдань для діагностики: мовленнєвого дихання, загальної моторики, координації рухів, дрібної моторики, почуття ритму, взаємодії півкуль головного мозку, дрібної моторики, артикуляційної моторики.

– 54 кейси, в яких дібрано в адаптовані фізичні вправи для дітей трьох вікових груп дошкільного віку в певній послідовності як в самому кейсі, так і відповідно до вікової категорії: 18 кейсів – для виконання дітьми молодшого дошкільного віку з 1 рівнем загального недорозвитку мовлення [35, с. 96-119], 18 кейсів – для виконання дітьми середнього дошкільного віку з 2 рівнем загального недорозвитку мовлення [35, с.119-148], 18 кейсів – для виконання дітьми старшого дошкільного віку з 3 рівнем загального недорозвитку мовлення [35, с.148-175].

Діагностику психомоторного розвитку дітей майбутній вчитель-логопед проводить у кожній віковій групі за напрямками: мовленнєве дихання, загальна

моторика, координація рухів, дрібна моторика, стан почуття ритму, взаємодія півкуль головного мозку, мімічна моторика, артикуляційна моторика.

Під час професійної підготовки майбутні вчителя-логопеди повинні опанувати знання, вміння, навички щодо правильної реалізації діагностики психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення відповідно до вікової категорії дітей відносно: 1) мовленнєвого дихання: правильне виконання дитиною вдиху через ніс та комбінованого плавного подовженого видиху через рот, складаючи губи трубочкою, але не стискати їх і не надуває щоки, видихати слід, поки не закінчиться повітря та неправильне виконання: мовлення на вдиху ротом та видиху через ніс (якщо дитина видихає через ніс, можна затиснути ніздрі, щоб вона відчула, як повинно виходити повітря), таке виконання вважається порушенням дихальної функції, добирати повітря за допомогою частих коротких вдихів під час розмови не можна; типи дихання – діафрагматичний, реберний, ключичний, комбінований, стан мовленнєвого видиху – плавний подовжений ротовий та довжину видиху – подовжений, скорочений, переривчастий; 2) загальної моторики: плавність, точність рухів, відповідність рухової реакції зразку; 3) координації рухів загальної моторики: правильність і чіткість виконання завдання; 4) дрібної моторики: диференційованість рухів кисті руки, їх точність та обсяг; 5) почуття ритму: диференційованість рухів тіла, їх точність та обсяг, правильність і чіткість відтворення ритмічного рисунку в звичайному темпі; 6) взаємодії півкуль головного мозку: правильність і чіткість, виконання завдання без помилок; 7) мімічної моторики: правильність і чіткість, виконання завдання без помилок в повільному темпі вправ; 8) артикуляційної моторики: наявність/відсутність синкінезій, девіації язика, тремора, швидкість формування артикуляційного укладу, тривалість утримання пози, об'єм рухів під час виконання вправ.

До кожного кейсу з адаптованими фізичними вправами включено 8 вправ в певній послідовності, позиції яких змінювати не рекомендовано. Приклади кейсів адаптованих фізичних вправ, запропонованих для засвоєння

майбутніми вчителями-логопедами, для трьох вікових груп дітей із загальним недорозвитком мовлення наведені у табл. 2.5-2.7.

Таблиця 2.5

Кейс адаптованих фізичних вправ №1 для дітей молодшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, запропонований для засвоєння майбутніми вчителями-логопедами

№	1-2 тижні	Дозування	Вказівки
1	Виконати вдих носом – видих носом	По 3 рази	Темп повільний
2	1 тиждень. Виконати нахили голови вправо – вліво 2 тиждень. Виконати нахили голови вправо – вліво, вперед – назад	По 3 рази за кожним напрямком	Темп повільний
3	1 тиждень. Стояти із відкритими очима, руки опущені вниз, ноги разом 2 тиждень. Стояти із закритими очима, руки опущені вниз, ноги разом	3 рази по 5-10 секунд	Темп повільний
4	1 тиждень. Руки опустити вниз, долоні перед собою, на правій руці розвести всі пальці та утримувати у такому положенні, потім – на лівій руці та на обох руках одночасно 2 тиждень. Виконати вправу навпаки, розпочинаючи з обох рук	3 рази по 5 секунд на кожне положення рук	Темп повільний
5	1 тиждень. Відтворити ритм, плескаючи у долоні, під рахунок 1-2: ■ – ■ 2 тиждень. Відтворити ритм, плескаючи руками по колінах, під рахунок 1-2: ■ – ■	3-5 разів	Темп повільний ■ – звичайна гучність
6	1 тиждень. Виконати рухи правою рукою вгору, вниз, у сторону під рахунок до 3, помахати, потім – лівою рукою 2 тиждень. Виконувати вправу, розпочинаючи з лівої руки	3 рази для кожної руки	Темп повільний
7	1 тиждень. Вправа «Посмішка»: посміхнутись дорослому, один одному 2 тиждень. Вправа «Я дивуюсь»: підіймати-опускати брова	3-5 разів	Темп повільний
8	1 тиждень. Відкривати-закривати рота 2 тиждень. Вимовляти [y], утримуючи позицію губ під рахунок до 3	3-5 разів	Темп повільний

Під час професійної підготовки майбутні вчителі-логопеди повинні опанувати знання, вміння, навички щодо правильного виконання адаптованих фізичних вправ для формування і розвитку:

1) правильного мовленнєвого дихання – комбінованого плавного подовженого ротового видиху, що потрібен для правильного мовлення. Динаміка розвитку: від розрізнення носового і ротового видиху під свідомим контролем самою дитиною і вчителя-логопеда на початку навчального року в *молодшій віковій групі* до автоматизованої навички виконання вправ для

розвитку мовленнєвого дихання наприкінці навчального року у *старшій віковій групі*, що відповідає нормотиповому розвитку.

Таблиця 2.6

Кейс адаптованих фізичних вправ №1 для дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, запропонований для засвоєння майбутніми вчителями-логопедами

№	1-2 тиждень	Дозування	Вказівки
1	Виконати вдих носом (рахунок до 2) – видих ротом (рахунок до 4)	4-6 разів	Темп повільний
2	1 тиждень. Виконати нахили голови вправо – вперед – вліво – назад – прямо 2 тиждень. Виконати нахили голови вліво – вперед – вправо – назад – прямо	4 рази по 4 нахили	Темп повільний
3	Постояти із закритими очима, руки опущені вздовж тулуба. Ввімкнути музику та танцювати, коли музика вимикається, потрібно завмерти у тій позі, у якій була дитина	4 рази по 10-15 секунд	Темп повільний
4	1 тиждень. Руки опустити, перед собою: розпрямити долонь, розвести всі пальці в сторони та утримувати у такому положенні на правій руці, на лівій руці, на обох руках одночасно 2 тиждень. Виконати вправу навпаки, починаючи з обох рук	4 рази по 4-6 секунд на кожне положення рук	Темп повільний
5	1 тиждень. Відтворити ритм, плескаючи у долоні, під рахунок 1-2,3: ■ – ■■ 2 тиждень. Відтворити ритм, плескаючи руками по колінах, під рахунок 1-2: ■ – ■■	4-6 разів	Темп повільний ■ – звук звичайної гучності
6	Виконати рухи правою рукою вгору, вниз, в сторону, помахати, потім – лівою рукою під рахунок до 3. Виконати вправу, розпочинаючи з лівої руки	3 рази для кожної руки	Темп повільний/ прискорений
7	1 тиждень. Вправа «Посмішка»: посміхнутись дорослому, один одному 2 тиждень. Вправа «Я серджусь»: нахмурювати брова, губи не долучати до рухів при цьому	4-6 разів	Темп повільний
8	1 тиждень. Вимовити [y] – [a], утримуючи позицію губ під рахунок до 4 на кожну позицію 2 тиждень. Зробити рухи нижньою щелепою вперед-назад	4-6 разів 4-6 рухів 2 рази	Темп повільний

2) загальної моторики – формування просторової організації, довільного гальмування рухів, рухової пам'яті, переключення рухів і самоконтроля, рухливості шиї та плечового поясу, що: а) надасть можливість дітям правильно виконувати рухові дії, б) наситити кров киснем, який потрапляє у м'язи, які «оживають», в) допоможе уникнути втоми. Динаміка розвитку: від усвідомлення дитиною частин свого тіла і виконання вправ у повільному темпі

з незначною кількістю повторів під постійним контролем вчителя-логопеда на початку навчального року в *молодшій віковій групі* і до автоматизованої навички виконання вправ з довільною кількістю повторів у швидкому темпі наприкінці навчального року в *старшій віковій групі*, що відповідає нормотиповому розвитку.

Таблиця 2.7

Кейс адаптованих фізичних вправ №1 для дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення, запропонований для засвоєння майбутніми вчителями-логопедами

№	1-2 тижні	Дозування	Вказівки
1	Виконати вдих носом (рахунок до 3) – видих ротом (рахунок до 6)	5 разів	Темп повільний
2	1 тиждень. Зробити крок у бік правою ногою, приставити ліву ногу, підстрибнути; зробити крок у бік лівою ногою, приставити праву ногу, підстрибнути 2 тиждень. Виконати вправу, розпочинаючи з лівої ноги	3 рази по 5 стрибків у кожен бік	Темп повільний/ прискорений/ швидкий
3	1 тиждень. Постояти на пальцях ніг (навшпильки) з відкритими очима, руки витягнути вздовж тулуба, ноги щільно стиснуті, п'яти і носки зімкнуті 2 тиждень. Виконати вправу із закритими очима	3 рази по 10 секунд	Темп повільний
4	1 тиждень. Опустити руки донизу перед собою, розпрямити долонь, розвести пальці правої руки в сторони та утримувати у такому положенні, потім – на лівій руці, на обох руках одночасно 2 тиждень. Виконати вправу у зворотньому порядку	5 разів по 10 секунд на кожне положення	Темп повільний/ прискорений/ швидкий
5	1 тиждень. Відтворити ритм, плескаючи у долоні, під рахунок 1-2,3 – 1-2,3: ■ – ■■ – ■ – ■■ 2 тиждень. Відтворити ритм, плескаючи у долоні, під рахунок 1.2-3 – 1,2-3: ■■ – ■ – ■■ – ■	5-10 разів	Темп повільний – прискорений – швидкий ■ – звук звичайної гучності
6	1 тиждень. Витягнути вперед праву руку, відвести вправо, опустити; витягнути вперед ліву руку, відвести вліво 2 тиждень. Виконати вправу, розпочинаючи з лівої руки	10 рухів кожною рукою	Темп повільний/ прискорений/ швидкий
7	1 тиждень. Вправа «Я дивуюсь»: підняти брова 2 тиждень. Вправа «Я серджусь»: нахмурити брова, не рухати губами	5-8 разів	Темп повільний
8	1 тиждень. Вимовити: [і] – [о] – [у] під рахунок до 3 2 тиждень. Виконати рухи нижньою щелепою вперед-назад	10 разів 2 рази по 5-10 рухів	Темп повільний

3) координації рухів загальної моторики – формування статичної та динамічної узгодженості рухів дитини, що: а) надасть можливість дітям

правильно виконувати рухові дії, б) наситити кров киснем, який потрапляє у м'язи, які «оживають», в) допоможе уникнути втоми. Динаміка розвитку: від усвідомлення дитиною частин свого тіла і виконання статичних вправ з утриманням пози 5-10 секунд на початку навчального року в *молодшій віковій групі до* і до автоматизованої навички виконання динамічних вправ наприкінці навчального року в *старшій віковій групі*, що відповідає нормотиповому розвитку.

4) дрібної моторики – формування статичної і динамічної координації рухів м'язів та пальців рук, що розвиватиме дрібну моторику і «пробудить» мовленнєві центри у дитини. Динаміка розвитку: від усвідомлення і виконання статичних вправ для розвитку дрібної моторики на початку навчального року в *молодшій віковій групі і до* автоматизованої навички виконання динамічних вправ наприкінці навчального року *старшій віковій групі*, що відповідає нормотиповому розвитку.

5) почуття ритму – формування почуття ритму, коли дитина вільно відтворить завданий ритм за віковою нормою, що розвиватиме дрібну моторику, почуття ритму (є важливим для дітей з порушеннями мовлення), «пробудить» мовленнєві центри дитини. Динаміка розвитку: від повільного виконання вправ для розвитку почуття ритму з малою кількістю повторів під постійним контролем вчителя-логопеда на початку навчального року в *молодшій віковій групі і до* автоматизованої навички виконання вправ в швидкому темпі з довільною кількістю повторів наприкінці навчального року в *старшій віковій групі*, що відповідає нормотиповому розвитку.

б) взаємодії півкуль головного мозку – розвиток скоординованої роботи півкуль головного мозку у дитини та покращення стан довільної уваги, пам'яті, уяви тощо, що допоможе дитині заспокоїтись та зосередитись. Динаміка розвитку: від усвідомлення дитиною частини свого тіла і виконання вправ у повільному темпі незначною кількістю повторів під постійним контролем вчителя-логопеда на початку навчального року в *молодшій віковій групі і до* автоматизованої навички виконання складних динамічних вправ

наприкінці навчального року в *старшій віковій групі*, що відповідає нормотиповому розвитку.

7) м'якої моторики – формування повноцінної рухової функції м'язів лоба, очей, щік, рота у дітей, сприяє покращенню вимови окремих звуків та мовлення загалом. Динаміка розвитку: від усвідомлення частини свого обличчя і виконання вправ у повільному темпі з незначною кількістю повторів під постійним контролем вчителя-логопеда на початку навчального року в *молодшій віковій групі* і до автоматизованої навички виконання вправ в швидкому темпі наприкінці навчального року в *старшій віковій групі*, що відповідає нормотиповому розвитку.

8) артикуляційної моторики – формування повноцінної рухової функції м'язів губ, щелеп, язика, що сприяє покращенню вимови окремих звуків та мовлення загалом. Динаміка розвитку: від усвідомлення частини свого обличчя і ротової порожнини, виконання вправ у повільному темпі з незначною кількістю повторів під постійним контролем вчителя-логопеда на початку навчального року в *молодшій віковій групі* і до автоматизованої навички виконання вправ в швидкому темпі доволіною кількістю повторів наприкінці навчального року в *старшій віковій групі*, що відповідає нормотиповому розвитку.

Увагу студентів треба звернути на те, що останніми виконуються вправи для м'якої та артикуляційної моторики, оскільки вони потребують тонких диференційованих рухів. Рекомендуємо виконувати цей вид вправ в поданому нами контексті, без дзеркала. Це зумовлено тим, що в комплекси ці вправи включені після того, як вчитель-логопед вже мав можливість індивідуально ретельно відпрацювати кожне положення для вправ, що надані в двотижневому комплексі. Таким чином, тренуємо ще й тактильну пам'ять дитини.

Кейси адаптованих фізичних вправ для кожної вікової групи потрібно системно виконувати протягом навчального року (36 тижнів). Кожен кейс майбутній вчитель-логопед повинен виконувати 2 тижні, а на 3-му тижні –

запропонувати для виконання батьками вдома та/або з вихователями закладу дошкільної освіти без участі вчителя-логопеда.

Майбутні вчителя-логопеди повинні враховувати, що навантаження під час виконання адаптованих фізичних вправ та їх складність збільшується у кожному кейсі, протягом навчального року, від молодшого до старшого дошкільного віку за рахунок: 1) прискорення темпу виконання; 2) зміни: напрямку виконання, провідної ноги або руки, з якої починається вправа, кількості рухів, нахилів, обертів, присідань, поворотів тощо. Таке збільшення виступає інструментом регулювання навантаження в процесі виконання як в самих комплексах для кожної вікової групи, так і його зростання від молодшого до старшого дошкільного віку.

Всі вправи в кейсах незалежно від вікової категорії дітей необхідно розпочинати виконувати з частин тіла правої сторони. Це не завадить дітям, у яких ліва рука – провідна, оскільки на другому тижні виконання вправ кейса діти розпочинають виконувати з частин тіла лівої сторони.

За бажанням, вчитель-логопед узгоджує лексичну тему і вправи з кейсу для можливості закріплювати словник дітей, надання ігрової форми заняттям тощо. Наприклад, вправу «Вдих носом – видих ротом» можна пристосувати до лексичних тем «Овочі», «Фрукти», «Осінь», «Квіти» як завдання «Як пахне?», «Що пахне?» тощо. Також зазначимо, що адаптовані фізичні вправи не підміняють, а лише доповнюють заняття з фізичної культури, логоритміки, музичні заняття, індивідуальні заняття вчителя-логопеда з постановки та автоматизації звуків, де він ретельно і детально відпрацьовує дихальні вправи, вправи для артикуляційної, мимічної моторики з дитиною перед дзеркалом з опорою на зоровий контроль.

Майбутнім вчителям-логопедам надано рекомендації щодо застосування адаптованих фізичних вправ: систематичність виконання (виконувати щодня); вчитель-логопед проводить заняття у своєму кабінеті (у груповій кімнаті чи на вулиці); вчитель-логопед проводить заняття без залучення інших фахівців; послідовність виконання; більшість адаптованих

фізичних вправ виконується у вихідному положенні «стоячи», без залучення складного додаткового обладнання; перед проведенням заняття необхідно витерти пил у приміщенні, провітрити його (при наявності зволожувача повітря, скористатися ним); не рекомендується проводити після сніданку або обіду: краще, щоб між заняттями і останнім прийомом їжі пройшло півгодини-година; вправи виконувати у вільному одязі, який не обмежує рух; вправи виконувати у зручному взутті (при певних видах вправ можна взагалі зняти взуття); необхідно стежити за тим, щоб під час виконання вправ не напружувались м'язи рук, шиї, грудей, всього тулуба; ігрова форма; бажана кількість дітей при виконанні адаптованих фізичних вправ становить 6-8 осіб; обов'язково провести консультацію з лікарем або медичною сестрою закладу дошкільної освіти та батьками щодо стану здоров'я дітей, вивчити їх медичні картки; не виконувати вправи при наявності гострої форми будь-якого захворювання або поганому самопочутті у дітей; не виконувати вправи при наявності у дитини протипоказань до фізичних навантажень; дозволяється виконувати вправи у стадії ремісії хронічного захворювання (вправи дитина може виконувати за своїми можливостями, без точного дотримання умов); ситуація успіху (у доброму гуморі і обов'язково з позитивним оцінюванням і підтримкою дітей вчителем-логопедом); віра в себе, у дітей і в кінцевий позитивний результат; виконувати відповідно до вікової групи дітей; виконувати до або після основного підгрупового заняття вчителя-логопеда або під час індивідуального заняття; виконувати у вільний для час дітей в групі або на прогулянці (під час гарної погоди); проводити заняття без використання дзеркала; виконувати в певній, запропонованій послідовності; переходити до наступного двотижневого комплексу вправ після виконання попереднього, не міняти місцями двотижневі комплекси вправ, оскільки поступово збільшується навантаження, яке закладено в самих двотижневих комплексах адаптованих фізичних вправ у кожній віковій групі; максимально зберігати послідовність адаптованих фізичних вправ всередині кожного комплексу, але, за певних обставин, можна змінювати цю послідовність.

Вчитель-логопед повинен враховувати особливості виконання адаптованих фізичних вправ з кожною віковою групою дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення:

В роботі з дітьми молодшого дошкільного віку майбутній вчитель-логопед повинен: кожну вправу демонструвати одночасно зі словесною інструкцією дорослого, яка повторюється декілька разів, потім – виконувати разом з дітьми під словесну інструкцію вчителя-логопеда, але в цій віковій групі спочатку наголошується на демонстрації дії; не застосовувати рахунок для виконання дихальних вправ; обов'язково застосовувати рахунок (рахує вчитель-логопед) під час виконання інших вправ; використовувати м'яч великого, але доступного для дитини, розміру.

Майбутньому вчителю-логопеду необхідно враховувати можливості дітей: якість і тривалість, виконання кожного кейсу адаптованих фізичних вправ з дітьми молодшого дошкільного віку становить 5-7 хвилин на одному занятті. Для майбутнього вчителя-логопеда головним з дітьми молодшого дошкільного віку головне – навчити дітей виконувати вдих носом, видих – ротом; знати частини тіла і орієнтуватись у них; відчувати м'язи обличчя та язика, розпочати роботу з формування почуття ритму та синхронної взаємодії півкуль головного мозку.

В роботі з дітьми середнього дошкільного віку майбутній вчитель-логопед повинен: демонструвати кожну вправу одночасно зі словесною інструкцією, потім (під словесну інструкцію вчителя-логопеда) виконують діти і вчитель-логопед, з акцентом на одночасній демонстрації дії та слова; формувати довільний контрольований вдих (на початку під рахунок до 2, с часом – до 3) та видиху (на початку під рахунок до 4, с часом – до 6), вирішувати самостійно, залежно від можливостей дітей, доцільність використання рахунку під час виконання вправ, але рахунок обов'язковий під час виконання дихальних вправ і вправ для розвитку почуття ритму; використовують м'яч великого (доступного для дітей) або середнього розміру.

Майбутньому вчителю-логопеду необхідно враховувати можливості дітей: якість і тривалість, виконання кожного кейсу адаптованих фізичних вправ з дітьми середнього дошкільного віку становить 7-8 хвилин на одному занятті.

В корекційній роботі з дітьми старшого дошкільного віку майбутній вчитель-логопед повинен: спочатку запропонувати прослухати словесну інструкцію до вправи, після чого попросити дітей виконати її; робити акцент на слухове сприймання дітей, а дії вчителя-логопеда «відстають» від слів; під час виконання вправ впроваджувати рахунок за потребою або доручає рахувати дитині, яка правильно виконує всі завдання; не рекомендовано дорослому застосувати рахунок для розвитку почуття ритму; продовжувати формування довільного контрольованого вдиху (на початку під рахунок до 3, с часом – до 4) і видиху (на початку під рахунок до 6, с часом – до 8) та комбінованого типу дихання; використовувати м'яч звичайного або маленького розміру.

Майбутньому вчителю-логопеду необхідно враховувати можливості дітей: якість і тривалість, виконання кожного кейсу адаптованих фізичних вправ з дітьми середнього дошкільного віку становить 10 хвилин на одному занятті.

Наголошуємо, що кейси для діагностики психомоторного розвитку та адаптованих фізичних вправ, що надані в навчально-методичному посібнику [35] – це готові методичні розробки для майбутнього вчителя-логопеда, який тільки розпочинає свою професійну діяльність і стикається з багатьма труднощами під час її виконання.

Методика застосування адаптованих фізичних вправ була експериментально апробована у компенсуючих групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення в закладах дошкільної освіти № 189 та №121 м. Запоріжжя, що затверджено відповідними довідками (Додаток Д). Експериментальною апробацією методики застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного стану дітей із загальним

недорозвитком мовлення в закладах дошкільної освіти доведено її ефективність і результативність, що сприяє скороченню термінів корекційної роботи. Матеріали, що засвідчують апробацію, опубліковано в джерелах [37].

Отже, нами надано методичні аспекти щодо застосування адаптованих фізичних вправ, в яких описано які знання, вміння та навички повинні опанувати майбутні вчителі-логопеди, для яких розроблено 24 кейси для діагностики психомоторного розвитку дітей дошкільного віку трьох вікових груп із загальним недорозвитком мовлення та 54 кейса, у яких представлено адаптовані фізичні вправи для дітей дошкільного віку трьох вікових груп із загальним недорозвитком мовлення. Майбутнім вчителям-логопедам надано рекомендації щодо реалізації кейсів в професійній діяльності, представлено особливості виконання адаптованих фізичних вправ в кожній віковій групі дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі дослідження виокремлено і охарактеризовано методологічні підходи до формуванні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: системний, який забезпечує розкриття сутності взаємопов'язаних причинно-наслідкових компонентів формування означеної готовності майбутніх вчителів-логопедів; діяльнісний, який визначає організацію навчальної діяльності здобувача вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, в якій він був би активним в пізнанні, спілкуванні, своєму розвитку; міждисциплінарний, що дає можливість зіставити дані різних наук для формуванні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; особистісно-орієнтований, сутність якого полягає у врахуванні особливостей кожного окремого майбутнього вчителя-логопеда; онтогенетичний, який доводить що кожна людина має свій індивідуальний, ні на кого не схожий шлях розвитку,

зумовлений спадковою інформацією, процес прижиттєвого розвитку особистості.

Визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ. До кожного з компонентів (мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний) дібрано критерії (мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний), кожен з яких має свої показники, які розподіляються за рівнями (недостатній, репродуктивний, реконструктивний, творчий).

Модель визнано результатом абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвіднесення теоретичних уявлень про об'єкт і емпіричних знань про нього; моделі мають функції; існує декілька видів класифікацій моделей, які певним чином відповідають різним галузям науки. Розроблена нами структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є оптимальною, містить три блоки: теоретико-методологічний, організаційно-змістовий блок, критеріально-аналітичний блок. Вона дозволила конкретизувати та унаочнити структуру дослідження, взаємозв'язки між структурними компонентами, врахувати функції всіх компонентів, їх роль у досягненні результатів в процесі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Визначено: форми: навчальні заняття (лекції-візуалізації, інтерактивні лекції, практичні заняття), самостійна робота, контрольні заходи (рубіжний і підсумковий контроль); методи (інтерактивні, традиційні, контролю і самоконтролю); засоби (друковані джерела інформації, що пройшли редакційно-видавничу обробку, електронні бібліотеки, електронні таблиці; презентації тощо, відео- та комп'ютерна техніка, екрани для проєкції, глобальна мережа Internet, мультимедійні технології (PowerPoint), хмарного сервісу Google) формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Варіативна навчальна дисципліна «Основи логопедичних технік» виступила ефективним формуючим засобом нашого дослідження, що забезпечило формування:

- спеціальних професійних знань, що становить когнітивний компонент;
- практичних вмінь і навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ, що становить діяльнісний компонент;
- ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, що становить мотиваційний компонент;
- розуміння індивідуальних особливостей розвитку кожної дитини з порушенням мовлення, особисте сприйняття і відношення до своєї професійної діяльності, що становить особистісний компонент.

Надано методичні аспекти щодо застосування адаптованих фізичних вправ, в яких описано які знання, вміння та навички повинні опанувати майбутні вчителі-логопеди, для яких розроблено 24 кейси для діагностики психомоторного розвитку дітей дошкільного віку трьох вікових груп із загальним недорозвитком мовлення та 54 кейса, у яких представлено адаптовані фізичні вправи для дітей дошкільного віку трьох вікових груп із загальним недорозвитком мовлення. Майбутнім вчителям-логопедам надано рекомендації щодо реалізації кейсів в професійній діяльності, представлено особливості виконання адаптованих фізичних вправ в кожній віковій групі дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.

Основні положення розділу висвітлені в наукових працях [36, 37, 38, 39, 40, 44,, 45, 46, 50].

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АДАПТОВАНИХ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У третьому розділі здійснено перевірку ефективності організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: дібрано методики для діагностування рівнів сформованості компонентів означеної готовності, описано етапи експерименту, проаналізовано та інтерпретовано результати експерименту.

3.1. Етапи педагогічного експерименту формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Протягом 2019-2021 рр.. нами проведено педагогічний експеримент для перевірки ефективності комплексу організаційно-педагогічних умов та розробленої нами структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Базою для експерименту виступили комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради і державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності потребувало

довготривалого педагогічного впливу, тому педагогічний експеримент відбувся за лонгітюдним методом, який передбачав три етапи:

- констатувальний – первинне діагностування з метою встановлення первинного рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності;
- формувальний – організація і реалізація підготовки майбутніх вчителів-логопедів згідно обраних організаційно-педагогічних умов і розробленої структурно-функціональної моделі дослідження;
- контрольний – вторинне діагностування з метою встановлення сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності після проведених формувальних заходів, аналіз отриманих результатів, їх порівняння з результатами первинного діагностування.

Педагогічному експерименту передували пілотні дослідження. У 2018-2020 р.р. було проведено пілотне дослідження 232 майбутніх вчителів-логопедів на базі державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», Запорізького національного технічного університету (зараз: НУ «Запорізька політехніка»). До пілотного анкетування запрошено 30 викладачів спеціальності 016 Спеціальна освіта державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, Запорізького національного технічного університету. Також нами опитано 35 вчителів-логопедів м. Запоріжжя і 21 вчитель-логопед з інших міст України закладів дошкільної та середньої освіти.

Студентам було запропоновано 15 запитань, викладачам закладів вищої освіти – 12, вчителям-логопедам закладів дошкільної і середньої шкільної

освіти також 12 запитань. Питання були побудовані згідно Стандарту вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта першого (бакалаврського) рівня освіти і носили різноплановий характер, що сприяло в подальшій роботі над дисертаційним дослідженням. Основною метою пілотного дослідження було визначити, чи володіють опитані респонденти знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення та чи володіють вони знаннями про важливість фізичних вправ як складової корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення. Результати пілотного дослідження докладно нами описані в Розділі 1.пп. 1.4. Анкети для опитування та результати відповідей студентів, викладачів закладів вищої освіти і вчителів-логопедів закладів дошкільної і середньої освіти представлені в Додатках Б.1-Б.3.

В результаті пілотного дослідження ми з'ясували, що для всіх категорій респондентів необхідні: 1) накопичення знань, розвиток вмінь і навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; 2) в Україні достатня кількість закладів вищої освіти для підготовки фахівців спеціальності 016 Спеціальна освіта, які забезпечені кваліфікованими науково-педагогічними кадрами та якісними освітньо-професійними програмами, які потребують постійного вдосконалення у зв'язку з вимогами часу та суспільства; 3) розробка навчально-методичного забезпечення, впровадження окремої дисципліни та вдосконалення професійно-орієнтованих навчальних дисциплін щодо застосування адаптованих фізичних вправ сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки; 4) накопичення досвіду і можливість надання цього досвіду іншим закладам вищої освіти для підвищення якості професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів та подальша розробка зазначеної теми є перспективним напрямом у дослідженнях науковців.

Базами для педагогічного експерименту виступили комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради (факультет реабілітаційної педагогіки і соціальної

роботи) і державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (навчально-науковий інститут педагогіки і психології).

Для проведення експерименту було сформовано експериментальну (ЕГ – 27 осіб) і контрольні (КГ1 – 24 особи, КГ2 – 22 особи, КГ3 – 24 особи). Майбутні вчителі-логопеди, що здобували вищу освіту в комунальному закладі вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради склали експериментальну (ЕГ) та контрольні (КГ1, КГ2) групи. Третя контрольна група (КГ3) сформована зі студентів державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

На констатувальному етапі експерименту проведено первинне діагностування його учасників. Здійснено обґрунтування і розробку структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; вдосконалено зміст, обрано форми, методи та засоби навчання, методичне забезпечення; визначені й охарактеризовані організаційно-педагогічні умови; дібрано діагностичний інструментарій, визначено критерії, показники та рівні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

З метою емпіричного оцінювання ступеня сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності (табл. 3.1) під час первинного діагностування нами дібрано і модифіковано діагностичні методики поважних науковців та розроблені авторські методики діагностування.

Для визначення рівня сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності (Додаток Г.1) ми модифікували та використали методику для діагностики навчальної мотивації студентів А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмаєвой.

Таблиця 3.1

Визначення показників готовності майбутніх майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Компоненти	Критерії	Показники і методика їх визначення
Мотиваційний компонент <i>М</i>	Мотиваційний <i>М</i>	Модифікована методика для діагностики навчальної мотивації студентів (А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмасвой) для визначення рівня сформованості мотиваційного компонента <i>М</i>
Когнітивний компонент <i>К</i>	Когнітивний <i>К</i>	Діагностичний комплекс для визначення рівня сформованості когнітивного компонента <i>К</i> (наявність та засвоєння знань щодо застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами в професійній діяльності) (авторська розробка)
Особистісний компонент <i>О</i>	Особистісний <i>О</i>	Модифікована методика В. Г. Маралова «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми» для визначення рівня сформованості особистісного компонента <i>О</i>
Діяльнісний компонент <i>Д</i>	Діяльнісний <i>Д</i>	Діагностичний комплекс для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента <i>Д</i> (наявність та засвоєння вмінь та навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами в професійній діяльності) (авторська розробка)
Комплексний показник готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності		$0,37 \cdot M + 0,10 \cdot K + 0,22 \cdot O + 0,31 \cdot D$

Нами досліджено мотиви майбутніх вчителів-логопедів для вступу до педагогічного закладу вищої освіти та подальшої професійної діяльності вчителя-логопеда. Рівень сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності визначався за мотиваційним критерієм через анкетування (Google-форма) майбутніх вчителів-логопедів (табл. 3.2).

Студентам пропонувалась анкета, завдяки якій вони оцінювали свою навчальну мотивацію за 5-бальною системою, де: 1 бал відповідає мінімальній значущості мотиву, 5 балів – максимальній. Основна умова – відповідати швидко, не роздумуючи.

Методика містить 34 твердження, на основі яких визначається розвиток мотивів майбутнього вчителя-логопеда. Підрахунок середнього показника кількості балів надав змогу визначити рівень сформованості мотиваційного компонента готовності майбутнього вчителя-логопеда до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Отримані результати кожної шкали мотивів поділяються на чотири рівня: 1-2,4 бали – недостатній рівень; 2,5-3,4 бали – репродуктивний рівень; 3,5-4,4 бали – реконструктивний рівень; 4,5-5 балів – творчий рівень.

Таблиця 3.2

Розподіл показників за рівнями сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Показник	Рівень	Показник у відносних одиницях
Модифікована методика для діагностики навчальної мотивації студентів (А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмаєвой)	<i>творчий</i>	90-100
	<i>реконструктивний</i>	75-89
	<i>репродуктивний</i>	60-74
	<i>недостатній</i>	0-59

Для оцінки *когнітивного компоненту* ми розробили авторську методику для визначення рівня сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності (Додаток Г.2.), яка визначає наявність та засвоєння знань стосовно застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами в професійній діяльності.

Рівень сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності визначався за когнітивним критерієм за допомогою анкетування (Google-форма) майбутніх вчителів-логопедів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Розподіл показників за рівнями сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Показник	Рівень	Показник у відносних одиницях
Методика для визначення рівня сформованості когнітивного компонента готовності (авторська розробка)	<i>творчий</i>	90-100
	<i>реконструктивний</i>	75-89
	<i>репродуктивний</i>	60-74
	<i>недостатній</i>	0-59

Студентам пропонувалось відповісти на 18 запитань анкети, які висвітлюють знання студентів з таких наук, як дошкільна педагогіка (форми, методи, принципи навчання дітей дошкільного віку), логопедія (знання про порушення мовлення та їх класифікації), вікова психологія (вікові норми психічного розвитку дітей дошкільного віку), кінезіологія (знання про раціональні, лікувальні рухи), фізичне виховання (фізичний розвиток дітей дошкільного віку, знання про рухові дії та формуванні рухових вмінь та навичок), професійна освіта (знання про професійну діяльність вчителя-логопеда, способи її організації).

Інтерпретація результатів здійснювалась за такою шкалою: 0-8 – недостатній рівень сформованості когнітивного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ; 9-14 балів – репродуктивний рівень сформованості когнітивного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ; 15-20 балів – реконструктивний рівень

сформованості когнітивного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ; 21-25 балів – творчий рівень сформованості когнітивного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

Для оцінки особистісного *компонента* готовності ми модифікували та використали методику «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми» В. Г. Маралова.

Студентам було запропоновано 30 суджень, де за 5-бальною шкалою їм треба визначити свою ступінь орієнтованості на процес навчання і виховання дітей, де: 5 балів – повністю згоден з тим або іншим міркуванням; 4 бали – швидше згоден, ніж ні; 3 бали – і так, і ні (в рівній мірі); 2 бали – швидше не згоден; 1 бал – повністю не згоден.

Інтерпретація результатів наступна: 101-150 – недостатній рівень, виражена орієнтованість на навчально-дисциплінарну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення; 91-100 балів – репродуктивний рівень, помірна орієнтованість на навчально-дисциплінарну модель майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення; 81-90 балів – реконструктивний рівень, помірна орієнтованість на особистісну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення; 80 балів і нижче – творчий рівень, виражена орієнтованість на особистісну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення.

В результаті, чим вище сума балів, тим більше виражена орієнтованість майбутнього вчителя-логопеда на навчально-дисциплінарну модель взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, тим нижчий рівень. У зв'язку зі специфікою професійної діяльності для майбутнього вчителя-логопеда орієнтованість на особистісну модель взаємодії з дітьми з порушеннями мовлення є професійнозначуща особистісна якість.

Рівень сформованості особистісного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в

професійній діяльності (Додаток Г.3) залежав від орієнтованості майбутніх вчителів-логопедів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми під час застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності та визначався за особистісним критерієм завдяки анкетуванню (Google-форма) майбутніх вчителів-логопедів.

Оскільки за цією методикою найвищий (творчий) рівень отримує респондент з нижчими балами, то шкала методики була перетворена в звичну форму за формулою 150 – бали за методикою (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Розподіл показників за рівнями сформованості особистісного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Показник	Рівень	Показник у відносних одиницях
Модифікована методика В. Г. Маралова «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми»	<i>творчий</i>	90-100
	<i>реконструктивний</i>	75-89
	<i>репродуктивний</i>	60-74
	<i>недостатній</i>	0-59

Наявність та засвоєння вмінь та навичок стосовно застосування адаптованих фізичних вправ майбутніми вчителями-логопедами в професійній діяльності виступили підґрунтям для оцінки *діяльнісного компонента* готовності. Ми розробили авторську методику для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності (Додаток Г.4.), який визначався за діяльнісним критерієм через анкетування (Google-форма) майбутніх вчителів-логопедів (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

**Розподіл показників за рівнями сформованості діяльнісного компонента
готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих
фізичних вправ в професійній діяльності**

Показник	Рівень	Показник у відносних одиницях
Методика для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності (авторська розробка)	<i>творчий</i>	90-100
	<i>реконструктивний</i>	75-89
	<i>репродуктивний</i>	60-74
	<i>недостатній</i>	0-59

Студентам пропонувалось відповісти на 18 запитань анкети без роздумів, швидко надаючи відповіді, де 3 бали – так, 2 бали – скоріше так, 1 бал – скоріше ні, 0 бал – ні.

Питання анкети визначали професійні уміння і навички майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: діагностувати стан розвитку мовленнєвого дихання, загальної моторики, координації, дрібної моторики, почуття ритму, мімічної моторики, артикуляційної моторики, стан тонусу м'язів артикуляційного апарату і м'язів тіла; встановлювати взаємозв'язок між мовленнєвою і немовленнєвою симптоматикою, створити умови для ефективного проведення заняття і провести логопедичне заняття із застосуванням адаптованих фізичних вправ, створювати кейси адаптованих фізичних вправ, формувати правильне виконання рухових дій, аналізувати свої досягнення або помилки та вчасного усунути останні, творчо застосовувати адаптовані фізичні вправи, генерувати нові ідеї, ефективно та творчо використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій під час організації занять із

застосуванням адаптованих фізичних вправ, правильно, доцільно, комплексно виконувати на логопедичному занятті.

Інтерпретувались результати таким чином: 0-18 балів – недостатній рівень сформованості діяльнісного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ; 19-36 балів – репродуктивний рівень сформованості діяльнісного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ; 37-47 балів – реконструктивний рівень сформованості діяльнісного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ; 48-54 бали – творчий рівень сформованості діяльнісного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

Формувальний етап передбачав впровадження організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності і здійснювався впродовж 2020-2021 рр. на базі комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради. Експериментальне навчання охоплювало лише студентів експериментальної групи (навчання студентів контрольних груп залишалось традиційним) та поширювалось як на навчальну роботу студентів, так і на їх квазіпрофесійну діяльність, спрямовану на відтворення в аудиторних умовах динаміки та умов реального корекційно-розвивального процесу, а також стосунків і дій людей, задіяних в ньому. Процес навчання в експериментальній групі супроводжувався реалізацією формувальних заходів, що сприяли формуванню готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Основні формувальні заходи включали: в ході навчальних занять:

– реалізацію розробленого автором комплексу навчально-методичного забезпечення та курсу на платформі Moodle варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік», який містить 90 годин (3 кредити ЄКТС), з них: 16 годин – лекції, 14 годин – практичні заняття,

60 годин – самостійна робота студентів. Програма дисципліни складалась з двох змістових модулів: теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення (складається з 3 тем); методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення (складається з 4 тем);

– здійснення навчально-методичного супроводу, налагодженню двостороннього зв'язку «викладач↔студент» з використанням навчально-методичних комплексів (навчальної та робочої програми з дисциплін, змісту лекцій, методичних матеріалів до практичних занять і самостійної роботи з критеріями оцінювання), платформи Moodle Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії, хмарних сервісів.

Контрольними заходами щодо проведеної студентами роботи виступили рубіжний та підсумковий контроль з використанням таких методів, як: індивідуальне та фронтальне усне опитування, створення порівняльних таблиць, написання есе, творчих робіт; самоконтроль; бліцопитування, диференційований залік.

Всі впроваджувальні заходи створили якісне підґрунтя для формування мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та особистісного компонентів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Контрольний етап педагогічного експерименту передбачав здійснення вторинного діагностування рівня сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності експериментальної та контрольних груп для з'ясування динаміки змін під впливом створених організаційно-педагогічних умов-педагогічних умов у закладі вищої педагогічної освіти. Для вторинного діагностування було використано методики, які застосовувались для первинного діагностування.

Також було розроблено процедуру перетворення результатів діагностування методик в 100 бальну систему оцінювання, та визначені межі рівнів сформованості компонентів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Межі рівнів збігаються з національною шкалою: творчий рівень – 90-100 балів; реконструктивний – 75-89; репродуктивний – 60-74; недостатній – 0-59. З метою отримання інтегральної оцінки готовності, експертам (вчителям-логопедам та викладачам професійно-орієнтованих дисциплін) було запропоновано визначити значущість кожного компонента в структурі готовності. Із застосуванням кваліметричних методів, наведених в Додатку Ж, табл. Ж.1. Мотиваційний компонент отримав найбільший коефіцієнт значущості – 0,37, діяльнісний – 0,31, особистісний – 0,22 і когнітивний 0,10.

3.2 Аналіз та інтерпретація результатів експериментальної перевірки формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

До експериментального дослідження ефективності формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності було залучено 4 групи: одна експериментальна та 3 контрольні. Кількісний склад цих груп розрізнявся.

Експериментальне дослідження проходило за стандартною процедурою: констатувальний етап, формувальний етап, контрольний етап. Аналіз та інтерпретація результатів експериментального дослідження проводилась за результатами отриманими на констатувальному й контрольному етапах за такою схемою: порівняння розподілів в групах за рівнями сформованості у здобувачів освіти компонентів готовності та готовності в цілому; порівняння груп за описовими статистичними показниками (середнє, асиметрія, ексцес, дисперсія та стандартне відхилення); перевірка статистичних гіпотез з

порівняння груп на констатувальному (контрольному) етапах; порівняння результатів ЕГ, отриманих на констатувальному і контрольному етапах.

Констатувальний етап експерименту.

За результатами діагностування студентів ЕГ, КГ1, КГ2 і КГ3 (табл. Ж.1–Ж.4 Додатку Ж) була проведена первісна обробка результатів. У результаті були отримані частотні показники розподілів студентів цих груп за рівнями сформованості компонентів та готовності в цілому, ці дані зведені в табл. Ж.5 (Додаток Ж). Ці розподіли були візуалізовані за допомогою гістограм для проведення порівняльного аналізу.

В ЕГ лише за мотиваційним компонентом були виявлені студенти з різними рівнями сформованості: 15% – з творчим рівнем, 44% – з реконструктивним рівнем, 30% – з репродуктивним рівнем, 11% – з недостатнім рівнем. За когнітивним та діяльнісним компонентами студенти ЕГ показали 100% недостатній рівень. Показники особистісного компонента становлять: 0% – творчий рівень, 0% – реконструктивний рівень, 4% – репродуктивний рівень і 96% – недостатній рівень (рис. 3.1).

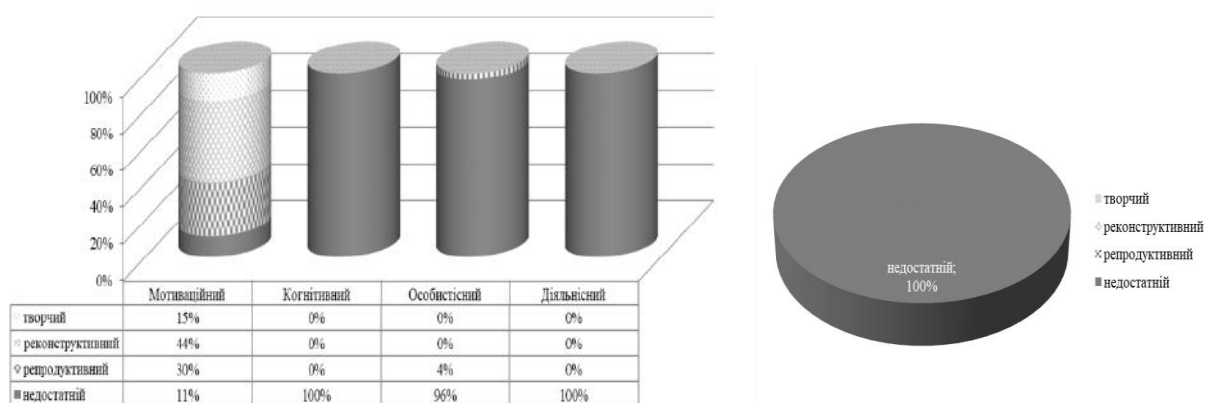

Рис. 3.1. Гістограми розподілів студентів в ЕГ на констатувальному етапі експерименту

В КГ1 також за мотиваційним компонентом були виявлені студенти з різними рівнями сформованості: 13% – з творчим рівнем, 54% – з реконструктивним рівнем, 33% – з репродуктивним рівнем і 0% – з

недостатнім рівнем. За когнітивним та діяльнісним компонентами студенти КГ1 також показали 100% недостатній рівень. Показники особистісного компонента становлять: 0% – творчий рівень, 0% – реконструктивний рівень, 4% – репродуктивний рівень і 96% – недостатній рівень (рис. 3.2).

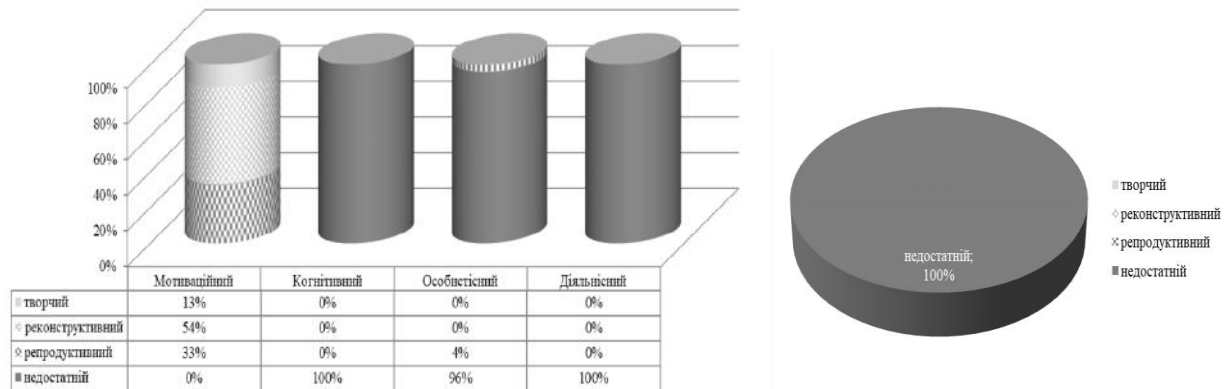

Рис. 3.2. Гістограми розподілів студентів в КГ1 на констатувальному етапі експерименту

В КГ2 за мотиваційним компонентом були виявлені студенти з різними рівнями сформованості: 14% – з творчим рівнем, 59% – з реконструктивним рівнем, 23% – з репродуктивним рівнем і 5% – з недостатнім рівнем. За когнітивним та діяльнісним компонентами студенти КГ2 також показали 100% недостатній рівень. Показники особистісного компонента становлять: 0% – творчий рівень, 0% – реконструктивний рівень, 9% – репродуктивний рівень і 91% – недостатній рівень (рис. 3.3).

Показники КГ3 ідентичні показникам КГ2: за мотиваційним компонентом були виявлені студенти з різними рівнями сформованості: 14% – з творчим рівнем, 59% – з реконструктивним рівнем, 23% – з репродуктивним рівнем і 5% – з недостатнім рівнем. За когнітивним та діяльнісним компонентами студенти КГ3 також показали 100% недостатній рівень. Показники особистісного компонента становлять: 0% – творчий рівень,

0% – реконструктивний рівень, 9% – репродуктивний рівень і 91% – недостатній рівень (рис. 3.4).

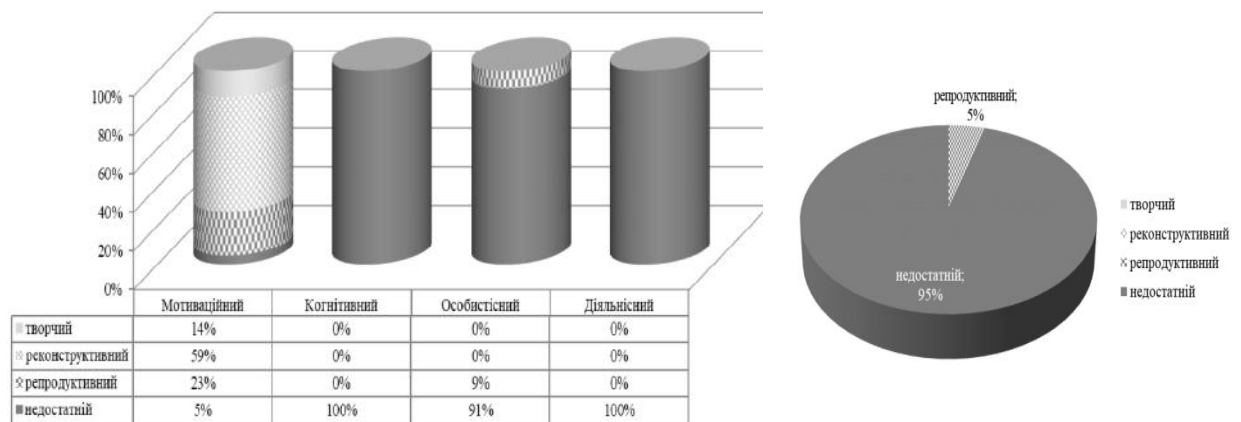

Рис. 3.3. Гістограми розподілів студентів в КГ2 на констатувальному етапі експерименту

На основі результатів діагностування в пакеті SPSS 20 [137] були обчислені описові статистики для кожної окремої групи (табл. Ж.6, Додаток Ж).

Середні значення підтвердили, що найкраще в усіх групах розвинений мотиваційний компонент: середнє значення від 76,48 балів (ЕГ) до 79,25 (КГ1). За сформованістю особистісний компонент зайняв другу позицію: від 40,41 (ЕГ) до 42,55 (КГ2 і КГ3). Схожі за середніми значеннями когнітивний та діяльнісний компоненти. У когнітивному компоненті середні значення коливаються від 22,18 (КГ3) до 24,83 (КГ1), а в діяльнісному від 22,73 (КГ3) до 27,41 (КГ2). Середнє інтегральної оцінки готовності знаходиться в межах 47,00 (ЕГ) – 49,26 (КГ2).

Значення однорідності груп (дисперсія та стандартне відхилення) відрізняються за компонентами і одночасно за кожним з них оцінки студентів груп достатньо мають схожий розкид: за мотиваційним компонентом стандартне відхилення знаходиться в межах 9,38 (КГ1) – 12,94 (ЕГ); за когнітивним – від 3,23 (ЕГ) до 6,24 (КГ2); за особистісним – від 6,20 (ЕГ) до

9,34 (КГ2); за діяльнісним – від 3,63 (КГ2) до 7,59 (КГ1); за готовністю в цілому – від 4,52 (КГ3) до 5,17 (ЕГ).

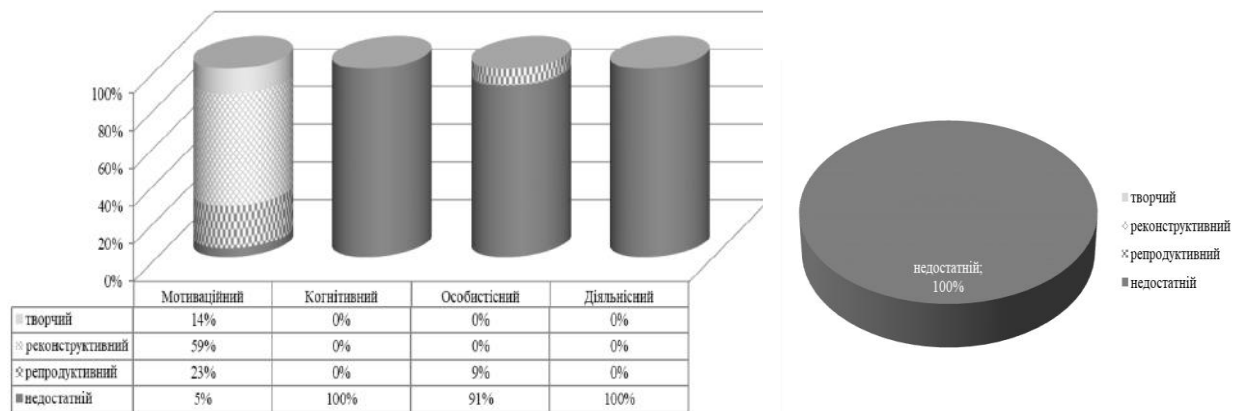

Рис. 3.4. Гістограми розподілів студентів в КГ3 на констатувальному етапі експерименту

Показники асиметрії та ексцесу неодноразово перевищують критичні значення (стандартні помилки), що свідчить про неможливість застосування параметричних критеріїв для перевірки статистичної гіпотези щодо однорізності цих груп.

Оскільки порівняльний аналіз розподілів та описових статистичних показників не може бути основою для доведення однорідності відібраних для педагогічного експерименту груп, то було проведено перевірку статистичних гіпотез.

Формулювання гіпотез:

H_0 : чотири відібрані для участі в педагогічному експерименті групи не розрізняються між собою на констатувальному етапі педагогічного експерименту.

H_1 : чотири відібрані для участі в педагогічному експерименті групи розрізняються між собою на констатувальному етапі педагогічного експерименту.

Оскільки було відібрано чотири групи і застосовувати параметричні методи перевірки статистичних гіпотез неможливо, то для перевірки гіпотез застосовувався критерій Крускала-Волліса [147, с. 181]. Отримані після обчислень емпіричні значення критерія ($H_{\text{емп}}$) та рівні значущості (α) наведені в табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Обчислені статистичні показники критерія Крускала-Волліса

Статистичний показник	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Особистісний компонент	Діяльнісний компонент	Готовність
$H_{\text{емп}}$	0,304*	2,521*	1,901*	5,584*	1,696*
α	0,959	0,471	0,593	0,134	0,638

Примітка: $\alpha > 0,05$ – приймається гіпотеза H_0

Перевірка статистичних гіпотез довела, що на констатувальному етапі експерименту групи однорідні. Отже, в освітній процес підготовки майбутніх вчителів-логопедів можна включити розроблену нами варіативну навчальну дисципліну «Основи логопедичних технік», яка ґрунтується на авторській методиці застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Контрольний етап експерименту.

Після проведення формувального етапу експерименту здійснено повторну процедуру діагностування (табл. Ж.8–Ж.11, Додаток Ж) та його результати оброблялися в послідовності, представлений на початку 3.2.

Частотні показники засвідчили перевагу ЕГ над всіма контрольними (КГ1, КГ2, КГ3).

В ЕГ значно зросли показники мотиваційного компоненту: 48% – з творчим рівнем, 41% – з реконструктивним рівнем, 11% – з репродуктивним рівнем, а з недостатнім рівнем взагалі 0%. Отримано високі показники когнітивного компоненту: творчий рівень у 48% майбутніх вчителів-логопедів, реконструктивний рівень – у 48% респондентів, репродуктивний рівень всього у 11% опитаних. Показники особистісного компонента становлять: 4% – репродуктивний рівень і 96% – недостатній рівень (рис. 3.5).

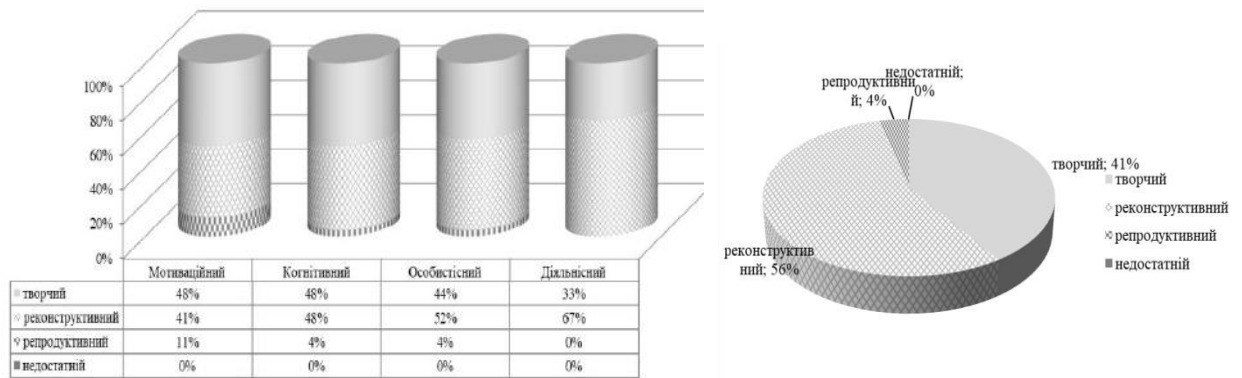

Рис. 3.5. Гістограми розподілів студентів в ЕГ на контрольному етапі експерименту

В КГ1 також за мотиваційним компонентом були виявлені студенти з різними рівнями сформованості: зросли показники за творчим рівнем – 17%, репродуктивним рівнем – 42% та, нажаль, з недостатнім рівнем до 5%, знизилась показники за реконструктивним рівнем до 38%. Показники за когнітивним, особистісним та діяльнісним компонентами студенти КГ1 незначно вирости. Когнітивний компонент: творчий рівень – 4%, реконструктивний рівень – 38%, репродуктивний рівень – 38%, недостатній становить лише 21%. Показники особистісного компонента становлять: 13% – творчий рівень, 25% – реконструктивний рівень, 38% – репродуктивний рівень і 21% – недостатній рівень. Показники діяльнісного компонента наступні: творчий рівень – 4%, реконструктивний – 13%, репродуктивний – 54%, недостатній рівень – 29% (рис. 3.6).

Студенти КГ2 на контрольному етапі експерименту за мотиваційним компонентом показали наступні результати : 14% – з творчим рівнем, 36% – з реконструктивним рівнем, 45% – з репродуктивним рівнем і 5% – з недостатнім рівнем. За рівнем сформованості когнітивного компонента: творчий рівень у 5% майбутніх вчителів-логопедів, реконструктивний рівень у 32% студентів, репродуктивний рівень у 45% респондентів, недостатній рівень у 18% опитаних. Показники особистісного компонента становлять: 0% – творчий рівень, 5% – реконструктивний рівень, 59% – репродуктивний рівень

і 36% – недостатній рівень (рис. 3.7). Результати сформованості діяльнісного компонента у студентів КГ2 наступні: 0% студентів мають творчий рівень, 23% опитаних – реконструктивний рівень, 50% респондентів – репродуктивний рівень і 27% майбутніх вчителів-логопедів – недостатній рівень.

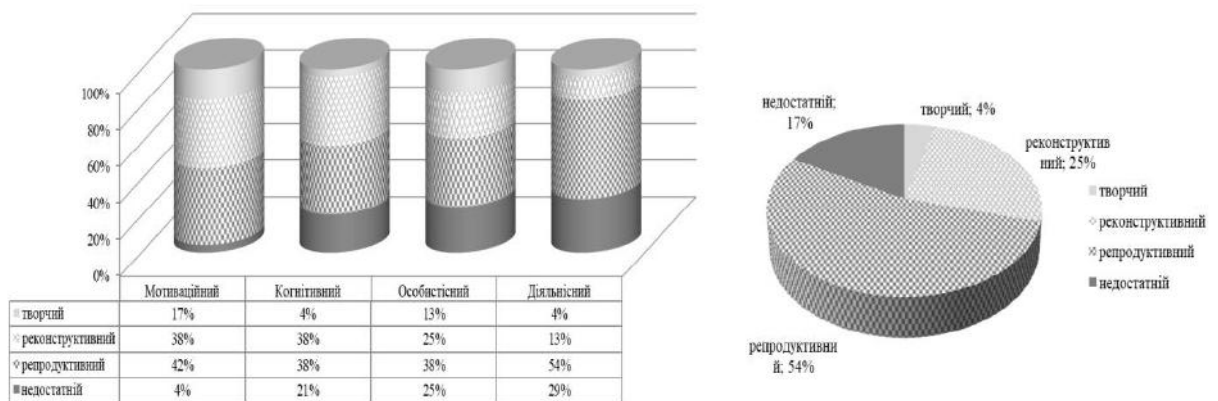

Рис. 3.6. Гістограми розподілів студентів в КГ1 на контрольному етапі експерименту

Показники КГ3 на контрольному етапі експерименту за мотиваційним компонентом: 27% мають – творчий рівень, 36% –реконструктивний рівень, 18% – репродуктивний рівень і 18% – недостатній рівень. Незначно покращились показники когнітивного, особистісного та діяльнісного компонентів. За когнітивним рівнем творчий рівень жоден студент не показав – 0%, реконструктивний рівень мають 18% респондентів, репродуктивний рівень – 36% респондентів, недостатній рівень – 45% опитаних.

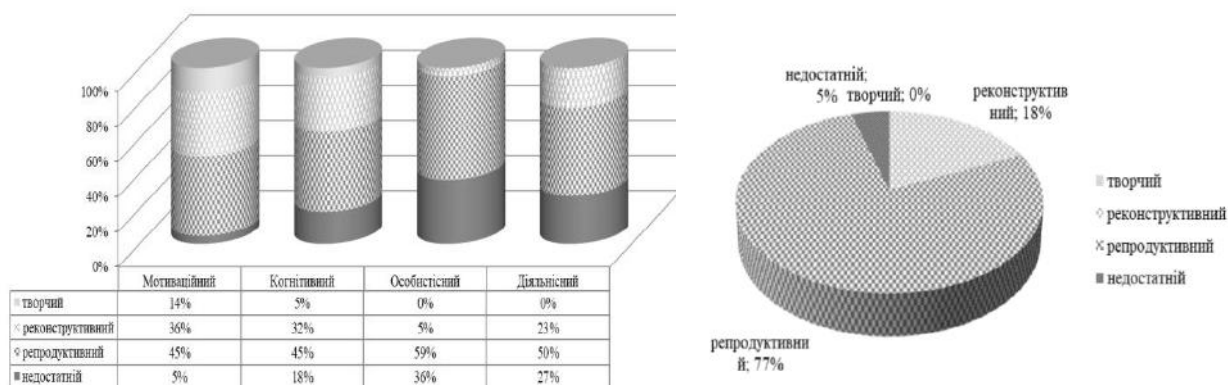

Рис. 3.7. Гістограми розподілів студентів в КГ2 на контрольному етапі експерименту

Показники особистісного компонента: 18% – творчий рівень, 18% – реконструктивний рівень, 36% – репродуктивний рівень і 27% – недостатній рівень. Показники діяльнісного компоненту становлять: за творчим рівнем – 9%, за реконструктивним рівнем – 27%, за репродуктивним рівнем – 64%, за недостатнім рівнем відбулось покращення – 0% (рис. 3.8).

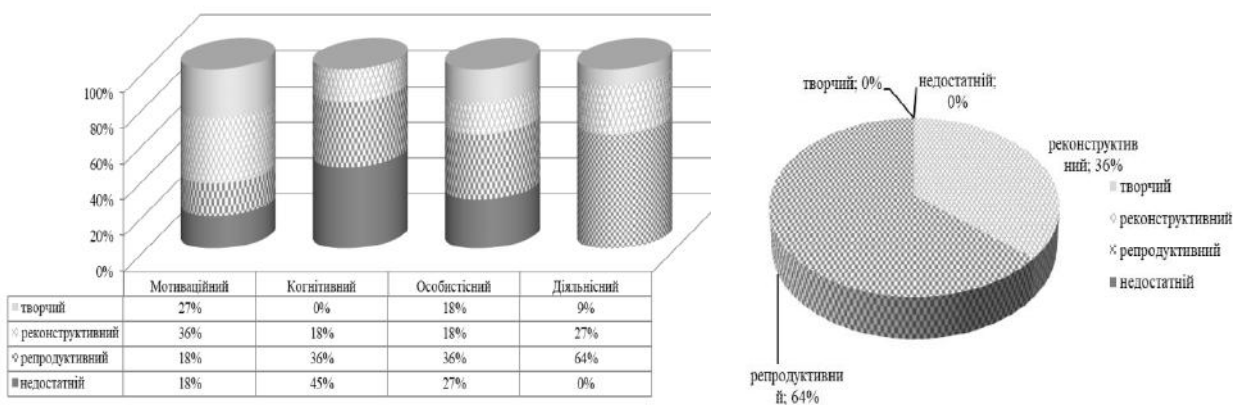

Рис. 3.8. Гістограми розподілів студентів в КГ3 на контрольному етапі експерименту

Особливо низькі показники діяльнісного компоненту в КГ1, КГ2, КГ3, на наш погляд, засвідчують відсутність спеціальної варіативної навчальної дисципліни. Без цілеспрямованого навчання у студентів відсутні навички для

ефективного застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Частотні показники зведені в табл. Ж.12 (Додаток Ж).

Аналіз описових статистик для кожної окремої групи (табл. Ж.13, Додаток Ж) довів наступне.

В ЕГ обчислені середні мають найбільші значення, що відповідає реконструктивному рівню: мотиваційний компонент – 86,11, когнітивний – 88,59, особистісний – 86,26, діяльнісний – 88,48, готовність – 87,13. В контрольних групах цей показник значно менший і співвідноситься з репродуктивним рівнем. Мотиваційний компонент: КГ1 – 76,79; КГ2 – 77,27; КГ3 – 77,73. Когнітивний компонент: КГ1 – 68,21; КГ2 – 66,68; КГ3 – 58,82. Особистісний компонент: КГ1 – 48,97; КГ2 – 59,14; КГ3 – 58,82. Діяльнісний компонент: КГ1 – 65,17; КГ2 – 66,41; КГ3 – 74,34. Готовність в цілому: КГ1 – 72,01; КГ2 – 84,57; КГ3 – 75,52.

Показники однорідності (дисперсія та стандартне відхилення) в ЕГ найнижчі та майже не розрізняються за компонентами. Стандартне відхилення: мотиваційний компонент – 7,66; когнітивний – 7,39; особистісний – 6,99; діяльнісний – 6,17; готовність – 5,52. У контрольних групах ці значення більші. За мотиваційним компонентом стандартне відхилення знаходиться в межах 10,55 (КГ2) – 13,32 (КГ3); за когнітивним – від 13,36 (КГ1) до 14,71 (КГ2); за особистісним – від 10,23 (КГ2) до 17,97 (КГ1); за діяльнісним – від 9,23 (КГ3) до 10,50 (КГ2); за готовністю в цілому – від 6,06 (КГ3) до 9,19 (КГ1).

Як і на констатувальному етапі експерименту показники асиметрії та ексцесу перевищували критичні значення, що підтвердило неможливість застосування параметричних критеріїв для перевірки статистичної гіпотези щодо однорідності цих груп.

Формулювання гіпотез:

H_0 : чотири групи не розрізняються між собою на контрольному етапі педагогічного експерименту.

H_1 : чотири групи розрізняються між собою на контрольному етапі педагогічного експерименту.

Отримані після обчислень емпіричні значення критерія Крускала-Волліса ($H_{емп}$) та рівні значущості (α) наведені в табл. 3.7.

Отже, наприкінці педагогічного експерименту групи, що брали в ньому участь значуще розрізняються. Це доводить ефективність впроваджених в ЕГ протягом формувального етапу експерименту розробленої нами варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік», яка ґрунтується на авторській методиці застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Таблиця 3.7

Обчислені статистичні показники критерія Крускала-Волліса

Статистичний показник	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Особистісний компонент	Діяльнісний компонент	Готовність
$H_{емп}$	11,757*	42,936*	40,034*	47,634*	41,049*
α	0,02	0,003	0,005	0,002	0,004

Примітка: $\alpha < 0,05$ – приймається гіпотеза H_1

Результати експериментальної групи на етапах педагогічного експерименту також було порівняно за допомогою статистичного критерію.

Формулювання гіпотез:

H_0 : в експериментальній групі інтенсивність зсувів в розвитку готовності (компонентів готовності) майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності у типовому напрямку не перевищує інтенсивності зсувів у нетиповому напрямі.

H_1 : в експериментальній групі інтенсивність зсувів в розвитку готовності (компонентів готовності) майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності у типовому напрямку перевищує інтенсивність зсувів у нетиповому напрямі.

Для перевірки цієї сукупності гіпотез було застосовано критерій Вілкоксона [147, с. 178]. Результати обчислень наведені в табл. 3.8 і в табл.

Ж.15–Ж.16 (Додаток Ж). Відповідно до отриманих результатів приймається альтернативна гіпотеза H_1 .

Таблиця 3.8

Обчислені статистичні показники критерія Вілкоксона

Показник	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Особистісний компонент	Діяльнісний компонент	Готовність
Z	2,682*	4,565*	4,544*	4,544*	4,541*
α	0,007	0,005	0,005	0,005	0,005

Примітка: $\alpha < 0,05$ – приймається гіпотеза H_1

В експериментальній групі інтенсивність зсувів в розвитку компонентів готовності та готовності в цілому майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності у типовому напрямку перевищує інтенсивність зсувів у нетиповому напрямі. Отже, це доводить ефективність формуючого заходу: впровадження варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік», яка ґрунтується на авторській методиці застосування адаптованих фізичних вправ для формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Висновки до 3 розділу

Узагальнення результатів педагогічного експерименту із запровадження визначених організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності надало змогу сформулювати такі висновки за розділом.

Педагогічний експеримент, згідно до існуючих вимог, реалізовано в три етапи за лонгітудною формою. На констатувальному етапі встановлено первинний рівень готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. На формувальному етапі передбачено організацію і реалізацію підготовки майбутніх вчителів-

логопедів згідно обраних організаційно-педагогічних умов і розробленої структурно-функціональної моделі дослідження. На контрольному етапі проведено вторинне діагностування рівня сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Під час педагогічного експерименту для оцінки рівні сформованості мотиваційного компонента використано модифіковану методику для діагностики навчальної мотивації студентів А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмаєвой. Рівень сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності визначено за мотиваційним критерієм

Для оцінки рівня сформованості особистісного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ модифіковано та використано методику «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми» В. Г. Маралова. Рівень сформованості особистісного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності визначено через орієнтованість майбутніх вчителів-логопедів на навчально-дисциплінарну модель взаємодії з дітьми під час застосування адаптованих фізичних вправ та визначався за особистим критерієм.

Для оцінки рівня сформованості когнітивного компонента готовності розроблено і використано авторську методику для визначення рівня сформованості когнітивного компонента готовності щодо застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Рівень сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ визначався за когнітивним критерієм.

Розроблено і використано авторську методику для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, який визначався за діяльнісним критерієм.

Узагальнення усіх отриманих даних, наявність статистично значущої різниці (вірогідні відмінності) коефіцієнтів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності експериментальної групи до та після впровадження запропонованих організаційно-педагогічних умов довело їх ефективність під час формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Основні положення розділу висвітлені в наукових працях [47, 49].

ВИСНОВКИ

На підставі аналізу науково-педагогічних джерел визначено сукупності базових понять, що розкривають науковий тезаурус дослідження формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: «професійна діяльність», «вчитель-логопед», «адаптовані фізичні вправи», «готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності» (тлумачення двох останніх є авторськими), які розкривають сутність дисертаційного дослідження. Готовність майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є складовою їх професійної компетентності і трактується як результат та інтегроване утворення, що поєднує мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний компоненти і спирається на використання адаптованих фізичних вправ з урахуванням віку дитини, етіології та тяжкості порушення мовлення, надає змогу організувати і проводити корекційно-розвиткову роботу з дітьми, які мають порушення мовлення з метою ефективного їх подолання (або поліпшення); реалізувати набуті у процесі фахової підготовки в закладі вищої освіти знання, вміння, навички, особистісні якості, професійний досвід роботи із зазначеним контингентом осіб.

В структурі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності виокремлено наступні компоненти:

- мотиваційний – визначає позитивну мотивацію майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності, ставлення до навчання, подальшого професійного розвитку і професійних обов'язків;
- когнітивний – відображає систему загальних і професійних знань дошкільної педагогіки, спеціальної педагогіки, логопедії, вікової психології, фізичного виховання, нейропсихології.

- особистісний – розуміння індивідуальних особливостей розвитку кожної дитини з порушенням мовлення, особисте сприйняття і ставлення до своєї професійної діяльності;

- діяльнісний – набуття практичних вмінь і навичок щодо виконання застосування адаптованих фізичних вправ і створення нових комплексів адаптованих фізичних вправ для різних вікових категорій дітей, що мають тяжкі порушення мовлення.

Вивчення зарубіжного досвіду підготовки майбутніх логопедів і вчителів-логопедів у закладах вищої освіти до застосування адаптованих фізичних вправ дозволило:

- зрозуміти сутність процесу підготовки майбутніх логопедів і вчителів-логопедів у США, Австралії, Великобританії, Канаді, Росії, Казахстані; виокремити спільність і відмінність даного процесу в зазначених країнах;

- з'ясувати, що в переліках навчальних дисциплін освітніх програм університетів з підготовки майбутніх логопедів і вчителів-логопедів у країнах, які досліджувались, нами не виявлено дисциплін, орієнтованих на з формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Аналіз сучасного стану професійної підготовки студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта, майбутніх вчителів-логопедів, щодо застосування адаптованих фізичних вправ довів, що в Україні збільшується кількість закладів вищої освіти в Україні, що готують майбутніх вчителів-логопедів, що зумовлене збільшенням кількості дітей з тяжкими порушеннями мовлення і впровадженням інклюзивної освіти.

Пілотне дослідження студентів, викладачів закладів вищої освіти, вчителів-логопедів з різних міст України довело, що всі категорії опитаних мають недостатній рівень інформованості та знань щодо застосування адаптованих фізичних вправ; у переліках навчальних дисциплін освітніх програм закладів вищої освіти України на час дослідження нами не виявлено

окремої навчальної дисципліни або професійно-орієнтованих навчальних дисциплін щодо застосування адаптованих фізичних вправ.

Вищезазначене доводить, що дисертаційне дослідження щодо формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є актуальним і своєчасним.

У дослідження виокремлено і охарактеризовано методологічні підходи до формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності: системний, який забезпечує розкриття сутності взаємопов'язаних причинно-наслідкових компонентів формування означеної готовності майбутніх вчителів-логопедів; компетентнісний, спрямований на формування професійної компетентності – динамічної сукупності знань, вмінь і навичок, які дозволять сформувати готовністю майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; діяльнісний, який визначає організацію навчальної діяльності здобувача вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта, в якій він був би активним в пізнанні, спілкуванні, своєму розвитку; міждисциплінарний, що дає можливість зіставити дані різних наук для формуванні готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності; особистісно-орієнтований, сутність якого полягає у врахуванні особливостей кожного окремого майбутнього вчителя-логопеда; онтогенетичний, який доводить що кожна людина має свій індивідуальний, ні на кого не схожий шлях розвитку, зумовлений спадковою інформацією, процес прижиттєвого розвитку особистості.

Визначено компоненти, показники, критерії та рівні сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ. До кожного з компонентів (мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний) дібрано критерії (мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний) кожен з яких має свої показники, які

розподіляються за ріннями (недостатній, репродуктивний, реконструктивний, творчий).

Модель визнано результатом абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвіднесення теоретичних уявлень про об'єкт і емпіричних знань про нього; моделі мають функції; існує декілька видів класифікацій моделей, які певним чином відповідають різним галузям науки. Розроблена нами структурно-функціональна модель формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності є оптимальною, містить три блоки: теоретико-методологічний, організаційно-змістовий блок, критеріально-аналітичний блок. Вона дозволила конкретизувати та унаочнити структуру дослідження, взаємозв'язки між структурними компонентами, врахувати функції всіх компонентів та їх роль у досягненні результатів процесі формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Визначено форми: навчальні заняття (лекції-візуалізації, інтерактивні лекції, практичні заняття, практичні заняття), самостійна робота, контрольні заходи (рубіжний і підсумковий контроль); методи (інтерактивні, традиційні, контролю і самоконтролю); засоби (друковані джерела інформації, що пройшли редакційно-видавничу обробку, електронні бібліотеки, електронні таблиці; презентації тощо, відео- та комп'ютерна техніка, екрани для проєкції, глобальна мережа Internet, мультимедійні технології (PowerPoint), хмарного сервісу Google) формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Варіативна навчальна дисципліна «Основи логопедичних технік» виступила ефективним формуючим засобом нашого дослідження, що забезпечило формування:

– спеціальних професійних знань, що становить когнітивний компонент;

- практичних вмінь і навичок щодо застосування адаптованих фізичних вправ, що становить діяльнісний компонент;
- ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, що становить мотиваційний компонент;
- розуміння індивідуальних особливостей розвитку кожної дитини з порушенням мовлення, особисте сприйняття і відношення до своєї професійної діяльності, що становить особистісний компонент.

Надано методичні аспекти щодо застосування адаптованих фізичних вправ, в яких описано які знання, вміння та навички повинні опанувати майбутні вчителі-логопеди, для яких розроблено 24 кейси для діагностики психомоторного розвитку дітей дошкільного віку трьох вікових груп із загальним недорозвитком мовлення та 54 кейса, у яких представлено адаптовані фізичні вправи для дітей дошкільного віку трьох вікових груп із загальним недорозвитком мовлення. Майбутнім вчителям-логопедам надано рекомендації щодо реалізації кейсів в професійній діяльності, представлено особливості виконання адаптованих фізичних вправ в кожній віковій групі дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.

Педагогічний експеримент, згідно до існуючих вимог, реалізовано в три етапи за лонгітудною формою. На констатувальному етапі встановлено первинний рівень готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. На формувальному етапі передбачено організацію і реалізацію підготовки майбутніх вчителів-логопедів згідно обраних організаційно-педагогічних умов і розробленої структурно-функціональної моделі дослідження. На контрольному етапі проведено вторинне діагностування рівня сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Під час педагогічного експерименту для оцінки рівні сформованості мотиваційного компонента використано відомі методики, які нами

модифіковано для дослідження (мотиваційний, когнітивний компоненти) та авторські методики (когнітивний, діяльнісний компонент)

Узагальнення усіх отриманих даних, наявність статистично значущої різниці (вірогідні відмінності) коефіцієнтів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності експериментальної групи до та після впровадження запропонованих організаційно-педагогічних умов довело їх ефективність під час формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що всі завдання дослідження виконані в повному обсязі. Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що сформульовані в дослідженні теоретичні положення і висновки, отримані експериментальні дані підтвердили ефективність організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності, а розроблений навчально-методичний посібник може бути використаним під час викладання професійно-орієнтованих дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акименко В. М. Развивающие технологии в логопедии. Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. 153 с.
2. Аналіз моніторингового дослідження впровадження інклюзивної освіти в ЗНЗ, ДНЗ Запорізької області (2016-2017 р.р.). URL : <https://drive.google.com/file/d/15SqMZcgFJLcO4yOoeNKsH9xLyjs9rIrh/view> (дата звернення : 19. 01. 2020).
3. Андрущенко В., Бондар В. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів XXI століття. *Вища освіта України*. 2009. № 4. С. 14- 23.
4. Арнольд В. И. Жёсткие и мягкие математические модели. URL : <https://www.twirpx.com/file/380451/> (дата звернення : 27.10.2018).
5. Бабанский Ю. К. Интенсификация процесса обучения. URL : http://www.ahmerov.com/book_563_chapter_1_Annotaija.html (дата звернення : 04.05.2020).
6. Байкіна Н. Г., Довгалюк А. А. Методика адаптивного фізичного виховання заїкуватих дошкільників. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2015. - Вип. 3(1). С.48-52. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2015_3%281%29__14 (дата звернення : 27.01.2018).
7. Безкоравайна Л. В. Торетичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах : Дис... д-ра пед. наук 13.00.04. Запоріжжя, 2018. 713 с.
8. Безрукова В. С. Педагогика. Проективная педагогика: учебник для индустриально-педагог. техникумов и для студентов инженерно-педагогических специальностей. URL : http://pedlib.ru/Books/5/0249/5_0249-1.shtml (дата звернення : 16.11.2019).
9. Большая российская энциклопедия. URL : <https://bigenc.ru/> (дата звернення : 07.10.2020).

10. Бондар В. І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці. Київ, 2005. 174 с.
11. Бондарєва К.І., Козлова О. Г. Педагогічний аналіз інноваційної діяльності вчителя : науково-методичний посібник. Суми : Слобожанщина, 2001. 129 с.
12. Бочелюк В. Й. Особливості готовності майбутніх психологів до роботи з попередження віктимної поведінки підлітків. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2014. Вип. 48. С. 12-22.
13. Варій М. Й. Психологія: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл., 2-ге вид. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
14. «Віконечко». Програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку / за ред. Т. В. Сак. 2012. 238 с.
15. Вітковська О. І. Психологічні умови професійного самовизначення випускників середніх шкіл у процесі профконсультацій : Дисертація кандидата психологічних наук :19.00.07. Київ, 2002. 220 с.
16. Веденов А. А. Моделирование элементов мышления. URL : <https://ua1lib.org/book/2882715/1578e5> (дата звернення : 03.05.2020).
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
18. Волкова Л. С. Логопедия : учебник для студентов дефектологических факультетов педагогических высших учебных заведений. Москва, 2007. 703 с.
19. Волкова Н. П. Педагогіка. URL : <https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/volkova.pdf> (дата звернення : 27.11.2019).
20. Вузотека.ру. URL : <http://vuzoteka.ru/вузы/Специальное-дефектологическое-образование-44-03-03> (дата звернення : 14.04.2019).

21. Выготский Л. С. Основы дефектологии. Т.5. *Собрание сочинений в 6 томах*. URL : http://elib.gnpbu.ru/text/vygotsky_ss-v-6tt_t5_1983/go,14;fs,1/ (дата звернення : 20.12.2019).

22. Гаврилова Н. С. Типи порушень артикуляційної моторики та особливості їх корекції. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=арко_2016_8_8 (дата звернення : 09.04.2019).

23. Галімов А. В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом: монографія. Хмельницький : Вид-во НАДПС України імені Б. Хмельницького, 2004. 376 с, с. 93.

24. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий. *Исследование мышления в советской психологии*. Москва : Директмедиа Паблишинг, 2008 г. 914 с.

25. Герцик М. С., Вацеба О. М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання та спорт»: навчальний посібник. Львів : Українські технології, 2002. 232 с.

26. Головачук Т. І. Інноваційний підхід при проведенні лекційного заняття. URL : http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2011/v2/NV-2011-V2_68.pdf (дата звернення : 12.04.2020).

27. Гоноболин Ф. Н. Психология. URL : https://soznanie.club/book/gonobolin-f-n-_-_psihologiya/3666185 (дата звернення : 22.05.2020).

28. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009714> (дата звернення : 18.07.2020).

29. Гончаренко С. У. Фундаменталізація професійної освіти як дидактичний принцип. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. НТУ «ХПІ». 2008. Вип. 2. С. 87- 91.

30. Гончаренко Л. А. Полікультурна освіченість педагога: теорія і практика / за ред. В. В. Кузьменка. Херсон: РІПО, 2009. 136с.
31. Горбунова Н. В. Моделирование как метод психолого-педагогических исследований. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/modelirovanie-kak-metod-psihologo-pedagogicheskikh-issledovaniy> (дата звернення : 15.05.2020).
32. Горшкова Г. В. Базові дефініції формування готовності майбутніх логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018. № 3-4 (56-57). С.62-66.
33. Горшкова Г. В. Професійна підготовка майбутніх логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ: зарубіжний досвід. *Педагогічний процес : теорія і практика*. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. № 1-2 (64-65). С.113-119.
34. Горшкова Г. В. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів у закладах вищої освіти України щодо застосування адаптованих фізичних вправ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2020. Випуск 68. Т. 1. С. 231-235.
35. Горшкова Г. В. Структура готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності. *Вісник ЗНУ*. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. № 1 (34). С. 106-112.
36. Горшкова Г. В. Форми, методи, засоби формування готовності майбутніх учителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2021. Випуск 74. Т.2. С. 140-145.
37. Горшкова Г. Експериментальна апробація методики застосування адаптованих фізичних вправ. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2021. № 5 (41), vol. 2. С. 224–228.

38. Горшкова Г. В. Логопедичні техніки : корекція психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення : навчально-методичний посібник. Запоріжжя : Видавництво Хортицької національної академії, 2019. 230 с.

39. Горшкова Г. В. Формування основ знань про вивчення рухових дій у майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності. *Актуальні проблеми освітньо-реабілітаційного простору : педагогіка, психологія, соціологія* / за заг. ред. В. В. Нечипоренко, за ред. М. А. Дергач. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. Т. 1. С. 122-142.

40. Горшкова Г. В. Застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності педагогів закладів освіти з інклюзивним навчанням. *Моделювання та практичне забезпечення розвитку складових професіоналізму педагогів закладів з інклюзивним навчанням: монографія* / укладачі В. В. Борисов, С. В. Борисова, Г. В. Горшкова, Л. М. Корольова, І. С. Лапшина, С. М. Лупінович, В. М. Марків, Я. М. Шугай, О. Ф. Фурман, В. Я. Ястребова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2020. С.119-144.

41. Горшкова Г. В. Планування батьківства – запорука здорового майбутнього родини і країни. *Соціальна та життєва практика в структурі професійної підготовки : теорія і практика* : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2018. С. 220.

42. Горшкова Г. В. Особистісна компетентність – базова професійна компетентність студентів у процесі фахової підготовки. *Досвід і проблеми організації соціальної та життєвої практики учнів і студентів на засадах компетентнісного підходу до освіти* (до 25-річчя Наукової школи педагогіки та психології життєтворчості 12-13 жовтня 2018 р.) : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред.

В. В. Нечипоренко. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2018. С. 228-230.

43. Горшкова Г. В. Современная информационная среда и критическое мышление в процессе формирования мыслей и мировоззрения современного человека. *Наука и образование в современном мире: материалы Международной научно-практической конференции*. Караганды, Болашақ-Баспа, 2019. Т.3., С. 333.

44. Горшкова Г. В. Логопедичний масаж як значущий чинник професійної діяльності майбутніх вчителів-логопедів. *Наука очима молоді – 2019: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (17 травня 2019 року, м. Запоріжжя) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко*. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2019. С.32-34

45. Горшкова Г. В. Особливості мовленнєвого розвитку дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. *Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології* : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 4-5 жовтня 2019 р.). / за заг. ред. А. Г. Шевцова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2019. С.125-127.

46. Горшкова Г. В. Формування правильної вимови звука як нової рухової дії в дітей з порушенням мовлення. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науковоінноваційний простір: збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 14 травня 2020 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко*. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2020. С. 62-64.

47. Горшкова Г. В. Застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності педагогів закладів освіти з інклюзивним навчанням. *Презентація колективної монографії «Моделювання та практичне забезпечення розвитку складових професіоналізму педагогів закладів з*

інклюзивним навчанням» : онлайн-майстер-клас VI Міжн. Конгрес зі спеціальної педагогіки і психології «Особливі діти : освіта і соціалізація».

URL : <https://drive.google.com/drive/folders/1iQ009Ib3LQZV43AC3p-MLCD0icmRPvzN>

48. Горшкова Г. В. Діагностика стану мовленнєвого дихання у дітей із загальним недорозвитком мовлення. *The I International Science Conference on Multidisciplinary Research, January 19 – 21*. С.628-633. URL : https://isg-konf.com/uk/i-international-science-conference-on-multidisciplinary-research-ua/?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=Zb%D1%96rnik_mater%D1%96al%D1%96v_konferenc%D1%96%D1%97_%D1%94_dostupnim.&utm_content=939202223. Berlin, Germany: 2021. С. 628-633.

49. Горшкова Г. В. Формування професійної компетентності вчителів-логопедів в умовах неперервної освіти. *Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи*: VII Міжн. Наук-практ. Конф. Електронний зб. наук. праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. 2021. Випуск № 4/46. URL : https://zoippo.zp.ua/pages/publications/el_gurnal/pages/vip46.html URL статті : <https://drive.google.com/file/d/1SFareSLqz6r0FBh-03KYe0LJ4JyCurLR/view>

50. Горшкова Г. В. Ортодонтичний аспект в корекції порушень мовлення. *Освітні і культурні практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір*: зб. тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 13-14 травня 2021 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. С. 44-45.

51. Государственный общеобязательный стандарт образования республики Казахстан. URL : <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1800017669> (дата звернення : 10.04.2019).

52. Грегори М. Хроники карьеры: взгляд изнутри (профессионалы о плохом и хорошем в своих профессиях). URL : <https://coollib.com/b/23884> (дата звернення : 12.09.2018).
53. Грицанов А. А. Новітній філософський словник. URL : <http://kniga.Scienceontheweb.net/noveyshiy-filosofskiy-slovar.html> (дата звернення : 04.09.2018).
54. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури. 2005. 224 с.
55. Деделюк Н. А. Теорія і методика адаптивної фізичної культури. URL : <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/20963/1/adaptyvna%20fizk.pdf> (дата звернення : 14.03.2021).
56. Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». URL : <http://luguniv.edu.ua/>
57. Деркач А. А., Орбан Л. Е. Акмеологические основы становления психологической и профессиональной зрелости личности. Москва : РАУ, 1995. 208 с.
58. Давыдов В. В. Возрастная и педагогическая психология / под ред. А. В. Петровского. URL : http://elib.gnpbu.ru/text/vozzrastnaya-pedagogicheskaya-psihologiya_petrovskogo_1979/ (дата звернення : 15.11.2019).
59. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 218 с.
60. Денисенко Н. Ф. Теоретичні засади та технологія управління системою фізичного виховання дітей дошкільних навчальних закладів: Дис... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Запорізький обласний ін-т післядипломної педагогічної освіти. Запоріжжя, 2002. 505 с.
61. Десятов Т. А. Сучасне наукове бачення неперервної професійної освіти: стратегія розвитку в масштабах геополітичних регіонів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2002. №2. С. 9-23.
62. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. URL : <https://www.dnu.dp.ua/> (дата звернення : 23.07.2019).

63. Докинз Р. Расширенный фенотип – длинная рука гена. Москва : Астрель, 2011. 512 с.
64. Дьяченко М И., Кандыбович Л.А. Психология высшей школы. Минск : БГУ, 1985. 206.
65. Дьяченко М. И., Л.А. Кандыбович Л. А. Психологический словарь-справочник. Минск : Харвест, 2004. 576 с.
66. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск : Изд-во БГУ, 1976. 176 с.
67. Дьяченко М И., Кандыбович Л.А., Пономаренко В. А. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях : психологический аспект. Минск : Университетское, 1985. 208 с.
68. Дубасенюк О. А., Антонова О Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид.2, доповнене. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
69. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с. С. 516.
70. Энциклопедия профессионального образования: В 3 томах / под ред. Я. Б. Батышева. URL : <http://www.anovikov.ru/dict/epo.pdf> (дата звернення : 07.10.2020).
71. EduNetwork.ru. URL: <https://vuz.edunetwork.ru/77/?spec=46> (дата звернення : 15.04.2019).
72. Жванія Т. В. Готовність до професійної діяльності в психології: теоретичний аналіз. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія «Психологія»*. 2015. Вип. 50. С. 69- 79.
73. Засенко В. В., Колупаєва А. А. Діти з особливими потребами: пріоритетні напрями державної політики України в галузі освіти, соціального захисту й охорони здоров'я. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2014. № 3. С.20-29. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DLog_2014_3_5 (дата звернення : 17.12.2019).

74. Закон України «Про державну службу». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення : 23.02.2020).

75. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення : 15.01.2019).

76. Закон України «Про вищу освіту». URL : <https://zakon.help/law/1556-VII/edition01.01.2019/> (дата звернення : 10.01.2020).

77. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19#Text> (дата звернення : 06.12.2018).

78. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії. URL : https://lib.iitta.gov.ua/4482/1 /Філософія_педагогічної_дії1.pdf (дата звернення: 22.10.2017).

79. Інтегрований курс теорії та історії педагогіки: індивідуальні тьюторські завдання для студентів II-V курсів: навчальний посібник / автор-укладач А. М. Бойко. Полтава, 2007. 360 с.

80. Ионова О. Н. Приемы и методы обучения в области информационных технологий в системе дополнительного профессионального образования. *Дополнительное профессиональное образование*. 2006. № 2. С. 7- 30.

81. Иркутский государственный университет. URL : <https://isu.ru/ru/index.html> (дата звернення : 09.04.2019).

82. Казахский государственный женский педагогический университет. URL: <https://www.kazmkpu.kz/kz> (дата звернення : 09.04.2019).

83. Казачук М. В. Фрмування професійної компеиентності логопеда в умовах інклюзивної освіти. *Наукові записки РДГУ*. 2017. Випуск 17(60). С. 167-170.

84. Казинс Н. Анатомия болезни с точки зрения пациента. URL: <https://booksonline.com.ua/view.php?book=54806> (дата звернення : 09.03.2019).

85. Карагандинский государственный университет им.Е. А. Букетова. URL : <https://buketov.edu.kz/> (дата звернення : 22.11.2018).
86. Куроедова В. Д., Сірик В. А. Логопедія в ортодонтії. Полтава : «Верстка», 2005. 124 с.
87. Касярум К. В. Формування комунікативної компетенції майбутніх викладачів вищої школи. *Збірник наукових праць. Частина*. 2011. С. 99-105.
88. Кетько С. М. Единство рефлексии, мотивации и адаптации в сознании личности. Челябинск, 2005. 231 с.
89. Клопов Р.В. Терія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із використанням інформаційних технологій: дис. ... д-ра. пед. наук 13.00.04. Запоріжжя, 2012. 520 с.
90. Клопов Р. В., Горшкова Г. В. Методика застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності вчителів-логопедів компенсуючих груп для дітей із тяжкими порушеннями мовлення. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наукових праць. Запоріжжя : КПУ, 2021. Випуск 76. Т.1. С. 142-147.
91. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення :04.08.2019).
92. Кобзар І. М., Галко А. Г. Роль ораторського мистецтва у професійному спілкуванні майбутнього фахівця. URL : <http://xn--e1aaifpcds8ay4h.com.ua/pages/view/560> (дата звернення : 17.02.2020).
93. Коврігіна Л. М. Формування готовності вчителя до роботи до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2017. № 11 (66) /11.
94. Колот А. М. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку економічної науки та освітньої діяльності. *Соціальна економіка*. 2014. № 1-2. С. 76-83.
95. Колупаєва А. А. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. URL :

[http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/%D0%98%D0%BD%D0%BA%D0%B%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D1%8F/Navch%20ditei%20z%20osobl%20osvitnimy%20potrebamy%20v%20inkl%20seredovyshchi%20\(Kolupaieva_Taranchenko\).pdf](http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/%D0%98%D0%BD%D0%BA%D0%B%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D1%8F/Navch%20ditei%20z%20osobl%20osvitnimy%20potrebamy%20v%20inkl%20seredovyshchi%20(Kolupaieva_Taranchenko).pdf) (дата звернення : 05.04.2020).

96. Комунальний заклад «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія. URL: <https://khnnra.edu.ua> (дата звернення : 22.11.2018).

97. Кондрашова Л. В. Моральна і психологічна готовність студента до вчительської діяльності. Київ : Вища школа, 1987. 55 с.

98. Конституція України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення : 05.10.2019).

99. Краєвський В. М. Моделювання оцінки людського капіталу як нематеріальної складової національного багатства. Університетські наукові записки. 2013. № 2. С. 416-423. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2013_2_65 (дата звернення: 22.01.2019).

100. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ : Педагогічна думка, 2009. 520 с.

101. Кроки до компетентності та інтеграції у суспільство: науковометодичний збірник / ред. кол. Н. Софій. Київ : Контекст, 2000. 265 с.

102. Костанайский государственный педагогический университет. URL: <https://www.kspi.kz/ru/educational-programs/undergraduate/5b010500> (дата звернення : 21.11. 2018).

103. Костюк Г.С. Вікова психологія. URL : <https://www.twirpx.com/file/257937/> (дата звернення : 09.10.2019).

104. Крупський А. В., Михалевич В. М. Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій слов. Вінниця : ВНТУ. 2010. 72 с.

105. Крутецкий В.А. Психология обучения и воспитания школьников. URL : <http://lib.mgppu.ru/opacunicode/app/webroot/index.php?url=/notices/index/IdNotice:10017/Source:default> (дата звернення : 28.09.2019).

106. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. Т. 1. Київ : НУФВСУ «Олімпійська література, 2012. 198 с.

107. Круцевич Т. Ю. Двигательная активность и качество жизни в современном обществе. URL : <https://docplayer.ru/114104602-Krusevich-tetyana-nacionalnyu-universitet-fizicheskogo-vospitaniya-i-sporta-ukrainy.html> (дата звернення : 23.03.2020).

108. Кукушкина О. И. Коррекционная (специальная) педагогика. *Альманах института коррекционной педагогики РАО*. 2002. № 5. URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/korreksionnaya-spetsialnaya-pedagogika-razvitiye-traditsiy> (дата звернення : 12.04.2019).

109. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (Курс лекцій) : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Рекомендований МОНУ. Київ : ЦУЛ, 2005, 2010. 128 с.

110. Кух А. М. Теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізики в умовах освітньо-інформаційного середовища: дис. ... д-ра. пед. наук 13.00.04 і 13.0002. Київ, 2018. 455 с.

111. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва : Смысл, Академия, 2005. 352 с.

112. Леонтьев А. Н. К вопросу о сознательности учения. *Психологическая наука и образование*. URL : <https://psyjournals.ru/psyedu/1997/n1/Leontev.shtml> (дата звернення : 22.05.2020).

113. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. URL : <https://docplayer.ru/48083665-2-lerner-i-ya-didakticheskie-osnovy-metodov-obucheniya-tekst-i-ya-lerner-m-1981.html> (дата звернення : 07.10.2018).

114. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики : учебное пособие. Донецк : Лебідь, 2002. 327 с.

115. Лист Міністерства № 1/9-426 від 1.06.2012 р. «Щодо інструктивно-методичних рекомендацій із базових дисциплін». URL :

<http://www.mon.gov.ua/ua//activity/education/56/generalsecondary-education/metodichni-rekomendatsiji/> (дата звернення : 14.08.2019).

116. Логопедія: підручник; третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 672 с.

117. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник. Харків : «ОВС», 2002. 400 с.

118. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2003. 384 с.

119. Ляхова І М. Теоретико-методичні основи корекції рухової сфери дітей зі зниженим слухом засобами фізичного виховання : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.03. Запоріжжя, 2006. 462 с.

120. Максименко С. Д., Максименко К. С., Папуча М. В. Психологія особистості: підручник. Київ : ТОВ «КММ», 2007. 296 с.

121. Максименко С. Д. Загальна психологія : навчальний посібник. Київ : «Центр навчальної літератури», 2004. Видання 2-е, перероб. та допов. 272 с

122. Маркова А. К. Психология профессионализма. URL : <https://www.twirpx.com/file/144730/> (дата звернення : 15.0.2019).

123. Мартинець Л. А. Сучасні моделі освіти : навчально-методичний посібник. 2- е вид., доповн. та переробл. Донецьк, 2015. 102 с.

124. Маринич Е. Е. Формирование профессионально-педагогической компетентности будущего учителя-логопеда в вузе : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Шуя, 2012. 24 с.

125. Мартинчук О. В. Концепція підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти до професійної діяльності в освітньому середовищі. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2018. № (1) 15. С. 49-53.

126. Мартинчук О.В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах іклюдивної освіти. *Вісник психології і педагогіки. Збірник*

наукових праць. Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. 2012. Випуск 8.

127. Мартинчук О. В. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.

128. Мартинчук О. В. Стратегічні орієнтири удосконалення фахової підготовки вчителів-логопедів до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2014. Вип. 4. С. 225-234.

129. Министерство образования республики Казахстан. URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu?lang=kk> (дата звернення : 22.03.2019).

130. Мирончук Н. Н. Деятельностный подход в профессиональной подготовке будущих педагогов к реализации функций учителя-воспитателя. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/13927/1/85-88.pdf> (дата звернення : 23.09. 2019).

131. Миронова С. П. Поєднання традиційних і новітніх технологій у підготовці спеціальних педагогів. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2005. С. 204-208.

132. Миронова С. П. Концептуальні основи підготовки вчителя-дефектолога до корекційної роботи у спеціальних закладах. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2003. Вип. 17. С. 19-24..

133. Миронова С. П. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів до корекційної роботи в освітніх закладах для дітей з вадами інтелекту : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.03. Київ. 2007. 36 с.

134. Митина А. М. Зарубежные исследования учебной мотивации взрослых. *Вестник Московского университета. Сер.14. Психология*. 2004. № 2. с. 56-65.

135. Модернізація змісту професійної освіти і навчання: теорія і практика: монографія / за наук. ред. М. А. Вайнтрауб. К.іів : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015. 328 с.

136. Монахова В. М. Педагогическое проектирование – современный инструментарий дидактических исследований. *Школьные технологии*. 2001. № 5. С. 5–7.
137. Медична енциклопедія. URL : <http://medical-enc.com.ua/> (дата звернення : 06.7.2018).
138. Могилевкин Е А. Карьерный рост : диагностика, технология, тренинг: монография. Санкт-Петербург : Речь, 2007. 336 с.
139. Модернізація змісту професійної освіти і навчання: теорія і практика: монографія / за наук. ред. М. А. Вайнтрауб. Київ : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015. 328 с.
140. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці. Київ : Знання, 1989. 48 с.
141. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник. URL : <https://westudents.com.ua/knigi/347-pedagogka-moyseyuk-n.html> (дата звернення : 06.07.2020).
142. Моцак С. І. Методичні основи організації позаурочної роботи з історії у профільних класах : дис. ... кандидата педагогічних наук : 13.00.02 «Теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни)» Київ, 2011. 226 с.
143. Назарова О. Г. К проблеме формирования экономической компетентности будущего специалиста. *Вестник Брянского гос. ун-та. Сер. Гуманитарные науки*. 2005. Вып. 3. С. 23-25.
144. Найдис В. М. Концепції сучасного природознавства. URL : <http://bibliograph.com.ua/estestvoznanie-3/194.htm> (дата звернення : 04.10.2020).
145. Наказ КМУ «Про проведення науково-педагогічного експерименту «Розвиток інклюзивного освітнього середовища». URL : http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-0721/5789/nmon_836_15072016.pdf (дата звернення : 31.01.2020).
146. Наказ МОН України «Про затвердження Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими

освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text> (дата звернення : 06.12.2018).

147. Наследов А. Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных : учебное пособие. Санкт- Петербург : Речь, 2007. 292 с.

148. Ничкало Н. Г. Концепція педагогічної майстерності академіка І.А.Зязюна : міждисциплінарні засади. *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання : монографія* / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Рута, 2016.

149. Неперервна професійна освіта: проблеми,пошуки, перспективи / за ред.І.А.Зязюна. Київ : «ВПОЛ», 2000. 636 с.

150. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / за ред. В. Г. Кремень. Київ : Наукова думка, 2003. 853 с.

151. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. Київ, 2010. Вип. 1. 317 с.

152. Освітологія: фахова підготовка : навчально-методичний посібник / за ред. В. О. Огнев'юк; авт. кол. : В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, О. О. Драч, К. О. Линьов та ін. Київ : ВП «Едельвейс», 2014. 612 с.

153. Огнев'юк В., Проценко О., Мельниченко О. Міждисциплінарний підхід у професійній підготовці здобувачів вищої освіти в умовах магістратури (на прикладі навчальної дисципліни «Освітологія»). *Educological discourse*. 2021, No 2 (33). URL : <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/842/642> (дата звернення : 12.09.2021).

154. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : 800 слов и фразеологических выражений. Москва : ООО А Темп, 2006. 944 с.

155. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи. URL : https://www.studmed.ru/ortinskiy-vl-pedagogka-vischoyi-shkoli_678246e12e3.html (дата звернення : 16.07.20).

156. Основи методології та організації наукових досліджень: навчальний посібник для студентів, курсантів, ад'юнктів / за ред. А. Є. Конверського. Київ : «Центр учбової літератури», 2010. 145 с.

157. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу / упоряд. М. Ф. Степко М. Ф., Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. Ч. 2. 202 с.

158. Павлюк І.В. Школа в умовах нового стандарту освіти (роздуми про важливе). URL : http://osvita.ua/school/lessons_summary/administration/47324/ (дата звернення : 11.09.2021).

159. Пазухина С. В., Панферова Е. В., Черкасова С. А. Диагностика ценностного отношения будущего педагога к детям с ослабленным здоровьем: программа и методики эмпирического исследования. Москва-Берлин : Директ-Медиа, 2016. 196 с.

160. Пакулина С. А. Методика диагностики мотивации учения студентов педагогического вуза. *Электронный журнал «Психологическая наука и образование»*. URL : www.psyedu.ru (дата звернення : 21.05.2020).

161. Пахомова Н. Г. Критерії і показники сформованості інтегративних медико-психологічних і педагогічних знань. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2013_23_55 (дата звернення : 29.05.2020).

162. Пахомова Н. Г. Інтеграція медико-психологічної та педагогічної складових професійної підготовки майбутніх логопедів : автореф. дис. ... дра. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2013. 41 с.

163. Пахомова Н. Г. Характеристика корекційно-оцінної діяльності у контексті професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів. *Імідж сучасного педагога*. 2014. № 7. С. 53-55.

164. Пахомова Н. Г. Стан сформованості мотивації до інтеграції медико-психологічних і педагогічних знань в професійній підготовці вчителя-логопеда. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. № 10(4). С. 251-263.

165. Пахомова Н. Г. Характеристика теоретико-когнітивної основи інтеграції медико-психологічної і педагогічної складових професійної підготовки вчителів-логопедів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2014. № 2. С. 79–86.

166. Пахомова Н. Г. Системність як методологічна основа професійної підготовки вчителя-логопеда. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2011. Вип. 18. С. 191-195.

167. Пахомова Н. Г. Загальнотеоретичні аспекти інтеграції педагогічних, психологічних і медичних складових професійної підготовки вчителів-логопедів. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2012. Вип. 3. С. 180-189.

168. Пінчук Ю. В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.03. Київ, 2005. 220 с.

169. Пінчук Ю. В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда: Автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2005. 20 с.

170. Пінчук Ю. В. Комунікативні якості культури мовлення вчителя-логопеда. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Вип. 26. С. 179-184.

171. Пінчук Ю. В. Готовність студентів-логопедів до професійної діяльності. *Дефектологія*. 2004. №3. С. 41–44.

172. Пінчук Ю. В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2005. 220 с.

173. Педагогика : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / под ред. В. А. Сластенина. Москва : Академия, 2002. 566 с.

174. Пикельная В. С. Теория и методика моделирования управленческой деятельности (школоведческий аспект) : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 «Теория и история педагогики». Кривой Рог, 1993. 374 с., С. 263.

175. Пихтіна Н.П. Основи педагогічної техніки. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 316 с.

176. Педагогика / под ред. Ю. К. Бабанского. URL : <http://www.p-lib.ru/pedagogika/babanskiy-pedagoika/index.html> (дата звернення : 20.07.2020).

177. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : монографія. Вінниця : УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2006. 292 с.

178. Платонов К. К. О знаниях, навыках, умениях. URL : <https://klex.ru/68p> (дата звернення : 27.07.2019).

179. Платонов К. К. Структура и развитие личности. URL : <http://lib.mgppu.ru/opacunicode/app/webroot/index.php?url=/notices/index/IdNotice:15949/Source:default> (дата звернення : 27.07.2010).

180. Погоріла І. О., Романенко О. В. Морально-психологічні аспекти виховання студентів-медиків. Основи здоров'я та фізична культура. 2006. № 4. С.10-11.

181. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник для студентів ВНЗ. Рекомендований МОНУ. Суми : Університетська книга, 2010. 352 с.

182. Положення про організацію освітнього процесу у комунальному закладі вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради. URL : <https://khnnra.edu.ua/wp-content/uploads/2020/01/POLOZHENNYA-PRO-ORGANIZATSIYU-OSVITNOGO-PROTSESU.pdf> (дата звернення : 12.08.2020).

183. Полонский В. Словарь по образованию и педагогике. Москва : Высшая школа, 2004. 512 с. , с. 36.
184. Постанова КМУ «Про Державну національну програму «Освіта». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення : 03.12.18).
185. Постанова кабінету міністрів України про затвердження «Положення про інклюзивно-ресурсний центр». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.12.2018).
186. Правдина О. В. Логопедия. Учебное пособие для дефектологических факультетов педагогических вузов. URL : <http://pedlib.ru/Books/2/0001/index.shtml> (дата звернення : 14.04.2020).
187. Практические занятия по психологии / под ред. А. В. Петровского. <http://www.libex.ru/detail/book401690.html> (дата звернення : 15.01.2019).
188. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. URL : https://www.psyh.kiev.ua/Професійна_готовність (дата звернення : 16.02.2020).
189. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19> (дата звернення : 20.04.2020).
190. «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 р. № 919». URL : http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/ (дата звернення : 03.05.2020).
191. Прокопенко І. Ф., Євдокімов В. І. Педагогічні технології: навчальний посібник. Харків : Колегіум, 2005. 224 с.
192. Проскурняк О. І. До проблеми підготовки корекційних педагогів до професійної освіти. *Сумской державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2016, № 4 (58). С. 408-415.*

193. Профессиональный стандарт педагога-дефектолога» (проект). URL: <https://gppc.ru/work/standard/def/> (дата звернення : 23.03.2019).

194. Прядко Л. О. Підготовка майбутнього корекційного педагога до роботи з розумово відсталими дітьми в реабілітаційному центрі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2010. 23 с.

195. Психологія кар'єри : конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030507 «Маркетинг» галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво» (для всіх форм навчання) / укл. З. Р. Шайхлісламов. Харків : РВВ ХТЕІ КНТЕУ, 2014. 82 с.

196. Пшенична О. С. Діагностика готовності майбутніх фахівців з менеджменту організацій до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності. *Науково-методичне видання / наук. ред. Г. В. Локарева*. Запоріжжя : ЗНУ, 2011. 140 с.

197. Равич Р. Дыхательные компоненты веселого смеха. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=Fd19CwAAQBAJ&pg=PT73&lpg=PT73&dq=#v=onepage&q&f=false> (дата звернення : 09.03.2019).

198. Радкевич В. О. Теоретичні і методичні засади професійного навчання у закладах профтехосвіти художнього профілю: монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : УкрІНТЕІ, 2010. 424 с.

199. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. О месте психического во всеобщей взаимосвязи явлений материального мира. Санкт-петербург : Издательский дом «Питер», 2016. 288 с.

200. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. URL : http://yanko.lib.ru/books/psycho/rubinshteyn=osnovu_obzhey_psc.pdf (дата звернення : 23.08.2019).

201. School of Communication Sciences and Disorders. URL : <https://www.uwo.ca/fhs/csd> (дата звернення : 11.12.2018).

202. Speech Pathology Australia. URL : <https://www.speechpathologyaustralia.org.au/> (дата звернення : 19.11.2018).

203. Speech and Language Therapy. URL : <https://www.rcslt.org/speech-and-language-therapy/> (дата звернення : 19.11.2018).

204. Савінова Н. В. Актуальні проблеми формування професійної компетентності вчителів-логопедів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 9 (1). С. 162-169.

205. Сайко Х. Я. Особистісна готовність корекційного педагога до виховання дітей з аутизмом : навчальний посібник, 2017. Львів : Тріада Плюс. 248 с.

206. Сайт Запорізької обласної державної адміністрації. URL : <https://www.zoda.gov.ua/news/42398/za-tri-roki-u-zaporizkiy-oblasti-kilkist-inkluzivnih-klasiv-i-grup-zbilsheno-u-40-raziv.html> (дата звернення : 31.01.2020).

207. Самойлова І. В. Основні напрями професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів у вищому навчальному закладі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 38. С. 543-548.

208. Самойлова І. В. Сучасні умови професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя-логопеда у вищій школі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2017. № 1(3). С. 42-49.

209. Серкін В. П. Психосемантика. URL : https://stud.com.ua/43577/psihologiya/etapi_ontogenetichnogo_rozvitku_sistem_znachen (дата звернення : 14.08.2019).

210. Сінопальнікова Н. М Підготовка майбутніх учителів-логопедів до професійної діяльності. URL : <http://oaji.net/articles/2015/982-1436429478.pdf> (дата звернення : 14.01.2019).

211. Сінопальнікова Н. М., Туренко Н. М. Модульне навчання як один із напрямів індивідуалізації навчання студентів-логопедів. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2012. Вип. 37. С. 134-138.

212. Синьов В. М. Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). *Корекційна психопедагогіка. Олігофрене педагогіка: підручник.. Частина I*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П Драгоманова, 2007. 238 с.
213. Синьов В. М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки : визначення предмету науки. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія*. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. № 1. С. 3-22.
214. Синьов В. М. Методологія та теорія досліджень в галузі дефектології. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна*. 2010. Вип. 15. С. 7-9.
215. Сисоєва С. О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу: монографія. Хмельницький : ХГПА, 2008. 324 с.
216. Сластенин В. А. Педагогіка. Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / под ред. В. А. Сластенина. Москва : Издательский центр «Академия», 2013. 576 с.
217. Слободянюк О. М. Педагогічна модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 5. С. 146-151.
218. Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. 364 с
219. Словник іншомовних слів. URL : <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%C3%ED%B3%F2%E8%E2%ED%E8%E9> (дата звернення : 24.05.2020).
220. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / під заг. ред. В. І. Воловича. Київ : Укр. центр духовної культури, 1998. 736 с. С. 339.
221. Словник української мови в 11 томах / Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення : 27.07.2018).

222. Список высших учебных заведений Республики Казахстан. URL: http://www.edurk.kz/cms/uploads/files/spisok_licenziy_na_11_05_pdf.pdf (дата звернення : 22.11.2018).

223. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення : 10.01.2021).

224. Стандарт вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти – ступеня магістр – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта (проєкт). URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti> (дата звернення : 10.01.2021).

225. Старша школа зарубіжжя: організація та зміст освіти / за ред. О. І. Локшиної. Київ : СПД Богданова А. М., 2006. 232 с.

226. Судуткина И. А. Мотивация учебной деятельности студентов СПО. Саранск, 2015. 75 с.

227. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): монографія. Запоріжжя : Запорізький державний університет, 2003.

228. Таранченко О. М. Окремі аспекти індивідуалізації навчання дітей з порушеннями слуху. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: науково-методичний збірник* / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. Київ, 2010. Вип. 1. 317 с.

229. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики. URL : <https://www.twirpx.com/file/2949948/> (дата звернення : 27.02.2020).

230. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / за наук. ред.

Є. Р. Чернишової. Київ : ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.

231. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти : монографія / за ред. Г. В. Єлькової. Київ-Чернівці : Книги – XXI, 2010. 460 с.

232. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л. Л., СОКОЛ Є. І., КЛИМЕНКО Б. В. БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: ЦИКЛИ, СТУПЕНІ, КРЕДИТИ : монографія. Харків : НТУ «ХПІ», 2004. 144 с.

233. The University of Greenwich. URL:<https://www.gre.ac.uk/> (дата звернення : 28.10.2018)

234. The University of Kent. URL : <https://www.kent.ac.uk/> (дата звернення : 24.11.2018).

235. The Cleveland State University. URL: <https://www.csuohio.edu/> (дата звернення : 14.12.2018).

236. The University of Technology Sydney. URL: <https://www.uts.edu.au/> (дата звернення : 12.11.2018).

237. The University of Toronto. URL: <https://www.utoronto.ca/> (дата звернення : 14.10.2018).

238. The University Sheffield. URL: <https://www.sheffield.ac.uk/> (дата звернення : 14.10.2018).

239. The University of Reading. URL: <https://www.reading.ac.uk/> (дата звернення : 14.10.2018).

240. The University of Manchester. URL: <https://www.bmh.manchester.ac.uk/study/speech-language-therapy/> (дата звернення : 18.11.2018)

241. The Western University. URL: <https://www.uwo.ca/> (дата звернення : 24.11.2018).

242. Ужгородський національний університет. URL : <https://www.uzhnu.edu.ua/> (дата звернення : 22.11.2018).

243. Узнадзе Д. Н. Экспериментальные основы психологии установки.
URL : https://bookap.info/book/uznadze_psihologiya_ustanovki/ (дата
звернення : 16.02.20).
244. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку
освіти». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата
звернення : 04.08.2019)
245. Український дефектологічний словник / за ред. В. І. Бондаря.
Київ : Милосердя України, 2001. 211 с.
246. Українська психологічна термінологія: словник-довідник / за ред.
М- Л. А. Чепи. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. 302 с.
247. Your Official Source on U.S. Higher Education. URL:
<https://edusa.org.ua/admission/credit-hour-gra/> (дата звернення : 30.10.2018).
248. Урядовий портал. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/5-zayav-na-bud-yaki-specialnosti-rozshirennya-zno-v-magistraturu-i-yediniy-shirokij-konkurs-dlya-vishiv-riznih-vidomstv-mon-zavershuye-pidgotovku-proyektu-umov-prijomu-na-2020-j> (дата звернення : 14.01.2020).
249. Філіпенко А. С. Міждисциплінарна методологія : базові
принципи. URL :
http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ес_n/article/viewFile/3283/2959 (дата
звернення : 12.09.2021).
250. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи. URL :
https://pidru4niki.com/70107/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli (дата
звернення : 12.04.2020).
251. Філософський енциклопедичний словник / за ред.
В. І. Шинкарука. URL : [https://chtyvo.org.ua/authors/Shynkaruk_Volodymyr/
Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk/](https://chtyvo.org.ua/authors/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk/) (дата звернення : 24.06.2018).
252. Федеральный государственный стандарт высшего образования.
Уровень образования бакалавриат. 44.03.03. Специальное
(дефектологическое) образование. URL : <http://vgpu.org/sites/default/files/>

htmlpage2/doc/44.03.03_specialnoe_defektologicheskoe_obrazovanie.pdf (дата звернення : 29.03.2019).

253. Федеральный государственный стандарт высшего образования. Уровень образования магистратура. 44.03.03. Специальное (дефектологическое) образование. URL: http://vgpu.org/sites/default/files/htmlpage2/doc/44.04.03_specialnoe_defektologicheskoe_obrazovanie.pdf (дата звернення : 29.03.2019).

254. Федорович Л. О. Концептуальні засади підготовки логопеда до роботи з дітьми раннього віку у вищих навчальних закладах в умовах інтеграції в європейський освітній простір. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2012. Вип. 21. С. 286-290.

255. Федорович Л. О. Труднощі у підготовці майбутніх вчителів-логопедів до роботи з дітьми переддошкільного. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна*. 2010. Вип. 15. С. 191-196.

256. Федорова Н. В. Теоретичні аспекти фахової підготовки вчителів-логопедів в умовах університетської освіти. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка*. 2018. Вип. 10. С. 98-109.

257. Формування готовності учнів ПТНЗ до вибору й реалізації професійної кар'єри : методичний посібник / за ред. Д. О. Закатнова. Київ : ІІТО НАПН України, 2015. 188 с.

258. Формування готовності майбутніх вчителів до інноваційної діяльності: теорія і практика: колективна монографія / автор. кол.: О. І. Огієнко, Т. Г. Калюжна, Л. П. Мільто, Ю. Л. Радченко, К. В. Котун. Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2016, 258 с.

259. Фунтікова О. О. педагогіка вищої школи: словник-довідник / О.О.Фунтікова. Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2007. 407 с.

260. Хватцев М. Е. Логопедия: уч. для пед. институтов. URL : http://pedlib.ru/Books/2/0327/2_0327-1.shtml (дата звернення : 18.08.2019).
261. Hotcourses.ru. URL: <https://www.hotcourses.ru/study/training-degrees/%20us-usa/speech-therapy-courses/loc/211/cgory/pj.3-4/sin/ct/programs.html> (дата звернення : 23.08.2019).
262. Холковська І. Л. Корекційна педагогіка. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с.
263. Хрестоматия по логопедии (извлечения и тексты): учебное пособие для студентов высших и средних специальных педагогических учебных заведений: В 2 тт. Т. II / под ред. Л. С. Волковой и В. И. Селиверстова. Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. 656 с.
264. Чижевський Б. Г. Організаційно-педагогічні умови становлення лицеїв в Україні. Київ : Інститут педагогіки АПН України, 1996. 249 с.
265. Чебишева В.В. Психологія трудового обучения. URL : <http://www.lib.mgppu.ru/opacunicode/app/webroot/index.php?url=/notices/index/IdNotice:385378/Source:default> (дата звернення : 05.05.2019).
266. Черкаський обласний центр зайнятості. URL : <https://chk.dcz.gov.ua/publikaciya/profesiyna-prydatnist> (дата звернення : 16.02.2020).
267. Черчик Л. М. Електронний посібник з дисципліни : Методологія наукових досліджень. Луцьк, 2012. URL : <http://elib.lutsk-ntu.com.ua/book/fb/pesp/2012/12-31/> (дата звернення : 25.07.2018).
268. Шавир П. А. Психологія професійного самоопределения в ранней юности. URL : <https://search.rsl.ru/ru/record/01001049333> (дата звернення : 29.02.2019).
269. Шапран Ю. П. Педагогічне моделювання у процесі формування професійної компетентності майбутнього вчителя біології. *Рідна школа*. 2012. №12 (грудень). С. 32-35.

270. Шевченко В. М. Підготовка фахівців до роботи з дітьми з особливими потребами в сучасних умовах. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019, № 4 (88). С.37-42.

271. Шеремет М. К. Підготовка корекційних педагогів у вищих навчальних закладах України. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна*. 2011. Вип. 17 (1). С. 7-11.

272. Шеремет М. К., Макухова Т. В. Міждисциплінарний синтез теоретичних досліджень у збагаченні методологічної бази вчителів-логопедів. *Освіта та педагогічна наука*. 2012. № 4. С. 58-62.

273. Шопенгауэр А . Полное собрание сочинений : в 6-х т. Москва : Терра, 2001. Т. 1. 317 с.

274. Штофф В. А. Моделирование и философия. URL : https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/filosofija_nauki_tekhniki/shtoff_v_a_modelirovanie_i_filosofija/30-1-0-2949 (дата звернення : 18.08.2020).

275. Шульженко Д. І. Професійна готовність студентів до корекційної роботи з аутичними дітьми. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціальнопедагогічна*. 2012. Вип. 21 (2). С. 391–398.

276. Щербан Т. Д. Психологія навчального спілкування : монографія. Київ : Міленіум, 2004. 346 с.

277. Южный Федеральный Университет. URL: <https://sfedu.ru/> (дата звернення : 19.11.2018).

278. Ягупов В. В. Педагогіка : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

279. Яковлева Е. Л. Психология развития творческого потенциала личности. Москва : Просвещение, 2007. 322 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток А.1

Таблиця А.1

**Структура програми бакалаврата за напрямом підготовки
44.03.03 Спеціальна (дефектологічна) освіта згідно ФДОС**

Структура програми бакалаврата		Обсяг програми бакалаврата в залікових одиницях*	
		Програма бакалаврата з присвоєнням кваліфікації «академічний бакалавр»	Програма бакалаврата з присвоєнням кваліфікації «прикладний бакалавр»
	Дисципліни (модулі)	204 - 207	192-195
Блок 1	Базова частина	78-96	78-96
	Варіативна частина	-	-
Блок 2	Практики	24-30	36-42
Блок 3	Державна підсумкова атестація	6-9	6-9
Обсяг програми бакалавріата		240	

*Одиниця вимірювання – залікова одиниця або кредитна година – умовна одиниця, що позначає щотижневе академічне навантаження студента. Вона містить як роботу з викладачем / науковим керівником, так і самостійні заняття. Певна кількість залікових годин присвоюється студенту після закінчення кожного семестру.

Додаток А.2

Таблиця А.2

Перелік дисциплін освітньої програми бакалаврів спеціальності

«44.03.03. Спеціальна (дефектологічна) освіта»

Іркутський державний університет (надається мовою оригіналу)

№ п/п	Назва дисципліни
1	Історія
2	Філософія
3	Іноземна мова
4	Менеджмент організацій
5	Правознавство з основами сімейного права і прав інвалідів
6	Основи мовленнєвої культури дефектолога
7	Математика та інформатика
8	Природнича картина світу
9	Безпека життєдіяльності
10	Психологія
11	Педагогіка
12	Спеціальна психологія
13	Спеціальна педагогіка
14	Медико-біологічні основи дефектології
15	Невропатологія
16	Психопатологія
17	Клініка інтелектуальних порушень
18	Филологічні основи дефектологічної освіти. Російська мова
19	Моделювання мовленнєвих ситуацій у дітей ОМЗ
20	Загальнометодичні аспекти навчання в спеціальній освіті
21	Фізична культура і спорт
22	Соціальні інститути дитинства
23	Гендерна соціалізація
24	Історія розвитку спеціальної освіти в Іркутській області
25	Соціальні проблеми інвалідів в Іркутській області
26	Показники соціальної оцінки якості життя дітей з ОМЗ
27	Теоретичні основи здорового способу життя
28	Поведінка людини в екстремальних ситуаціях
29	Основи здоров'язберезувального середовища в освітніх закладах
30	Практикум з сучасної російської мови
31	Сучасна російська мова в професійній діяльності
32	Організація самостійної навчальної діяльності (компетентнісний підхід)
33	Саморегуляція навчальної діяльності
34	Основи продуктивної комунікації в команді спеціального супроводу дитини з ОМЗ
35	Ділове спілкування і його техніки під час супроводу дитини з ОМЗ
36	Робота логопеда з родиною дитини з ОМЗ
37	Організація, форми і методи роботи з родиною дитини з порушеннями мовлення
38	Основи педіатрії
39	Медична реабілітація дітей з ОМЗ
40	Організація і зміст розв'язкової роботи логопеда з дітьми з ОМЗ
41	ii зміст логопедичної роботи в дитячому садку

Продовження Таблиці А.2

№ п/п	Назва дисципліни
42	Логопедична ритміка
43	Рух і музика в корекції порушень мовлення
44	Індивідуальна логопедична робота з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення
45	Корекція мовленнєвих розладів при складних порушеннях розвитку
46	Робота логопеда с афатичними розладами
47	Робота логопеда з подолання послідовних осередкових уражень мозку
48	Логопедична і розвиткова робота при ДЦП
49	Корекція мовленнєвих розладів у дітей з сенсорними порушеннями
50	Робота логопеда з корекції голосу
51	Робота логопеда над виразністю читання
52	Робота логопеда з молодшими школярами
53	Застосування ігор в логопедичній роботі
54	Робота логопеда з дітьми, що мають порушення інтелекту
55	Робота логопеда з дітьми, що мають ЗПР
56	Елективні курси з фізичної культури и спорту
57	Діти-сироти та деприваційні порушення як фактор порушення розвитку
58	Історія дефектології
59	Інформаційні технології в спеціальній освіті
60	Вступ до логопедичної спеціальності
61	Онтогенез мовленнєвої діяльності з основами логопсихології та психолінгвістичні аспекти логопедії
62	Психолого-педагогічна діагностика дітей з порушеннями мовлення
63	Психологія дітей з інтелектуальними порушеннями
64	Психологія дітей з дисгармонійним та дефіцитарним розвитком з основами консультування
65	Логопедія
66	Логопедичні технології
67	Методика російської мови (спеціальна)
68	Методика розвитку мовлення (спеціальна)
69	Методи і методологія наукового дослідження в спеціальній педагогіці і логопедії
70	Логопедична корекція порушень письма і читання у дітей
71	Основи генетики
72	Психолого-педагогічна діагностика розвитку осіб з ОМЗ

Додаток А.3

Таблиця А.3

**Структура програми магістратури за напрямом підготовки
44.03.03 Спеціальна (дефектологічна) освіта згідно ФДОС**

Структура програми магістратури		Обсяг програми магістратури в залікових одиницях*
Блок 1	Дисципліни (модулі)	54-57
	Базова частина	15-27
	Варіативна частина	30-39
Блок 2	Практики, в тому числі науково-дослідницька робота (НДР)	54-60
	Варіативна частина	54-60
Блок 3	Державна підсумкова атестація	6-9
Обсяг програми магістратури		120

*Одиниця вимірювання – залікова одиниця або кредитна година – умовна одиниця, що позначає щотижневе академічне навантаження студента. Вона містить як роботу з викладачем / науковим керівником, так і самостійні заняття. Певна кількість залікових годин присвоюється студенту після закінчення кожного семестру.

Додаток А.4

Таблиця А.4

**Перелік дисциплін в складі програми магістратури спеціальності
«44.03.03. Спеціальна (дефектологічна) освіта»**

Південний федеральний університет

№ п/п	Назва дисципліни
1	Історія та філософія спеціальної педагогіки та психології
2	Сучасні проблеми науки і спеціальної дефектологічної освіти
3	Іноземна мова
4	Основи організації науково-дослідної роботи
5	Методологія психолого-педагогічного дослідження
6	Проектування індивідуальних програм мовленнєвої терапії
7	Методика викладання спеціальних дисциплін у вузі
8	Медико-біологічні проблеми дефектології
9	Лингвістичні проблеми спеціальної педагогіки
10	Розвиток спеціальної освіти в Росії та за кордоном
11	Порівняльна спеціальна педагогіка
12	Логотерапія дизартрії та ринолалії
13	Логотерапія системних порушень мовлення
14	Логотерапія заїкуватості та порушення голосу
15	Методичний семінар 1: Сучасні проблеми функціональної діагностики та корекції у супроводі дітей з обмеженими можливостями здоров'я
16	Методичний семінар 2: Корекційна робота в інтерактивному розв'язковому середовищі
17	Методи нейрореабілітації в логопедії
18	Правові та економічні основи спеціальної та інклюзивної освіти
19	Логотерапія в ранньому віці
20	Логотерапевтична допомога особам з комплексними порушеннями розвитку
21	Клініко-логопедична діагностика та консультування осіб з мовленнєвими патологіями
22	Корекційно-логопедичний супровід дітей з порушеннями мовлення в умовах інклюзивного процесу
23	Клінічна генетика
24	Психогенетика
25	Психобіологія розвитку сенсорних та мовленнєвих систем
26	Психопатологія

У відповідності до ФДОС ВПО по напрямку підготовки «Спеціальна (дефектологічна) освіта» практика є обов'язковим розділом основної освітньої програми магістратури «Клінічна логопедія».

За даними напрямком підготовки передбачається наступні види практики: науково-дослідна, педагогічна. Вони представляють собою вид навчальних занять, безпосередньо орієнтованих на професійно-практичну підготовку навчаючих. Практики проводяться в освітніх структурах, структурах охорони здоров'я та соціальної захищеності, а також на кафедрах та лабораторіях Університету, що володіють необхідним кадровим і науково-технічним потенціалом.

Науково-дослідна практика проходить в 3 семестри протягом 14 тижнів на базі наукових лабораторій НОЦ «Діагностика. Розвиток. Корекція» з використанням діагностичного та реабілітаційного обладнання, включаючи обладнання на основі біологічної зворотної зв'язку. Зміст науково-дослідницької практики передбачає оволодіння методами та засобами збору, обробки та інтерпретації отриманих експериментальних даних, розробки та проведення наукових досліджень у галузі спеціальної освіти в процесі роботи над магістерською дисертацією.

Педагогічна практика проходить у 2 семестрі протягом 6 тижнів на базі загальноосвітніх навчальних закладів та закладів професійного навчання. Зміст педагогічної практики передбачає підготовку магістра до практичної діяльності в області професійного навчання, а також у галузі навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

Додаток А. 5

Таблиця А.5

**Перелік дисциплін навчального плану бакалаврату
спеціальності 5В010500 – Дефектологія
Костанайського державного педагогічного університету**

№ п/п	Назва дисципліни
Загальноосвітні дисципліни	
Обов'язковий компонент	
1	Історія Казахстану
2	Філософія
3	Казахський (російська) мова
4	Іноземна мова
5	Інформатика
6	Екологія
Професійноспрямовані та вибіркові дисципліни	
7	Педагогіка
8	Психологія
9	Історія спеціальної педагогіки
10	Сучасний казахський / російська мова
11	Вступ до спеціальності
12	Анатомія, фізіологія і патологія органів, слуху, мови, зору
13	Вікова фізіологія і шкільна гігієна
14	Основи невропатології
15	Психопатологія
16	Клінічні особливості розвитку дітей ОМЗ
17	Спеціальна педагогіка
18	Психолого-педагогічна діагностика дітей з ОМЗ
19	Організація роботи з реабілітації та соціальної адаптації осіб з ОМЗ
20	Основи логопедії
21	Психофізичний розвиток дітей зі складними порушеннями
22	Спеціальна психологія
23	Спеціальна дошкільна педагогіка
24	Науково-методичні основи навчання казахському (російської) мови дітей з ОМЗ
25	Спеціальна методика навчання математики дітей з ОМЗ
Додаткові види навчання (ДВН): практики	
26	Медико-педагогічна оцінка
27	Психолого-педагогічна оцінка
28	Навчальна оцінка
29	Організаційно-діагностична оцінка
30	Виробнича (педагогічна) оцінка
31	Виробнича (професійна) оцінка
Проміжний державний контроль (ПДК)	
Підсумкова державна атестація	
1	Державний іспит зі спеціальної педагогіки
2	Захист дипломної роботи або держіспит з ДС (за напрямом підготовки)

Додаток А.6

Таблиця А.6

Карагандинський державний університет ім. Є. О. Букетова
спеціальність 5В010500 – Дефектологія

Формуляри для опису	
Модуль 1	Загально-політичний
Модуль 2	Природничо-гуманітарний
Модуль 3	Мовно-професійний
Модуль 4	Психолого-педагогічний
Модуль 5	Медико-біологічний
Модуль 6	Професійний
Модуль 7	Спеціальні методики викладання
Модуль 8	Психолого-педагогічна реабілітація осіб з ОМЗ
Модуль 9	Логопедичний
Модуль 10	Соціальна інклюзія і інтеграція осіб з ОМЗ
Модуль 11	Додаткові види навчання
Модуль 12	Практика
Модуль 13	Підсумкова атестація

Додаток А. 7

Таблиця А.7

Костанайський державний педагогічний університет
(умови вступу)

Код спеціальності	5В010500
Назва спеціальності	Дефектологія
Ступень	Бакалавр освіти
Форма отримання освіти	очна, дистанційна
Строки навчання	очна 4 р., очна 3 р., очна 2 р., дистанційна 3 р., дистанційна 2 р.
Вступні іспити	1 Профільний предмет: Біологія 2 Профільний предмет: Географія

Зміст освітніх програм за спеціальністю 5В010500 – Дефектологія

Навчальний план підготовки фахівців за освітньою програмою за спеціальністю 5В010500 – «Дефектологія» передбачає широку загальноосвітню, загальнопедагогічну та спеціальну підготовку та пропонує наступні навчальні траєкторії: «Олігофренопедагог», «Логопед».

Загальноосвітня підготовка представлена обов'язковим компонентом: Історія Казахстану, Філософія, Казахська мова, Іноземна мова, Інформатика, Екологія і ін.

Психолого-педагогічна та професійна підготовка здійснюється на дисциплінах: спеціальна педагогіка, спеціальна психологія, інклюзивна освіта, основи логопедії, практична логопедія, психопатологія, невропатологія, клінічні особливості розвитку дітей з обмеженими можливостями, методика навчання рідної мови дітей з ОВ в спеціальній школі, методика навчання математики дітей з ОВ в спеціальній школі, теорія і методика виховної роботи в спеціальній школі тощо.

Додаткові види навчання: навчальна, педагогічна, виробнича практики, фізична культура.

Додаток А. 8

Таблиця А.8.1

Перелік дисциплін магістратури спеціальності 6М010500 – Дефектологія

Казахського державного жіночого педагогічного університету

1 семестр

Професійні обов'язкові дисципліни	
1	Історія науки і філософії
2	Іноземна мова
Спеціалізовані обов'язкові дисципліни	
1	Методологічні основи і методи наукових досліджень в спеціальній педагогіці і психології
2	Професійні елективні дисципліни

Таблиця А.8.2

2 семестр

Професійні обов'язкові дисципліни	
1	Педагогіка
2	Психологія
Спеціалізовані обов'язкові дисципліни	
1	Дослідницька практика

Таблиця А.8.3

3 семестр

Спеціалізовані елективні дисципліни	
1	Педагогічна практика
2	Зарубіжне наукове стажування

Таблиця А.8.4

4 семестр

Професійні обов'язкові дисципліни	
1	Дослідницька практика
2	Підсумкова атестація
3	Комплексний іспит
4	Захист магістерської дисертації

Додаток А. 9

Кентський державний університет

Коледж освіти, охорони здоров'я і соціальних служб

**Курс «Бакалавр наук мовної патології та аудіології» у 120 кредитів
для студентів**

Повний робочий день (мінімальний загальний термін кредиту: 120)

Ступінь бакалавра в області мовної патології та аудіології – це передпрофесійна програма, орієнтована на фундаментальні науки людського спілкування, а також на оцінку і лікування порушень комунікації. Ця програма забезпечує міцну основу для продовження навчання за ступеню магістра в області патології мови і мовлення або докторантури в області аудіології.

Навчальна програма об'єднує послідовність курсової роботи, призначену для забезпечення сильного гуманітарного фону і розуміння нормальних та непорядкованих аспектів процесу спілкування людини. Конкретна курсова робота включає в себе анатомію і фізіологію мовних і слухових механізмів, науку про мову, слухові науки, неврологію, фонетику, нормальну мову і розвиток мови, мовленнєві та мовні розлади, аудіометрію і відновлення слуху. *Speech-language pathology* повинні мати ступінь магістра, в той час як аудіологи мають докторський ступінь в області аудіології. Обидва вони працюють в самих різних умовах, включаючи реабілітаційні центри, лікарні, школи, громадські клініки, приватну практику, дослідні лабораторії і коледжі та університети.

Результати навчання програми

Випускники цієї програми зможуть:

- продемонструвати знання природи мовлення, мови і слуху та розладів у дітей і дорослих;
- продемонструвати диспозиції і навички, необхідні для успішного проходження *speech-language pathology*, аудіологів або інших фахівців у галузі охорони здоров'я та обслуговування людей;
- використовувати знання і навички, набуті під час їх попередньої програми навчання, щоб вступити до аспірантури в області *speech-language pathology*, аудіології або суміжних областях або прийняти вакансії в областях наук про здоров'я, або, пов'язаних з когнітивними науками, професіях.

Вартість навчання

18 714,00 дол. США на рік.

Коледж освіти, охорони здоров'я і соціальних служб

Курс «Бакалавр наук за американської мови жестів» у121 кредит

для студентів

Повний робочий день (мінімальний загальний термін кредиту: 121)

Ступінь бакалавра наук з американської мови жестів / англійської мови жестів надає можливість випускникам працювати з глухими і слабочуючими людьми як в освітніх, так і в громадських місцях, включаючи школи і університети, підприємства, медичні та психіатричні установи і служби соціального обслуговування, серед інших.

Курсова робота і інструктори, які пройшли національну атестацію, допомагають студентам розвивати навички перекладу, вільно володіти мовою і професійною етикою. Курсова робота охоплює моделі інтерпретації процесів та їх застосування; аналітичні підходи до професійного та етичного прийняття рішень; і інтерпретації порівняльного аналізу англійської та американської мов жестів за допомогою вивчення лінгвістики, дискурсивних структур і особливостей, прагматики та соціолінгвістики. Студенти вивчають стратегії самооцінки для навчання протягом усього життя і отримують 500 годин практичного досвіду і досвід роботи з наставниками-перекладачами.

Випускники можуть подати заявку на отримання ліцензії від штату Огайо, щоб інтерпретувати їх від дошкільного до 12 класу. Вони також мають підготовку до Національної сертифікації перекладачів (NIC) і Оцінці ефективності навчання перекладачів (EIPA).

Результати навчання програми

Випускники програми зможуть зробити наступне:

- володіють сумірною компетенцією з усної і писемної англійської, американської мови жестів;
- ефективно інтерпретують різноманітні тексти з різних жанрів і мовних уподобань між англійською і американською мовами жестів;
- мають цінувати різноманітних споживачів, з якими вони працюють, а також мови і культури;
- мають приймати відповідні етичні та ефективні рішення, як в практичних, так і в автентичних ситуаціях;
- мають бути мотивовані навчатись і готові адаптуватись до мінливих ситуацій;

- мають вмiти чiтко розумiти теорiю i практику;
- мають розумiти рiзні спецiалiзацiї.

Вартiсть навчання

18 714,00 дол. США на рiк.

Коледж освіти, охорони здоров'я i соцiальних служб
Курс «Бакалавр наук з освіти в галузi iнтегрованого мовного мистецтва» у 120 кредитiв для студентiв

Навчання за програмою ступеня бакалавра в галузi освіти в областi iнтегрованого мовного мистецтва готує студентiв вчителiв в областi iнтегрованого мовного мистецтва (читання, письмо, розмова i слухання) для сьомих-дванадцятих класiв. Поєднання курсiв змiсту i методiв забезпечує мiцну основу для випускникiв програми, якi будуть мати лiцензiю на вивчення англiйської мовою мистецтва, журналістики, комунікації та театру (тi, хто має лiцензiю в Огайо в iнтегрованих мовних мистецтвах, можуть викладати театральне мистецтво тiльки для смих i восьмих класiв). Програма пропонує унiкальний курс, присвячений навчанню роботи з новими медiа.

Кентський державний унiверситет

Курс «Магістр мистецтв в галузi мовної патологiї» у 43 кредита студентiв

Навчання за програмою ступеня магістра в галузi мовної патологiї дозволяє пiдготувати компетентних speech-language pathology, здатних критично оцiнювати порушення комунікації i методи, якi мають бути використанi в абiлітацiї i реабiлітацiї цих розладiв.

Випускники цiєї програми зможуть:

- продемонструвати навички усного та писемного спілкування, необхідні для ефективного обміну знаннями та взаємодії з рiзними групами населення (вiк, культура, iнвалiднiсть);

- продемонструвати здатність збирати, аналізувати, синтезувати і застосовувати дослідження і дані про природу, профілактику, діагностику та лікування порушень комунікації протягом усього життя і в різних культурах;
- продемонструвати компетентність в здатності брати участь в розробці і здійсненні планів досліджень і етичних профілактичних, оціночних, діагностичних і лікувальних заходів для людей з різними порушеннями комунікації протягом усього життя.

Курс «Доктор(PhD) філософських наук в галузі мовної та мовленнєвої патології» у 75 кредитів для аспірантів

Повний робочий день (мінімальний загальний термін кредиту: 75)

Навчання за програмою ступеня доктор філософії в галузі speech-language pathology надає аспіранту ґрунтовні теоретичні знання та дослідницькі компетенції в процесах комунікації і / або порушеннях і ідеально підходить для тих, хто цікавиться академічною та дослідницькою кар'єрою в області комунікаційних наук.

Випускники цієї програми можуть:

- розробляти, впроваджувати і оцінювати лінії індивідуальних і спільних досліджень;
- навчатись в клінічному і / або дидактичному контексті.

Вартість навчання

21 524,00 дол. США на рік.

Додаток А. 10

Таблиця А.10.1

Обов'язкові курси для студентів денної форми навчання

№ п/п	Назва початкової дисципліни	Кількість кредитів
1	Статистичні концепції з додатками /Статистика поведінкової науки	3/3
2	Фонетика	3
3	Введення в порушення комунікації	3
4	Введення в аудіологію	3
5	Американська мова жестів I	4
6	Клінічні методи при порушеннях комунікації	3
7	Розвиток мовлення і мови	3
8	Анатомія і фізіологія механізму мови і слуху	3
9	Основні порушення мовлення і мови	3
10	Клінічна практика в області speech-language pathology	1
11	Відмінності в діалекті в школах	3
12	Aural Rehabilitation	3
13	Аудіометрія SPH 482	3
14	Наука про мову і слух	3
15	Клінічна практика в аудіології	1
Всього		43

Таблиця А.10.2

Обов'язкові курси

№ п/п	Назва початкової дисципліни	Кількість кредитів
1	Фонетика	3
2	Розвиток мови і мовлення	3
3	Введення в порушення комунікації	3
4	Введення в аудіологію	3
Всього		12

Таблиця А.10.3

Два додаткових курси за вибором: (6 кредитних годин)

№ п/п	Назва початкової дисципліни	Кількість кредитів
1	Анатомія і фізіологія механізму мови і слуху	3
2	Розвиток мови і мовлення	3
3	Відмінності в діалекті в школах	3
4	Аудіометрія	3
5	Наука про мовлення	3

Вимоги до програми MS (магістр speech-language pathology)**Вимоги до випускників: потрібно 36 кредитів у семестру**

№ п/п	Назва навчальної дисципліни	Кількість кредитів
<i>Тематичні курси</i>		
1	Основи досліджень	3
2	Дисфагія	4
3	Діагностичні методи SPH 522	3
4	Порушення мовлення	2
5	Порушення голосу	3
6	Порушення нейрогенного зв'язку	4
7	Розлади, їх види	3
8	Фонологічні і артикуляторні розлади	3
9	Поглиблений курс розладів мовлення	4
10	Поведінкова неврологія	3
<i>Практика</i>		
11	Практика у Speech and Language	1-6
12	Практика в області аудіології або Удосконалена практика у відновленні слуху	1/1
<i>Всебічний іспит або тест (повний один варіант)</i>		
13	Комплексна експертиза або Тести	1/1-3
<i>Факультативи для навчання на отримання ліцензії</i>		
14	Організація і управління програмою апарату державної школи	3
15	Діалектичні відмінності в школах	3
16	Практика в області мовлення і слухової терапії	4-8

Додаток А.11**Акредитація університетів****Класифікація: Кваліфікація**

– нові курси, вперше вимагають акредитації, але ще не пройшли оцінку акредитації. Колеги випускників протягом цього кваліфікаційного періоду не мають права на членство в Асоціації.

Класифікація: Повна

– повна акредитація присуджується, коли є свідчення того, що учні досягають стандартів початкового рівня, зазначених в Професійних стандартах на основі компетенцій (CBOS), і що в програмі є належне врядування, планування та аналіз навчальних програм, ресурси і кадровий профіль для підтримки стандартів. Максимальний термін акредитації п'яти років з річними вимогами до звітності і обов'язковим попереднім повідомленням про можливі зміни курсу.

Класифікація: Попередня

– попередня акредитація присуджується, коли курс пройшов акредитацію в перший раз. Нові курси повинні були отримати попередній статус акредитації до того, як перша когорта закінчиться, щоб ця когорта мала право на членство в Асоціації.

Класифікація: *Умовна*

– акредитація присуджується, коли курс, який раніше мав повну або тимчасову акредитацію, згодом не відповідає вимогам акредитації протягом терміну акредитації або під час повторної акредитації. Асоціація встановить дату, з якої повинні бути виконані зазначені умови. Це повинно бути протягом двох років. Якщо університет не дотримується зазначені вимоги, акредитація може бути утримана або припинена.

Класифікація: *не акредитована*

– курс, який не відповідає вимогам статусу акредитації.

Кожен університет має свої власні попередні умови. Абітурієнту потрібно зв'язатися з університетами, в яких він зацікавлений безпосередньо, щоб дізнатися їхні вимоги до в'їзду, бали за вхід (якщо є) і чи отримає абітурієнт кредит для попереднього дослідження. за дітьми

Додаток А. 12

Таблиця А.12.1

Типова навчальна програма курсу, який містить 96 кредитів

Перший рік навчання

№	Тематичний код	Кількість кредитів
<i>Календар осіннього семестру</i>		
1	Практика, заснована на фактичних даних в області патології мовлення	6
2	Основи мовленнєвої патології	6
3	Порушення мовлення у дітей	6
4	Порушення мови у дітей	6
<i>Календар весняного семестру</i>		
5	Дослідницький проект в області патології мовлення	6
6	Додаткова і альтернативна комунікація	6
7	Розлади ковтання	6
8	Мовленнєва патологія. Клінічна практика	1-6

Другий рік навчання

№	Тематичний код	Кількість кредитів
<i>Календар осіннього семестру</i>		
1	Огляд літератури в області патології мовлення	6
2	Заїкання	6
3	Придбана інвалідність, спілкування у дорослих	6
4	Мовленнєва патологія. Клінічна практика	2-6
<i>Календар весняного семестру</i>		
5	Порушення мовлення	6
6	Інтегрована практика в області патології мовлення	6
7	Мовленнєва патологія. Клінічна практика	3-6
Вибрати 6 кредитів з наступного		
	Дослідницький проект в області патології мовлення	6
	Соціальні медіа в мовленнєвій патології	6

Додаток А. 13**Асоціації, які визнані у Австралії Speech pathology Association of Australia**

Американська асоціація з вивчення мови і мовлення (ASHA) – Сертифікат клінічної компетентності – Мовна патологія (CCC-SLP)

Мова мовлення і аудіологія Канада (SAC) – Клінічно сертифікований мовної мову-патологоанатом (S-LP (C))

Королівський коледж мовних і мовленнєвих терапевтів (RCSLT) – Сертифікований член (Cert MRCSLT)

Ірландська асоціація мовних і мовленнєвих терапевтів (IASLT) – Дійсний член

Нової Зеландії Асоціація терапевтів мовлення та мови (NZSLTA) – Дійсний член (за винятком тих, хто закінчив до 1993 року, які не можуть подати заявку за цією угодою).

Додаток А. 14

Програма навчання Школи комунікаційних наук і розладів

Студенти повинні виконати всі вимоги до курсу, щоб отримати вищу освіту. Всі учні зараховуються за умови заздалегідь затвердженого певного навчального плану на кожний термін.

Таблиця А.14.1

Програма першого курсу

№	Код	Назва дисципліни
<i>Осінні курси – з вересня по грудень</i>		
1	CSD 9520	Введення в професійну практику
2	CSD 9600	Практика з наставником
3	CSD 9610	Анатомія і фізіологія
4	CSD 9620	Клінічні застосування анатомії і фізіології
5	CSD 961	Клінічна фонетика і клінічна транскрипція мови
6	CSD 961	Розлади волі і клінічна практика
7	CSD 9613	Вивчення мови і мовлення: основи і клінічні практики
8	CSD 9615	Наука про мовлення і мову
9	CSD 9625	Клінічна практика в мовній науці
10	CSD 9626	Клінічна практика в професійній практиці
<i>Зимові курси – з січня по квітень</i>		
12	CSD 9600	Практика з наставником
13	CSD 9601	Практика в області мовленнєво-мовної патології
14	CSD 9617	Придбані розлади мови
15	CSD 9627	Клінічна практика при порушеннях мовлення
16	CSD 9618	Порушення розвитку мовлення
17	CSD 9628	Клінічна практика при порушеннях мовлення
18	CSD 9619	Порушення розвитку мовлення
19	CSD 9629	Клінічна практика з розвитку мовлення
20	CSD 9633	Порушення ковтання і дисфагія
21	CSD 9643	Клінічна практика при порушенні ковтання і дисфагії
<i>Весняні / літні курси – з травня по липень</i>		
22	CSD 9602	Практика в області мовленнєво-мовної патології II
23	CSD 9603	Практика в області мовленнєво-мовної патології III
24	CSD 9631	Голос
25	CSD 9641	Клінічна практика при порушеннях мовлення
26	CSD 9639	Практика, заснована на фактичних даних (онлайн-компонент)

Програма другого курсу

№	Код	Назва дисципліни
<i>Осінні курси – з вересня по грудень</i>		
1	CSD 9604	Практика в області мовленнєво-мовної патології
2	CSD 9630	Неврологічні розлади мовлення
3	CSD 9640	Клінічна практика при неврологічному розладі мовлення
4	CSD 9632	Аудіологія і слуховий апарат для SLP
5	CSD 9642	Клінічна практика в області аудіології і слухових технологій
6	CSD 9636	Питання професійної практики
7	CSD 9637	ААС і інші спеціальні теми в SLP
8	CSD 9638	Порушення розвитку мовлення
9	CSD 9648	Клінічна практика при порушеннях мовленнєвого розвитку II
10	CSD 9649	Практика, заснована на фактичних даних: принципи та методи
<i>Зимові курси – з січня по квітень</i>		
12	CSD 9605	Практика в області мовленнєво-мовної патології
13	CSD 9634	Абілітація для SLP
14	CSD 9635	Консультування
15	CSD 9637	ААС і інші спеціальні теми в SLP
16	CSD 9649	Практика, заснована на фактичних даних: принципи та методи
17	CSD 9650	Резонансні розлади
<i>Весняні / літні курси – з травня по липень</i>		
18	CSD 9606	Практика в області мовленнєво-мовної патології
19	CSD 9607	Практика в галузі мовленнєвої патології (необов'язково)
19		Семінар за вибором (необов'язково)

Додаток А. 15

Таблиця А.15

**Перелік дисциплін, з навчального плану спеціальності
016 спеціальна освіта
Комунальний заклад «Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія»**

№	Назва дисципліни
1	Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта»
2	Клініка інтелектуальних порушень
3	Логопедія
4	Неврологічні основи логопедії
5	Спеціальна психологія
6	Основи теорії і практики логодидактики
7	Логопсихологія
8	Логоритміка з методикою
9	Спеціальна педагогіка
10	Ігри в логопедичній роботі
11	Спецметодика математики
12	Спецметодика української мови
13	Спецметодика зміцнення здоров'я та фізичного виховання
14	Спецметодика «Я і Україна»
15	Теорія і методика виховання дітей із порушеннями мовлення
16	Сенсорне виховання дітей із порушеннями психофізичного розвитку
17	Дизонтогенез психічного розвитку
18	Нейропсихологія
19	Фізична реабілітація осіб із тяжкими порушеннями мовлення
20	Основи інклюзивної педагогіки
21	Корекційно-реабілітаційні служби
22	Спеціальна дошкільна педагогіка
23	Мовленнєві та сенсорні системи
24	Спецметодика ігрової діяльності
25	Логопедичний масаж
26	Основи аутопедагогіки
27	Реабілітаційний тренінг
28	Дитяча практична психологія
29	Психологічний супровід інклюзивної освіти
30	Організація роботи психолога з дітьми із особливими потребами
31	Психологія усвідомленого батьківства
32	Пропедевтична волонтерська (безвідривна) практика
33	Логопедична практика
34	Педагогічна практика
35	Організація логопедичної роботи в системі освіти
36	Сенсорне виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку
37	Дитяча практична психологія
38	Тренінг особистісного зростання
39	Організація психологічної служби в спеціалізованих закладах
40	Психологія усвідомленого батьківства
41	Психологія сімейного виховання

Додаток А. 16

Таблиця А.16

**Перелік компонентів освітньо-професійної програми першого
(бакалаврського) рівня освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта
Ужгородського національного університету**

№	Назва дисципліни
<i>Обов'язкові компоненти освітньо-професійної програми</i>	
<i>Цикл загальної підготовки</i>	
1	Ділова українська мова
2	Іноземна мова (за професійним спрямуванням)
3	Історія та культура України
4	Педагогіка з історією педагогіки
5	Філософія
6	Анатомія, фізіологія, патологія дітей з основами валеології
7	Основи генетики
8	Гігієна дітей та підлітків
9	Психологія
10	Основи охорони праці / Безпека життєдіяльності
<i>Цикл професійної підготовки</i>	
11	Вступ до спеціальності
12	Психопатологія
13	Невропатологія
14	Клініка інтелектуальних порушень
15	Рухливі ігри з дітьми з особливостями психофізичного розвитку
16	Культура і техніка мовлення корекційного педагога
17	Історія корекційної психопедагогіки
18	Корекційна психопедагогіка
19	Спеціальна психологія
20	Логопсихологія
21	Спецметодика дошкільного виховання
22	Спецметодика початкового навчання
23	Спецметодика української мови
24	Спецметодика математики
25	Спецметодика географії
26	Спецметодика історії
27	Спецметодика фізичного виховання
28	Спецметодика ручної праці та образотворчої діяльності
29	Спецметодика побутової хімії і фізики
30	Логопедія з практикумом
31	Навчальна практика пропедевтична волонтерська
32	Навчальна практика у спецгрупах дошкільних навчальних закладів
33	Навчальна практика у початкових класах спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів

Продовження Таблиці А.16

№	Назва дисципліни
34	Навчальна практика у спецшколах, спецкласах та інклюзивних класах загальноосвітніх навчальних закладів
35	Педагогічна практика з основ здоров'я у загальноосвітньому навчальному закладі
36	Педагогічна практика у спецшколах, спецкласах та інклюзивних класах загальноосвітніх навчальних закладів
37	Педагогічна практика у спецгрупах дошкільних навчальних закладів
38	Курсова робота з корекційної психопедагогіки або логопедії
39	Курсова робота зі спеціальних методик викладання предметів (за вибором студента)
40	Методика викладання основ здоров'я / Основи здорового способу життя з методикою викладання
41	Інформаційні технології та технічні засоби корекційного навчання / Комп'ютерна техніка та методи математичної
42	Основи науково-дослідної роботи / Науково-теоретичні основи спеціальної освіти
43	Мовленнєві та сенсорні системи та їх порушення/ Неврологічні основи логопедії
44	Соціально-правове забезпечення системи корекційної освіти / Соціальна відповідальність у спецосвіті
45	Педагогічна майстерність корекційного педагога / Професійна діяльність та особистість корекційного педагога
46	Методика організації виховної та профорієнтаційної роботи у спеціальних освітніх закладах / Корекційна андрогогіка
47	Психолого-педагогічна діагностика та вивчення дітей з порушенням психофізичного розвитку / Психологопедагогічна діагностика та відбір у спецзаклади
48	Спецметодика музичного виховання / Корекційна ритміка
49	Корекційна робота при комплексних порушеннях психофізичного розвитку / Спецметодика роботи гувернера-дефектолога. Діловодство корекційного педагога
50	Артикуляційна гімнастика та логопедичний масаж / Ігри в логопедичній роботі
51	Спецметодика природознавства / Спецметодика «Я і Україна»
52	Сучасна система освітньо-корекційних послуг / Корекційно-реабілітаційні служби / Новітні здоров'язбережувальні технології в спецзакладах / Моделі та технології соціально-реабілітаційної роботи
53	Спецметодика соціально-побутової орієнтації / Основи соціалізації осіб з особливостями інтелектуального розвитку
54	Діагностика та корекція розладів спектру аутизму / Навчання і виховання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату
55	Психокорекція порушень дітей з інтелектуальною недостатністю / Сутність корекційної допомоги дітям з важким та глибоким ступенем порушення інтелекту
56	Основи інтеграції та інклюзії / Інклюзивне навчання в системі

ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ: 240 кредитів

Додаток А. 17

**Перелік навчальних дисциплін для здобувачів освіти першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності
016 Спеціальна освіта
державного закладу «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

Таблиця А.17

№	Назва дисципліни
1	Психосоціальний розвиток дитини
2	Основи корекційної педагогіки
3	Дошкільна корекційна педагогіка
4	Основи спеціальної психології
5	Психологія дітей з сенсорними, руховими і інтелектуальними порушеннями
6	Логопсихологія
7	Клініка інтелектуальних порушень
8	Олігофренопедагогіка
9	Спеціальна психодіагностика
10	Спеціальна психокорекція
11	Патопсихологія і психопатологія
12	Спеціальна методика формування елементарних математичних уявлень дошкільників
13	Спеціальна методика розвитку мовлення дошкільників
14	Спеціальна методика навчання художньої діяльності дошкільників
15	Методика корекційного фізичного виховання дошкільників
16	Спеціальна методика ознайомлення з навколишнім середовищем дошкільників
17	Спеціальна методика розвитку соціально-побутового орієнтування дошкільників
18	Методика роботи з дітьми з тяжкими порушеннями психофізичного розвитку
19	Логопедія
20	Логодидактика
21	Методика роботи логопеда
22	Нврологічні основи логопедії
23	Логоритміка
24	Методика відбору дітей у логопедичні установи
25	Методика роботи з дітьми з тяжкими мовленнєвими порушеннями
26	Методика навчання дітей з мовленнєвими порушеннями в умовах дошкільного навчального закладу
27	Сучасні технології логопедичної роботи
28	Інклюзивна і інтегрована моделі навчання в закладах освіти

Додаток А.18

VI. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЇХ ОБ'ЄГ У КРЕДИТАХ СКТС ТА ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИВЧЕННЯ

6.1.Перелік компонент ОП

240 кредитів СКТС, термін навчання 3 роки 10 місяців

Назва дисципліни	Обсяг кредитів СКТС	Послідовність вивчення (семестр)
I Цикл загальної підготовки		
1. Обов'язковий дисципліни		
1.1 Фізична культура	позакредитна	1,2,3,4,5,6,7,8
1.2 Філософія	3,0	3
1.3 Екологія	3,0	2
1.4 Основи медичних знань та генетики	4,0	2
1.5 Анатомія, фізіологія, патологія дітей з основами валеології та еволюція нервової системи людини	4,0	1
1.6 Інформаційні технології та технічні засоби корекційного навчання	4,0	1
2.1 Вибіркові компоненти (дисципліни самостійного вибору факультету)		
2.1.1в Безпека життєдіяльності та охорона праці	2,0	6
2.2 Вибіркові компоненти (дисципліни вільного вибору студента)		
Вільний вибір з переліку:		
Перелік дисциплін, що формують компетентності з української мови		
2.2.1.1в Українська мова (за професійним спрямуванням)	3,0	1
2.2.1.2в Культура і стилістика української фахової мови		
2.2.1.3в Мовленнєва компетенція професійно орієнтованої особистості		
2.2.1.4в Українське ділове мовлення		
Перелік дисциплін, що формують компетентності з історії та культури України		
2.2.2.1а Історія України	3,0	2
2.2.2.2а Історія українського суспільства		
2.2.2.3в Українська культура як світової феномен		
2.2.2.4в Українська культура в контексті світової культури		
2.2.2.5в Історія української культури		
2.2.2.6в Історія та культура України		
Перелік дисциплін, що формують компетентності з іноземної мови		
2.2.3в Іноземна мова (англійська, німецька, французька)	6,0	1,2
Перелік дисциплін, що формують інші гуманітарні та соціально-економічні компетентності		
Дисципліна 1	3,0	3
Дисципліна 2	3,0	4
2.2.4.1в Політологія	3,0	4
2.2.4.2в Соціологія		
2.2.4.3в Основи економіки		
2.2.4.4в Вибрані розділи трудового права		
2.2.4.5в Правознавство		
2.2.4.6в Релігієзнавство		
2.2.4.7в Основи медичних знань		

Перелік дисциплін загальної підготовки			
2.2.5.1в Історія цивілізацій	3,0	4	
2.2.5.2в Історія національної освіти та педагогічної думки в Україні			
2.2.5.3в Соціологія дитинства			
II Цикл професійної підготовки			
3. Обов'язковий дисципліни			
3.1 Психологія	8,0	1,2	
3.2 Педагогіка	11,0	1,2	
3.3 Педагогічна творчість	4,0	3	
3.4 Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта», педагогічна деонтологія	3,0	1	
3.5 Психолого-педагогічна діагностика та вибір дітей до спецкласів	3,0	7	
3.6 Дитяча література	4,0	4	
3.7 Невропатологія	3,0	3	
3.8 Психопатологія	3,0	7	
3.9 Клініка інтелектуальних порушень	4,0	5	
3.10 Спеціальна психологія	6,0	3	
3.11 Корекційна психопедагогіка	7,0	8	
3.12 Ручна праця та образотворча діяльність з методикою	6,0	6	
3.13 Логоритміка	3,0	8	
3.14 Логопедія з практикомом	25,0	3,4,5,6,7,8	
3.15 Гігієна дітей та підлітків в системі спеціальної освіти	3,0	4	
Спеціальні методики:			
3.16.1 Спеціальна методика з соціально-побутової орієнтації	3,0	5	
3.16.2 Спеціальна методика з української мови	5,0	5	
3.16.3 Спеціальна методика з математики	5,0	6	
3.16.4 Спеціальна методика з історії	3,0	7	
3.16.5 Спеціальна методика з дошкільного виховання	3,0	7	
3.16.6 Спеціальна методика з географії та природознавства	5,0	7	
3.17 Навчальна практика: волонтерська	3,0	6	
3.18 Виробнича практика: педагогічна	6,0	8	
3.19 Атестація	3,0	8	
4. Вибіркові компоненти (дисципліни самостійного вибору факультету)			
4.1в Клінічна психологія	3,0	6	
4.2в Психодіагностика	3,0	5	
4.3в Риторика, культура мовлення корекційного педагога	4,0	3	
4.4в Спецметодика роботи гувернера-дефектолога	4,0	2	
4.5в Соціально-педагогічні основи волонтерської діяльності	4,0	2	
4.6в Основи інклюзивного навчання	4,0	4	
4.7в Соціальна педагогіка	3,0	8	
4.8в Курсова робота 1	3,0	4	
4.9в Курсова робота 2	3,0	6	
5. Вибіркові компоненти (дисципліни вільного вибору студента)			
Вільний вибір з переліку:			
Перелік дисциплін професійної підготовки №1			

5.1.1в Спецметодика роботи з дітьми-сиротами	3,0	3	
5.1.2в Методи соціально-педагогічних досліджень			
Перелік дисциплін професійної підготовки №2			
5.2.1в Основи сексології	3,0	4	
5.2.2в Психологічні аспекти досягнення життєвого успіху			
Перелік дисциплін професійної підготовки №3			
5.3.1в Техніка мовлення корекційного педагога	3,0	5	
5.3.2в Психологія переговорного процесу			
Перелік дисциплін професійної підготовки №4			
5.4.1в Спецпрактикум зі спеціальної педагогіки	6,0	6	
5.4.2в Основи соціалізації осіб з інтелектуальною недостатністю			
Перелік дисциплін професійної підготовки №5			
5.5.1в Основи теорії мовленнєвої комунікації	3,0	5	
5.5.2в Мовленнєві системи та їх порушення			
Перелік дисциплін професійної підготовки №6			
5.6.1в Психодіагностична робота корекційного педагога	3,0	5	
5.6.2в Моделі та технології соціально-реабілітаційної роботи			
Перелік дисциплін професійної підготовки №7			
5.7.1в Спецпрактикум зі спеціальної психології	4,0	7	
5.7.2в Спецпрактикум з дитячої клінічної психології			
5.7.3в Розвиток зв'язного мовлення дітей з типовими порушеннями мовлення			
5.7.4в Основи тифлопедагогіки			
5.7.5в Технології навчання дітей з РАС			
Перелік дисциплін професійної підготовки №8			
5.8.1в Основи сурдопедагогіки	4,0	8	
5.8.2в Логопедична робота з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку			
5.8.3в Педагогічні арт-технології у спеціальній освіті			
5.8.4в Менеджмент в освіті			
Перелік дисциплін професійної підготовки №9			
5.9.1в Життєві кризи особистості	3,0	7	
5.9.2в Соціальний захист осіб з порушеннями психофізичного розвитку			
5.9.3в Артметоди в інклюзивному вихованні середовища			
5.9.4в Логопедичні ігри			
5.9.5в Педагогіка здоров'я			
5.9.6в Фізична культура			
Перелік дисциплін професійної підготовки №10			
5.10.1в Профорієнтаційна робота в закладах спеціальної освіти	4,0	8	
5.10.2в Корекційно-реабілітаційні служби			
5.10.3в Інновації в освіті			
5.10.4в Соціально-педагогічний супровід сім'ї, що виховує дитину з особливими освітніми потребами			
5.10.5в Реабілітаційна педагогіка			

Рис. А.18.1. Скриншот з освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Додаток Б

Сучасний стан професійної підготовки студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта, майбутніх вчителів-логопедів, щодо застосування адаптованих фізичних вправ

Додаток Б.1

Анкета для майбутніх вчителів-логопедів щодо аналізу сучасного стану професійної підготовки студентів спеціальності 016 Спеціальна освіта, майбутніх вчителів-логопедів, щодо застосування адаптованих фізичних вправ

Шановні студенти – майбутні вчителі-логопеди!

Просимо надати Ваші відповіді на запитання та поставити позначку біля одного із варіантів відповіді

За бажанням: П І студента _____
Назва ЗВО _____

1. Чи володієте Ви знаннями з основних моральних норм, етичних та етикетних правил?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

2. Чи володієте Ви знаннями про власні функціональні обов'язки під час професійно-корекційної діяльності?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

3. Чи володієте Ви знаннями про найвидатніші здобутки світової і вітчизняної культури?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

4. Чи володієте Ви знаннями про нормативно-правові основи спеціальності «Спеціальна освіта»?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

5. Чи володієте Ви знаннями про організаційну, діагностичну, реабілітаційну, абілітаційну і корекційну роботу в освітньо-професійному середовищі?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

6. Чи володієте Ви вмінням постійно збагачувати власне мовлення, налагоджувати професійну і корекційно-педагогічну комунікацію?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

7. Чи володієте Ви вмінням застосовувати інформаційно-комунікативні технології у професійній діяльності?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

8. Чи володієте Ви знаннями провідних гуманістичних зарубіжних і вітчизняних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з особливими освітніми потребами?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

9. Чи володієте Ви психолого-педагогічними, корекційно-методичними знаннями і вміннями відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з особливими освітніми потребами?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

10. Чи володієте Ви критичним мисленням під час використання різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

11. Чи володієте Ви вмінням продумано й виважено будувати процес корекційно-педагогічного спілкування ?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

12. Чи володієте Ви знаннями методологічних та психолого-педагогічних основ корекційної роботи при різних психофізичних порушеннях у осіб з особливими освітніми потребами?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

13. Чи володієте Ви знаннями основних видів і технологічних підходів до планування власної корекційно-педагогічної діяльності?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

14. Чи володієте Ви знаннями про важливість фізичних вправ як складової корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

15. Чи володієте Ви знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ (спеціальні комплекси вправ за віком) під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Таблиця Б.1.1

**Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо знань з
основних моральних норм, етичних та етикетних правил (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	64,8	1,4	31	2,8
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	84,4	0	15,6	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	86	0	14	0
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	55,6	0	44,4	0
Запорізький національний технічний університет	82	0	18	0
Загальний показник	74,56	0,28	24,6	0,56

Таблиця Б.1.2

**Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо знань про
власні функціональні обов'язки під час професійно-корекційної
діяльності (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	69	1,4	28,2	1,4
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	69	0	31	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	75,4	0	24,6	0
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	88,9	0	11,1	0
Запорізький національний технічний університет	70	0	30	0
Загальний показник	74,46	0,28	24,98	0,28

Таблиця Б.1.3

**Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо знань про
найвидатніші здобутки світової і вітчизняної культури (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	31	2,8	53,5	12,7
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	33,4	4,4	57,8	4,4
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	24,6	3,5	68,4	3,5
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	0	11,1	88,9	0
Запорізький національний технічний університет	12	4	82	2
Загальний показник	20,2	5,16	70,12	4,52

Таблиця Б.1.4

**Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо знань про
нормативно-правові основи спеціальності 016 Спеціальна освіта (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	52,1	1,4	45,1	1,4
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	53,3	2,2	37,8	6,7
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	50,9	0	47,4	1,7
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	44,4	0	55,6	0
Запорізький національний технічний університет	42	0	54	4
Загальний показник	48,54	0,72	47,98	2,76

Таблиця Б.1.5

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо знань про організаційну, діагностичну, реабілітаційну, абілітаційну і корекційну роботу в освітньо-професійному середовищі (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	49,3	0	43,7	7
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	64,4	4,4	31,2	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	58	0	35	7
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	78	0	22	0
Запорізький національний технічний університет	34	0	50	16
Загальний показник	56,74	0,88	36,38	6

Таблиця Б.1.6

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо вмінь постійно збагачувати власне мовлення, налагоджувати професійну і корекційно-педагогічну комунікацію (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	69	2,8	22,6	5,6
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	75,6	0	20	4,4
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	70,2	0	26,3	3,5
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	100	0	0	0
Запорізький національний технічний університет	74	0	26	0
Загальний показник	77,76	0,56	18,98	2,7

Таблиця Б.1.7

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо вмінь застосовувати інформаційно-комунікативні технології у професійній діяльності (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	59,2	2,8	36,6	1,4
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	62,2	6,7	31,1	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	68,4	0	31,6	0
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	88,9	0	11,1	0
Запорізький національний технічний університет	68	6	26	0
Загальний показник	69,34	3,1	27,28	0,28

Таблиця Б.1.8

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо знання провідних гуманістичних зарубіжних і вітчизняних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з особливими освітніми потребами (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	39,4	2,8	53,6	4,2
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	42,2	6,7	48,9	2,2
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	28,1	0	68,4	3,5
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	22,2	0	77,8	0
Запорізький національний технічний університет	8	8	70	14
Загальний показник	27,98	3,5	63,74	4,78

Таблиця Б.1.9

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо володіння психолого-педагогічними, корекційно-методичними знаннями і вміннями відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з особливими освітніми потребами (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	46,5	1,4	40,8	11,3
Дніпровський національний університет імені Олеса Гончара	73,4	4,4	17,8	4,4
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	50,9	0	42,1	7
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	88,9	0	11,1	0
Запорізький національний технічний університет	40	6	52	2
Загальний показник	59,94	2,36	32,76	4,94

Таблиця Б.1.10

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо володіння критичним мисленням під час використання різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	56,3	1,4	28,2	14,1
Дніпровський національний університет імені Олеса Гончара	60	0	33,3	6,7
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	49,1	1,8	49,1	0
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	55,6	11,1	33,3	0
Запорізький національний технічний університет	50	0	46	4
Загальний показник	54,2	2,86	37,98	4,96

Таблиця Б.1.11

**Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо володіння
вмінням продумано й виважено будувати процес корекційно-
педагогічного спілкування (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	64,8	2,8	25,4	7
Дніпровський національний університет імені Олеса Гончара	68,9	4,4	22,3	4,4
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	45,6	1,8	36,8	15,8
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	66,7	0	33,3	0
Запорізький національний технічний університет	54	4	40	2
Загальний показник	60	2,6	31,56	5,84

Таблиця Б.1.12

**Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо володіння
знаннями методологічних та психолого-педагогічних основ корекційної
роботи при різних психофізичних порушеннях у осіб з особливими
освітніми потребами (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	56,3	2,8	35,3	5,6
Дніпровський національний університет імені Олеса Гончара	53,3	2,2	37,8	6,7
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	40,4	0	43,8	15,8
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	88,9	0	11,1	0
Запорізький національний технічний університет	32	0	68	0
Загальний показник	54,18	1	39,2	5,62

Таблиця Б.1.13

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо володіння знаннями основних видів і технологічних підходів до планування власної корекційно-педагогічної діяльності (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	38	4,2	52,2	5,6
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	48,9	2,2	46,7	2,2
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	42,1	1,8	45,6	10,5
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	55,6	0	44,4	0
Запорізький національний технічний університет	30	0	70	0
Загальний показник	42,92	1,64	51,78	3,66

Таблиця Б.1.14

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо володіння знаннями про важливість фізичних вправ як складової корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	60,6	5,6	29,6	4,2
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	73,3	2,2	24,5	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	70,1	1,8	26,3	1,8
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	88,9	0	11,1	0
Запорізький національний технічний університет	46	4	50	0
Загальний показник	67,78	2,72	28,3	1,2

Результати відповідей майбутніх вчителів-логопедів щодо володіння знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ (спеціальні комплекси вправ за віком) під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	7	1,4	71,8	19,8
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	4,4	2,2	77,8	15,6
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	5,3	3,5	82,5	8,7.
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»	11,1	0	88,9	0
Запорізький національний технічний університет	4	4	86	6
Загальний показник	6,36	2,22	81,4	10,02

Додаток Б. 2

Анкета для викладачів закладів вищої освіти щодо аналізу сучасного стану професійної підготовки студентів спеціальності 016

Спеціальна освіта, майбутніх вчителів-логопедів,

щодо застосування адаптованих фізичних вправ

Шановні викладачі закладів вищої освіти!

Просимо надати Ваші відповіді на запитання та поставити позначку біля одного із варіантів відповіді.

За бажанням: П І Б викладача _____

Назва ЗВО _____

1. Чи володіють сучасні студенти знаннями про найвидатніші здобутки світової і вітчизняної культури?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

2. Чи володіють сучасні студенти знаннями про нормативно-правові основи спеціальності «Спеціальна освіта»?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

3. Чи достатній рівень сучасної підготовки майбутніх вчителів-логопедів у закладах вищої освіти?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

4. Чи на достатньому рівні сучасні студенти володіють вмінням застосовувати інформаційно-комунікативні технології в професійній діяльності (програми ПК, різноманітні гаджети, Інтернет-ресурси, Google Додатки, мобільні додатки для смартфонів та планшетів, соціальні мережі) ?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

5. Чи володієте Ви вмінням застосовувати інформаційно-комунікативні технології у професійній діяльності (програми ПК, різноманітні гаджети, Інтернет-ресурси, Google Додатки, мобільні додатки для смартфонів та планшетів, соціальні мережі) ?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

6. Чи володіють сучасні студенти критичним мисленням під час використання різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

7. Чи володієте Ви критичним мисленням під час використання різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

8. Чи достатній рівень нормативно-правового забезпечення у закладах вищої освіти щодо спеціальності 016 Спеціальна освіта?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

9. Чи достатній рівень організаційно-методичного забезпечення у закладах вищої освіти щодо спеціальності 016 Спеціальна освіта?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

10. Чи достатній рівень матеріально-технічного забезпечення у закладах вищої освіти щодо спеціальності 016 Спеціальна освіта?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

11. Чи володієте Ви знаннями про важливість фізичних вправ під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

12. Чи володієте Ви знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ (спеціальні комплекси вправ за віком) під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

Дякуємо за участь!

Таблиця Б.2.1

Результати відповідей викладачів ЗВО щодо володіння сучасними студентами знаннями про найвидатніші здобутки світової і вітчизняної культури (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	0	0	100	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	7,1	42,9	42,9	7,1
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	75	0	25	0
Загальний показник	27,37	14,29	55,97	2,37

Таблиця Б.2..2

Результати відповідей викладачів ЗВО щодо володіння сучасними студентами знаннями про нормативно-правові основи спеціальності 016 Спеціальна освіта (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	75	0	25	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	21,4	14,3	57,1	7,1
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	62,5	0	37,5	0
Загальний показник	52,98	4,77	39,88	2,37

Таблиця Б.2.3

**Результати відповідей викладачів ЗВО щодо рівня сучасної
підготовки майбутніх вчителів-логопедів у закладах вищої освіти (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	87,5	0	12,5	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	28,6	14,3	35,7	21,4
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	75	0	12,5	12,5
Загальний показник	63,7	4,77	20,23	11,3

Таблиця Б.2.4

**Результати відповідей викладачів ЗВО щодо рівня володіння
сучасними студентами вмінням застосовувати інформаційно-
комунікативні технології в професійній діяльності (програми ПК,
різноманітні гаджети, Інтернет-ресурси, Google Додатки, мобільні
додатки для смартфонів та планшетів, соціальні мережі) (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	62,5	0	37,5	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	50	7,1	42,9	0
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	75	0	25	0
Загальний показник	62,5	2,37	35,13	0

Таблиця Б.2.5

Результати відповідей викладачів ЗВО щодо володіння вмінням застосовувати інформаційно-комунікативні технології у професійній діяльності (програми ПК, різноманітні гаджети, Інтернет-ресурси, Google Додатки, мобільні додатки для смартфонів та планшетів, соціальні мережі) (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	50	0	50	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	42,7	0	57,3	0
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	100	0	0	0
Загальний показник	64,23	0	35,77	0

Таблиця Б.2..6

Результати відповідей викладачів ЗВО щодо володіння сучасними студентами критичним мисленням при використанні різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	0	0	62,5	37,5
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	21,4	21,4	57,2	0
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	0	12,5	87,5	0
Загальний показник	7,13	11,3	69,07	12,5

Таблиця Б.2.7

Результати відповідей викладачів ЗВО щодо володіння критичним мисленням при використанні різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	100	0	0	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	78,6	0	21,4	0
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	100	0	0	0
Загальний показник	92,87	0	7,13	0

Таблиця Б.2.8

Результати відповідей викладачів ЗВО щодо достатнього рівня нормативно-правового забезпечення у закладах вищої освіти щодо спеціальності 016 Спеціальна освіта (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	37,5	12,5	50	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	21,4	21,4	50	7,1
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	50	12,5	25	12,5
Загальний показник	36,3	15,47	41,67	6,56

Таблиця Б.2.9

**Результати відповідей викладачів ЗВО щодо достатнього рівня
організаційно-методичного забезпечення у закладах вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	37,5	25	37,5	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	28,6	21,4	42,9	7,1
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	50	0	50	0
Загальний показник	38,7	15,46	43,47	2,37

Таблиця Б.2.10

**Результати відповідей викладачів ЗВО щодо достатнього рівня
матеріально-технічного забезпечення у закладах вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповісти
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	12,5	12,5	75	0
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	21,4	64,4	7,1	7,1
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	12,5	12,5	75	0
Загальний показник	15,47	29,8	52,36	2,37

Таблиця Б.2.11

Результати відповідей викладачів ЗВО щодо володіння знаннями про важливість фізичних вправ під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	75	0	0	25
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	64,4	7,1	28,6	0
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	100	0	0	0
Загальний показник	79,8	2,37	9,52	8,31

Таблиця Б.2.12

Результати відповідей викладачів ЗВО щодо володіння знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ (спеціальні комплекси вправ за віком) під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»	0	37,5	25	37,5
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»	0	50	28,6	21,4
НУ «Запорізька політехніка» (Запорізький національний технічний університет)	0	37,5	25	37,5
Загальний показник	0	41,67	26,2	32,13

Додаток Б. 3

Анкета щодо аналізу сучасного стану професійної діяльності вчителів-логопедів у закладах освіти України

Шановні вчителі-логопеди закладів освіти!

Просимо надати Ваші відповіді на запитання та поставити позначку біля одного із варіантів відповіді

За бажанням: П І Б вчителя-логопеда _____
Назва закладу освіти _____

1. Чи у достатній мірі Ви опанували нормативно-правову складову(Закони, накази та ін.) спеціальності 016 Спеціальна освіта?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

2. Чи достатнє забезпечення Ви маєте з навчально-методичної складової (навчальні, методичні та навчально-методичні посібники, збірники методичних рекомендацій і статей тощо з логопедії)?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

3. Чи достатнє забезпечення Ви маєте з матеріально-технічної складової (приміщення, меблі, іграшки, технічні засоби навчання тощо), які мають бути у спеціальному закладі освіти?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

4. Чи влаштовує Вас кількість та якість обліково-статистичної складової (документація вчителя-логопеда)?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

5. Чи володієте Ви вмінням продумано й виважено будувати процес корекційно-педагогічного спілкування у професійному середовищі та з батьками дітей із порушенням мовлення?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

6. Чи володієте Ви вміннями відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з особливими освітніми потребами?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

7. Чи володієте Ви вмінням застосовувати інформаційно-комунікативні технології в професійній діяльності (програми ПК, різноманітні гаджети, Інтернет-ресурси, Google Додатки, мобільні додатки для смартфонів та планшетів, соціальні мережі)?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

8. Чи володієте Ви критичним мисленням під час використання різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

9. Чи володієте Ви знаннями провідних гуманістичних зарубіжних і вітчизняних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з особливими освітніми потребами?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

10. Чи вважаєте Ви дієвим та необхідним застосування фізичних вправ під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

11. Чи володієте Ви знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ (спеціально розроблені комплекси вправ за віком) під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

12. Чи збільшується кількість дітей, які мають порушення мовлення?

Чому?

Так Ні Частково Вагаюсь відповісти

Ваша думка _____

Дякуємо за участь!

ФОР... | Авиабилеты | Рекомендуемые са... | Индекс | I cambridge_englis... | UnDisser - Купить... | Как подготовит и...

Анкета аналізу сучасного стану професійної діяльності вчителів-логопедів закладів освіти України

Шановні вчителі-логопеди закладів освіти!

Просимо надати Ваші відповіді на запитання та поставити позначку біля одного із варіантів відповіді. Питання, що відмічені зірочкою-обов'язкові для відповіді.

Прізвище, ім'я (за бажанням)

Краткий ответ

Вкажіть, будь ласка, свій населений пункт *

Краткий ответ

Taskbar: Chrome, Telegram, Skype, Word, File Explorer

Рис. Б.3.1. Скриншот Google-форми анкети щодо аналізу сучасного стану професійної діяльності вчителів-логопедів у закладах освіти України.

URL анкети щодо аналізу сучасного стану професійної діяльності вчителів-логопедів у закладах освіти України :
<https://docs.google.com/forms/d/1ORdDh4JKuI5cCMQSYoFpzXvV1PE13L24Chc05WYM5oI/edit>

Таблиця Б.3.1

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо рівня опанування нормативно-правової складової (Закони, накази та ін.) спеціальності 016 Спеціальна освіта (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	22,9	11,4	45,7	20
Вчителі-логопеди інших міст України	28,7	9,6	42,7	19
Загальний показник	25,8	10,5	44,2	19,5

Таблиця Б.3.2

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо забезпечення навчально-методичної складової (навчальні, методичні та навчально-методичні посібники, збірники методичних рекомендацій і статей тощо з логопедії (%))

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	25,7	8,6	48,6	17,1
Вчителі-логопеди інших міст України	62	0	38	0
Загальний показник	43,85	4,3	43,3	8,55

Таблиця Б.3.3

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо забезпечення матеріально-технічної складової (приміщення, меблі, іграшки, технічні засоби навчання тощо), які мають бути у спеціальному закладі освіти (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагаюсь відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	71,4	0	28,6	0
Вчителі-логопеди інших міст України	23,8	23,8	28,6	23,8
Загальний показник	47,6	11,9	28,6	11,9

Таблиця Б.3.4

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо кількості та якості обліково-статистичної складової (документація вчителя-логопеда) (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагаюсь відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	28,6	14,3	40	17,1
Вчителі-логопеди інших міст України	23,8	23,8	47,6	4,8
Загальний показник	26,2	19,05	43,8	10,95

Таблиця Б.3.5

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо володінням вмінням продумано й виражено будувати процес корекційно-педагогічного спілкування у професійному середовищі та з батьками дітей із порушенням мовлення (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагаюсь відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	68,6	5,7	20	5,7
Вчителі-логопеди інших міст України	57,2	19	19	4,8
Загальний показник	62,9	12,35	19,5	5,25

Таблиця Б.3.6

Результати відповідей вчителів щодо володіння вміннями відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з особливими освітніми потребами (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	51,4	0	42,9	5,7
Вчителі-логопеди інших міст України	81	0	14,2	4,8
Загальний показник	66,2	0	28,55	5,25

Таблиця Б.3.7

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо володіння вмінням застосовувати інформаційно-комунікативні технології у професійній діяльності (програми ПК, різноманітні гаджети, Інтернет-ресурси, Google-додатки, мобільні додатки для смартфонів та планшетів, соціальні мережі) (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	51,4	0	28,6	20
Вчителі-логопеди інших міст України	90,5	0	9,5	0
Загальний показник	70,95	0	19,05	10

Таблиця Б.3.8

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо володіння критичним мисленням під час використання різноманітних інформаційних джерел у професійних цілях (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	71,5	0	17,1	11,4
Вчителі-логопеди інших міст України	76,2	0	0	23,8
Загальний показник	73,85	0	8,55	17,6

Таблиця Б.3.9

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо володіння знаннями провідних гуманістичних зарубіжних і вітчизняних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з особливими освітніми потребами (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	37,1	5,7	42,9	14,3
Вчителі-логопеди інших міст України	23,8	14,2	62	0
Загальний показник	30,45	9,95	52,45	7,15

Таблиця Б.3.10

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо дієвості та необхідності застосування фізичних вправ під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	85,7	0	14,3	0
Вчителі-логопеди інших міст України	90,5	0	9,5	0
Загальний показник	88,1	0	11,9	0

Таблиця Б.3.11

Результати відповідей вчителів-логопедів щодо володіння знаннями про застосування адаптованих фізичних вправ (спеціально розроблені комплекси вправ за віком) під час корекційної роботи з дітьми із порушеннями мовлення (%)

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	0	82,6	8,7	8,7
Вчителі-логопеди інших міст України	0	57,1	28,6	14,3
Загальний показник	0	69,85	18,65	11,5

**Результати відповідей вчителів-логопедів щодо збільшення
кількості дітей, які мають порушення мовлення (%)**

Начальний заклад / Відповіді	Так	Ні	Частково	Вагають відповіді
Вчителі-логопеди м. Запоріжжя	100	0	0	0
Вчителі-логопеди інших міст України	71,5	9,5	0	19
Загальний показник	85,75	4,75	0	9,5

Додаток В**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ**

пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганська область, 92703, Україна
тел.: 099-713-77-49, 050-74-86-843, 050-86-28-825, 099-778-65-23, E-mail: lnu.ipp@gmail.com

№ _____

на № 1016 від 05.03.2019**ДОВІДКА**

Видана Горшківій Г. В., в тому, що вона проводила пілотне анкетування студентів 3-4-х курсів освітнього ступеня бакалавра, денної, заочної форм навчання, спеціальності 016 Спеціальна освіта, освітніх програм: Олігофренопедагогіка. Спеціальна психологія., Логопедія. Спеціальна психологія, за темою дисертаційного дослідження «Сучасний стан професійної підготовки майбутніх логопедів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у закладах вищої освіти України».

Директор навчально-наукового інституту
доктор педагогічних наук., професор

О.Л. Караман

Ψ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Олеся Гончара

Факультет психології та спеціальної освіти

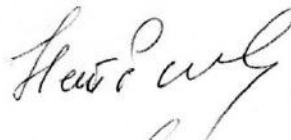
м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 35, тел. 766-49-47

Вих. № 375-87-07
"05" 03 2019 р.

Довідка

Видана Горшковій Г.В., що вона проводила пілотне анкетування студентів за темою „Сучасний стан професійної підготовки майбутніх логопедів спеціальності 016 „Спеціальна освіта” на факультеті психології та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара”.

Зав. кафедри педагогіки та спеціальної освіти

С.І. Нетьосов

Декан факультету психології та спеціальної освіти

Д.С. Волков

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
 ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
 АКАДЕМІЯ
 ФАКУЛЬТЕТ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА
 СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

вул. Наукове містечко, 59, о. Хортиця, м. Запоріжжя, 69017, Україна
 тел.: / факс (061) 286-53-04; (061)286-54-81, E-mail: p2605201@gmail.com

Н. О. № 01-15/289
 на № _____ від _____

ДОВІДКА

Видана Горшковій Г. В. в тому, що вона проводила пілотне анкетування студентів 3-4 курсів першого (бакалаврського) рівня освіти та студентів 1 курсу другого (мастерського) рівня освіти денної форми навчання спеціальності 016 «Спеціальна освіта» факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи на кафедрі спеціальної педагогіки та спеціальної психології за темою «Сучасний стан професійної підготовки майбутніх логопедів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у закладах вищої освіти України».

Декан факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
 кандидат психологічних наук, доцент

І.Ю. Антоненко

ПІА
 ЗАС
 НАСА
 Іванченко Ю.Ю.
 М. В. Волк

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Факультет здоров'я та фізичного виховання

ДОВІДКА

Видана Горшковій Г. В., що вона проводила пілотне анкетування студентів за темою «Сучасний стан професійної підготовки майбутніх логопедів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у закладах вищої освіти України».

/ Декан факультету здоров'я
та фізичного виховання
д.м.н., доцент

І.С. Миронюк

№ _____
на № 40 від 31.05.19

ДОВІДКА

Видана Горшковій Г. В. в тому, що вона проводила пілотне анкетування студентів 3 та 4 курсів першого (бакалаврського) рівня освіти факультету управління фізичною культурою та спортом спеціальності 016 «Спеціальна освіта» за темою «Сучасний стан професійної підготовки майбутніх логопедів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у закладах вищої освіти України».

Декан факультету управління фізичною
культурою та спортом
кандидат педагогічних наук, доцент

І. В. Пущина

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
факультет Управління фізичною культурою та спортом

30.10.19 № 50

на № _____ від _____

ДОВІДКА

Видана Горшківій Г. В. в тому, що вона проводила анкетування викладачів кафедри спеціальної освіти факультету управління фізичною культурою та спортом спеціальності 016 «Спеціальна освіта» за темою «Сучасний стан професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у закладах вищої освіти України».

Декан факультету управління фізичною культурою та спортом
кандидат педагогічних наук, доцент

І. В. Пуцина

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

вул. Наукове містечко, 59, с. Хортиця, м. Запоріжжя, 69017, Україна
тел./ факс (061) 286-53-04; (061)286-54-81, E-mail:: p2605201@gmail.com

31.10.2019 № 01-15/1198

на № _____ від _____

ДОВІДКА

Видана Горшковій Г. В. в тому, що вона проводила пілотне анкетування викладачів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи на кафедрі спеціальної педагогіки та спеціальної психології за темою «Сучасний стан професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у закладах вищої освіти України».

Декан факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
кандидат психологічних наук, доцент

I. Ю. Антоненко

Ігор І. Ю. Антоненко
ст. викладач з кафедри спеціальної педагогіки та соціальної роботи
доц. А. В. Курбенько

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ**

пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганська область, 92703, Україна
тел.: 099-713-77-49, 050-74-86-843, 050-86-28-825, 099-778-65-23, E-mail: lnu.ipr@gmail.com

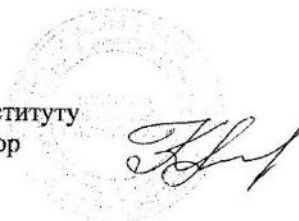
№ _____

на № 434 від 10.10.2019

ДОВІДКА

Видана Горшківій Г. В., що вона проводила анкетування викладачів кафедри дефектології та психологічної корекції навчально-наукового інституту педагогіки і психології спеціальності 016 «Спеціальна освіта», за темою «Сучасний стан професійної підготовки майбутніх логопедів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» у закладах вищої освіти України».

Директор навчально-наукового інституту
доктор педагогічних наук, професор

О. Л. Караман

№ _____
на № 243 від 22.09.2020

ДОВІДКА

Видана Горшківій Г. В. в тому, що вона у межах формувального експерименту дисертаційного дослідження проводила анкетування здобувачів вищої першого (бакалаврського) рівня освіти денної форми навчання спеціальності 016 «Спеціальна освіта» освітньої програми: «Логопедія. Спеціальна психологія» щодо визначення рівнів сформованості мотиваційного, когнітивного, особистісного, діяльнісного компонентів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності.

Директор навчально-наукового інституту
педагогіки і психології
доктор педагогічних наук, професор

О.Л. Караман

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА РАДА
**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ХОРТИЦЬКА
 НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»**
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ФАКУЛЬТЕТ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
 вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, 69017, Тел/факс (061) 283-20-01,
 e-mail: info@khnnra.zp.ua Код СДРПОУ 22 133 718, р/р UA448201720344250002000042167 МФО 820173,
 с/р UA608201720344241002200042167

В. Н. Горшків № *137*

На № _____ від _____

ДОВІДКА

Видана Горшківій Г.В. в тому, що вона у межах формуючого експерименту дисертаційного дослідження проводила анкетування студентів 3-4 курсів першого (бакалаврського) рівня освіти денної форми навчання спеціальності 016 Спеціальна освіта факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи на кафедрі спеціальної педагогіки та спеціальної психології (протягом вересня 2020 р., квітня 2021 р., відповідно до розпорядження від 28.08.2020 р. № 4) щодо визначення рівнів сформованості мотиваційного, когнітивного, особистісного, діяльнісного компонентів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності.

Декан факультету реабілітаційної
 педагогіки та соціальної роботи
 кандидат психологічних наук, доцент

Ірина АНТОНЕНКО

Особоу та підпис засвідчено
 Нач. ВК *М. Е. Гірчук*

Додаток Г

Методика для визначення рівня сформованості готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності

Додаток Г.1

Методика для визначення рівня сформованості мотиваційного компонента готовності

Модифікована методика для діагностики навчальної мотивації студентів

(методика А. О. Реан і В. О. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмаєвой)

Шановний студент! Вам пропонується анкета, яка допоможе оцінити Вашу навчальну мотивацію за 5-бальною системою. Наведені мотиви навчальної діяльності просимо оцінити по значущості для Вас: 1 бал відповідає мінімальній значущості мотиву, 5 балів – максимальній. Відповідайте швидко, не роздумуючи.

1. Навчаюсь, тому що мені подобається вибрана професія.
2. Щоб забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.
3. Хочу стати фахівцем.
4. Щоб дати відповіді на актуальні питання, що відносяться до сфери майбутньої професійної діяльності.
5. Хочу повною мірою використовувати наявні у мене задатки, здібності і схильності до вибраної професії.
6. Щоб не відставати від друзів.
7. Щоб працювати з людьми, треба мати глибокі і всебічні знання.

8. Тому що хочу бути в числі кращих студентів.
9. Тому що хочу, щоб наша навчальна група стала кращою в інституті.
10. Щоб заводити знайомства і спілкуватись з цікавими людьми.
11. Тому що отримані знання дозволять мені добитися всього необхідного.
12. Необхідно закінчити ЗВО, щоб у знайомих не змінилася думка про мене, як здібного, перспективній людині.
13. Щоб уникнути засудження і покарання за погане навчання.
14. Хочу бути шанованою людиною навчального колективу.
15. Не хочу відставати від однокурсників, не бажаю опинитись серед відстаючих.
16. Тому що від успіхів в навчанні залежить рівень моєї матеріальної забезпеченості в майбутньому.
17. Успішно вчитись, скласти іспити на «добре» і «відмінно».
18. Просто подобається вчитись.
19. Потрапивши в ЗВО, вимушений вчитись, щоб закінчити його.
20. Бути постійно готовим до чергових занять.
21. Успішно продовжити навчання на подальших курсах, щоб дати відповіді на конкретні навчальні питання.
22. Щоб придбати глибокі і міцні знання.
23. Тому що в майбутньому думаю зайнятись науковою діяльністю за спеціальністю.
24. Будь-які знання знадобляться в майбутній професії.
25. Тому що хочу принести більше користі суспільству.
26. Стати висококваліфікованим фахівцем.
27. Щоб дізнаватись нове, займатись творчою діяльністю.
28. Щоб дати відповіді на проблеми розвитку суспільства, життєдіяльності людей.
29. Набути добру репутацію у викладачів.
30. Домогтись схвалення батьків і оточуючих.
31. Навчаюсь заради виконання боргу перед батьками, школою.

32. Тому що знання надають мені впевненість в собі.
33. Тому що від успіхів в навчанні залежить моє майбутнє службове становище.
34. Хочу отримати диплом з гарними оцінками, щоб мати перевагу перед іншими.

Джерело: Бадмаева М. Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей: монография. Улан-Удэ :Издательство ВСГТУ, 2004. С. 151-155.

Опис: методика складається з 34 тверджень, на основі яких визначається розвиток мотивів майбутнього вчителя-логопеда.

Інтерпретація результатів

Підрахунок середнього показника кількості балів надає змогу визначити рівень сформованості мотиваційного компонента готовності майбутнього вчителя-логопеда до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності. Отримані результати кожної шкали мотивів поділяються на чотири рівня:

- 1-2,4 бали – недостатній рівень.
- 2,5-3,4 бали – репродуктивний рівень.
- 3.5-4.4 бали – реконструктивний рівень.
- 4,5-5 балів – творчій рівень.

Дякуємо за співпрацю!

Для студентів анкета надається у Google-формі за посиланням:
https://docs.google.com/forms/d/1Fu9mi3MUXK17ung2Mc0tfV8LKf9jQGGQ40NhgwYDQQQ/edit?usp=drive_web або друкований варіант.

Методика для діагностики навчальної мотивації студентів (модифікована методика А. О. Реан і В. О. Яқуніна та модифікації Н. Ц. Бадмаєвої)

Шановний студент! Вам пропонується анкета - 7 шкал (34 питання), яка допоможе оцінити Вашу навчальну мотивацію за 5-бальною системою. Наведені мотиви навчальної діяльності просимо оцінити по значущості для Вас: 1 бал відповідає мінімальній значущості мотиву, 5 балів – максимальній. Просимо Вас відповісти на запитання анкети без роздумів, швидко надаючи відповіді.

Назва ЗВО, ПІБ (за бажанням) *

Краткий ответ

Рис. Г.1.1. Скриншот Google-форми методики для діагностики навчальної мотивації студентів (модифікованої методики А. О. Реан і В. О. Яқуніна та модифікації Н. Ц. Бадмаєвої).

Додаток Г. 2

Методика для визначення рівня сформованості когнітивного компонента готовності

Анкета для визначення рівня сформованості когнітивного компонента готовності

Шановні студенти! Нами проводиться дослідження щодо встановлення рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійної діяльності. Просимо Вас відповісти на 18 запитань анкети без роздумів, швидко надаючи відповіді

ПІБ (за бажанням), ЗВО _____

1. Визначте що, на вашу думку, виступає об'єктом професійної діяльності логопеда?

- a. Освітня діяльність з дітьми-логопатами в установах, що забезпечують здобуття дошкільної та шкільної освіти**
- b. Розробка та реалізація індивідуальних програм виховання дітей з порушеннями мовлення.
- c. Організація і надання допомоги дітям з порушеннями мовлення на логопедичному пункті при закладах дошкільної та шкільної освіти**
- d. Впровадження нових корекційних технологій у освітній процес дитини з порушеннями мовлення

Варіанти відповідей: а) а, с; б) b, d; в) с, d; г) а, d.

2. Чому в 3 роки існує велика різниця між хлопчиками і дівчатками в мовленнєвому розвитку?

- a. Дівчатка краще сприймають звернене мовлення, більш слухняні ніж хлопці
- b. Хлопці пізніше дорослішають, менш слухняні ніж дівчатка
- c. Дівчатка сприймають інформацію за допомогою почуттів та їх вираженням словами, тоді як хлопчики віддають перевагу чомусь більш конкретному – поведінці, жестам і рухам оточуючих**

3. Що повинна вміти виконувати дитина з нормотиповим розвитком у 3 роки?

- a. Умиватись, чистити зуби, роздягатись самостійно**
- b. Робить висновки з побаченого і почутого, шукає зв'язок між предметами, явищами**
- c. Залазити на канати, турніки, дерева, одягатись самостійно
- d. Складати розрізні картинки з 4-5 частин

4. Який тип дихання найбільш доцільний для правильної вимови звуків:

- a. Ключичний
- b. Грудний
- c. Діафрагмовий
- d. Комбінований**

Варіанти відповідей: а) 1; б) 2; в) 3; г) 4.

5. Під терміном «порушення мовлення» слід розуміти:

- a. Якісно більш низький рівень сформованості тієї чи іншої мовленнєвої функції або мовленнєвої системи загалом
- b. Сукупність ознак порушень мовленнєвої діяльності
- c. Характер відхилень у функціонуванні процесів та операцій, обумовлюючих виникнення та розвиток порушень мовленнєвої діяльності
- d. Проблеми і відхилення мовлення і порушення вербальної комунікації та інших суміжних областей, зокрема, мовленнєвої моторики**

6. Визначте, яке/і порушення не відносять до тяжких порушень мовлення (ТПМ):

- a. Афазія
- b. Алалія
- c. Ринологія
- d. Дизартрія
- e. ЗНМ
- f. ФФНМ
- g. Дислалія**
- h. Заїкання

7. Визначте правильний варіант відповіді щодо поняття «психофізичний розвиток»:

- a. Процес закономірної онтогенетичної зміни психіки, морфологічних та функціональних ознак організму; має свої особливості, які залежать від віку людини**
- b. Процес закономірної онтогенетичної зміни психіки, має свої особливості, які залежать від віку людини
- c. Закономірна зміна морфологічних та функціональних ознак організму
- d. Правильний варіант відсутній

8. Визначте правильний варіант відповіді щодо поняття «психомоторний розвиток»:

- a. Розвиток інтелектуальної і рухової активності залежно від віку, вроджених і спадкових її якостей**
- b. Розвиток інтелектуальної і рухової активності. вроджених і спадкових її якостей
- c. Розвиток інтелектуальної і рухової активності незалежно від віку та вроджених і спадкових її якостей
- d. Правильний варіант відсутній

9. Скільки стадій містить формування основ знань про вивчення рухових дій у майбутніх вчителів-логопедів щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності:

- a. 3**
- b. 4
- c. 5

10. Визначте правильний варіант відповіді щодо поняття «рухова дія»:

- a. Рівень володіння руховою дією, який відрізняється автоматизованим виконанням дії, високою швидкістю, стабільністю результату, стійкістю до впливів, високою міцністю запам'ятовування
- b. Рівень володіння руховою дією, який відрізняється необхідністю детального свідомого контролю за дією, невисоким ступенем виконання, неекономністю рухів, наявністю зайвих рухів
- c. Певна цілеспрямована система рухів, сформована для вирішення конкретного рухового завдання**

11. Визначте правильний варіант відповіді щодо поняття «рухове уміння»:

- a. Певна цілеспрямована система рухів, сформована для вирішення конкретного рухового завдання
- b. Рівень володіння руховою дією, який відрізняється необхідністю детального свідомого контролю за дією, невисоким ступенем виконання, неекономністю рухів, наявністю зайвих рухів**
- c. Рівень володіння руховою дією, який відрізняється автоматизованим виконанням дії, високою швидкістю, стабільністю результату, стійкістю до впливів, високою міцністю запам'ятовування

12. Визначте правильний варіант відповіді щодо поняття «рухова навичка»:

- a. Рівень володіння руховою дією, який відрізняється автоматизованим виконанням дії, високою швидкістю, стабільністю результату, стійкістю до впливів, високою міцністю запам'ятовування**
- b. Певна цілеспрямована система рухів, сформована для вирішення конкретного рухового завдання

- с. Рівень володіння руховою дією, який відрізняється необхідністю детального свідомого контролю за дією, невисоким ступенем виконання, неекономністю рухів, наявністю зайвих рухів

13. Поняття «адаптовані фізичні вправи» – це:

- a. Вправи, що допомагають жити, корегувати стан людини
- b. Пристосовані спеціальні завдання з фізичними рухами**
- c. Вправи для корекції порушень та розвитку дитини через фізичні рухи**
- d. Вагаюсь відповісти

14. Для дітей з порушеннями мовлення якого віку застосовують комплекси адаптованих фізичних вправ:

- a. Молодший дошкільний вік
- b. Середній дошкільний вік**
- c. Старший дошкільний вік**
- d. Молодший шкільний вік
- e. Вагаюсь відповісти

15. Чи слід враховувати під час формування основ знань про вивчення рухових дій:

- a. Біологічні закономірності працездатності дітей
- b. Залежність побудови процесу навчання від структурної складності рухової дії, що вивчається**
- c. Суттєву залежність навчання рухових дій від співвідношення техніки і фізичних якостей під час їх виконання, специфіки фізичних якостей, що виявляються у них і необхідного рівня їх прояву**
- d. Спрямованість фізичної вправи на певну групу м'язів
- e. Вагаюсь відповісти

Варіант відповіді: **a,b,c.**

16. Чи впливає порушення постави у дитини з дислалією, стертою формою дизартрії на стан звуковимови?

- a. Так
- b. Ні
- c. Частково
- d. Вагаюсь відповісти

17. Кінезіологія – це наука:

- a. Про м'язи і рухи, які вони виконують
- b. Про навчання рухам
- c. Про масаж і
- d. Про креативні рухи рухи

18. Який блок мозку (за О. Р. Лурія) відповідає за довільні рухи?

- a. I блок
- b. II блок
- c. III блок

Інтерпретація результатів

Максимальна кількість балів становить

Питання 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18 – оцінюються 0-1 бал.

Питання 1, 3, 13 – оцінюються у 0-2 бали.

Питання 14, 15 – оцінюються у 0-3 бали.

Інтерпретація результатів

№ питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Правильні відповіді	a	c	a	d	d	g	a	a	a	c	b	a	b	a	a	a	a	c
Кількість балів	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	3	1	1	1

0-8 – недостатній рівень сформованості когнітивного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

9-14 балів – репродуктивний рівень сформованості когнітивного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

15-20 балів – реконструктивний рівень сформованості когнітивного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

21-25 балів – творчий рівень сформованості когнітивного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

Для студентів анкета надається у Google-формі за посиланням

<https://docs.google.com/forms/d/1iiQgZKFoUhC3RjaMNC4dqqZViOWuiV0AqHUC1Kui5s4/edit> або у друкованому варіанті

Анкета для визначення рівня сформованості когнітивного компоненту готовності

Шановні студенти! Нами проводиться дослідження щодо встановлення рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійної діяльності. Просимо Вас відповісти на 18 запитань анкети без роздумів, швидко надаючи відповіді.

Назва ЗВО, ПІБ (за бажанням) *

Краткий ответ

Рис. Г.2.1. Скриншот Google-форми анкети для визначення рівня сформованості когнітивного компонента готовності.

Додаток Г.3

Методика для визначення рівня сформованості особистісного компонента готовності

Методика «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми» (модифікована методика В. Г. Маралова)

Шановні студенти! Вам пропонується ряд суджень. Визначте за 5-бальною шкалою ступінь орієнтованості майбутнього вчителя-логопеда на процес навчання і виховання дітей, де: 5 балів – повністю згоден з тим або іншим міркуванням; 4 бали – швидше згоден, ніж ні; 3 бали – і так, і ні (в рівній мірі); 2 бали – швидше не згоден; 1 бал – повністю не згоден.

1. Вчитель-логопед – головна фігура, від нього залежить успіх і ефективність корекційної роботи.
2. Краще працювати зі старанним учнем, ніж з ініціативним і активним.
3. Більшість батьків не вміють виховувати своїх дітей.
4. Творчість вчителя – це лише блага побажання, його реальна діяльність повністю зарегламентована.
5. Краще провести урок, використовуючи готові методичні рекомендації, ніж щось вигадати самому.
6. Для успіху роботи в школі важливіше оволодіти технологією навчання, ніж розкривати себе як особистість дітям.
7. Дитина подібна глині, при бажанні з неї можна «ліпити» все, що завгодно.
8. Виконуй точно всі вказівки адміністрації, і у тебе буде менше клопоту.
9. Хороша дисципліна – запорука успіху в навчанні і вихованні.
10. Школа повинна навчати, а сім'я – виховувати.
11. Використовуючи поняття «успішність», «дисципліна», «зовнішній вигляд», можна дати точну і детальну характеристику учневі.
12. Покарання не найкраща міра, але воно необхідно.
13. Хороший той учень, хто добре вчиться.
14. В школі набагато частіше зустрічаються не дуже розумні діти, ніж здатні.
15. Суворий вчитель-логопед в кінцевому підсумку виявляється краще, ніж несуворий.
16. З дітьми не варто ліберальничати, в іншому випадку вони «сядуть на шию».
17. Хлопчики в школі потребують більшого контролю, ніж дівчатка.
18. Підтримувати слід лише ту ініціативу школярів, яка відповідає поставленим педагогом завдань.
19. Хороший той вчитель-логопед, який вміє контролювати поведінку дітей.
20. Необхідно враховувати індивідуальні здібності учнів.

21. Основну відповідальність за поведінку і виховання дітей несе сім'я, а не школа.
22. Якщо дитина дружить з «поганими» дітьми, бажаємо ми цього чи ні, стане гірше.
23. Завдання школяра одна – добре вчитись.
24. Краще учня зайвий раз насварити, ніж перехвалити.
25. По-моєму, батьки пред'являють завищені вимоги до школи.
26. У конфліктних ситуаціях частіше прав вчитель (він досвідченіший), ніж учень.
27. Головне завдання вчителя-логопеда – реалізувати вимоги програми навчання.
28. Які батьки, такі й діти.
29. Слово вчителя-логопеда – закон для дитини.
30. Низькі бали – не тільки негативна оцінка, але і важливий засіб виховання.

Джерело: Пазухина С. В., Панферова Е. В., Черкасова С. А. Диагностика ценностного отношения будущего педагога к детям с ослабленным здоровьем: программа и методики эмпирического исследования. Москва-берлин : Директ-Медиа, 2016. 196 с.

URL:

<https://books.google.com.ua/books?id=CLSCwAAQBAJ&printsec=frontcover&h=&ru>

Мета: діагностика орієнтування майбутнього вчителя-логопеда на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами.

Інтерпретація результатів:

101-150 – недостатній рівень, виражена орієнтованість на навчально-дисциплінарну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення.

91-100 балів – репродуктивний рівень, помірна орієнтованість на навчально-дисциплінарну модель майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення.

81-90 балів – реконструктивний рівень, помірна орієнтованість на особистісну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення.

80 балів і нижче – творчий рівень, виражена орієнтованість на особистісну модель взаємодії майбутнього вчителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення.

Підсумок: чим вище сума балів, тим більше виражена орієнтованість майбутнього вчителя-логопеда на навчально-дисциплінарну модель взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, тим нижчий рівень.

Для студентів анкета надається у Google-формі за посиланням https://docs.google.com/forms/d/1FC5ajRexREHEMyBbb--BSncVS_2sU1iK-jYPwLw9iHk/edit або у друкованому варіанті

Методика «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми» (модифікована методика В. Г. Маралова)

Шановний майбутній вчитель-логопед! Вам пропонується 30 суджень. Визначте за 5-бальною шкалою свій ступінь орієнтованості на процес навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, де:

- 5 балів – повністю згоден з тим або іншим міркуванням;
- 4 бали – швидше згоден, ніж ні;
- 3 бали – і так, і ні (в рівній мірі);
- 2 бали – швидше не згоден;
- 1 бал – повністю не згоден.

Просимо Вас відповісти на запитання анкети без роздумів, швидко надаючи відповіді.

Назва ЗВО, ПІБ (за бажанням) *

Краткий ответ

Активна
Чтобы ан
раздел

Рис. Г.3.1. Скриншот Google-форми методики «Діагностика орієнтованості педагогів на навчально-дисциплінарну або особистісну модель взаємодії з дітьми» (за В. Г. Мараловим).

Додаток Г.4

Методика для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності

Анкета для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності

Шановні студенти! Нами проводиться дослідження щодо встановлення рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійної діяльності. Просимо Вас відповісти на запитання анкети без роздумів, швидко надаючи відповіді

ПІБ (за бажанням), ЗВО _____

Таблиця Г.4.1

Анкета для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності

№	Запитання	Відповіді			
		Та к	Скорі ше так	Скорі ше ні	Ні
1	Чи володієте Ви уміннями і навичками ефективно застосовувати професійні знання під час вирішенні навчальних, виховних, корекційно-розвиткових завдань з урахуванням етіопатогенезу мовленнєвого порушення, вікових та індивідуальних особливостей дитини?				
2	Чи володієте Ви уміннями і навичками діагностувати стан розвитку мовленнєвого дихання у дітей з порушенням мовлення?				
3	Чи володієте Ви уміннями і навичками діагностувати стан розвитку загальної моторики у дітей з порушеннями мовлення?				
4	Чи володієте Ви уміннями і навичками діагностувати стан розвитку координації у дітей з порушеннями мовлення?				
5	Чи володієте ви уміннями і навичками діагностувати стан розвитку дрібної моторики у дітей з порушеннями мовлення?				
6					

Продовження Таблиці Г.4.1

№	Запитання	Відповіді			
		Так	Скоріше так	Скоріше ні	Ні
	Чи володієте Ви уміннями і навичками діагностувати стан тону м'язів артикуляційного апарату і м'язів тіла у дітей з порушеннями мовлення?				
	Чи володієте Ви уміннями і навичками діагностувати стан розвитку почуття ритму у дітей з порушеннями мовлення?				
	Чи володієте Ви уміннями і навичками діагностувати стан розвитку мимічної моторики у дітей з порушеннями мовлення?				
	Чи володієте Ви уміннями і навичками діагностувати стан розвитку артикуляційної моторики у дітей з порушеннями мовлення?				
10	Чи володієте Ви уміннями і навичками встановлювати взаємозв'язок між мовленнєвою і немовленнєвою симптоматикою порушення мовлення у дітей?				
11	Чи здатні Ви провести логопедичне заняття із застосуванням адаптованих фізичних вправ?				
12	Чи здатні Ви створити умови для ефективного проведення заняття із застосуванням адаптованих фізичних вправ?				
13	Чи володієте Ви уміннями і навичками створювати комплекси адаптованих фізичних вправ?				
14	Чи володієте Ви уміннями і навичками щодо формування правильного виконання рухових дій?				
15	Чи здатні Ви ефективно аналізувати свої досягнення або помилки та вчасного усувати останні?				
16	Чи здатні Ви творчо застосовувати адаптовані фізичні вправи, генерувати нові ідеї?				
17	Чи готові Ви безпечно, ефективно та творчо використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій під час організації занять із застосуванням адаптованих фізичних вправ?				
18	Чи володієте Ви уміннями і навичками правильно, доцільно, комплексно виконувати на логопедичному занятті: фізичні вправи для загальної, дрібної, артикуляційної, мимічної моторики; дихальні, кінезіологічні і нейропсихологічні вправи, вправи для розвитку координації і почуття ритму?				

Аналіз та інтерпретація результатів

Таблиця Г.4.2

Кількість набраних балів визначається за таблицею

№	Так	Скоріше так	Скоріше ні	Ні
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				

3 бали – так

2 бали – скоріше так

1 бал – скоріше ні

0 бал – ні

Інтерпретація результатів:

0-18 балів – недостатній рівень сформованості діяльнісного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

19-36 балів – репродуктивний рівень сформованості діяльнісного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

37-47 балів – реконструктивний рівень сформованості діяльнісного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

48-54 бали – творчий рівень сформованості діяльнісного компонента готовності до застосування адаптованих фізичних вправ.

Для студентів анкета надається у Google-формі за посиланням https://docs.google.com/forms/d/1sV6q-4m8o-7_B21JzknNhp4oudPxn_rZuY6exe68xCE/edit або у друкованому варіанті.

Анкета для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності

Шановні студенти! Нами проводиться дослідження щодо встановлення рівня готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ у професійної діяльності. Просимо Вас відповісти на 18 запитань анкети без роздумів, швидко надаючи відповіді, де:

- 3 бали – так
- 2 бали – скоріше так
- 1 бал – скоріше ні
- 0 бал – ні

ПОЯСНЕННЯ! Адаповані фізичні вправи – пристосовані спеціальні завдання, що складаються з 8 блоків вправ, з фізичними рухами для різних частин тіла дитини; необхідні для покращення стану м'язів та їх тонуусу, спрямовані на укріплення організму дитини як загалом, так і окремих груп м'язів організму; скоординованої роботи півкуль головного мозку, що виконуються комплексно для набуття певних навичок або закріплення наявних знань, корекції порушення та розвитку дитини через фізичні рухи.

Назва ЗВО, ПІБ (за бажанням) *

Краткий ответ

Активат
Чтобы акт
раздел "П

Рис. Г.4.1. Скриншот Google-форми анкета для визначення рівня сформованості діяльнісного компонента готовності.

Додаток Г

Комплекс навчально-методичного забезпечення варіативної навчальної дисципліни «ОСНОВИ ЛОГОПЕДИЧНИХ ТЕХНІК!»

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ЛОГОПЕДИЧНИХ ТЕХНІК»

Галузь знань	01	Освіта
Спеціальність	016	Спеціальна освіта
Рівень освіти	перший (бакалаврський)	

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» для студентів четвертого курсу факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта.

РОЗРОБНИК:

Горшкова Г.В. – викладач кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи

ВИКЛАДАЧ:

Горшкова Г.В. – викладач кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології протокол від 25 червня 2020 р. № 12

Завідувач кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології _____ А.В.Турубарова

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми «Спеціальна освіта» за першим (бакалаврським) рівнем освіти)

Керівник освітньої програми _____ В.В.Нечипоренко

Робочу програму перевірено
декан факультету реабілітаційної педагогіки
та соціальної роботи _____ І.Ю. Антоненко

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		форма навчання	денна
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта	Варіативна	
	Спеціальність 016 Спеціальна освіта	Семестр	8-й
Модулів – 2	Рівень освіти: перший (бакалаврський)	Аудиторні години: 44 год	
Змістових модулів – 2		Лекції: 16 год.	Практичні: 14 год.
Загальна кількість годин – 90			Лабораторні: 0 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,8 самостійної роботи студента – 3,5		Самостійна робота 60 год.	
		Вид контролю: диф.залік	

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предметом вивчення курсу «Основи логопедичних технік» є вивчення закономірностей психомоторного розвитку дітей з нормотиповим розвитком, діагностика та корекція психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення (ЗНМ), як тяжкого порушення мовлення, з урахуванням віку дітей, видів (за О. М. Мастюковою) та періодизації (за Р. Є. Левіною і Т. Б. Філічевою) загального недорозвитку мовлення за допомогою методики застосування адаптованих фізичних вправ.

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» є формування знань, вмінь і навичок, що дають змогу формувати у здобувачів освіти професійні компетентності в області навчання, виховання, розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення (загальний недорозвиток мовлення); підготовка здобувачів освіти до проведення корекційної, виховної та розвиткової роботи із застосуванням адаптованих фізичних вправ з дітьми, що мають тяжкі порушення мовлення (з урахуванням віку дітей, видів та періодизації загального недорозвитку мовлення).

В результаті вивчення курсу здобувач освіти повинен знати:

- зміст основних понять дисципліни: тяжкі порушення мовлення, загальний недорозвиток мовлення, психофізичний розвиток, психомоторний розвиток, адаптовані фізичні вправи, діагностика психомоторного розвитку, комплекс адаптованих фізичних вправ;

- закономірності психофізичного розвитку дітей з нормотиповим розвитком і загальним недорозвитком мовлення;

- методи, принципи роботи з дітьми, що мають нормотиповий розвиток та загальний недорозвиток мовлення;

- форми організації роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення закладу дошкільної освіти;

- методичні аспекти застосування адаптованих фізичних вправ;

- основні положення про вивчення рухових дій щодо застосування адаптованих фізичних вправ;

вміти:

- розкривати сутність основних понять дисципліни;

- розуміти основну ідею і сутність застосування адаптованих фізичних вправ для корекції тяжких порушень мовлення;

- діагностувати психофізичний розвиток дітей з тяжкими порушеннями мовлення (загальний недорозвиток мовлення);

- правильно виконувати кейси адаптованих фізичних вправ;

- створювати самостійно кейси адаптованих ізичних вправ.

Процес вивчення навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» спрямований на забезпечення формування наступних *компетентностей* (згідно стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта):

ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-6. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю в різних типах закладів.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

СК-9. Здатність застосовувати теоретичні, емпіричні методи психолого-педагогічного дослідження, статистичні методи обробки отриманої інформації, визначати достовірність результатів дослідження.

СК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.

СК-12. Здатність організовувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої соціальної інтеграції.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

СК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.

СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності.

СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Під час засвоєння дисципліни бакалавр має набути таких соціальних навичок (soft-skills):

- будувати ефективну комунікативну взаємодію із суб'єктами освітнього процесу;
- дотримуватись етичних принципів комунікації та культури у професійній діяльності;
- проявляти автономність і відповідальність у професійній діяльності;
- проявляти ініціативність у використанні інноваційних освітніх технологій в

освітній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки. Для засвоєння дисципліни студенти використовують знання, вміння і навички, сформовані під час вивчення дисциплін «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Спеціальна психологія», «Педагогіка», «Педагогіка дошкільного навчання», «Спеціальна дошкільна педагогіка», «Спеціальна педагогіка», «Логопедія», «Неврологічні основи логопедії», «Нейропсихологія», «Фізичне виховання» тощо.

Курс навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» містить 90 годин / 3 кредити ЄКТС з них: 16 годин – лекції, 14 годин – практичні заняття, 60 годин – самостійна робота студентів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення

Тема 1. Вікова періодизація розвитку і характеристика психофізичного розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення

Різновиди вікових періодизацій у психології та педагогіці. Характеристика психофізичного розвитку (психічного, фізичного, мовленнєвого розвитку, гендерних відмінностей) дітей 3, 4 та 5 років з нормотиповим розвитком. Характеристика психофізичного розвитку дітей із ЗНМ.

Тема 2. Методи, принципи навчання, форми організації навчання дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення

Методи навчання дітей з нормотиповим розвитком та ЗНМ. Загальнодидактичні методи, спеціальні методи. Принципи навчання дітей з нормотиповим розвитком та ЗНМ. Загальнодидактичні принципи, спеціальні принципи. Форми організації навчання дітей з нормотиповим розвитком та ЗНМ.

Тема 3. Комплектація компенсуючих груп та організація роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення

Нормативно-правова база для комплектації компенсуючих груп для дітей з ТПМ. Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення. Інклюзивно-ресурсні центри різних рівнів. Шлях дитини у компенсуючу групу для дітей з ТПМ в закладі дошкільної освіти.

Змістовий модуль 2. Методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення

Тема 4. Вступ до методики застосування адаптованих фізичних вправ

Об'єкт, предмет, мета, завдання методики застосування адаптованих фізичних вправ (МЗАФВ). Досвід в Україні та за кордоном застосування адаптованих фізичних вправ. Актуальні питання логопедії, нейропсихології, ортодонції, кінезіології під час роботи з дітьми з порушеннями мовлення. Вплив особистості вчителя-логопеда на результат професійної діяльності.

Тема 5. Адаптовані фізичні вправи для дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення

Суть базових понять МЗАФВ. Відділи головного мозку та їх функції. Напрями впливу на психомоторний розвиток дитини під час застосування адаптованих фізичних вправ. Організаційно-методичні рекомендації щодо застосування адаптованих фізичних вправ. Адаптовані фізичні вправи для дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ. Адаптовані фізичні вправи для дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ. Адаптовані фізичні вправи для дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ.

Тема 6. Формування основ знань про вивчення рухових дій щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності

«Теорія рівнів» М. О. Бернштейна. «Теорія поетапного формування дій і понять» П. Я. Гальперіна. Поняття «рухова дія», «рухове уміння», «рухова навичка». Етапи вивчення рухових дій за М. М. Богеном. Організація дітей під час застосування АФВ у професійній діяльності вчителів-логопедів.

Тема 7. Діагностика психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення

Мета та зміст діагностики. Комплекси для діагностики стану психомоторного розвитку дітей молодшого, середнього, старшого дошкільного віку із ЗНМ. Блоки завдань для діагностики стану: дихальної функції, загальної моторики, координації рухів, дрібної моторики, почуття ритму, взаємодії півкуль головного мозку, мімічної моторики, артикуляційної моторики.

Таблиця Г. 2

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем змістових модулів		Кількість годин			
		денна форма			
		усього	у тому числі		
л	п		с		
№ з/п	1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення					
1	Вікова періодизація розвитку і характеристика психофізичного розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення	17	2	2	13
2	Методи, принципи навчання, форми організації навчання дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення	16	2	1	13
3	Комплектація компенсуючих груп та організація роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення	7	2	1	4
Разом за змістовим модулем 1		40	6	4	30

Продовження Таблиці Г. 2

Назви тем змістових модулів		Кількість годин			
		денна форма			
		усього	у тому числі		
л	п		с		
Змістовий модуль 2. Методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення					
4	Вступ до методики застосування адаптованих фізичних вправ	14	2	2	10
5	Адаптовані фізичні вправи для дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення	18	4	5	9
6	Формування основ знань про вивчення рухових дій щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності	7	2	1	4
7	Діагностика психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення	11	2	2	7
Разом за змістовим модулем 2		50	10	10	30
Всього		90	16	14	60

Таблиця Г. 3

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
Змістовий модуль 1. Теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення		
1	Вікова періодизація розвитку і характеристика психофізичного розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення	2
2	Методи, принципи навчання, форми організації навчання дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення	2
3	Комплектація компенсуючих груп та організація роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення	2
Змістовий модуль 2. Методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення		
4	Вступ до методики застосування адаптованих фізичних вправ	2
5	Адаптовані фізичні вправи для дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення	4
6	Формування основ знань про вивчення рухових дій щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності	2
	Діагностика психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення	2
Всього		16

Таблиця Г. 4

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
Змістовий модуль 1. Теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення		
1	Вікова періодизація розвитку і характеристика психофізичного розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення	2
2	Методи, принципи навчання, форми організації навчання дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення	1
3	Комплектація компенсуючих груп та організація роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення	1
Змістовий модуль 2. Методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення		
4	Вступ до методики застосування адаптованих фізичних вправ	2
5	Адаптовані фізичні вправи для дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення	5
6	Формування основ знань про вивчення рухових дій щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності	1
7	Діагностика психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення	2
Всього		14

Таблиця Г. 5

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми, вид с/р	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення		
1	Створити таблицю психофізичного розвитку дітей 3, 4 та 5 років за розділами «Фізичний розвиток», «Психічний розвиток», «Мовленнєвий розвиток», «Гендерні відмінності»	30
2	Створити порівняльну таблицю методів і принципів роботи з дітьми, що мають нормотиповий розвиток та загальний недорозвиток мовлення	
3	Створити порівняльну таблицю щодо організації роботи вчителя-логопеда у групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення ЗДО та у логопедичному пункті при ЗДО за розділами: кількість занять на тиждень, вік дітей, притаманні порушення мовлення, тривалість корекційної роботи, розташування робочого місця вчителя-логопеда	

№ з/п	Назва теми, вид с/р	Кількість годин
Змістовий модуль 2. Методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення		
4	Написати есе за темою «Вплив особистості вчителя-логопеда на результат його професійної діяльності» обсягом 1-3 сторінки за наведеними вимогами до оформлення письмових робіт. Розподілити між студентами порядок виступу на практичному занятті, розпочинаючи їх з четвертого практичного заняття. Кількість виступів розподілити залежно від кількості студентів у групі. Письмові роботи приєднуються за URL посиланням на платформі Moodle. За умови дистанційного навчання виступи відбуваються на відеоконференціях	30
5	Створити таблицю «Зони головного мозку та їх основні функції»	
6	Скласти 2 кейса адаптованих фізичних вправ і презентувати їх на практичному занятті. За умови дистанційного навчання, надіслати відеоматеріал у Viber/WhatsApp/Telegram або надати URL у YouTube на платформі Moodle ХНА	
Всього		60

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента застосовуються такі методи:

- **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування.
- **методи письмового контролю:** самостійна робота, модульне письмове тестування, реферат, презентації.
- **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Формами перевірки та контролю знань студентів є:

1. **Вхідний контроль** проводиться на початку вивчення нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, які відповідають програмі попередньої дисципліни. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах спільно з викладачами, які проводять заняття із забезпечувальної дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

2. **Поточний контроль** проводиться викладачами під час аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу), яка поступово формується цілою низкою навчальних дисциплін, для набуття відповідних компетентностей даної освітньої програми.

3. **Рубіжний контроль** (тематичний, модульний або календарний) – це контроль знань студентів після вивчення логічно завершеної частини (теми, змістового модуля тощо) навчальної програми дисципліни. Цей контроль може проводитись у формі контрольної роботи, тестування, виконання розрахункового або розрахунково-графічного завдання,

курсного проекту (роботи) та ін. Форма контрольного заходу і критерії оцінювання під час рубіжного контролю визначається кафедрою в робочій програмі дисципліни.

4. *Підсумковий контроль* проводиться з метою оцінювання результатів навчання на певному рівні освіти або на окремих його завершених етапах за 100- бальною системою, національною та шкалою ЄКТС

9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів відбувається на підставі таких критеріїв.

1. Правильність відповідей (правильне, досить глибоке викладення теоретичних питань дисципліни).

2. Рівень усвідомлення матеріалу дисципліни і самостійність суджень.

3. Новизна навчальної інформації, науковий рівень знань матеріалу дисципліни.

4. Вміння пов'язувати засвоєні теоретичні знання з практичним досвідом (наведення прикладів, життєвих ситуацій тощо).

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

До відповідей студентів на практичному занятті відносять та оцінюють відповідно до «Схеми нарахування балів» зазначеної дисципліни від 1 до 7 балів згідно мінімального та максимального балу кожної практичної роботи:

- підготовку фіксованого виступу – 1-7 балів;
- участь в обговоренні питань плану практичних занять – 1-7 балів.
- використання додаткових літературних джерел, анотації статей – 1-7 балів;
- підготовку наукового повідомлення – 1-7 балів;
- самостійне опрацювання окремих питань – 1-7 балів;
- сертифікат про участь у семінарі/вебінарі на навчальних платформах за типом Prometheus тощо з відповідною кількістю навчальних годин до теми зазначеної навчальної дисципліни дорівнює максимальному балу згідно «Схеми нарахування балів»;

– сертифікат про проходження навчального курсу на навчальних платформах за типом Prometheus тощо з відповідною кількістю навчальних годин до теми або змістового модуля зазначеної навчальної дисципліни дорівнює максимальному балу за тему або змістовий модуль згідно «Схеми нарахування балів».

Матеріал лекції, на якій студент не був присутній, опрацьовується студентом самостійно.

Матеріал практичного заняття, на якому студент не був присутній, опрацьовується студентом самостійно.

Матеріал практичного заняття, на якому студент не був присутній з поважної причини може бути зданим протягом двох тижнів без зняття штрафних балів.

Матеріал практичного заняття, на якому студент не був присутній з неповажної причини може бути зданим протягом двох тижнів зі зняттям 1 штрафного балу від балу, що отримав студент після оцінювання викладачем завдання, що є перевіреном.

Матеріал практичного заняття, на якому студент не був присутній з поважної або неповажної причини, але зданий пізніше двох тижнів підпадає під зняття 1-3 штрафних балів від балу, що отримав студент після оцінювання викладачем завдання, що є перевіреном.

Завдання самостійної роботи студентів виконують та здають викладачеві протягом вивчення зазначеного змістового модуля.

Завдання самостійної роботи, які студент здає після закінчення змістового модуля, підпадають під зняття штрафних балів у відповідності: один тиждень запізнення – 1 штрафний бал.

Виконання модульного контролю здійснюється на платформі Moodle Хортицької національної академії.

Рубіжний модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення лекційного матеріалу, виконання практичних робіт та завдань самостійної роботи модуля.

Підсумковий контроль у вигляді диференційованого заліку студент відбувається шляхом накопичення балів протягом семестру. У разі недостатньої кількості балів протягом семестру для отримання диференційованого заліку, студент відповідає на питання (дивитись нижче) підсумкового контролю з дисципліни, де одне питання дорівнює 1 балу, але не більше 3 питань.

На «**відмінно**» оцінюється відповідь, яка є змістовною, студент продемонстрував систематичні ґрунтовні знання, володіє науковою термінологією, вміє інтегрувати практичні й теоретичні знання; зробив змістовні висновки.

На «**добре**» оцінюється відповідь, у якій студент виявив повні знання теоретичного матеріалу, достатній науковий рівень знань матеріалу, але не зміг пов'язати теоретичні знання з практичним досвідом.

На «**задовільно**» оцінюється відповідь, у якій студент виявив поверхові теоретичні знання, не зміг їх пов'язати з практичним досвідом, не достатньо володіє науковою термінологією, не зміг самостійно сформулювати висновки.

На «**незадовільно**» оцінюється відповідь, яка незмістовна, алогічна, відсутні наукова термінологія та зв'язок з практичним досвідом, самостійні узагальнення.

Вимоги до оформлення роботи для занять в аудиторії: формат А4, набраний у редакторі Microsoft Word з розширенням *.doc. Поля: ліве, праве, верхнє, нижнє – по 2 см. Шрифт тексту – Times New Roman, кегль – 14, абзацний відступ – 1,25, міжрядковий інтервал – 1,5; вирівнювання – по ширині.

Вимоги до оформлення роботи, наданої на платформі Moodle: завдання здавати у форматі PDF або Google-документа, обов'язково надавати URL документа на платформі Moodle, з відповідним доступом до нього.

Формат А4. Поля: ліве, праве, верхнє, нижнє – по 2 см. Шрифт тексту – Times New Roman, кегль – 14, абзацний відступ – 1,25, міжрядковий інтервал – 1,5; вирівнювання – по ширині.

Таблиця Г. 6

10. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Кількість балів	ЗМ 1			ЗМ 2			
	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7
Практичні заняття (40б)	6	3	3	6	13	3	6
Самостійна робота (34 б)	4	4	4	5	5	7	5
Рубіжний модульний контроль (26 б)	12			14			
100							

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

За шкалою ЄКТС	За шкалою академії	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	82 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 81 (добре)		
D	64 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 63 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

11. ЗАВДАННЯ ДЛЯ РУБІЖНОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

Кожне питання рубіжного модульного контролю оцінюється у 2 бали

Змістовий модуль 1. Теоретичний і науково-практичний аспекти навчання, виховання, розвитку дітей дошкільного віку з нормотиповим розвитком та із загальним недорозвитком мовлення

1. Співвіднести назву позиції розвитку людини та її тлумачення:

1. коли абстрагуються від індивідуальних і особистісних особливостей людини і розглядають лише закономірності вікового розвитку людини, особливості, притаманні кожному з етапів онтогенезу

2. коли розглядаються особливості розвитку людини, бо у кожної свій, притаманний тільки їй, шлях розвитку і особливий темп

3. коли розглядається процес розвитку людини як індивідуальності, процес виникнення особистісних якостей та особливостей розвитку на різних щаблях і етапах онтогенезу

- A. індивідуальна
- B. особистісна
- C. типологічна (вікова)

Відповіді: 1-С, 2-А, 3-В.

2. Співвіднести групу ЗДО та вік дітей, що її відвідують:

1. молодша група ЗДО
 2. середня група ЗДО
 3. старша група ЗДО
- A. третій рік життя
 - B. четвертий рік життя
 - C. п'ятий рік життя
 - D. шостий рік життя
 - E. сьомий рік життя

Відповіді: 1-B, 2-C, 3-D.

3. Співвіднести тип дихання з тлумаченням:

1. повітря наповнює лише верхню частину легень
 2. повітря наповнює лише середню частину легень
 3. повітря наповнює переважно нижню частину легень
 4. повітря наповнює всі ділянки легень
- A. комбінований
 - B. діафрагмовий
 - C. грудний
 - D. ключичний

Відповіді: 1-D, 2-C, 3-B, 4-A.

4. Співвіднести вік дитини і характеристику її психофізичного розвитку:

1. дитина збирає найпростіші пазли або розрізні картинки з 4-5 частин, вміє складати пірамідку, розрізняє предмети за кольорами, формою та іншими узагальнювальними ознаками, розрізає папір за прямими лініями і вміє ліпити найпростіші фігури з пластиліну – кульки, «ковбаски»

2. дитина вміє самотійно знаходити собі заняття, має основні побутові навички і орієнтується в навколишньому світі; знає час доби, пори року, надає короткий опис кожної, дає пояснення своїм діям і вчинкам оточуючих, а також знає що і навіщо він робить

3. дитина вміє повністю зосереджуватись на одному предметі протягом 3-5 хвилин, може сама вирішувати проблеми, а не звертатись відразу за допомогою до дорослого

- A. три роки
- B. чотири роки
- C. п'ять років

Відповіді: 1-B, 2-C, 3-A

5. Співвіднести принцип навчання та його тлумачення:

1. орієнтує педагогів на необхідність гармонійного зв'язку наукових знань з практикою повсякденного життя

2. припускає розуміння тими, хто вчиться, сенсу засвоєваних знань, умінь,

навичок, представлення цілей навчальної діяльності, володіння її прийомами та відображає активну роль особи, що вчиться, у навчанні

3. ґрунтується на здорових можливостях дитини, побудові освітнього процесу з використанням збережених аналізаторів, функцій і систем організму відповідно до специфіки природи порушення розвитку

4. забезпечує компенсаторний розвиток дитини з будь-яким порушенням розвитку (інструмент корекції і компенсації порушених психічних функцій), пропедевтика необхідних елементів освіти і трудової діяльності

- A. принцип свідомості і активності в навчанні
- B. принцип корекційно-компенсуючої спрямованості освіти
- C. принцип зв'язку теорії з практикою
- D. принцип діяльнісного підходу в навчанні і вихованні

Відповіді: 1-С, 2-А, 3-В, 3-Д.

6. Співвіднести кількість занять вчителя-логопеда у компенсуючій групі для дітей з ТПМ у ЗДО і вікову групу:

1. 5 підгрупових занять на тиждень з розвитку пасивної та активної лексики, граматики, фонетико-фонематичної сторони мовлення

2. 3 підгрупові заняття з розвитку лексики та граматики, зв'язного мовлення, 2 – з розвитку фонетико-фонематичної сторони мовлення

3. 4 підгрупові заняття з розвитку лексики та граматики, зв'язного мовлення, 1 – з розвитку фонетико-фонематичної сторони мовлення

- A. старша група
- B. середня група
- C. молодша група

Відповіді: 1-С, 2-А, 3-В.

Змістовий модуль 2. Методика застосування адаптованих фізичних вправ під час корекції психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення

1. Співвіднести термін і його тлумачення:

- 1. психофізичний розвиток
- 2. психічний розвиток
- 3. фізичний розвиток
- 4. моторний розвиток
- 5. психомоторний розвиток

A. розвиток інтелектуальної і рухової активності залежно від віку, вроджених і спадкових її якостей

B. процес закономірної онтогенетичної зміни психіки, морфологічних та функціональних ознак організму; має свої особливості, які залежать від віку дитини, включає низку вікових етапів, кожен з яких характеризується своїми особливостями

C. розвиток рухової активності людини

D. комплекс ознак, які характеризують морфофункціональний стан організму, рівень розвитку фізичних якостей і здібностей, необхідних для його життєдіяльності

E. процес закономірної онтогенетичної зміни психіки, що виявляється в

накопиченні її кількісних та якісних структурних перетворень, який передбачає появу нових якостей і функцій, зміну їх кількісних і якісних характеристик і в той же час перетворення вже існуючих форм психіки

Відповіді: 1-В, 2-Е, 3-Д, 4-С, 5-А.

2. Співвіднести термін і його значення:

1. процес навчання майбутніх вчителів-логопедів застосуванню адаптованих фізичних вправ у роботі з дітьми дошкільного віку із ЗНМ для сприяння корекції порушення мовлення

2. організаційно-методичні умови щодо зазначеного виду вправ у професійній діяльності майбутніх вчителів-логопедів

3. навчання вчителів-логопедів щодо застосовування адаптованих фізичних вправ під час у професійній діяльності

4. розширення теоретичних знань студентів про застосування адаптованих фізичних вправ; засвоєння аксіологічно обґрунтованих орієнтирів, що відповідають новим умовам соціального буття; формуванню світоглядної позиції щодо дітей з тяжкими порушеннями мовлення; формування власної світоглядної позиції студента, що дає сприятиме успішній професійній діяльності та позитивному відношенню до дітей з тяжкими порушеннями мовлення

- A. об'єкт МЗАФВ
- B. завдання МЗАФВ
- C. мета МЗАФВ
- D. предмет МЗАФВ

Відповіді: 1-А, 2-Д, 3-С, 4-В.

3. Співвіднести термін і його тлумачення:

1. тканина живого організму, здатна скорочуватися, забезпечуючи функцію руху частин тіла; мускул

2. стан, коли «тривале збудження нервової або м'язової тканини не супроводжується стомленням і зумовлює добре функціонування організму; буває підвищеним, зниженим або змішаним

3. пристосування живих організмів до впливів факторів зовнішнього середовища

4. зміна положення тіла або його частин у людини

- A. адаптація
- B. рух
- C. м'яз
- D. тонус

Відповіді: 1-С, 2-Д, 3-А, 4-В.

4. Співвіднести термін і його тлумачення:

1. пристосовані спеціальні завдання з фізичними рухами для різних частин тіла дитини, необхідні для покращення стану м'язів та їх тонусу, спрямовані на укріплення організму дитини загалом та окремих груп м'язів організму; скоординованої роботи півкуль головного мозку, що виконуються для набуття певних навичок або

закріплення наявних знань, корекції порушення та розвитку дитини через фізичні рухи

2. спеціальні завдання, що виконуються для набуття певних навичок або закріплення наявних знань

3. основний та специфічний засіб фізичного виховання, особливий вид рухової діяльності, за допомогою якого здійснюється спрямована дія на того, хто займається; рухові дії, за допомогою яких вирішуються освітні, виховні завдання та завдання фізичного розвитку

- A. фізичні вправи
- B. адаптовані фізичні вправи
- C. вправи

Відповіді: 1-В, 2-С, 3-А.

5. Співвіднести термін і його тлумачення:

1. певна цілеспрямована система рухів, сформована для вирішення конкретного рухового завдання, яка формується на основі знань, попереднього рухового досвіду, фізичних якостей, засвоєння раціонального способу її виконання шляхом багаторазового повторення

2. поєднання декількох специфічних рухових дій називають

3. рівень володіння руховою дією, який відрізняється необхідністю детального свідомого контролю за дією, невисоким ступенем виконання, нестабільністю та неекономічністю рухів, нестійкістю до дії несприятливих чинників, наявністю зайвих рухів

4. рівень володіння дією, який відрізняється мінімальною участю свідомості в контролі дії (дія виконується автоматизовано), високою швидкістю, стабільністю підсумку, стійкістю до впливів, високою міцністю запам'ятовування

- A. рухова діяльність
- B. рухове уміння
- C. рухова дія
- D. рухова навичка

Відповіді: 1-С, 2-А, 3-В, 4-Д.

6. Співвіднести етап розумової дії, який використовують щодо застосування адаптованих фізичних вправ у професійній діяльності вчителів-логопедів та його тлумачення:

- 1. перший етап
- 2. другий етап
- 3. третій етап
- 4. четвертий етап
- 5. п'ятий етап

A. засвоєння дії з предметами, справжнє значення яких полягає не в ілюстрації розумової дії, а в розкритті самою дитиною об'єктивного, предметного змісту дії і першого фактичного оволодіння цим змістом

B. засвоєння дії в плані гучного мовлення: коли дію з предметами досить засвоєно, її переводять у стан гучного мовлення, дитину вчать промовляти дію вголос без опори на предмети, чим досягається насамперед звільнення дії від необхідності завжди маніпулювати зовнішніми речами, але головне тут – повний перехід на дії з поняттями

С. складання попереднього уявлення про завдання: знання про зовнішній вигляд нової дії, позбавлене не тільки уміння його виконати, але і знання тих сил природи, які відкриваються тільки в практичній дії з ним; це не справжнє знання, а лише умова його придбання

Д. остаточне становлення розумової дії: отримавши вказівку про вихідні дані і те, що з ними потрібно робити, дитина відразу переходить до результату, відомому з багаторазового минулого досвіду

Е. перенесення дії в розумовий план: дитину навчають виконувати дію, супроводжуючи її шепітним мовленням, а потім – беззвучно, «про себе», відбувається перехід до дії «в розумі»

Відповіді: 1-С, 2-А, 3-В, 4-Е, 5-Д.

7. Співвіднести вчення і його автора:

1. теорія поетапного формування дій і понять
2. теорія рівнів
3. навчання рухових дій

- А. М. О. Бернштейн
- В. М. М. Боген
- С. П. Я. Гальперін

Відповіді: 1-С, 2-А, 3-В.

12. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Визначити поняття «вік» у педагогіці і психології.
2. Охарактеризувати відомі вікові періодизації у педагогіці і психології.
3. Охарактеризувати вікові періоди, які застосовують у сучасній системі закладів дошкільної освіти та системі охорони здоров'я України.
4. Визначити вік дітей, з якого можна починати регулярні заняття з підготовки дитини до школи, ознайомлення з оточуючим світом, вивчення іноземних мов чи музики.
5. Пояснити, чому в 3 роки можна помітити велику різницю між хлопчиками і дівчатками в їх мовленнєвому розвитку.
6. Проаналізувати навички і вміння дитини у 3 роки.
7. Проаналізувати навички і вміння дитини у 4 роки
8. Проаналізувати навички і вміння дитини у 5 років.
9. Охарактеризувати вік дітей, у якому дівчатка і хлопчики остаточно розуміють і приймають свої соціальні ролі, пов'язані зі статтю.
10. Проаналізувати документ, що запроваджує стандарт дошкільної освіти.
11. Визначити роль нейропсихології, як шляху розвитку спеціальної педагогіки.
12. Проаналізувати класифікацію порушень мовлення у вітчизняній і зарубіжній логопедії.
13. Проаналізувати періодизацію та клінічні види загального недорозвитку мовлення.
14. Визначити особливості психофізичного розвитку дітей із важкими порушеннями мовлення.
15. Охарактеризувати форми роботи, які застосовує вчитель-логопед у професійній діяльності.

16. Проаналізувати спеціальні принципи роботи з дітьми, що мають тяжкі порушення мовлення.
17. Визначити нормативну кількість дітей у компенсуючій групі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.
18. Визначити тривалість занять у компенсуючій групі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення для кожної вікової групи.
19. Визначити кількість занять у компенсуючій групі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення для кожної вікової групи.
20. Розкрити взаємозв'язок логопедії та ортодонтії.
21. Визначити поняття, на яких ґрунтується методика застосування адаптованих фізичних вправ.
22. Визначити, синтезом яких наук є методика застосування адаптованих фізичних вправ?
23. Обґрунтувати методологічні основи методики застосування адаптованих фізичних вправ.
24. Визначити відмінність понять «психофізичний розвиток» та «психомоторний розвиток».
25. Охарактеризувати напрями діагностики психомоторного розвитку дітей із ЗНМ.
26. Проаналізувати рекомендації щодо застосування адаптованих фізичних вправ.
27. Назвати загальні умови застосування адаптованих фізичних вправ.
28. Прокоментувати особливості застосування адаптованих фізичних вправ у різних вікових групах.
29. Охарактеризувати напрями роботи з корекції психомоторного розвитку.
30. Охарактеризувати мету роботи інклюзивно-ресурсного центру.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Гаврилова Н. С. Типи порушень артикуляційної моторики та особливості їх корекції. URL : <http://aqce.com.ua/vipusk-n8-2017/gavrilova-ns-tipi-porushen-artikuljacijnoi-motoriki-ta-osoblivosti-ih-korekcii.html> (дата звернення : 09.12.2019).
2. Горшкова Г. В. Логопедичні техніки: корекція психомоторного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення: навчально-методичний посібник. Запоріжжя : Хортицька національна академія, 2019. 230 с.
3. Єфименко М. М. Програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура». Тернопіль : Мандрівець, 2014. 52 с.
4. Навчальна кінезіологія: проста гімнастика для мозку. URL: <https://naurok.com.ua/post/navchalna-kineziologiya-prosta-gimnastika-dlya-mozku> (дата звернення: 12.12.2019).
5. Пінчук Ю. В., Породько М. І. Система фізичної реабілітації дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та психологія*. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. С. 45-47.
6. Тищенко В. В. Класифікація порушень мовленнєвого розвитку: сучасний стан, протиріччя та шляхи усунення. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/12732/1/Tyshchenko72003.pdf> (дата звернення : 26.11.2019).
7. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс. Київ : НАПН України. Інститут спеціальної педагогіки, 2012. 189 с.

Додаткова:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. керівник: А. М. Богуш. Київ : ТОВ «МЦФЕР–Україна», 2012. 26 с.
2. Визель Т. Г. Основы нейропсихологии : учеб. для студентов вузов. Москва : АСТАстрель Транзиткнига, 2005. 384 с.
3. Гальперин П. Я. Опыт изучения формирования умственных действий. *Вестник Московского университета. Серия 14. Психология.* 2017. №4. С. 3-20.
4. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навчальний посібник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 428 с.
5. Герцик М. С., Вацеба О. М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання та спорт» : навчальний посібник. Львів : Українські технології, 2002. 232 с.
6. Деннисон П., Деннисон Г. Гимнастика мозга. URL : <https://books.google.com.ua/books?isbn=5041606420> (дата звернення : 12.07.2019).
7. Закон України «Про інклюзивну освіту». URL : <https://mon.gov.ua> (дата звернення : 04.12.2019).
8. Закон України «Про дошкільну освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення : 04.12.2019).
9. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2053-viii> (дата звернення : 06.12.2019).
10. Казинс Н. Анатомия болезни с точки зрения пациента. URL : <https://www.litmir.me/br/?b=132405&p=1> (дата звернення : 09.10.2019).
11. Корнев. С. І. Хрестоматія з логопедії. Питання патології мовлення в сучасній американській та англійській періодиці. URL : https://npu.edu.ua/ua!/e-book/book/html/D/ikpp_kl_Hrestomatiya_z_logopedii/170.html (дата звернення : 14.12.2019).
12. Куроєдова В. Д., Сірик В. А. Логопедія в ортодонтії. Полтава : «Верстка», 2005. 124 с.
13. Куроєдова В. Д., Чикор Т. О., Сірик В. А., Виженко Є. Є. Міогімнастика і масаж. Дніпропетровськ : «Середняк Т. К.», 2015. 152 с.
14. Логопедія : підручник, третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавничий дім «Слово», 2014. 672 с.
15. Лопатинська Н. А. Неврологічні основи логопедії. Курс лекцій : навчальний посібник для студентів спеціальності 016 «Спеціальна освіта». Київ : Видавничий дім «Слово», 2017. 152 с.
16. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии: учебное пособие для студентов учреждений высшего профессионального образования. 8-е издание. Москва : Издательский центр «Академия», 2013. 384 с.
17. Мартинчук О. В. Основы коррекционной педагогики: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2010. 288 с.
18. Мастюкова Е. М. Ребенок с отклонениями в развитии: ранняя диагностика и коррекция. URL : http://pedlib.ru/Books/5/0144/5_0144-31.shtml (дата звернення : 10.11.2019).
19. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 2-ге видання, доповнене. Київ : Академвидав, 2013. 464 с.
20. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» у 2 частинах (нова редакція). Ч.І / наук.керівник О. Л. Кононко. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/rozvitku-ditini-doshkilnogo-vikuya-u-svitinova-redaktsiyachastina-1.pdf> (дата звернення : 05.12.2019).
21. Про затвердження Порядку комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0414-06> (дата звернення : 05.12.2019).

22. Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0229-02> (дата звернення : 05.12.2019).

23. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п> (дата звернення : 05.07.2019).

24. Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93> (дата звернення : 05.12.2019).

25. Про Національну доктрину розвитку освіти. URL : <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення : 05.12.2019).

26. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс. Київ, 2012. 258 с.

27. Фрай В. Дыхательные компоненты веселого смеха. URL : <https://books.google.com.ua/books?id=Fd19CwAAQBAJ&pg=PT73&lpg=PT73&dq=«Дыхательные+компоненты+веселого+смеха»&source=«Дыхательные+компоненты+веселого+смеха»&f=false> (дата звернення : 09.12.2019).

28. Холковська І. Л. Корекційна педагогіка. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с.

29. Челнокова М. С., Шеремет І. В., Василенко К. С. Особливості корекції негативних психоемоційних станів як наслідків конфліктів у навчально-виховному процесі засобами кінезіології. *Збірник наукових праць «Професійна освіта : методологія, теорія та технології»*. Переяслав-Хмельницький : ДПУ імені Григорія Сковороди, 2018. С. 243-259.

Додаток Д

Довідки із закладів дошкільної освіти про експериментальну апробацію методики застосування адаптованих фізичних вправ у компенсуючих групах для дітей з тяжкими порушеннями мовлення

ЗАПОРІЗЬКА МІСЬКА РАДА

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВІДДІЛ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ ДНІПРОВСЬКОГО
РАЙОНУ

ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КОМБІНОВАНОГО ТИПУ № 189 «РОМАШКА»

Запорізької міської ради Запорізької області

бульвар Бельфорський, 7-а, м. Запоріжжя, 69065, тел.: (061) 224-78-22

E-mail: romashka189@ukr.net Код ЄДРПОУ 26532384

28.05.2020 № 51-01/21

на № _____ від _____

ДОВІДКА

Видана Горшковій Г. В. у тому, що протягом 2019-2020 навчального року на базі ЗДО №189 Дніпровського району м. Запоріжжя проходило дослідження вихованців компенсуючих груп для дітей з тяжкими порушеннями мовлення із застосуванням розробленого Горшковою Г.В. діагностичного апарату та апробація розробленої Горшковою Г.В. методики застосування адаптованих фізичних вправ для занять з корекції психомоторного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. У дослідженні та апробації прийняли участь діти компенсуючих груп для дітей з тяжкими порушеннями мовлення молодшого, середнього, старшого дошкільного віку загальною кількістю 85 осіб.

Директор ЗДО №189

І.А. Журавленко

**ЗАПОРІЗЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВІДДІЛ ОСВІТИ ДНІПРОВСЬКОГО РАЙОНУ
ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД (ЯСЛА - САДОК)
КОМБІНОВАНОГО ТИПУ №121 «КОСМОС»
ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ**

вул. Сергія Синенка , 45-а, м. Запоріжжя, 69041, тел.: (061) 286-25-83, E- mail: dnz121cosmos@i.ua
Код ЄДРПОУ 26532272

від 29.05.2020 № 01-32/102

ДОВІДКА

Видана Горшківій Г. В. у тому, що протягом 2019-2020 навчального року на базі ЗДО №121 Дніпровського району м. Запоріжжя проходило дослідження вихованців компенсуючих груп для дітей з тяжкими порушеннями мовлення із застосуванням розробленого Горшковою Г.В. діагностичного апарату та апробація розробленої Горшковою Г.В. методики застосування адаптованих фізичних вправ для занять з корекції психомоторного розвитку дітей з тяжкими порушеннями мовлення. У дослідженні та апробації прийняли участь діти компенсуючих груп для дітей з тяжкими порушеннями мовлення молодшого, середнього, старшого дошкільного віку загальною кількістю 58 осіб.

Директор ЗДО №121

О.А.Удачіна

Додаток Е

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

49010, м. Дніпро, 10, пр. Гагаріна, 72, телефон (056) 374-98-01, (056) 374-98-22, факс (056) 374-98-41, 374-98-42
E-mail: cdep@dnu.dp.ua, код ЄДРПОУ 02066747

“ 12 ” 11 2020 р. № 88-552-185 На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про впровадження
результатів дисертаційного дослідження
Горшкової Галини Володимирівни
на тему: «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до
застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)**

Результати дисертаційного дослідження Горшкової Галини Володимирівни на тему «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності» знайшли своє широке впровадження в освітньому процесі Дніпровського національного університету імені Олеса Гончара в контексті підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету психології та спеціальної освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта впродовж 2018-2020 років.

Окремі навчально-методичні матеріали навчальної дисципліни «Логоритміка» використовувались у дисциплінах «Логопедія з практикумом», «Корекційна психопедагогіка», «Спецпрактикум зі спеціальної педагогіки», викладання яких забезпечувала кафедра педагогіки та спеціальної освіти факультету психології та спеціальної освіти.

Проведене дослідження Горшковою Галиною Володимирівною дозволяє розширити наукові уявлення про форми та методи організації навчання, що сприяють формуванню готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Результати впровадження дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри педагогіки та спеціальної освіти факультету психології та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеса Гончара (протокол № 4 від 05.11.2020 р.).

В.О. РЕКТОР

Олег ДРОБАХІН

Міністерство освіти і науки України
 Державний заклад
 «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»

пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703
 тел./факс: (06461) 2-40-61, 097-567-20-45
 e-mail: mail@luguniv.edu.ua, www.luguniv.edu.ua

10.11.2020 № 1/1125

ДОВІДКА
про впровадження
результатів дисертаційної роботи
Горшкової Галини Володимирівни
на тему: «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до
застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності»,
поданої в освітній процес Державного закладу «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка» на здобуття наукового ступеня доктора
філософії зі спеціальності 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

Результати дисертаційного дослідження Горшкової Галини Володимирівни на тему «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності» знайшли своє широке впровадження в освітньому процесі державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» в контексті підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти навчально-наукового інституту педагогіки і психології, спеціальності 016 Спеціальна освіта впродовж 2020-2021 навчального року.

Окремі навчально-методичні матеріали варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» використовувались у дисциплінах, викладання яких забезпечувала профільна кафедра факультету.

Проведене дослідження Горшковою Галиною Володимирівною дозволяє розширити наукові уявлення про форми та методи організації навчання, що сприяють формуванню готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Результати впровадження дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти навчально-наукового інституту педагогіки і психології спеціальності 016 Спеціальна освіта державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (22.10.2020 р.).

В.о ректора

Григор'єва Ірина
 +380668567574

Сергій САВЧЕНКО

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

(НУ «Запорізька політехніка») вул. Жуковського, 64, м. Запоріжжя 69063
 тел. (061) 764 25 06, факс (061) 764 21 41 e-mail: rector@zpu.edu.ua
 код ЄДРПОУ 02070849

17.11.2020

№ 36-67/3021

На № _____ від _____

Довідка**про впровадження****результатів дисертаційного дослідження****Горшкової Галини Володимирівни**

на тему: «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

Результати дисертаційного дослідження Горшкової Галини Володимирівни на тему «Формування гтовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності» знайшли своє широке впровадження в освітньому процесі Національного університету «Запорізька політехніка» в контексті підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта впродовж 2020-2021 навчального року.

Окремі навчально-методичні матеріали варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» використовувались у дисциплінах, викладання яких забезпечувала профільна кафедра спеціальної освіти.

Проведене дослідження Горшковою Галиною Володимирівною дозволяє розширити наукові уявлення про форми та методи організації навчання, що сприяють формуванню готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Результати впровадження дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри спеціальної освіти факультету управління фізичною культурою та спортом інституту управління та права Національного університету «Запорізька політехніка» (протокол № 6 від 9.11. 2020 р.).

Завідувач кафедри спеціальної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент

А.А. Івахненко

Проректор з наукової роботи та
міжнародної діяльності,
доктор технічних наук, професор

В.В. Наумик

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

61001, м. Харків, провулок Руставелі, 7, тел/ факс (057) 732-46-30, e-mail hgpa@kharkov.com
 Розрахунковий рахунок UA248201720344290001000032413, UA408201720344281001200032413,
 UA678201720344291001300032413 Держказначейська служба України м.Київ
 МФО 820172, Код 02125591

27.11.2020 № *01-13/620*

на № _____ від _____ **Довідка**

про впровадження
результатів дисертаційного дослідження
Горшкової Галини Володимирівни
на тему: «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до
застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

Результати дисертаційного дослідження Горшкової Галини Володимирівни на тему «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності» знайшли своє широке впровадження в освітньому процесі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради в контексті підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії спеціальності 016 Спеціальна освіта впродовж 2020-2021 навчального року.

Окремі навчально-методичні матеріали варіативної навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» використовувались у дисциплінах, викладання яких забезпечувала профільна кафедра факультету.

Проведене дослідження Горшковою Галиною Володимирівною дозволяє розширити наукові уявлення про форми та методи організації навчання, що сприяють формуванню готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Результати впровадження дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри корекційної освіти та спеціальної психології факультету дошкільної і спеціальної освіти та історії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (протокол № 4 від 27. 11. 2020 р.).

Проректор з науково-педагогічної роботи **Іван СТЕПАНЕЦЬ**

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА РАДА
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ХОРТИЦЬКА
НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

вуд. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, 69017, Тел/факс (061) 283-20-01,
e-mail: info@khonra.zp.ua Код ЄДРПОУ 22 133 718, р/р UA448201720344250002000042167 МФО 820172;
с/р UA608201720344241002200042167

07.12.2020 № 01-15/1128

На № ___ від _____

Довідка
про впровадження
результатів дисертаційного дослідження
Горшкової Галини Володимирівни
на тему: «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до
застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності»,
представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

Результати дисертаційного дослідження Горшкової Галини Володимирівни на тему «Формування готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності» було впроваджено під час професійної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи спеціальності 016 Спеціальна освіта комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна академія» Запорізької обласної ради впродовж 2020-2021 навчального року.

Горшковою Г. В. впроваджено в освітній процес навчальну дисципліну «Основи логопедичних технік»: розроблено навчальну та робочу програми, лекції, тематику практичних занять, зміст і завдання для самостійної роботи студентів, методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни, створено навчально-методичний посібник для методичного забезпечення дисципліни.

Окремі навчально-методичні матеріали навчальної дисципліни «Основи логопедичних технік» використовувались у дисциплінах, викладання яких забезпечує кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології.

Проведене дослідження Горшковою Галиною Володимирівною дозволяє розширити наукові уявлення про форми та методи організації навчання, що сприяють формуванню готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності.

Результати впровадження дисертаційного дослідження обговорено та схвалено на засіданні кафедри спеціальної педагогіки та спеціальної психології факультету реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна академія» Запорізької обласної ради (протокол № 31 від 15 жовтня 2020 р.).

Ректор

Валентина НЕЧИПОРЕНКО

Додаток Є

**Обробка результатів опитування експертів щодо значущості
компонентів готовності майбутніх вчителів-логопедів до застосування
адаптованих фізичних вправ в професійній діяльності**

Таблиця Є.1

Результати опитування експертів

Компонент	E1	E2	E3	E4	E5	E6	E7	E8	E9	E10
М	1	2	1	1	1	1	1	2	2	1
К	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
О	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3
Д	2	1	2	3	2	3	2	1	1	2

Отримані результати було перетворено в оцінки значущості кожного компонента, які зведені в матриці A .

$$A = \begin{pmatrix} 4 & 3 & 4 & 4 & 4 & 4 & 4 & 3 & 3 & 4 \\ 1 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 2 & 2 & 2 & 3 & 2 & 3 & 2 & 2 & 2 & 2 \\ 3 & 3 & 3 & 2 & 3 & 2 & 3 & 4 & 4 & 3 \end{pmatrix}$$

Також було отримано матрицю B , яка є добутком двох матриць A і A^T :

139	37	82	112	82,90144	0,37
37	10	22	31	22,41282	0,10
82	22	50	66	49,39553	0,22
112	31	66	101	69,36035	0,31
					1

$$B = \begin{pmatrix} 139 & 37 & 82 & 112 \\ 37 & 10 & 22 & 31 \\ 82 & 22 & 50 & 66 \\ 112 & 31 & 66 & 101 \end{pmatrix} y_i = \begin{pmatrix} 82,9 \\ 22,4 \\ 49,4 \\ 69,4 \end{pmatrix} x_i = \begin{pmatrix} 0,37 \\ 0,10 \\ 0,22 \\ 0,31 \end{pmatrix}$$

Додаток Ж

Обробка результатів педагогічного експерименту

Таблиця Ж.1

Результати діагностування студентів ЕГ на констатувальному етапі експерименту

№	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
	72	репродуктивний	24	недостатній	34	недостатній	28	недостатній	45,2	недостатній
2	76	реконструктивний	28	недостатній	33	недостатній	28	недостатній	46,86	недостатній
3	74	репродуктивний	28	недостатній	37	недостатній	26	недостатній	46,38	недостатній
4	75	реконструктивний	24	недостатній	33	недостатній	11	недостатній	40,82	недостатній
5	84	реконструктивний	20	недостатній	41	недостатній	33	недостатній	52,33	недостатній
6	60	репродуктивний	24	недостатній	34	недостатній	28	недостатній	40,76	недостатній
7	51	недостатній	20	недостатній	41	недостатній	24	недостатній	37,33	недостатній
8	52	недостатній	28	недостатній	44	недостатній	7	недостатній	33,89	недостатній
9	68	репродуктивний	20	недостатній	39	недостатній	33	недостатній	45,97	недостатній
10	52	недостатній	20	недостатній	40	недостатній	26	недостатній	38,1	недостатній
11	74	репродуктивний	28	недостатній	37	недостатній	31	недостатній	47,93	недостатній
12	90	творчий	20	недостатній	37	недостатній	26	недостатній	51,5	недостатній
13	99	творчий	24	недостатній	35	недостатній	17	недостатній	52	недостатній
14	93	творчий	24	недостатній	35	недостатній	26	недостатній	52,57	недостатній
15	91	творчий	20	недостатній	47	недостатній	26	недостатній	54,07	недостатній
16	85	реконструктивний	20	недостатній	41	недостатній	11	недостатній	45,88	недостатній
17	85	реконструктивний	28	недостатній	43	недостатній	9	недостатній	46,5	недостатній
18	84	реконструктивний	28	недостатній	35	недостатній	24	недостатній	49,02	недостатній
19	79	реконструктивний	28	недостатній	34	недостатній	26	недостатній	47,57	недостатній
20	80	реконструктивний	24	недостатній	48	недостатній	22	недостатній	49,38	недостатній
21	87	реконструктивний	24	недостатній	47	недостатній	30	недостатній	54,23	недостатній
22	73	репродуктивний	28	недостатній	43	недостатній	30	недостатній	48,57	недостатній
23	88	реконструктивний	24	недостатній	49	недостатній	24	недостатній	53,18	недостатній
24	60	репродуктивний	20	недостатній	60	репродуктивний	28	недостатній	46,08	недостатній
25	86	реконструктивний	24	недостатній	40	недостатній	22	недостатній	49,84	недостатній
26	69	репродуктивний	28	недостатній	44	недостатній	28	недостатній	46,69	недостатній
27	78	реконструктивний	24	недостатній	40	недостатній	20	недостатній	46,26	недостатній

Результати діагностування студентів КГ1 на констатувальному етапі експерименту

№	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
	84	реконструктивний	32	недостатній	47	недостатній	20	недостатній	50,82	недостатній
2	78	реконструктивний	24	недостатній	33	недостатній	11	недостатній	41,93	недостатній
3	68	репродуктивний	24	недостатній	42	недостатній	26	недостатній	44,86	недостатній
4	75	реконструктивний	20	недостатній	37	недостатній	15	недостатній	42,54	недостатній
5	61	репродуктивний	16	недостатній	63	репродуктивний	15	недостатній	42,68	недостатній
6	72	репродуктивний	28	недостатній	38	недостатній	19	недостатній	43,69	недостатній
7	90	творчий	24	недостатній	51	недостатній	30	недостатній	56,22	недостатній
8	97	творчий	16	недостатній	43	недостатній	31	недостатній	56,56	недостатній
9	95	творчий	20	недостатній	38	недостатній	17	недостатній	50,78	недостатній
10	72	репродуктивний	20	недостатній	36	недостатній	24	недостатній	44	недостатній
11	68	репродуктивний	28	недостатній	41	недостатній	22	недостатній	43,8	недостатній
12	86	реконструктивний	28	недостатній	42	недостатній	26	недостатній	51,92	недостатній
13	81	реконструктивний	24	недостатній	51	недостатній	24	недостатній	51,03	недостатній
14	79	реконструктивний	16	недостатній	41	недостатній	30	недостатній	49,15	недостатній
15	71	репродуктивний	32	недостатній	47	недостатній	48	недостатній	54,69	недостатній
16	88	реконструктивний	32	недостатній	35	недостатній	33	недостатній	53,69	недостатній
17	80	реконструктивний	20	недостатній	36	недостатній	30	недостатній	48,82	недостатній
18	72	репродуктивний	32	недостатній	35	недостатній	20	недостатній	43,74	недостатній
19	85	реконструктивний	20	недостатній	47	недостатній	30	недостатній	53,09	недостатній
20	86	реконструктивний	32	недостатній	41	недостатній	26	недостатній	52,1	недостатній
21	84	реконструктивний	28	недостатній	35	недостатній	26	недостатній	49,64	недостатній
22	64	репродуктивний	24	недостатній	37	недостатній	30	недостатній	43,52	недостатній
23	82	реконструктивний	28	недостатній	34	недостатній	24	недостатній	48,06	недостатній
24	84	реконструктивний	28	недостатній	39	недостатній	28	недостатній	51,14	недостатній

Результати діагностування студентів КГ2 на констатувальному етапі експерименту

№	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
	Бал	Категорія	Бал	Категорія	Бал	Категорія	Бал	Категорія	Бал	Категорія
1	64	репродуктивний	20	недостатній	60	репродуктивний	26	недостатній	46,94	недостатній
2	68	репродуктивний	28	недостатній	47	недостатній	28	недостатній	46,98	недостатній
3	75	реконструктивний	24	недостатній	63	репродуктивний	24	недостатній	51,45	недостатній
4	71	репродуктивний	28	недостатній	33	недостатній	31	недостатній	45,94	недостатній
5	77	реконструктивний	28	недостатній	40	недостатній	28	недостатній	48,77	недостатній
6	84	реконструктивний	24	недостатній	39	недостатній	31	недостатній	51,67	недостатній
7	94	творчий	28	недостатній	58	недостатній	26	недостатній	58,4	недостатній
8	72	репродуктивний	20	недостатній	35	недостатній	24	недостатній	43,78	недостатній
9	76	реконструктивний	28	недостатній	40	недостатній	28	недостатній	48,4	недостатній
10	84	реконструктивний	20	недостатній	34	недостатній	22	недостатній	47,38	недостатній
11	86	реконструктивний	28	недостатній	33	недостатній	28	недостатній	50,56	недостатній
12	60	репродуктивний	28	недостатній	47	недостатній	33	недостатній	45,57	недостатній
13	58	недостатній	32	недостатній	34	недостатній	22	недостатній	38,96	недостатній
14	76	реконструктивний	20	недостатній	44	недостатній	30	недостатній	49,1	недостатній
15	80	реконструктивний	16	недостатній	35	недостатній	20	недостатній	45,1	недостатній
16	76	реконструктивний	28	недостатній	37	недостатній	30	недостатній	48,36	недостатній
17	88	реконструктивний	24	недостатній	36	недостатній	28	недостатній	51,56	недостатній
18	91	творчий	16	недостатній	40	недостатній	24	недостатній	51,51	недостатній
19	88	реконструктивний	20	недостатній	41	недостатній	30	недостатній	52,88	недостатній
20	80	реконструктивний	8	недостатній	40	недостатній	26	недостатній	47,26	недостатній
21	97	творчий	16	недостатній	59	недостатній	33	недостатній	60,7	репродуктивний
22	88	реконструктивний	12	недостатній	41	недостатній	31	недостатній	52,39	недостатній

Результати діагностування студентів КГЗ на констатувальному етапі експерименту

№	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
	Бал	Характеристика	Бал	Характеристика	Бал	Характеристика	Бал	Характеристика	Бал	Характеристика
1	82	реконструктивний	24	недостатній	39	недостатній	28	недостатній	50	недостатній
2	90	творчий	20	недостатній	42	недостатній	24	недостатній	51,98	недостатній
3	59	недостатній	24	недостатній	39	недостатній	30	недостатній	42,11	недостатній
4	65	репродуктивний	28	недостатній	42	недостатній	24	недостатній	43,53	недостатній
5	90	творчий	12	недостатній	45	недостатній	31	недостатній	54,01	недостатній
6	86	реконструктивний	24	недостатній	27	недостатній	13	недостатній	44,19	недостатній
7	86	реконструктивний	32	недостатній	37	недостатній	17	недостатній	48,43	недостатній
8	72	репродуктивний	20	недостатній	51	недостатній	24	недостатній	47,3	недостатній
9	81	реконструктивний	16	недостатній	49	недостатній	24	недостатній	49,79	недостатній
10	60	репродуктивний	20	недостатній	48	недостатній	15	недостатній	39,41	недостатній
11	84	реконструктивний	24	недостатній	49	недостатній	20	недостатній	50,46	недостатній

**Описові показники результатів діагностування груп
на констатувальному етапі експерименту**

Група	Показник	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Особистісний компонент	Діяльнісний компонент	Готовність
ЕГ	Середнє	76,48	24,15	40,41	23,85	47,00
	Стд. помилка середньої	2,490	,622	1,194	1,367	0,996
	Ексцес	-,335	-1,445	2,327	,571	-,836
	Стд. помилка ексцесу	,872	,872	,872	,872	,448
	Асиметрія	-,554	-,070	1,235	-1,150	,483
	Стд. помилка асиметрії	,448	,448	,448	,448	,872
	Дисперсія	167,413	10,439	38,481	50,439	26,770
	Стд. відхилення	12,939	3,231	6,203	7,102	5,174
КГ1	Середнє	79,25	24,83	41,21	25,21	48,69
	Стд. помилка середньої	1,914	1,103	1,426	1,549	0,951
	Ексцес	-,535	-1,129	2,766	2,485	,022
	Стд. помилка ексцесу	,918	,918	,918	,918	,472
	Асиметрія	-,097	-,182	1,484	,757	-1,311
	Стд. помилка асиметрії	,472	,472	,472	,472	,918
	Дисперсія	87,935	29,188	48,781	57,563	21,714
	Стд. відхилення	9,377	5,403	6,984	7,587	4,660
КГ2	Середнє	78,77	22,55	42,55	27,41	49,26
	Стд. помилка середньої	2,252	1,330	1,992	,775	0,996
	Ексцес	-,478	-,220	,144	-,670	,482
	Стд. помилка ексцесу	,953	,953	,953	,953	,491
	Асиметрія	-,290	-,652	1,142	-,337	1,498
	Стд. помилка асиметрії	,491	,491	,491	,491	,953
	Дисперсія	111,613	38,926	87,307	13,206	21,807
	Стд. відхилення	10,565	6,239	9,344	3,634	4,670
КГ3	Середнє	77,73	22,18	42,55	22,73	47,38
	Стд. помилка середньої	3,524	1,650	2,108	1,784	1,364
	Ексцес	-1,163	,480	1,142	-,890	-,386
	Стд. помилка ексцесу	1,279	1,279	1,279	1,279	,661
	Асиметрія	-,704	-,116	-,965	-,286	-,804
	Стд. помилка асиметрії	,661	,661	,661	,661	1,279
	Дисперсія	136,618	29,964	48,873	35,018	20,468
	Стд. відхилення	11,688	5,474	6,991	5,918	4,524

**Результати розрахунку емпіричного значення критерія Крускала-
Волліса (констатувальний етап)**

Статистичний показник	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Особистісний компонент	Діяльнісний компонент	Готовність
$H_{\text{емп}}$	0,304	2,521	1,901	5,584	1,696
ν	3	3	3	3	3
α	0,959	0,471	0,593	0,134	0,638

Результати діагностування студентів ЕГ на контрольному етапі експерименту

№	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
1	91	творчий	92	творчий	90	творчий	98	творчий	93,05	творчий
2	71	репродуктивний	70	репродуктивний	74	репродуктивний	75	реконструктивний	72,8	репродуктивний
3	76	реконструктивний	96	творчий	75	реконструктивний	89	реконструктивний	81,81	реконструктивний
4	91	творчий	96	творчий	91	творчий	95	творчий	92,74	творчий
5	79	реконструктивний	92	творчий	95	творчий	87	реконструктивний	86,3	реконструктивний
6	80	реконструктивний	88	реконструктивний	78	реконструктивний	81	реконструктивний	80,67	реконструктивний
7	87	реконструктивний	88	реконструктивний	81	реконструктивний	83	реконструктивний	84,54	реконструктивний
8	73	репродуктивний	96	творчий	82	реконструктивний	100	творчий	85,65	реконструктивний
9	88	реконструктивний	80	реконструктивний	93	творчий	87	реконструктивний	87,99	реконструктивний
10	91	творчий	88	реконструктивний	81	реконструктивний	87	реконструктивний	87,26	реконструктивний
11	86	реконструктивний	84	реконструктивний	83	реконструктивний	85	реконструктивний	84,83	реконструктивний
12	91	творчий	96	творчий	87	реконструктивний	95	творчий	91,86	творчий
13	78	реконструктивний	80	реконструктивний	81	реконструктивний	83	реконструктивний	80,41	реконструктивний
14	72	репродуктивний	80	реконструктивний	77	реконструктивний	88	реконструктивний	78,86	реконструктивний
15	76	реконструктивний	84	реконструктивний	82	реконструктивний	85	реконструктивний	80,91	реконструктивний
16	89	реконструктивний	94	творчий	95	творчий	97	творчий	93,3	творчий
17	89	реконструктивний	84	реконструктивний	92	творчий	93	творчий	90,4	творчий
18	84	реконструктивний	88	реконструктивний	85	реконструктивний	81	реконструктивний	83,69	реконструктивний
19	92	творчий	80	реконструктивний	81	реконструктивний	89	реконструктивний	87,45	реконструктивний
20	91	творчий	100	творчий	93	творчий	97	творчий	94,2	творчий
21	92	творчий	92	творчий	95	творчий	87	реконструктивний	91,11	творчий
22	96	творчий	96	творчий	93	творчий	90	творчий	93,48	творчий
23	92	творчий	84	реконструктивний	77	реконструктивний	81	реконструктивний	84,49	реконструктивний
24	90	творчий	80	реконструктивний	88	реконструктивний	87	реконструктивний	87,63	реконструктивний
25	90	творчий	92	творчий	95	творчий	88	реконструктивний	90,68	творчий
26	99	творчий	100	творчий	94	творчий	85	реконструктивний	93,66	творчий
27	91	творчий	92	творчий	91	творчий	96	творчий	92,65	творчий

Результати діагностування студентів КГ1 на контрольному етапі експерименту

№	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
1	74	репродуктивний	66	репродуктивний	64	репродуктивний	59	недостатній	66,35	репродуктивний
2	74	репродуктивний	60	репродуктивний	70	репродуктивний	64	репродуктивний	68,62	репродуктивний
3	82	реконструктивний	77	реконструктивний	77	реконструктивний	64	репродуктивний	74,82	репродуктивний
4	74	репродуктивний	61	репродуктивний	61	репродуктивний	47	недостатній	61,47	репродуктивний
5	90	творчий	78	реконструктивний	89	реконструктивний	65	репродуктивний	80,83	реконструктивний
6	62	репродуктивний	62	репродуктивний	79	реконструктивний	67	репродуктивний	67,29	репродуктивний
7	64	репродуктивний	58	недостатній	60	репродуктивний	54	недостатній	59,42	недостатній
8	78	реконструктивний	63	репродуктивний	75	реконструктивний	67	репродуктивний	72,43	репродуктивний
9	74	репродуктивний	61	репродуктивний	71	репродуктивний	77	реконструктивний	72,97	репродуктивний
10	60	репродуктивний	48	недостатній	39	недостатній	54	недостатній	52,32	недостатній
11	92	творчий	84	реконструктивний	66	репродуктивний	64	репродуктивний	76,8	реконструктивний
12	80	реконструктивний	56	недостатній	90	творчий	67	репродуктивний	75,77	реконструктивний
13	67	репродуктивний	66	репродуктивний	64	репродуктивний	84	реконструктивний	71,51	репродуктивний
14	77	реконструктивний	62	репродуктивний	68	репродуктивний	70	репродуктивний	71,35	репродуктивний
15	64	репродуктивний	75	реконструктивний	36	недостатній	55	недостатній	56,15	недостатній
16	55	недостатній	48	недостатній	41	недостатній	47	недостатній	48,74	недостатній
17	84	реконструктивний	90	творчий	82	реконструктивний	66	репродуктивний	78,58	реконструктивний
18	82	реконструктивний	88	реконструктивний	91	творчий	77	реконструктивний	83,03	реконструктивний
19	84	реконструктивний	44	недостатній	41	недостатній	68	репродуктивний	65,58	репродуктивний
20	94	творчий	87	реконструктивний	90	творчий	90	творчий	91,18	творчий
21	94	творчий	84	реконструктивний	75	реконструктивний	67	репродуктивний	80,45	реконструктивний
22	86	реконструктивний	76	реконструктивний	42	недостатній	71	репродуктивний	70,67	репродуктивний
23	84	реконструктивний	80	реконструктивний	37	недостатній	67	репродуктивний	67,99	репродуктивний
24	68	репродуктивний	63	репродуктивний	63	репродуктивний	53	недостатній	61,75	репродуктивний

Результати діагностування студентів КГ2 на контрольному етапі експерименту

№	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
1	65	репродуктивний	78	реконструктивний	61	репродуктивний	68	репродуктивний	66,35	репродуктивний
2	78	реконструктивний	70	репродуктивний	47	недостатній	74	репродуктивний	69,14	репродуктивний
3	74	репродуктивний	61	репродуктивний	44	недостатній	49	недостатній	58,35	недостатній
4	78	реконструктивний	75	реконструктивний	65	репродуктивний	61	репродуктивний	69,57	репродуктивний
5	67	репродуктивний	83	реконструктивний	67	репродуктивний	77	реконструктивний	71,7	репродуктивний
6	94	творчий	78	реконструктивний	62	репродуктивний	65	репродуктивний	76,37	реконструктивний
7	57	недостатній	22	недостатній	70	репродуктивний	88	реконструктивний	65,97	репродуктивний
8	82	реконструктивний	75	реконструктивний	66	репродуктивний	78	реконструктивний	76,54	реконструктивний
9	88	реконструктивний	91	творчий	75	реконструктивний	77	реконструктивний	82,03	реконструктивний
10	76	реконструктивний	64	репродуктивний	59	недостатній	57	недостатній	65,17	репродуктивний
11	74	репродуктивний	48	недостатній	41	недостатній	65	репродуктивний	61,35	репродуктивний
12	64	репродуктивний	71	репродуктивний	60	репродуктивний	55	недостатній	61,03	репродуктивний
13	84	реконструктивний	61	репродуктивний	47	недостатній	63	репродуктивний	67,05	репродуктивний
14	72	репродуктивний	77	реконструктивний	63	репродуктивний	74	репродуктивний	71,14	репродуктивний
15	72	репродуктивний	74	репродуктивний	71	репродуктивний	65	репродуктивний	69,81	репродуктивний
16	84	реконструктивний	64	репродуктивний	40	недостатній	77	реконструктивний	70,15	репродуктивний
17	92	творчий	75	реконструктивний	60	репродуктивний	64	репродуктивний	74,58	репродуктивний
18	88	реконструктивний	62	репродуктивний	58	недостатній	48	недостатній	66,4	репродуктивний
19	72	репродуктивний	67	репродуктивний	64	репродуктивний	69	репродуктивний	68,81	репродуктивний
20	98	творчий	48	недостатній	67	репродуктивний	71	репродуктивний	77,81	реконструктивний
21	67	репродуктивний	71	репродуктивний	67	репродуктивний	57	недостатній	64,3	репродуктивний
22	74	репродуктивний	52	недостатній	47	недостатній	59	недостатній	61,21	репродуктивний

Результати діагностування студентів КГЗ на контрольному етапі експерименту

№	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
1	57	недостатній	64	репродуктивний	67	репродуктивний	71	репродуктивний	64,24	репродуктивний
2	65	репродуктивний	75	реконструктивний	87	реконструктивний	94	творчий	79,83	реконструктивний
3	96	творчий	64	репродуктивний	90	творчий	85	реконструктивний	88,07	реконструктивний
4	78	реконструктивний	56	недостатній	64	репродуктивний	66	репродуктивний	69	репродуктивний
5	59	недостатній	44	недостатній	72	репродуктивний	64	репродуктивний	61,91	репродуктивний
6	78	реконструктивний	60	репродуктивний	60	репродуктивний	74	репродуктивний	71	репродуктивний
7	94	творчий	40	недостатній	90	творчий	67	репродуктивний	79,35	реконструктивний
8	78	реконструктивний	64	репродуктивний	83	реконструктивний	77	реконструктивний	77,39	реконструктивний
9	90	творчий	48	недостатній	47	недостатній	81	реконструктивний	73,55	репродуктивний
10	86	реконструктивний	44	недостатній	51	недостатній	67	репродуктивний	68,21	репродуктивний
11	74	репродуктивний	88	реконструктивний	49	недостатній	72	репродуктивний	69,28	репродуктивний

**Частотні показники розподілів студентів за рівнями сформованості компонентів та готовності в цілому
на контрольному етапі**

Група	Рівень	Мотиваційний		Когнітивний		Особистісний		Діяльнісний		Готовність	
		n	y %	n	y %	n	y %	n	y %	n	y %
ЕГ	недостатній	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
	репродуктивний	3	11%	1	4%	1	4%	0	0%	1	4%
	реконструктивний	11	41%	13	48%	14	52%	18	67%	15	56%
	творчий	13	48%	13	48%	12	44%	9	33%	11	41%
КГ1	недостатній	1	4%	5	21%	6	25%	7	29%	4	17%
	репродуктивний	10	42%	9	38%	9	38%	13	54%	13	54%
	реконструктивний	9	38%	9	38%	6	25%	3	13%	6	25%
	творчий	4	17%	1	4%	3	13%	1	4%	1	4%
КГ2	недостатній	1	5%	4	18%	8	36%	6	27%	1	5%
	репродуктивний	10	45%	10	45%	13	59%	11	50%	17	77%
	реконструктивний	8	36%	7	32%	1	5%	5	23%	4	18%
	творчий	3	14%	1	5%	0	0%	0	0%	0	0%
КГ3	недостатній	2	18%	5	45%	3	27%	0	0%	0	0%
	репродуктивний	2	18%	4	36%	4	36%	7	64%	7	64%
	реконструктивний	4	36%	2	18%	2	18%	3	27%	4	36%
	творчий	3	27%	0	0%	2	18%	1	9%	0	0%

**Описові показники результатів діагностування груп
на контрольному етапі експерименту**

Група	Показник	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Особистісний компонент	Діяльнісний компонент	Готовність
ЕГ	Середнє	86,11	88,59	86,26	88,48	87,1267
	Стд. помилка середньої	1,474	1,424	1,347	1,188	1,06212
	Ексцес	-,658	-,475	-,204	,092	-,651
	Стд. помилка ексцесу	,448	,448	,448	,448	,448
	Асиметрія	-,627	-,159	-1,414	-,434	,001
	Стд. помилка асиметрії	,872	,872	,872	,872	,872
	Дисперсія	58,641	54,712	48,969	38,105	30,459
	Стд. відхилення	7,658	7,397	6,998	6,173	5,51894
КГ1	Середнє	76,79	68,21	65,46	65,17	72,0100
	Стд. помилка середньої	2,257	2,727	3,668	2,144	1,87711
	Ексцес	-,210	,020	-,325	,320	,003
	Стд. помилка ексцесу	,472	,472	,472	,472	,472
	Асиметрія	-,798	-,967	-,986	,416	-,233
	Стд. помилка асиметрії	,918	,918	,918	,918	,918
	Дисперсія	122,259	178,520	322,868	110,319	84,565
	Стд. відхилення	11,057	13,361	17,969	10,503	9,19592
КГ2	Середнє	77,27	66,68	59,14	66,41	72,2195
	Стд. помилка середньої	2,249	3,135	2,180	2,152	1,56815
	Ексцес	,211	-1,332	-,621	,045	-,055
	Стд. помилка ексцесу	,491	,491	,491	,491	,491
	Асиметрія	-,467	2,976	-,742	-,282	-,541
	Стд. помилка асиметрії	,953	,953	,953	,953	,953
	Дисперсія	111,255	216,227	104,600	101,872	54,100
	Стд. відхилення	10,548	14,705	10,227	10,093	7,35529
КГ3	Середнє	77,73	58,82	69,09	74,36	75,5173
	Стд. помилка середньої	4,016	4,383	4,981	2,784	1,82711
	Ексцес	-,246	,598	,028	1,015	,599
	Стд. помилка ексцесу	,661	,661	,661	,661	,661
	Асиметрія	-1,004	,066	-1,610	,523	,239
	Стд. помилка асиметрії	1,279	1,279	1,279	1,279	1,279
	Дисперсія	177,418	211,364	272,891	85,255	36,722
	Стд. відхилення	13,320	14,538	16,519	9,233	6,05984

Результати розрахунку емпіричного значення критерія Крускала- Волліса (контрольний етап)

Статистичний показник	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Особистісний компонент	Діяльнісний компонент	Готовність
χ^2	11,757	42,936	40,034	47,634	41,049
ν	3	3	3	3	3
α	0,02	0,003	0,005	0,002	0,004

Зведені показники ранжування

Компонент	Показник рангів	N	Середній ранг	Сума рангів
Мотиваційний	від'ємні ранги	5 ^a	14,00	70,00
	позитивні ранги	21 ^b	13,38	281,00
	зв'язки	1 ^c		
	Всього	27		
Когнітивний	від'ємні ранги	0 ^d	0,00	0,00
	позитивні ранги	27 ^e	14,00	378,00
	зв'язки	0 ^f		
	Всього	27		
Особистісний	від'ємні ранги	0 ^g	0,00	0,00
	позитивні ранги	27 ^h	14,00	378,00
	зв'язки	0 ⁱ		
	Всього	27		
Діяльнісний	від'ємні ранги	0 ^j	0,00	0,00
	позитивні ранги	27 ^k	14,00	378,00
	зв'язки	0 ^l		
	Всього	27		
Готовність	від'ємні ранги	0 ^m	0,00	0,00
	позитивні ранги	27 ⁿ	14,00	378,00
	зв'язки	0 ^o		
	Всього	27		
a. Мотиваційний компонент контр < Мотиваційний компонент конст				
b. Мотиваційний компонент контр > Мотиваційний компонент конст				
c. Мотиваційний компонент контр = Мотиваційний компонент конст				
d. Когнітивний компонент контр < Когнітивний компонент конст				
e. Когнітивний компонент контр > Когнітивний компонент конст				
f. Когнітивний компонент контр = Когнітивний компонент конст				
g. Особистісний компонент контр < Особистісний компонент конст				
h. Особистісний компонент контр > Особистісний компонент конст				
i. Особистісний компонент контр = Особистісний компонент конст				
j. Діяльнісний компонент контр < Діяльнісний компонент конст				
k. Діяльнісний компонент контр > Діяльнісний компонент конст				
l. Діяльнісний компонент контр = Діяльнісний компонент конст				
m. Готовність контр < Готовність конст				
n. Готовність контр > Готовність конст				
o. Готовність контр = Готовність конст				

Результати розрахунку емпіричного значення критерія Вілкоксона

Показник	Мотиваційний компонент	Когнітивний компонент	Особистісний компонент	Діяльнісний компонент	Готовність
Z	2,682	4,565	4,544	4,544	4,541
α	0,007	0,005	0,005	0,005	0,005